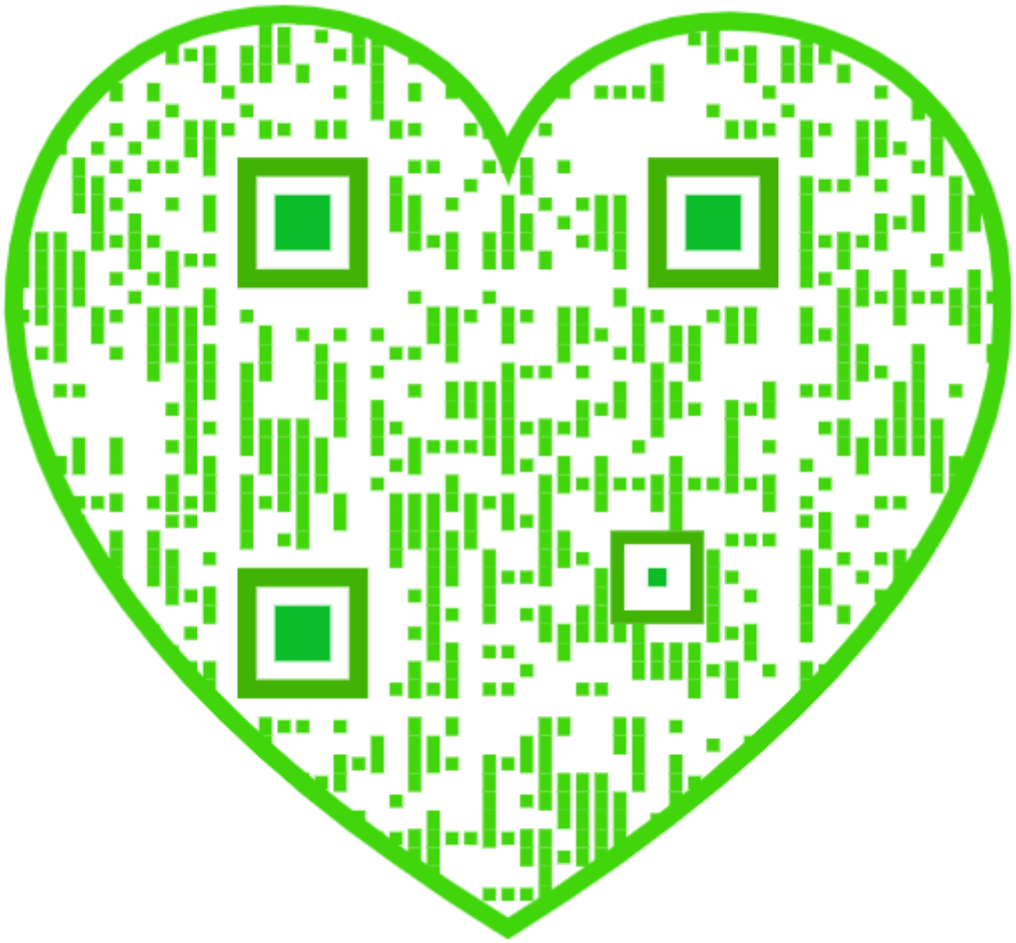

SHAKESPEARE.

DE WERKEN

VAN

WILLIAM SHAKESPEARE

VERTAALD

DOOR

Dr. L. A. J. BURGERSDIJK

VIJFDE DEEL

KONING RICHARD DE DERDE — EEN SNIBBE GETEMD —
EIND GOED AL GOED

LEIDEN — E. J. BRILL
1886

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de wet van 28 Juli 1881
(Staatsblad No. 124).

Snelpersdruk van P. Beitsma — Deventer.

KONING RICHARD DE DERDE.

PERSONEN:

Koning *Edward de Vierde.*
Edward, prins van Wales, } zijne zonen.
Richard, hertog van York, }
George, hertog van Clarence, } broeders des konings.
Richard, hertog van Gloster, }
Een jeugdige zoon van Clarence.
Hendrik, graaf van Richmond, later koning Hendrik de Zevende.
Kardinaal *Bourchier*, aartsbisschop van Canterbury.
Thomas Rotherham, aartsbisschop van York.
John Morton, bisschop van Ely.
De hertog van *Buckingham.*
De hertog van *Norfolk.*
De graaf van *Surrey*, zijn zoon.
Graaf *Rivers*, broeder van koningin Elizabeth.
De markies van *Dorset*, } hare zonen.
Lord *Grey*, }
De graaf van *Oxford.*
Lord *Hastings.*
Lord *Stanley*, ook graaf van *Derby* genoemd.
Lord *Lovel.*
Sir *Thomas Vaughan.*
Sir *Richard Ratcliff.*
Sir *William Catesby.*
Sir *James Tyrrel.*
Sir *James Blount.*
Sir *Walter Herbert.*
Sir *Robert Brakenbury*, commandant van den Tower.
Christopher Urswick, een priester. — Een ander Priester.
Tressel en *Berkeley*, edellieden van lady Anna.
De Lord-Mayor van Londen. — De Sheriff van Wiltshire.

Elizabeth, gemalin van koning Edward den Vierde.
Margaretha, weduwe van koning Hendrik den Zesde.
De hertogin van *York*, moeder van koning Edward den Vierde, van Clarence en van Gloster.
Lady *Anna*, weduwe van Edward, prins van Wales en zoon van koning Hendrik den Zesde, later gemalin van Richard.
Een jeugdige dochter van Clarence.

Lords. Gevolg. Een Heraut. Een Griffier. Een Gevangenbewaarder. Burgers. Moordenaars. Boden. Geesten. Krijgslieden enz.

Het tooneel is in Engeland.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Londen. *Een straat.*

GLOSTER *komt op.*

Gloster.

Nu werd de winter onzer wreev'le stemming
Tot blijden zomer door de zon van York;
De zware wolken, die ons huis bedreigden,
Verzwolg de diepe schoot des oceaans.
Nu drukken zegekransen ons de slapen;
Ons butsig wapentuig siert thans den wand;
Het slaggedruis vervangen vreugdegalmen,
De felle marschen zoete dansmuziek;
De krijg ontfronste 't norsch gerimpeld voorhoofd,
Bestijgt niet meer 't geharnast ros, en wekt
Geen angst in 't hart van schrikb're tegenstanders,
Maar huppelt, bij een eed'le gastvrouw, luchtig
Naar 't wulpsche welgevallen van een luit.
Doch ik, geenszins gevormd voor snaaksche grappen,
Of om verliefden spiegels 't hof te maken,
Die, ruw gestempeld, liefdes adel mis,
Om fier een dart'le, vlugge nimf te boeien, —

Ik, in dien juisten bouw te kort gedaan,
Van schoonheid stump'rig door Natuur verstoken,
Verknoeid, onafgewerkt, te vroeg ter aad'ming,
Nauw half voltooid, de wereld ingezonden,
En daarbij nog verlamd en zoo mismaakt,
Dat honden, als ik hun voorbijga, bassen; —
Ik ken, in dezen tijd van vreêschalmeien,
Voor mij geen enkel lustig tijdverdrijf,
Dan 't staren op mijn schaduw in de zon,
En 't heek'len van mijn eigen wangestalte;
En daarom, wijl ik niet voor minnaar deug,
Om dezen tijd van zoeten kout te korten,
Is mijn besluit genomen: 'k word een booswicht,
En zweer des tijds nietswaardig beuz'len haat.
Aanslagen smeedde ik, heb ze voorbereid
Door dronken profecieën, briefjes, droomen,
Om bij mijn broeder Clarence en den koning
Weêrzijdschen haat, ten doode toe, te wekken;
En is de koning even waar en trouw,
Als ik geslepen, valsch en onbetrouwbaar,
Dan wordt nog heden Clarence ingerekend,
Ter wille van een profecie, — dat G
Aan Edward's erven dood bereidt en wee. —
Duikt in mijn ziel, gedachten; Clarence komt.

(CLARENCE *komt op, vergezeld van Bewakers, alsmede van* BRAKENBURY.)

Mijn broeder, goeden dag! Waartoe die wacht
Bij uw genade?

Clarence.

Zijne majesteit
Heeft, voor mijn veiligheid bezorgd, bevolen,
Dat ik aldus ten Tower wierd geleid.

Gloster.

En dat waarom?

Clarence.

Omdat ik George heet.

Gloster.

Ach, dit, mylord, is uwe schuld toch niet;
Daarvoor moest hij uw peten laten boeten.
O! moog'lijk is zijn majesteit van plan,
U in den Tow'r op nieuw te laten doopen.
Maar Clarence, wat is de oorzaak? mag ik 't weten?

Clarence.

Ja, Richard, als ik 't weet; doch ik verklaar,
Tot nog toe weet ik 't niet. Maar, zoo ik hoor,
Hecht hij aan profecieën en aan droomen,
En schrapt de letter G van 't ABC;
Hem spelde een wich'laar, zegt hij, dat een G
Zijn kroost onterving brengen zou en wee;
Nu, mijn naam, George, o ramp! begint met G,
Dus, ik bedreig zijn kroost en stoor zijn vreê.
Dit, zoo ik hoor, en zulke grillen meer,
Zijn oorzaak, dat zijn hoogheid mij deed vatten.

Gloster.

Zoo gaat het, doet een man, wat vrouwen willen!
U zendt de koning, neen, niet naar den Tower;
Mylady Grey, zijn vrouw, die is het, Clarence,
Die hem tot zulk een uiterste verleidt.
Was 't niet door haar en dien hoogeed'len vriend,
Antonius Woodville, Rivers thans, haar broeder,
Dat hij lord Hastings naar den Tower zond,
Waar hij eerst heden uit ontslagen werd?
Wij zijn niet veilig, Clarence, zijn niet veilig.

Clarence.

Bij God! geen mensch is veilig, dan verwanten

Der koningin, en dan die nachtherauten,
Des konings en mejuffer Shore's loopers.
Hebt gij vernomen, hoe als need'rig smeek'ling
Lord Hastings haar om zijn bevrijding bad?

Gloster.

Deemoedig jamm'rend bij haar godd'lijkheid,
Erlangde de eed'le kamerheer zijn vrijheid.
Ik zeg: naar ik denk, is het voor ons zaak, —
Zoo wij des konings gunst behouden willen, —
Als hare dienaars haar livrei te dragen.
Sinds onze broeder haar, en die jaloersche,
Versleten weeuw tot edelvrouwen sloeg,
Stelt haar gesnap in 't koninkrijk de wet.

Brakenbury.

'k Bid uw' genaden beiden om vergiff'nis,
Doch zijne majesteit beval mij streng,
Dat niemand, van wat stand hij ook mocht zijn,
Vertrouw'lijk met zijn broeder spreken zou.

Gloster.

Zeer wel; en als 't uw edelheid behaagt,
Vrij moogt gij alles hooren, wat wij zeggen.
't Is, man, geen hoogverraad; 't is, dat de koning
Vroed is en vroom, zijn eed'le koningin
Van rijpen leeftijd, schoon en niet jaloersch; —
Als ook, dat Shore's vrouw een mooien voet heeft,
Een kersenmond, schoone oogen, zoete tong;
En dat der koningin geslacht voornaam werd.
Wat zegt gij, heer, kunt gij dit alles looch'nen?

Brakenbury.

'k Heb met dit alles niets te doen, mylord.

Gloster.

Met juffer Shore niets te doen? Wel, man,

Wie iets met haar wil doen, één uitgezonderd,
Die doe het liefst in diep geheim, alleen.

Brakenbury.

Wie is die een, mylord?

Gloster.

Haar man, gij schelm; zoudt gij mij willen vangen?

Brakenbury.

Vergeef mij, uw genade, maar ik bid u
Niet meer te spreken met den eed'len hertog.

Clarence.

Wij kennen uwen last en willen volgen.

Gloster.

Wij, koninginneslaven, moeten volgen.
Vaar, broeder, wel; ik spoed mij tot den koning,
En wat gij mij gelast voor u te doen,
Zelfs koning Edward's weeuw als zuster groeten,
Ik zal het doen, zoo 't u bevrijden kan.
Want inderdaad, die diepe smaad eens broeders
Treft mij veel dieper dan gij denken kunt.

Clarence.

Ik weet, die smaad behaagt noch u noch mij.

Gloster.

Kom, lang zal uw gevangenschap niet duren;
Ik maak u vrij, of raak voor u in hecht'nis;
Heb midd'lerwijl geduld.

Clarence.

Dit moet; vaarwel!

(Clarence, Brakenbury *en de Wacht af.*)

Gloster.

Ga vrij dien weg, waarlangs gij nimmer keert,
Onnooz'le Clarence! Zoo bemin ik u,

Dat ik welras uw ziel ten hemel zend,
Zoo die uit onze hand de gift aanvaardt.
Doch wie komt daar? de pas bevrijde Hastings?

(HASTINGS *komt op.*)

Hastings.

'k Wensch mijn doorluchten heer een blijden morgen.

Gloster.

Ik insgelijks mijn waarden kamerheer;
Gij zijt recht welkom in de vrije lucht.
Hoe hebt gij uw gevangenschap gedragen?

Hastings.

Geduldig, heer, zooals gevang'nen 't moeten.
Maar toch, ik hoop eens hun mijn dank te brengen,
Die de oorzaak waren der gevangenschap.

Gloster.

Vertrouw dit, ja, en dit zal Clarence ook;
Die u vijandig waren, zijn het hem,
En zijn nu hem, als vroeger u, te sterk.

Hastings.

Een jammertijd, die de' aadlaar op doet sluiten,
En gier en havik rooven laat naar lust!

Gloster.

Wat is er in de wereld wel voor nieuws?

Hastings.

Geen nieuws zoo slecht daar buiten als te huis: —
De koning voelt zich krank, is zwak, zwaarmoedig;
Zijn artsen zijn om hem in groote zorg.

Gloster.

Nu, bij Sint Paul, dit nieuws is waarlijk slecht.
O, maar zijn leefwijs was sinds lang verkeerd;
De koning heeft zijn krachten uitgeput;
't Is zeer bedroevend, als men hieraan denkt.
Spreek, houdt hij 't bed?

Hastings.

Ja zeker.

Gloster.

Ga, bid ik, voor; ik zal u daad'lijk volgen.
(Hastings *af.*)
't Loopt, hoop ik, af; maar sterven mag hij niet,
Eer George in postgalop ten hemel voer.
'k Ga tot hem; 'k wil zijn haat op Clarence hitsen,
Door leugens, wel gestaald met zware reed'nen;
En zoo mijn diepe toeleg niet mislukt,
Heeft Clarence nu geen tweeden dag te leven;
Dan haal' God koning Edward in zijn hemel,
En late de aarde mij om daar te woelen.
Dan zal ik Warwick's jongste dochter huwen;
Maar hoe! ik doodde haar gemaal, haar vader!
De beste schaad'loosstelling voor de deerne,
Zoo ik nu haar gemaal en vader word;
Dit wil ik doen, niet juist zoozeer uit liefde,
Als om een ander diep verholen doel,
Dat ik door haar te huwen moet bereiken.
Doch ik wil koopen, voor er iets te koop is;
Nog ademt Clarence; koning Edward leeft;
Zijn zij weg, dan bereek'nen, wat het geeft!
(Gloster *af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Een andere straat in Londen.

Het lijk van koning HENDRIK DEN ZESDE *wordt in een open kist ten tooneele gedragen, begeleid door Edellieden met hellebaarden, gevolgd door lady* ANNA *als rouwdraagster.*

Anna.

Zet neer, zet neer uw eerbiedwaarden last, —
Zoo eere door een lijkwâ kan omhuld zijn, —
Opdat mijn rouwbeklag een wijl betreure
Des eed'len Lancasters ontijdig eind. —
Ach, ijskoud wezen van een heil'gen koning!
Des vorstenhuizes Lancaster bleek stof!
Gij, bloedloos overschot van koningsbloed!
Vergun mij, uwen geest hier op te roepen,
Dat die de weeklacht hoor' van Anna, de arme,
De vrouw van Edward, uw vermoorden zoon,
Dien hij doorstak, wiens hand u wonden sloeg!
Zie, in de poorten, waar u 't leven uitvloot,
Vloeit, ach vergeefs! de balsem mijner oogen! —
Vervloekt de hand, die zulke scheuren reet!
Vervloekt het hart, dat tot dit doen het hart had!
Vervloekt het bloed, dat dit bloed stroomen deed!
Meer gruwb're ellende treff' dien onverlaat,
Die ons verlaten zijn deed door uw dood,
Dan ik aan adders, spinnen, padden wensch,
Of eenig kruipend, giftig tuig dat leeft!
Heeft hij een kind ooit, 't zij een misgeboorte,
Een monster, vóór zijn tijd aan 't licht gebracht,
Dat door zijn leelijk en gedrocht'lijk wezen
Der moeder hoopvol oog verstijv' van schrik;

En dit zij zijner boosheid erfgenaam!
En heeft hij ooit een vrouw, dan worde zij
Onzaal'ger nog door zijnen dood, dan ik
Het door mijn jongen gade werd en u! —
Komt, thans naar Chertsey met uw heil'gen last,
Dien we uit Sint Paul ter plechtige uitvaart haalden;
Rust vrij, als gij vermoeid zijt, telkens uit;
Ik weeklaag dan bij koning Hendrik's lijk.

(De Dragers nemen het lijk op en gaan voort.)

(GLOSTER *treedt op.*)

Gloster.

Niet verder, gij die 't lijk draagt, zet het neder!

Anna.

Wat zwarte toov'naar roept dien duivel op,
Tot storing van een vroom en christ'lijk werk?

Gloster.

Zet neêr het lijk, gij schurken! Bij Sint Paul,
Ik maak tot lijk een elk, die zich verzet!

Eerste Edelman.

Terug, mylord, en laat de baar voorbij.

Gloster.

Schaamt'looze hond, blijf staan, als ik 't beveel
Uw hellebaard omhoog, niet voor mijn borst,
Of, bij Sint Paul, ik sla u voor den grond,
En ik vertreed u, beed'laar, om uw stoutheid.

(De Dragers zetten de baar neder.)

Anna.

Hoe! siddert gij? gij allen zijt bevreesd?
Helaas, ik wraak u niet, want gij zijt sterflijk,
En 't sterflijk oog verdraagt den duivel niet. —
Verdwijn, gij gruwzame afgezant der hel!

Gij hadt slechts op zijn sterflijk lichaam macht;
Zijn ziel erlangt gij niet; daarom van hier!

Gloster.

Wees christ'lijk, lieve heil'ge; vloek niet zoo.

Anna.

Bij God, weg, booze duivel! stoor ons niet;
Gij, die de schoone wereld tot uw hel,
Vol vloekgehuil en jammer hebt gemaakt!
Als de aanblik uwer gruw'len u vermaakt,
Zie dan dit staaltjen van uw slachtersdaden. —
Ziet, mannen, ziet, des dooden Hendriks wonden
Ontsluiten haar verstijfden mond; zij bloeden! —
Bloos, bloos, gij klomp van snoode afzicht'lijkheid!
Want uw nabijheid dringt dit koude bloed
Uit ledige aad'ren, waar geen bloed meer woont;
Uw ondaad, ja, onmenschlijk, onnatuurlijk,
Verwekt dien stortvloed, even onnatuurlijk.
O God, gij schiept dit bloed, o wreek zijn dood!
Gij aard, gij drinkt dit bloed, o wreek zijn dood!
Gij hemel, dood den moord'naar met uw bliksem,
Of gaap, gij aarde, wijd, verslind hem levend,
Zooals gij 't bloed verzwelgt diens goeden konings,
Door de' arm van dezen helleknecht geslacht!

Gloster.

Princes, gij kent de leer der liefde niet,
Die kwaad met goed vergeldt en vloek met zegen.

Anna.

Gij schurk, gij kent geen wet, van God noch mensch,
Het wildste beest kent eenig medelijden.

Gloster.

Dit ken ik niet en ben alzoo geen beest.

Anna.

O wondervreemd, ook duivels spreken waar!

Gloster.

Nog vreemder, zulk een gramschap bij een engel!
Sta toe, o godd'lijk toonbeeld eener vrouw,
Dat ik van die vermeende booze dingen
Uitvoerig uwe vrijspraak mij verwerv'.

Anna.

Sta toe, gij helsch gedrocht'lijk beeld eens mans,
Dat ik voor die bewezen booze dingen
Uitvoerig u, vervloekte, nogmaals vloek.

Gloster.

Gij, schooner dan ooit tong het uit kan drukken,
Geef mij geduldig tijd, dat ik me ontschuldig.

Anna.

Gij, snooder dan ooit hart vermoeden kan,
Ontschuldigd zult gij zijn, als ge u verhangt.

Gloster.

Door die vertwijfling zou ik schuld erkennen.

Anna.

Door die vertwijfling delgt gijzelf uw schuld,
Daar gij verdiende wraak neemt op uzelf,
Die onverdienden moord op and'ren pleegdet.

Gloster.

Doch zoo 'k hen niet versloeg?

Anna.

Dan waren zij niet dood;
Doch dood, zij zijn 't, en, helleslaaf, door u.

Gloster.

Ik doodde uw gade niet.

Anna.

Dan leeft hij nog.

Gloster.

Neen, hij is dood, doch viel door Edward's hand.

Anna.

Boos liegt uw tong, want koningin Marg'retha
Zag zelf uw moordstaal rooken van zijn bloed;
Gij hebt het ook op hare borst gericht,
Doch uwe broeders sloegen 't ras ter zijde.

Gloster.

Ik werd geprikkeld door haar lastertong,
Die hun schuld valsch op mijne schoud'ren laadde.

Anna.

Gij werdt geprikkeld door uw moord'naarsziel,
Die nooit van iets dan bloedvergieten droomt.
Hebt gij deez' koning niet gedood?

Gloster.

'k Stem toe.

Anna.

Toe stemt gij, egel? Dan stem God mij toe,
Dat gij vervloekt zijt om die booze daad!
O, hij was deugdzaam, zacht en liefderijk.

Gloster.

Te beter voor den hemel, die hem heeft.

Anna.

Daar is hij, ja; gij zult er nimmer komen.

Gloster.

Dan dank' hij mij, die hem er henen zond;
Hij kan er beter thuis zijn dan op aarde.

Anna.

En gij kunt enkel thuis zijn in de hel.

Gloster.

O, nog op ééne plaats; mag ik die noemen?

Anna.

Een kerkerkrocht.

Gloster.

Uw slaapvertrek.

Anna.

De rust ontvliê de kamer, waar gij ligt!

Gloster.

Zoo is 't, tot ik bij u lig, eed'le vrouw.

Anna.

Ik hoop het.

Gloster.

Ik weet het. — Maar, lieve lady Anna, —
Om uit dit scherp, spitsvondig woordschermuts'len
Te komen tot bedaarder onderhoud, —
Spreek, is, die de oorzaak was des vroegen doods
Der twee Plantagenets, Hendrik en Edward,
Niet even laakbaar, als die 't feit volbracht?

Anna.

Gijzelf waart de oorzaak en gevloekte werking.

Gloster.

En uwe schoonheid de oorzaak dezer werking,
Uw schoonheid, die mij in den slaap bezocht,
Om der geheele wereld dood te wagen
Voor één uur levens aan uw zoete borst.

Anna.

Als ik dit dacht, ik zeg u, menschenmoorder,
Mijn nagels reten uit mijn wang dat schoon.

Gloster.

Deze oogen duldden schoonheids stranding niet;
Ware ik er bij, gij zoudt haar nimmer deren;
Gelijk heel de aard zich aan de zon verkwikt,
Zoo ik aan haar; zij is mijn dag, mijn leven!

Anna.

Nacht overhuive uw dag, en dood uw leven!

Gloster.

Schoone engel, vloek uzelf niet; gij zijt beide.

Anna.

Ja, ware ik dit, om mij op u te wreken.

Gloster.

O, zulk een vijandschap is onnatuurlijk,
U wreken op den man, die u bemint!

Anna.

Die vijandschap is goed, naar recht en rede;
Mij wreken op den moord'naar mijns gemaals!

Gloster.

Die u van uw gemaal beroofde, deed het,
Om, lady, u een beet'ren te verschaffen.

Anna.

Een betere ademt er op aarde niet.

Gloster.

Eén wijdt u beet're liefde nog dan hij.

Anna.

Wie is 't?

Gloster.

Plantagenet.

Anna.

Dat was hijzelf.

Gloster.

Dezelfde naam, ja, doch een beter man.

Anna.

Waar is hij?

Gloster.

Hier.

(Zij spuwt naar hem.)

Wat spuwt gij zoo naar mij?

Anna.

Ik wenschte, 't ware een dood'lijk gif voor u!

Gloster.

Nooit kwam vergif van zulk een zoete plaats.

Anna.

En nooit kleefde er vergif aan snooder pad.
Uit mijn gezicht! want gij verzengt mijn oogen.

Gloster.

Uw oogen hebben mij in vlam gezet.

Anna.

O, waren 't basilisken, bliksems schietend!

Gloster.

Ik wenschte 't ook, dan ware ik dood op eens;
Thans geven ze me een dood, die 't leven laat.
Uw oog heeft zilte tranen mij ontperst,
Mijn oogen smaad gebracht door kindsche droppen,
Dien oogen, die nooit rouwetranen kenden,

Noch toen mijn vader York en Edward weenden
Om Rutland's jammerkreet, toen over hem
Clifford met donk'ren blik het zwaard verhief,
Noch toen uw dapp're vader, als een kind,
Het droef verhaal deed van mijns vaders dood,
En tienmaal op moest houden, snikte en weende,
Dat elk, die 't hoorde, vochte wangen had,
Als boomen in den regen; in dien rouwtijd
Weerhield mijn mann'lijk oog een laffen traan;
En wat die smart het nooit heeft afgeperst,
Deed uwe schoonheid, maakte 't blind van weenen.
Nooit smeekte ik iets aan vriend of vijand af;
Nooit leerde mijne tong een vleiend woord;
Doch nu mij uwe schoonheid wenkt als loon,
Nu smeekt dit trotsche hart, en stuurt mijn tong.
(Zij ziet hem met een hoonenden blik aan.)
Leer uwen lippen zulk een hoon niet, lady,
Zij zijn ten kus geschapen, niet tot hoon.
Als uw wraakgierig hart niet kan vergeven,
Zie, 'k leen u hier dit scherpgepunte zwaard;
Gij, berg het vrij in deze trouwe borst,
En drijf de ziel er uit, die u vergoodt.
Zie, ik ontbloot haar, dat gij dood'lijk toestoot,
En bid, deemoedig knielend, om mijn dood.
(Hij ontbloot de borst; zij richt er het zwaard op.)
Neen, weifel niet: ik doodde koning Hendrik; —
Maar 't was uw schoonheid, die er mij toe drong.
Stoot toe; ja, ik doorstak den jongen Edward; —
Maar 't was uw hemelsch aanschijn, dat mij dreef.
(Zij laat het zwaard vallen.)
Neem op het zwaard, of mij in uwe gunst.

Anna.

Rijs, huich'laar op; hoezeer uw dood mijn wensch zij,
Ik wil 't niet zijn, die met den zwaarde u recht.

Gloster.

Zeg mij dan mij te dooden, en ik doe het.

Anna.

Dit deed ik reeds.

Gloster.

Gij deedt het in uw toorn;
Zeg 't nu nog eens; terstond zal deze hand,
Die, om uw liefde, uw liefde heeft gedood,
Veel trouwer liefde om uwe liefde dooden;
Aan beider dood zult gij meeplichtig zijn.

Anna.

O, kende ik slechts uw hart!

Gloster.

Ik draag het op de tong.

Anna.

Wellicht zijn beide valsch.

Gloster.

Nooit sprak dan iemand waar.

Anna.

Nu dan, steek op uw zwaard.

Gloster.

Zeg dan: wij zijn verzoend.

Anna.

Dit blijke u door 't vervolg.

Gloster.

Dus, leef ik nog in hoop?

Anna.

Dit, hoop ik, doet een elk.

Gloster.

Draag dezen ring van mij.

Anna.

[Die aanneemt, geeft nog niet.]

(Zij laat zich den ring aan de vinger steken.)

Gloster.

Zie, hoe mijn ring om uwen vinger sluit;
Zoo houdt uw borst mij 't arme hart omsloten;
Draag gij die beide, beide zijn zij u.
En als uw arme, trouw verknochte dienaar
Nog éene gunst van uw genâ mag smeeken,
Dan grondt gij hem voor eeuwig zijn geluk.

Anna.

Wat is het?

Gloster.

Dat gij den rouwdienst hem wilt overlaten,
Die meerder oorzaak heeft om rouw te dragen,
En u van hier naar Crosbyhof begeeft.
Daar zal ik, nadat ik deze' eed'len koning
In 't klooster Chertsey plechtig heb begraven,
En tranen vol berouw op 't graf geplengd,
Met allen denkb'ren spoed u komen spreken;
Om veel geheime reed'nen smeek ik u:
Sta deze gunst mij toe.

Anna.

Van ganscher harte; zeer verheugt het mij,
Te zien, dat gij boetvaardig zijt geworden. —
Komt, Berkeley en Tressel, begeleidt mij.

Gloster.

Zeg mij vaarwel.

Anna.

't Is meer dan gij verdient;

Doch daar gij mij geleerd hebt u te vleien,
Zoo denk, dat ik u reeds vaarwel gezegd heb.
(Lady ANNA *met twee Edellieden af.)*

Gloster.

Gij, neemt het lijk weer op.

Een Edelman.

Naar Chertsey, uwe hoogheid?

Gloster.

Neen, naar de Karmelieten; wacht mij daar.
(Al de overigen met het lijk af.)
Werd ooit in zulk een luim een vrouw gevrijd?
Werd ooit in zulk een luim een vrouw gewonnen?
Ik wil haar hebben, niet haar lang behouden.
Wat! ik, de moord'naar van haar man en vader,
Ik vang haar in haars harten diepsten haat,
Met vloeken op haar tong, het oog vol tranen,
Bij 't bloedend lijk, getuige van haar haat;
God, haar geweten, alles tegen mij;
Ik, zonder vrienden, die mijn aanzoek steunen,
Dan huich'laarsblikken, en den baren duivel,
En toch zij mijn! — de wereld tegen niets!
Ha!
Heeft zij dien wakk'ren prins alreeds vergeten,
Edward, haar gade, dien ik voor drie maanden
Te Tewksbury doorstak in arren moede?
Een edelman, zoo goed en minnenswaard, —
Zoo kwistig door natuur bedeeld met gaven,
Jong, dapper, wijs, echt koninklijk voorwaar, —
Is in de wijde wereld niet te vinden;
En toch vernedert zij haar blik tot mij,
Die 't gouden bloeisel afsneed van dien prins,
En haar tot weduw maakte op bange sponde!
Mij, wiens geheel geen halven Edward opweegt!
Tot mij, die hink en zoo wanstaltig ben!

Mijn hertogdom, ja, tegen éénen duit,
Dat ik aldoor mijzelven heb miskend;
Mijn kop af, dat zij mij, wat ik niet vind,
Voor een verbazend knappen jonkman houdt.
Ik moet mij, wat het koste, een spiegel koopen,
En schaf een paar dozijnen snijders aan,
Om drachten uit te denken, die mij goed staan.
Nu 'k bij mijzelf in gunst gekomen ben,
Leg ik er ook een weinig aan te kost.
Doch eerst help ik dien kerel in zijn graf,
En kom dan jamm'rend bij mijn liefste weer. —
Schijn helder, zon, tot ik een spiegel heb,
Opdat ik in mijn schaduw vreugde schepp'!

(GLOSTER *af.*)

DERDE TOONEEL.

Aldaar. Een kamer in het paleis.

Koningin ELIZABETH, *lord* RIVERS *en lord* GREY *komen op.*

Rivers.

Houd moed, vorstin; geen twijfel, of zijn hoogheid
Is binnen korten tijd geheel hersteld.

Grey.

Zijt gij er om bedrukt, dit maakt hem erger;
Blijf dus om Gods wil immer welgemoed,
En beur hem op door luchtig, vroolijk praten.

Koningin Elizabeth.

Als hij eens stierf, wat leed zou dan mij treffen!

Grey.

't Verlies van zulk een gâ, geen verder leed.

Koningin Elizabeth.

Zulk een verlies sluit al, wat leed is, in.

Grey.

God heeft u met een wakk'ren zoon gezegend,
Die u na zijnen dood tot troost zal zijn.

Koningin Elizabeth.

Ach, hij is jong; en zijne jeugd wordt dan
Aan Richard Gloster's hoede toevertrouwd,
Een man, die mij, noch een van u, mag lijden.

Rivers.

Is dit bepaald, moet hij protector worden?

Koningin Elizabeth.

Besloten is 't, ofschoon nog niet bepaald;
Maar 't moet, indien de koning komt te vallen.

(Buckingham *en* Stanley *treden op.*)

Grey.

Daar zijn de lords van Buckingham en Stanley.

Buckingham.

Uw koninklijke hoogheid alle heil!

Stanley.

God geve uw majesteit weer vreugd als vroeger!

Koningin Elizabeth.

Gravinne Richmond, waarde lord van Stanley,
Zegt wis geen amen op uw goeden wensch.
Doch, beste Stanley, schoon ze uw gade zij,
En mij niet lijden moog', geloof me, ik koester
Voor u geen haat om haar laatdunkendheid.

Stanley.

Ik bid u, schenk dien boozen lastertongen
Van die haar valsch betichten geen gehoor;
Of, wat men haar te recht te laste legt,

Beschouw dit als een zwakheid, die veeleer
Uit kranke luim, dan boozen zin ontspruit.

Koningin Elizabeth.

Zaagt gij vandaag den koning reeds, lord Stanley?

Stanley.

Wij hebben, hertog Buckingham en ik,
Zoo even zijne majesteit bezocht.

Koningin Elizabeth.

Hoe vindt gij 't uitzicht op zijn beterschap?

Buckingham.

Vol hoop, vorstin; hij spreekt recht opgeruimd.

Koningin Elizabeth.

God sterk' hem! Sprak hij met u over zaken?

Buckingham.

O ja, vorstin; het is zijn wensch, uw broeders
Met hertog Gloster duurzaam te verzoenen,
Alsmede met den opperkamerheer;
Hij liet hen naar zijn kamer opontbieden.

Koningin Elizabeth.

Ware alles goed! — Doch dit zal nimmer zijn;
Ik vrees, ons heil staat op zijn middaghoogte.

(Gloster, Hastings *en* Dorset *komen op.*)

Gloster.

Zij doen mij onrecht, en ik wil 't niet dulden. —
Wie zijn zij, die steeds klagen bij den koning,
Dat ik, ik, wrok, voor hen recht liefd'loos ben?
Zij, bij Sint Paul, zijn voor den koning liefd'loos,
Die zoo zijn oor met twistgeruchten vullen.
Wijl ik niet vleien kan, niet mooi kan praten,
Toelachen, streelen, foppen en bedriegen,

Strijkages op zijn Fransch, recht aap'rig, maken,
Moet ik volstrekt een wrokkend vijand zijn.
Kan geen eenvoudig man meer vreedzaam leven,
Dat niet zijn eerlijk hart belasterd wordt,
Door zijden, sluw, indringend vleigeboefte?

Grey.

Tot wien in dezen kring spreekt uw genade?

Gloster.

Tot u, die zonder deugd zijt en genade.
Spreek, wanneer krenkte ik u, of kwetste ik u? —
Of u? — Of u? — of iemand van uw bent?
Hale u de pest! De koning, onze heer, —
Wien God behoede, beter dan gij 't wenscht! —
Heeft nauwlijks voor een ademhaling rust,
Dat gij hem niet met lage klachten kwelt.

Koningin Elizabeth.

Verkeerd neemt gij de zaak op, broeder Gloster.
De koning, door zichzelf alleen gedreven,
En niet door and're klagers aangezet,
Maar lettend, moog'lijk, op uws boezems wrok,
Die zich uitwendig in uw doen verraadt,
Wrok tegen mij, mijn broeders en mijn kind'ren,
Deed u ontbieden, opdat hij den wortel
Van uwen haat ontdekken, rooien moog'.

Gloster.

Ik weet niet; — al te slecht is thans de wereld:
't Kleinjantjen rooft, waar de aad'laar zich niet waagt;
Sinds elke schooier edelman hier werd,
Werd menig edelman een kale schooier.

Koningin Elizabeth.

O duid'lijk is uw meening, broeder Gloster;
Mijn, mijner vrienden opkomst wekt uw nijd.
God geve, dat wij nimmer u behoeven!

Gloster.

God geeft inmiddels, dat wij u behoeven.
Mijn broeder is gekerkerd door uw toedoen,
Ik zelf in ongenade, heel onze adel
Geminacht; en de hoogste posten vallen
Met gravenkronen daag'lijks hun ten deel,
Wier rijkdom, gist'ren nog, misschien een kroon was.

Koningin Elizabeth.

Bij hem, die uit mijn need'rig, stil geluk
Tot deze bange hoogte mij verhief,
Nooit deed ik iets om tegen hertog Clarence
Den koning op te zetten; veeleer was ik
Zijn voorspraak en volijv'rig pleitbezorger.
Mylord, gij doet mij smaadlijk onrecht aan,
Door zulk een valsche smet op mij te werpen.

Gloster.

Gij kunt ook looch'nen, dat niet uw bedrijf
Lord Hastings in den Tower heeft gebracht.

Rivers.

Zij kan 't, mylord; want —

Gloster.

Zij kan 't, lord Rivers, — wel, wie weet het niet? —
Zij kan, mijn heer, nog meer doen, dan dit looch'nen;
Zij kan — aan meen'gen vetten post u helpen,
En later looch'nen, dat ze er iets voor deed,
En zeggen, dat gij 't uw verdiensten dankt.
Wat kan zij niet? Zij kan, — ja trouwens, kan —

Rivers.

Want trouwens kan zij?

Gloster.

Wat trouwens kan zij? met een koning trouwen,

Een jonkman, ja, een knappen vrijgezel.
Uws vaders moeder deed een minder keus.

Koningin Elizabeth.

Mylord van Gloster, al te lang verdroeg ik,
Uw plompen smaad en uwen bitt'ren spot;
Bij God, ik meld nu aan zijn majesteit
Den groven hoon, dien ik zoo vaak moest lijden.
Veel liever ware ik dienstmaagd op het land
Dan groote koningin met dit beding,
Van zulk een schimp en hoon en smaad te dulden;
Klein is mijn vreugd als Eng'lands koningin.

(Koningin MARGARETHA *verschijnt op den achtergrond.)*

Koningin Margaretha.

Dat kleine word' nog minder, bid ik God.
Mij komt uw rang en staat en zetel toe.

Gloster.

Wat! dreigt gij met een aanklacht bij den koning?
Goed, spaar mij niet; zie, wat ik heb gezegd,
Dit zal ik voor den koning staande houden.
Al wachtte mij de Tower, 'k zou het wagen.
't Is sprekenstijd, mijn diensten zijn vergeten.

Koningin Margaretha.

Gij duivel! Al te goed staan mij die voor;
Mijn gade Hendrik dooddet ge in den Tower,
Edward, mijn armen zoon, te Tewksbury.

Gloster.

Eer gij, ja eer nog uw gemaal gekroond was,
Was ik het pakpaard van zijn hooge wenschen,
Verdelger van zijn trotsche weerpartijders,
En mild belooner van zijn medestanders;
Ik schonk hem koningsbloed door 't mijn te spillen.

Koningin Margaretha.

Ja, en veel beter bloed dan 't zijne of 't uwe.

Gloster.

En al dien tijd trokt gij, en Grey, uw gade,
Partij steeds voor het huis van Lancaster;
En gij ook, Rivers. — Viel uw gade niet
Als Margaretha's krijger bij Sint Albans?
Laat mij, zijt gij 't vergeten, u herinn'ren,
Wat gij voordezen waart en wat gij zijt,
Alsook, wat ik geweest ben en nu ben.

Koningin Margaretha.

Een lage moord'naar, en dit zijt gij nog.

Gloster.

Die arme Clarence heeft zijn vader Warwick
Verzaakt, zijn eed van trouw aan hem verbroken; —
Vergeev' hem Jezus!

Koningin Margaretha.

Straff' hem God er voor!

Gloster.

Om, voor de kroon, aan Edward's zij te strijden;
En zie, tot loon zit de arme prins in hecht'nis.
Gaav' God, ik had een steenen hart als Edward,
Of hij een zacht, meewarig hart als ik;
Ik ben te kindsch-goedhartig voor deze aarde.

Koningin Margaretha.

Zoo vaar ter helle uit schaamte en wijk van de aarde;
Gij kakodæmon! dààr ligt uw gebied.

Rivers.

Mylord van Gloster, in die heete dagen,
Waar gij op wijst, opdat wij vijand blijken,
Zijn we onzen heer en souverein gevolgd;
Wij zouden 't u doen, zoo gij koning waart.

Gloster.

Als ik dat waar'! — Marskramer ware ik liever!
Zelfs de gedachte er aan, zij ver van mij!

Koningin Elizabeth.

Zoo luttel heils, mylord, als gij voor u
Van 't koning-zijn verwacht in dezen lande,
Zoo luttel heils, geloof mij, smaak ikzelf,
Schoon ik de koningin zij van dit rijk.

Koningin Margaretha.

Ja, luttel heils smaakt Eng'lands koningin;
Want dit ben ik en enkel tot mijn onheil.
Ik houd mijn gramschap thans niet langer in. —
(Zij treedt naar voren.)
Hoort mij, vrijbuiters die krakeelt, die twist
Bij 't deelen van uw buit, aan mij ontroofd!
Wie uwer, die mij aanblikt, siddert niet,
Zoo niet voor uw vorstin, als onderdaan,
Toch voor die gij onttroond hebt, als rebel? —
Gij, hooge schurk, wend uw gelaat niet af!

Gloster.

Boos, rimp'lig tooverwijf, wat doet gij hier?

Koningin Margaretha.

Herhalen kom ik hier uw euveldaden;
Dit wil ik doen, aleer ik u laat gaan.

Gloster.

Zijt gij hier niet op straf des doods verbannen?

Koningin Margaretha.

Ja, doch ik lijd als balling dieper wee,
Dan, blijf ik hier, de dood mij brengen kan.
Gij zijt mij een gemaal en zoon verschuldigd, —
En gij, een koninkrijk, — gij allen, leenplicht;
U komt het lijden toe, dat ik verduur,
Mij al 't geluk, dat gij hebt overmeesterd.

Gloster.

De vloek mijns eed'len vaders, toen gij hem
De heldenslapen kroondet met papier,
Zijn' oogen stroomen afdwongt door uw hoon,
En toen om ze af te drogen hem een doek gaaft,
Gedoopt in 's lieven Rutland's schuldloos bloed, —
Zijn vloeken, die zijn bitter hart u toen
Heeft toegeslingerd, zijn 't, die op u vielen;
En God, niet wij, vergeldt uw bloedig doen.

Koningin Elizabeth.

God is gerecht, hij wreekt onschuldig bloed.

Hastings.

O 't was de snoodste daad, dat kind te slachten,
De wreedste, die ooit menschenoor vernam.

Rivers.

Tyrannen zelfs, zij weenden bij het hooren.

Dorset.

Geen mensch, die daar geen wraak uit profeteerde.

Buckingham.

Northumberland, die 't aanzag, stortte tranen.

Koningin Margaretha.

Wat! blikketanddet ge allen, eer ik kwam,
Als zoudt ge elkander bij den gorgel pakken,
En keert gij al uw haat nu tegen mij?
Bewoog York's schrikb're vloek den hemel zoo,
Dat Hendrik's dood, mijns lieven Edward's dood,
't Verlies der kroon, mijn bitt're ballingschap,
Slechts boeten zijn voor dien halfwassen brasem?
Dringt zoo een vloek, de wolken door, ten hemel? —
Laat dan, grauw zwerk, mijn rassche vloeken door! —
Door brassen, niet in de' oorlog, sterve uw koning,
Gelijk door moord, om hem te kronen, de onze!

Edward, uw zoon, de nieuwe prins van Wales,
Voor Edward, mijn zoon, vroeger prins van Wales,
Sterv' door geweld, ontijdig, jong, als hij!
Gij, koningin voor mij, die koningin was,
Gij, overleef, als ik, onzaal'ge, uw rijk!
Leef lang, om uwe kind'ren te bejamm'ren,
En zie eene and're, zooals ik u zie,
Getooid, als gij 't in mijn recht zijt, in 't uwe!
Lang voor uw dood zij uw gelukstijd dood;
En sterf, na menig eind'loos uur van wee,
Sterf, niet meer moeder, vrouw, noch koningin!
Rivers en Dorset, gij waart ooggetuigen,
Ook gij, lord Hastings, toen met purp'ren dolken
Mijn zoon doorstoken werd; ik smeek tot God:
Geen uwer leev' natuurs gezetten tijd;
Een plots'ling onheil moge u nedermaaien!

Gloster.

Staak uw bezwering, booze, dorre heks!

Koningin Margaretha.

Met niets voor u? Blijf, hond, gij zult mij hooren.
Wanneer de hemel nog een erger wee
In voorraad heeft, dan ik u wenschen kan,
Dan spaar' hij 't op, tot uwe zonden rijp zijn,
En stort' dan al zijn grimmigheid op u,
U, vredestoorder in deze arme wereld!
Gewetensangst knaag' als een worm uw ziel!
Verdenk uw vrienden immer van verraad,
Kies aartsverraders tot uw boezemvrienden!
Geen slaap luik' ooit uw onheilbrengend oog,
Tenzij terwijl een mart'lend droomgezicht
U met een hel van woeste duivels pijnigt!
Behekst, wanstaltig wezen! wroetend zwijn!
Gij, van natuur in uw geboortestond
Als slaaf gebrandmerkt, als een zoon der hel!

Gij schande van uw moeder's zwang'ren schoot!
Verfoeide wanvrucht van uws vaders lenden!
Gij vod in eere! diep verachte —

Gloster.

Marg'retha.

Koningin Margaretha.

Richard!

Gloster.

He!

Koningin Margaretha.

Ik riep u niet.

Gloster.

Dan vraag ik u verschooning, want ik waande,
Mij riept gij al die bitt're namen toe.

Koningin Margaretha.

Dit deed ik, maar een antwoord vroeg ik niet.
O, laat mij nu mijn vloek ten einde brengen!

Gloster.

Ik deed dit reeds; hij sluit met „Margaretha".

Koningin Elizabeth.

Zoo keerde uw vloek nu tot uzelve weer.

Koningin Margaretha.

Arm vorstenbeeld, gij mijner grootheid schijnglans?
Wat strooit ge op die gezwollen giftspin suiker,
Wier dood'lijk web in 't rond u heeft omstrikt?
Gekkin, gij wet een mes, dat u zal dooden.
Eens komt de dag, dat gij mij naast u wenscht,
Om die gebulte giftpad mee te vloeken.

Hastings.

Gij leugenspelster, dat uw waanzin zwijg'!
Put ons geduld niet uit, het mocht u schaden.

Koningin Margaretha.

Schande op u allen! 't mijne is uitgeput.

Rivers.

Hij diende u goed, die uwen plicht u leerde.

Koningin Margaretha.

Mij goed te dienen, ware uw aller plicht;
Leert mij, dat ik hier heersch en gij gehoorzaamt.
O, dient mij goed en leert uzelf dien plicht.

Dorset.

Geen redetwist met haar, zij is waanzinnig.

Koningin Margaretha.

Stil, jonge marktgraaf, gij zijt ingebeeld;
Nauw gangbaar is uw pasgemunte rang.
O, wist uw jeugdige adel, wat het zegt,
Zijn rang te derven, in ellend' te leven!
Wie hoog staat, wordt door meen'ge vlaag geschud;
En als hij valt, wordt hij geheel verpletterd.

Gloster.

Een goede raad; — behartig hem, markies.

Dorset.

Hij past voor u, mylord, gelijk voor mij.

Gloster.

Veel meer nog; maar ik werd zoo hoog geboren.
In cedertoppen bouwt ons aad'laarskroost,
En dartelt met den wind en trotst de zon.

Koningin Margaretha.

En maakt de zon tot nacht; — ach, ach! getuig' dit,
Mijn zon, mijn zoon, in doodsnacht nu gehuld,
Wiens flonkerstralen uwer gramschap wolk
Met eeuw'ge duisternis omtogen heeft.
York's broedsel, 't bouwt in onzer jongen nest;

O God, gij ziet het; duld, o duld het niet;
Wat bloed deed winnen, ga door bloed verloren!

Buckingham.

Stil, dit is schande! 't is onchrist'lijk doen.

Koningin Margaretha.

O spreek mij niet van christ'lijkheid of schande,
Gij allen waart onchrist'lijk jegens mij,
En schand'lijk hebt gij al mijn hoop geslacht.
Woede is mijn christ'lijkheid, mijn leven schande,
En in die schande leev' de wrok der smart!

Buckingham.

Houd op, houd op!

Koningin Margaretha.

Doorluchte Buckingham, ik kus uw hand;
Dit zij u teeken van mijn vrede en vriendschap;
U en uw edel huis ga 't immer wel!
Uw kleed'ren zijn niet met ons bloed bespat,
En gij niet in 't bereik van mijnen vloek.

Buckingham.

En niemand hier; geen vloeken reiken verder
Dan tot de lippen, die hen lucht doen zijn.

Koningin Margaretha.

En ik geloof, dat zij ten hemel stijgen,
Gods vrede er wekken uit zijn zoeten slaap.
O Buckingham, o hoed u voor dien hond!
Zie, kwispelt hij, dan bijt hij; als hij bijt,
Dan vreet zijn gifttand tot den dood toe door.
Heb niets met hem te doen, wacht u voor hem!
Dood, hel en zonde hebben hem geteekend,
En al hun dienaars zijn in zijn gevolg.

Gloster.

Wat zegt zij u, mylord van Buckingham?

Buckingham.

Niets waar ik acht op sla, genadig heer.

Koningin Margaretha.

Wat! hoont gij mij, die vriend'lijk raad, en hangt gij
Den duivel, waar ik u voor waarschuw, aan?
O denk eens aan dit uur, als hij door wee
Uw hart vaneen zal rijten, en zeg dan:
„Die arme Margaretha was profetisch!" —
Zoo leeft dan, elk van u bij hem gehaat,
En hij bij u, en allen saam bij God!

(Koningin MARGARETHA *af.)*

Hastings.

Mij rees het haar te berge bij haar vloeken.

Rivers.

Mij ook; dat zij hier vrij blijft, is me een raadsel.

Gloster.

Valt haar niet hard; want bij Gods heil'ge moeder,
Veel onrecht moest zij lijden; mij berouwt
Het deel, dat ik er aan heb toegevoegd.

Koningin Elizabeth.

Ik deed geen leed haar aan, zoover ik weet.

Gloster.

Toch pluktet gij de vruchten van haar leed.
Ik was vol vuur om iemand goed te doen,
Die nu te koel van al mijn diensten denkt.
Voorwaar, wat Clarence deed, wordt goed betaald!
Erkent'lijk wordt hij in een kot gemest; —
Vergeev' God hun, die daar de schuld van zijn!

Rivers.

Een vroom besluit, een christen waard, te bidden
Voor hen, die schade ons hebben toegevoegd!

Gloster.

Zoo doe ik steeds; — *(Ter zijde.)* en 'k heb er reden toe,
Want vloekte ik nu, ik had mijzelf vervloekt.

(Catesby *komt op.*)

Catesby.

De koning, eed'le vrouw, wenscht u te zien, —
En uwe hoogheid ook, en u, mylords.

Koningin Elizabeth.

Wij komen, Catesby. — Gaat gij mede, lords?

Rivers.

Wij volgen uwe hoogheid.

(*Allen af, behalve* Gloster.)

Gloster.

Ik doe het booze, en roep het eerst om wraak.
Het onheil, dat ik heim'lijk heb gesticht,
Leg ik als zwaren last op vreemde schouders.
Ikzelf wierp Clarence in dat donker kot,
En nu beween ik hem bij stikziende uilen,
Zooals bij Stanley, Hastings, Buckingham;
De koningin, vertel ik, en haar aanhang,
Zij hitsen tegen hem den koning op.
En zij gelooven 't; ja, zij wetten mij,
Dat ik op Rivers, Vaughan, Grey mij wreek;
Dan zucht ik, zeg hun met een bijbelspreuk,
Dat God gebiedt, voor 't kwade goed te doen;
En zoo bekleed ik steeds mijn naakte boosheid
Met dwaze vodden, uit de Schrift gekaapt,
En schijn een heil'ge, als ik echt duivelsch ben.

(Twee Moordenaars komen op.)

Maar stil! het zijn mijn beulen, die daar komen. —
Gij wakk're, stoute, vastberaden mannen,
Zijt gij bereid dat zaakjen af te doen?

Eerste Moordenaar.

Ja, eed'le heer, wij komen om de volmacht,
Opdat wij toegang vinden, waar hij is.

Gloster.

Zeer goed bedacht; ik heb ze bij mij; hier!
(Hij geeft hun de volmacht.)
En komt, is 't werk gedaan, naar Crosbyhof.
Maar mannen, brengt met spoed uw taak ten eind;
Weest onverbidd'lijk; laat hem niet aan 't woord,
Want Clarence weet te praten, en wellicht
Vermurwde hij uw hart, als gij gingt luist'ren.

Eerste moordenaar.

Gerust, mylord; wij maken daar geen praats;
Wie babbelt, leutert meest; wees gij verzekerd,
Wij roeren onze handen, niet de tong.

Gloster.

Een dwaas ween' tranen, gij eer molensteenen;
Gij lijkt mij flinke kerels; — komt, aan 't werk;
Gaat, gaat, en snel!

Eerste moordenaar.

Dat zullen wij, uw hoogheid.
(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Londen. *Een vertrek in den Tower.*

CLARENCE *en een Stokbewaarder komen op.*

Stokbewaarder.

Hoe ziet uw hoogheid heden zoo bedrukt?

Clarence.

O, 'k heb een nacht doorleefd van diepe ellend,
Vol bange droomen, schrikk'lijke gezichten;
Zoowaar ik een geloovig christen ben,
Nog eens een nacht als deze door te staan,
Ik deed het voor geen wereld blijde dagen;
Zoo vol van naamlooze angst was mij die tijd!

Stokbewaarder.

Wat was uw droom, mylord? ik bid u, meld dit.

Clarence.

Mij dacht, dat ik ontsnapt was uit den Tower,
En dat een schip mij voerde naar Bourgondië;
Mijn broeder Gloster was mijn reisgezel;
Hij lokte me uit mijn hut op 't dek; wij deden
Daar saam een wand'ling, blikten uit naar Engeland,
En spraken van die duizend zware tijden
Uit de' oorlog tusschen York en Lancaster,
Die ons getroffen hadden. Bij die wand'ling
Op 't glibb'rig dek, kwam het op eens mij voor,
Dat Gloster struikelde en bij 't vallen mij,
Die trachtte hem te houden, overboord
En in 't gewoel der woeste baren stiet.
O God, hoe smartlijk scheen 't mij, te verdrinken!
Wat vreeslijk waterklotsen in mijn oor!
Wat beelden van den gruwb'ren dood in 't oog!

Mij dacht, ik zag een duizend schrikb're wrakken,
Een duizend menschen, waaraan visschen knaagden,
Goudklompen, reuzige ankers, hoopen paarlen,
Onschatb're steenen, tal van prachtjuweelen,
Op heel den bodem van de zee verspreid;
In schedels lagen velen; in de holten,
Waar oogen eens in huisden, zaten nu,
Als schimpten zij op oogen, flonkersteenen,
Het glibb'rig slijk der diepte tegenlonkend,
En spottend met het doodsgebeente in 't rond.

Stokbewaarder.

Hadt gij in 't oogenblik des doods den tijd
Om zoo der zee geheimen te bespieden?

Clarence.

Zoo kwam 't mij voor, en menigmaal beproefde ik
Den geest te geven, doch de zee hield wrevel
Mijn ziel steeds vast en liet haar niet ontglippen
Om de open, ruime, vrije lucht te zoeken;
Zij deed haar stikken in mijn hijgend lichaam,
Dat bijna barstte om haar in zee te loozen.

Stokbewaarder.

Werdt gij niet wakker in dien zwaren doodsstrijd?

Clarence.

Neen, neen, mijn droom ging nog na 't leven door;
O toen begon de storm voor mijne ziel!
Haar bracht, zoo scheen 't mij, over 't somb're water
De norsche veerman, van wien dichters spreken,
Naar 't koninkrijk der nacht, die nimmer eindt.
En de eerste, die mijn vreemd'lingziel daar groette,
Was mijner vrouw roemruchte vader Warwick,
Die luide riep: „Wat gees'ling voor verraad
Bereidt dit duist're rijk den valschen Clarence?"
En zoo verdween hij. Daarna zweefde een schim

Gelijk een engel nader, 't lichte haar
Met bloed bevlekt; met luider stemme kreet hij:
„Clarence is daar, die eedvergeten Clarence,
Die mij bij Tewksbury op 't veld doorstak; —
Grijpt, grijpt hem, Furiën; sleept hem weg ter martling!"
En, dacht mij, een legioen van booze geesten
Omringde mij en huilde mij in 't oor,
Zoo schrikverwekkend, dat ik door 't gebrul
Ontwaakte en rilde en nog geruimen tijd
Niet anders dacht dan in de hel te zijn;
Zoo diep was in mijn ziel de droom gegrift.

Stokbewaarder.

Geen wonder, dat hij u ontzette, heer;
Want van 't verhaal alleen ben ik ontsteld.

Clarence.

O stokbewaarder! O, ik deed die dingen,
Die tegen mijne ziel alsnu getuigen,
Om Edwards wil; en zie, hoe hij 't mij loont! —
O God, verzoent geen innig smeeken u,
Maar eischt gij wrake voor wat ik misdeed,
O, boet uw grimmigheid alleen op mij,
Spaar mijn onnooz'le vrouw, mijn arme kinders! —
Bewaker, 'k bid u, blijf een wijle hier,
Want mijne ziele is bang, ik wensch te slapen.

Stokbewaarder.

Dit zal ik, heer; God geve uw hoogheid rust.

(CLARENCE *slaapt in.*)

(BRAKENBURY *komt op.*)

Brakenbury.

Het leed verstoort èn wakenstijd èn rustuur,
En maakt de nacht tot morgen, dag tot nacht.
Der vorsten een'ge heerlijkheid zijn titels,

Uitwendig schitt'ren voor inwendig slaven;
Voor ongevoelde hersenschimmen voelen
Ze een wereld vaak van rustelooze zorg;
Zoodat van lagen stand een hooge naam
In niets verschilt dan in den tooi der faam.

(De twee Moordenaars komen op.)

Eerste Moordenaar.

Hé, wie is daar?

Brakenbury.

Wat wilt gij, kerel? en hoe komt gij hier?

Eerste Moordenaar.

'k Moet Clarence spreken, en ik kwam te voet hierheen.

Brakenbury.

Wat! zoo kortaf?

Tweede Moordenaar.

't Is beter dan langwijlig, heer. —
Laat hem de volmacht zien, en praat niet verder.

(De eerste Moordenaar overhandigt aan Brakenbury *een papier.)*

Brakenbury *(na lezing).*

't Is een bevelschrift om in uwe handen
Den eed'len hertog Clarence uit te leev'ren;
Ik wil niet vragen, wat hiermee bedoeld is,
Want aan dit doel wil ik onschuldig zijn.
Daar slaapt de hertog en hier zijn de sleutels.
Ik ga terstond den koning kennis geven,
Dat ik aldus mijn ambt u overdroeg.

Eerste Moordenaar.

Zoo kunt gij doen, heer; 't is een wijze keus. Vaarwel.

(Brakenbury *af, met den Stokbewaarder.*)

Tweede Moordenaar.

Hoe is het, zullen wij hem in den slaap doorsteken?

Eerste Moordenaar.

Neen, hij zou bij het wakker worden zeggen, dat het een laffe daad was.

Tweede Moordenaar.

Wel, hij zal niet wakker worden voor den grooten oordeelsdag.

Eerste Moordenaar.

Nu, dàn zal hij zeggen, dat wij hem in den slaap doorstoken hebben.

Tweede Moordenaar.

Het noemen van dat woord „oordeelsdag" heeft een soort van gewetensangst bij mij gaande gemaakt.

Eerste Moordenaar.

Wat! zijt gij bang?

Tweede Moordenaar.

Niet om hem te dooden, want daartoe heb ik een volmacht, maar voor de verdoemenis, als ik hem dood; want daartegen kan geen volmacht mij iets helpen.

Eerste Moordenaar.

Ik dacht, dat gij vast besloten waart geweest.

Tweede Moordenaar.

Dat ben ik, om hem te laten leven.

Eerste Moordenaar.

Ik ga naar den hertog van Gloster terug en vertel het hem.

Tweede Moordenaar.

Neen, ik bid u, wacht nog een oogenblik; ik hoop, dat

die vlaag van medelijden wel zal overwaaien; zij hield meestal slechts een twintig tellens aan.

Eerste Moordenaar.

Hoe voelt gij u nu?

Tweede Moordenaar.

Er zit nog een klein bezinksel van geweten bij mij.

Eerste Moordenaar.

Denk aan onze belooning, als de daad gedaan is.

Tweede Moordenaar.

Alle duivels, hij sterft; ik was de belooning vergeten.

Eerste Moordenaar.

Waar is uw geweten nu?

Tweede Moordenaar.

O, in de beurs van den hertog van Gloster.

Eerste Moordenaar.

Als hij zijn beurs opent om ons te beloonen, vliegt uw geweten er uit.

Tweede Moordenaar.

Het doet er niet toe, laat het zijn gang gaan; er zijn er weinig of geen, die er huisvesting aan zullen verleenen.

Eerste Moordenaar.

Maar, als het eens bij uzelven terugkomt?

Tweede Moordenaar.

Dan laat ik mij er niet mee in, het maakt een man tot een lafaard; men kan niet stelen, of het klaagt aan; men kan niet vloeken, of het valt in de rede; men kan niet bij zijns buurmans vrouw liggen, of het speelt voor verrader; het is een bloode, schaamrood wordende geest, die in het hart oproer stookt; het stopt een man geheel vol met zwarigheden; het heeft mij eens een beurs met

goud terug doen geven, die ik bij toeval gevonden had; het maakt ieder, die het er op nahoudt, tot een bedelaar; het wordt als een gevaarlijk ding alle steden en vlekken uitgejaagd; en ieder, die een goed leven wil hebben, verlaat zich liefst op zichzelf en tracht zonder dat ding te leven.

Eerste Moordenaar.

Waarachtig, het trekt mij daar juist bij de mouw en vermaant mij, den hertog niet om te brengen.

Tweede Moordenaar.

Neem u voor den duivel in acht en geloof hem niet; hij wil zich alleen bij u indringen, om u aan het zuchten te brengen.

Eerste Moordenaar.

Ik ben sterk van natuur; hij krijgt mij niet onder.

Tweede Moordenaar.

Dat is gesproken als een flinke kerel, die zijn naam in eere houdt. Kom, willen wij aan 't werk gaan?

Eerste Moordenaar.

Sla hem met het gevest van uw degen den kop in, en smijt hem dan in 't malvezijvat in de kamer hiernaast.

Tweede Moordenaar.

O, heerlijk uitgedacht! wij maken een sopjen van hem.

Eerste Moordenaar.

Stil, hij wordt wakker.

Tweede Moordenaar.

Sla toe!

Eerste Moordenaar.

Neen, we willen een praatjen met hem maken.

Clarence *(ontwakend).*

Waar zijt gij, wachter? geef me een roemer wijns.

Eerste Moordenaar.

Zoo daad'lijk, heer, bekomt gij wijn genoeg.

Clarence.

In Gods naam, wie zijt gij?

Eerste Moordenaar.

Een mensch, als gij zijt.

Clarence.

Doch niet, als ik, eens konings zoon.

Eerste Moordenaar.

Noch gij, als wij, trouw dienaar van den troon.

Clarence.

Uw taal is donder, maar uw blik is schuw.

Eerste Moordenaar.

Mijn taal is koningstaal, mijn blik de mijne.

Clarence.

Hoe duister en hoe dood'lijk zijn uw woorden!
Uw oogen dreigen; waarom ziet gij bleek?
Wie heeft u hier gezonden? waarvoor komt gij?

Beide Moordenaars.

Om, om, om —

Clarence.

Mij te vermoorden?

Beide Moordenaars.

Juist.

Clarence.

Gij hebt het hart niet eens, mij dit te zeggen,
En kunt dus 't hart niet hebben, zoo te doen.
Waardoor, mijn vrienden, heb ik u beleedigd?

Eerste Moordenaar.

Niet ons hebt gij beleedigd, maar den koning.

Clarence.

Eerlang ben ik gewis met hem verzoend.

Tweede Moordenaar.

Neen, nimmer, heer; bereid u dus ter dood.

Clarence.

Werdt ge uit millioenen door het lot verkoren
Om de onschuld te vermoorden? Wat misdreef ik?
Waar is 't getuignis, dat mij schuldig noemt?
Waar de gezwoor'nen, die den grammen rechter
Hun uitspraak overreikten? 't Bitter vonnis
Tot dood van de' armen Clarence, wie, wie streek het?
Aleer de loop van 't recht mij schuldig vindt,
Is 't dreigen met den dood een schand'lijk onrecht.
Zoo waar gij op vergeving hoopt van schuld
Door Christus' kost'lijk bloed, voor ons vergoten,
Zeg ik, gaat heen en slaat geen hand aan mij;
Verdoemlijk is uw voorgenomen daad.

Eerste Moordenaar.

Die voorgenomen daad geschiedt op last.

Tweede Moordenaar.

En die haar heeft gelast, is onze koning.

Clarence.

Verdwaasde knechten! aller vorsten koning
Gaf in zijn wet der taaf'len dezen last:
„Gij zult niet doodslaan!" Wilt gij Zijn gebod
Vertreden en eens menschen last volbrengen?
Ziet toe! hij heeft de wraak in Zijne hand
En slingert ze op der wetsveracht'ren hoofd.

Tweede Moordenaar.

En de eigen wrake slingert hij op u,

Voor valschen meineed en nog valscher moord;
Ge ontvingt het sacrament, dat ge in den strijd
Zoudt vechten voor het huis van Lancaster.

Eerste Moordenaar.

En als verrader aan den name Gods
Braakt gij dien eed en scheurde uw trouwloos staal
Den boezem open van uws vorsten zoon.

Tweede Moordenaar.

Wien gij, zoo zwoert gij, minnen zoudt en hoeden.

Eerste Moordenaar.

Hoe houdt gij ons Gods hoog gebod voor oogen,
Gij, die het zelf zoo zwaar geschonden hebt?

Clarence.

Helaas! voor wien deed ik die snoode daad?
Voor Edward, voor mijn broeder, hem tot nut;
Hij zendt u niet, om daarvoor mij te moorden,
Want in die schuld steekt hij zoo diep als ik.
Zoo God die daad door wrake wil vergelden,
O weet, dan doet hij 't ook in 't openbaar;
Neemt gij de straf niet uit zijn sterke hand;
Geen krommen weg, geen wetloos doen behoeft hij,
Om wie hem heeft beleedigd uit te roeien.

Eerste Moordenaar.

Wie heeft u toen tot bloedgezant gemaakt,
Toen ge in zijn lentebloei Plantagenet,
Dien wakk'ren vorstentelg, hebt neergestooten?

Clarence.

Mijn broedermin, de duivel en mijn toorn.

Eerste Moordenaar.

Uw broeder, onze plicht en uw vergrijpen
Zijn 't, die ons hier tot uw verdelging manen.

Clarence.

O haat, — hebt gij mijn broeder lief, — niet mij;
Ik ben zijn broeder en ik heb hem lief.
Zijt gij voor loon gehuurd, zoo gaat terug,
Wendt namens mij u tot mijn broeder Gloster,
Die beter u zal loonen voor mijn leven,
Dan Edward ooit voor 't melden van mijn dood.

Tweede Moordenaar.

Voorwaar, gij dwaalt; uw broeder Gloster haat u.

Clarence.

Neen, neen; hij heeft mij lief, ik ben hem dierbaar.
Gaat slechts van mij tot hem.

Beide Moordenaars.

Wij zullen 't doen.

Clarence.

Zegt hem, dat, toen onze eed'le vader York
Ons drieën met zijn heldenhand gezegend,
Bezworen heeft elkander lief te hebben,
Hij luttel zulk een vriendschapsbreuk voorzag;
Herinner Gloster dit, en hij zal weenen.

Eerste Moordenaar.

Ja, molensteenen, naar zijn les aan ons.

Clarence.

O, spreek van hem geen kwaad, want hij is goed.

Eerste Moordenaar.

Als sneeuw in de' oogsttijd. — Waarlijk, gij bedriegt u;
Hij is het, die ons zendt om u te dooden.

Clarence.

Het kan niet zijn; hij weende om wat mij trof,
En klemde mij aan 't hart, en zwoer al snikkend,
Dat hij mijn vrijheid dra bewerken zou.

Eerste Moordenaar.

Welnu, dit doet hij, want hij maakt u vrij
Van aardsche slavernij, voor hemelvreugd.

Tweede Moordenaar.

Verzoen u, heer, met God, want gij moet sterven.

Clarence.

Hebt ge in uw zielen zooveel vroom gevoel,
Dat gij mij raadt, met God mij te verzoenen,
En zijt gij voor uw eigen ziel zoo blind,
Dat gij, door mij te moorden God wilt tergen?
Bedenkt het wel: die u heeft aangezet
De daad te doen, zal om de daad u haten.

Tweede Moordenaar.

Wat nu te doen?

Clarence.

Wordt week, en redt uw zielen.

Eerste Moordenaar.

Week worden! neen, 't is laf en vrouwen waard.

Clarence.

Niet week te worden, dierlijk, woest en duivelsch.
Spreekt, wie van u, als hij een vorstenzoon was
En van zijn vrijheid was beroofd als ik,
Zou, door twee moord'naars zooals gij bedreigd,
Niet om zijn leven smeeken?
Mijn vriend, uw blik verraadt mij een'ge deernis;
O kom, indien uw oog geen vleier is,
Aan mijne zijde, en smeek voor mij, zooals
Gij zelf in mijnen doodsnood smeeken zoudt!
Wat beed'laar schenkt een prins, die bidt, geen deernis?

Tweede Moordenaar.

Zie achter u, mylord.

Eerste Moordenaar (Clarence *doorstekend*).

Neen dit, — en dat; — is dit nog niet genoeg,
Dan smoor ik u in 't malvezijvat ginds.

(De eerste Moordenaar met het lijk af.)

Tweede Moordenaar.

Een bloedig stuk, gewetenloos volvoerd!
Hoe gaarne wiesch ik, als Pilatus eens,
Mijn handen rein van dezen gruwelmoord!

(De Eerste Moordenaar komt weder op.)

Eerste Moordenaar.

Hoe is 't met u, dat gij niet helpt? De hertog
Verneemt het, man, ik zweer 't, hoe laf gij waart!

Tweede Moordenaar.

Vernam hij eer, dat ik zijn broeder redde!
Neem gij het loon en meld hem, wat ik zeg,
Want mij berouwt het, dat de hertog dood is.

(Tweede Moordenaar af.)

Eerste Moordenaar.

Mij rouwt het niet; ga, lafaard die gij zijt!
'k Verstop het lijk in de een of and'ren schuilhoek,
Totdat de hertog last geeft ter begraafnis;
En heb ik 't loon, dan weet ik, wie ontvliedt;
Want dit komt uit, en dan zij ik hier niet.

(Eerste Moordenaar af.)

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Een vertrek in het paleis.

Koning EDWARD *wordt krank binnengeleid, koningin* ELIZABETH, DORSET, RIVERS, HASTINGS, BUCKINGHAM, GREY *en anderen komen op.*

Koning Edward.

Nu, — 'k heb een schoone dagtaak afgedaan. —
Gij, pairs, houdt vast aan de eendracht, nu gesticht;
Ik wacht van dag tot dag van mijn Verlosser
Een afgezant, die mij van hier verlost;
En meer in vrede stijgt mijn ziel ten hemel,
Nu ik mijn vrienden vrede schonk op aard.
Rivers en Hastings, reikt elkaâr de hand,
Voedt geen geheimen haat, bezweert uw vriendschap.

Rivers.

Ik zweer, mijn ziel is rein van haat en wrok;
Mijns harten vriendschap zegelt deze hand.

Hastings.

Mij zeeg'ne God, zoo waar ik 't zelfde zweer!

Koning Edward.

Ziet toe, dat gij geen spel drijft voor uw vorst,
Opdat niet aller vorsten Opperheer
Uw valschheid, hoe verkapt, te schande maak',
En elk van u 't verderf doe zijn des and'ren.

Hastings.

Zoo bloei' mijn huis, zoo waar ik vriendschap zweer!

Rivers.

En 't mijn', zoo waar mij Hastings dierbaar is!

Koning Edward.

Ook gij, vorstin, zijt hier niet uitgezonderd, —
Noch gij, zoon Dorset; — Buckingham, noch gij; —
Gij waart in tweedracht met elkaâr; reik, vrouw,
Lord Hastings, als uw vriend, de hand ten kus;
En wat gij doet, zij ongeveinsd gedaan.

Koningin Elizabeth.

Hier, Hastings; — onzen vroeg'ren haat begraaf ik;
Zoo waar ga 't mij en al de mijnen wel!

Koning Edward.

Dorset, omarm hem; — Hastings, heb hem lief.

Dorset.

Ik zweer, dat deze vriendschapsruiling steeds
Van mijnen kant onschendbaar wezen zal.

Hastings.

Dit zweer ook ik, mylord.

(Omarming.)

Koning Edward.

Bezegel, eed'le Buckingham, den vrede;
Omarm de bloedverwanten mijner vrouw;
En schenkt mij door uw eendracht blij geluk!

Buckingham *(tot de Koningin).*

Zoo Buckingham ooit tegen uwe hoogheid
Zijn wrevel keert en niet voor u en de uwen
Oprechte liefde voedt, dan straff' mij God
Door haat bij hen, wier liefde ik meest verwachtte!
Wanneer ik meest de hulp eens vriends behoef,
En mij het zekerst waan van zijne trouw,
Dan moog' hij valsch, vol list, bedrog, verraad,
Mijn onheil zijn! Dit smeek ik van den Hemel,
Verkilt mijn hart voor u of de uwen ooit!

Koning Edward.

De zoetste laaf'nis, eed'le Buckingham,
Is die gelofte voor mijn lijdend hart.
Slechts onzen broeder Gloster mis ik nog
Om op dit vreêverbond de kroon te zetten.

Buckingham.

En, als geroepen, komt daar de eed'le hertog.

(Gloster *komt op.*)

Gloster.

'k Wensch 't hooge vorstenpaar een goeden morgen,
En, eed'le pairs, u allen alle heil!

Koning Edward.

Ja, wel tot heil werd deze dag besteed. —
Wij deden, Gloster, hier een christ'lijk werk;
Wij schiepen vrede uit krijg en liefde uit haat
Bij deze felle, boos ontvlamde pairs.

Gloster.

Een rijk gezegend werk, verheven vorst. —
Zoo een uit deze hooge schare mij
Door valsch gerucht of ongegronden argwaan
Zijn vijand acht;

Zoo ik onwetend of in woeste drift
Iets heb begaan, dat krenkend wezen mocht
Voor één uit dezen kring, dan wensch ik mij
Tot vrede en vriendschap met hem te verzoenen;
In vijandschap te leven is mij dood;
Ik haat het, wensch mij aller braven liefde.
Eerst, hooge vrouwe, smeek ik u om vrede,
'k Wil dien mij koopen door mijn trouwen dienst;
Dan u, mijn eed'len neef van Buckingham,
Zoo tusschen ons ooit een'ge veete woonde;
Dan u, en u, lord Rivers en lord Dorset,
Die elk mij toornig aanzaagt zonder grond;
En u, lord Woodville, en, lord Scales, ook u;
Hertogen, graven, lords, — kortom, u allen.
Geen Engelschman, die leeft, is mij bekend,
Met wien mijn ziel een haartjen meer verschil heeft,
Dan 't wicht, dat deze nacht geboren werd;
En 'k zeg voor mijnen ootmoed Gode dank.

Koningin Elizabeth.

Voortaan zij deze dag een heil'ge feestdag; —
Gaav' God, dat ied're twist ten einde waar'! —
Mijn heer en vorst, thans smeek ik van uw hoogheid:
Schenk onzen broeder Clarence weer uw gunst!

Gloster.

Wat, hooge vrouw, bood ik u daartoe vriendschap,
Om zoo voor 's konings troon bespot te worden?
Wie weet dan niet, dat de eed'le hertog dood is?
(Allen deinzen terug.)
Het is hem onrecht doen, zijn lijk te hoonen.

Koning Edward.

Wie weet niet, dat hij dood is! Spreek, wie weet het?

Koningin Elizabeth.

Alziende God, wat wereld is dit hier!

Buckingham.

Zie ik zoo bleek, lord Dorset, als die and'ren?

Dorset.

Ja, beste lord; geen mensch in dezen kring,
Of alle rood is zijn gelaat ontweken.

Koning Edward.

Is Clarence dood? herroepen werd de last.

Gloster.

Doch de arme stierf door uwen eersten last;
En dien bracht een gevleugelde Mercurius;
Een trage kreup'le bracht den tegenlast,
En kwam te laat, om voor zijn graf te zorgen.
God geev', dat menigeen, min trouw en edel,
Door 't bloed niet, maar door lust naar bloed u nader,
Niet erger lot verdien' dan de arme Clarence,
Al loopt hij thans nog van verdenking vrij!

(Stanley *komt op.*)

Stanley.

Mijn vorst, een gunst, als dank voor mijne diensten!

Koning Edward.

O, 'k bid u, zwijg; vol kommer is mijn ziel.

Stanley.

Ik rijs niet op, aleer mijn vorst mij hoort.

Koning Edward.

Zoo zeg in 't kort, wat uw verlangen is.

Stanley.

't Verbeurde leven van mijn dienaar, heer;
Hij sloeg vandaag een woesten jonker dood,
Voormaals een edelknaap van hertog Norfolk.

Koning Edward.

Heb ik een tong, die mijnen broeder doodt,
En moet die tong een knecht het leven schenken?
Mijn broeder deed geen doodslag; in gedachte
Bestond zijn schuld; toch leed hij bitt'ren dood.
Wie bad voor hem? wie knielde voor mijn toorn,
En smeekte, dat ik wikken zou en wegen?
Wie sprak van broederzin? wie sprak van liefde?
Wie wees er op, hoe de arme de' afval waagde
Van grooten Warwick, om voor mij te strijden?
Wie wees er op, dat hij bij Tewksbury,
Toen Oxford mij reeds onder had, mij redde,
En riep: „Leef, dierb're broeder, wees gij koning!"
Wie wees er op, hoe, toen wij, saam op 't veld
Gelegerd, schier bevroren, hij mij hulde
In zijne kleed'ren, en ontkleed, ja naakt,
Zich bloot gaf aan de bitterkoude nacht?
Dit alles reet een zondig, dierlijk wrokken
Mij uit de ziel, en niemand uwer was
Zoo christ'lijk, dat hij 't mij te binnen bracht.
Doch als uw voerliên of uw dienstvazallen
Een dronken moord begaan en 't kost'lijk beeld
Des lieven Heilands schenden, daad'lijk ligt
Gij op de knieëen om genâ, genade!
En ik moet, schoon het onrecht zij, die schenken.
Doch voor mijn broeder wilde niemand spreken,
En ik, ook ik, was hard, sprak hem niet voor,
Hem, de arme ziel! — Elk uwer, ook de fierste,
Had veel aan hem te danken bij zijn leven;
Doch geen, geen uwer pleitte ooit voor zijn leven. —
O God! ik vrees, uw oordeel zal 't verhalen
Op mij, op u, op de uwen, op de mijnen!
Kom, Hastings, leid mij naar mijn slaapvertrek.
Ach, arme Clarence!

(*Allen af, behalve* Gloster, Buckingham *en* Stanley.)

II. 1. 102.

Gloster.

Ziedaar de vrucht van woeste haast! — Gij zaagt wel
Hoe, wis door schuld, der koningin verwanten
Verbleekten bij 't bericht, dat Clarence stierf?
O, daag'lijks hitsten zij den koning op!
God zal het wreken. Komt, mylords, wie volgt mij,
Om door ons bijzijn Edward troost te bieden?

Buckingham.

Wij staan ten dienste, uw hoogheid.

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Londen. *Een ander vertrek in het paleis.*

De hertogin van York *komt op, met een Zoon en een Dochter van den hertog van* Clarence.

Zoon.

Grootmoeder, zeg, is onze vader dood?

Hertogin.

Neen, kind.

Dochter.

Wat weent gij dan zoo vaak en slaat uw borst,
En roept: — „O Clarence, mijn rampzaal'ge zoon!"

Zoon.

En waarom ziet ge ons aan en schudt het hoofd,
En noemt ons arme bloeden en verstoot'nen
En weezen, zoo onze eed'le vader leeft?

Hertogin.

Dit is verkeerd begrepen, lieve kind'ren,
Ik ween om 's konings ziekte, ik ben beangst

Voor zijn verlies, niet om uws vaders dood.
Verloren klacht waar' smart om een verloor'ne!

Zoon.

Gij denkt dan toch, grootmoeder, dat hij dood is?
Mijn oom, de koning, is er schuldig aan;
En God zal 't wreken! Hem wil ik bestormen
Met bede op bede, en allen tot dit doel.

Dochter.

Dit wil ik ook.

Hertogin.

Stil, kind'ren, stil! de koning heeft u lief.
Onnooz'le schaapjes, neen, gij kunt niet gissen,
Wie de oorzaak van uws vaders sterven is.

Zoon.

Toch wel; mijn goede oom Gloster zeide mij:
De koning, door de koningin gedreven,
Verzon een aanklacht om hem in te kerk'ren;
En toen hij 't mij vertelde, weende oom Gloster,
Beklaagde mij en kuste teêr mijn wang;
'k Moest hem vertrouwen, sprak hij, als mijn vader;
'k Zou hem zoo lief zijn als zijn eigen kind.

Hertogin.

Ach, dat bedrog zoo zachte trekken steelt,
En diepe boosheid dekt met deugdzaam mom!
Hij is mijn zoon, ja, en mijn schande er door,
Maar zoog aan mijn borst die arglist niet.

Zoon.

Grootmoeder, denkt gij, dat mijn oom zou huich'len?

Hertogin.

Ja, kind.

Zoon.

Ik kan 't niet denken. Hoor, welk een gedruis?

(*Koningin* ELIZABETH *komt op, geheel ontdaan, gevolgd door* RIVERS *en* DORSET.

Koningin Elizabeth.

Ach, wie wil 't keeren, dat ik ween en jammer,
Mijn noodlot boos noem en mijzelve kwel?
Ik wil, met zwarte wanhoop in verbond,
Een vijand worden van mijn eigen ziel.

Hertogin.

Wat wil hier dit tooneel van felle woestheid?

Koningin Elizabeth.

Ach, een bedrijf zijn van een schokkend treurspel; —
Edward, mijn gade, uw zoon, de koning, stierf! —
Wat groeien takken, als de stam verging?
Wat dort het loof niet, dat zijn sappen derft?
Wilt gij nog leven? weeklaag! — sterven, haast u,
Opdat de snelbewiekte ziel hem inhaal',
Of als gehoorzaam onderdaan hem volg'
Naar 't rijk der eeuw'ge nacht, zijn nieuw gebied!

Hertogin.

Ach, zooveel deel heb ik in uwen rouw,
Als ik op uwen eed'len gade recht had.
Ik heb eens dierb'ren gaden dood beweend,
En leefde in de' aanblik van zijn evenbeelden;
Nu zijn twee spiegels van zijn vorst'lijk aanschijn
Vergruisd tot scherven door den boozen dood,
En rest slechts één, één valsch glas mij tot troost,
Waarin ik steeds mijn eigen schande ontwaar.
Weeuw zijt gij, ja, maar moeder zijt gij nog;
U is de troost gebleven van uw kind'ren;
Mij reet de dood mijn echtgenoot uit de armen,
En nu twee krukken uit de zwakke handen,
Clarence en Edward. O, wat grond heb ik, —

Want uw leed is een deel slechts van het mijn, —
Om uw gekrijt door mijne klacht te smoren!

Zoon.

Moei, onzen vader hebt gij niet beschreid;
Hoe kunnen wij u thans met tranen helpen?

Dochter.

Bleef onze weezenkommer onbeklaagd,
Zoo blijve uw weduwsmart ook onbeweend!

Koningin Elizabeth.

O, ik behoef uw hulp niet bij mijn jamm'ren;
'k Ben niet onvruchtbaar, neen, ga groot van klachter
Mijn' oogen vlieten alle bronnen toe;
Als door de maan, die vloeden wekt, beheerscht,
Kon ik heel de aard in tranen doen verdrinken!
O mijn gemaal, mijn heer, mijn dierbare Edward!

De Kinderen.

O onze vader, dierb're vader Clarence!

Hertogin.

O gij, mijn beide zoons, Edward en Clarence!

Koningin Elizabeth.

Wie was mijn steun dan Edward? en hij stierf.

De Kinderen.

Wie onze steun dan Clarence? en hij stierf.

Hertogin.

Wie was mijn steun dan zij? en beiden stierven.

Koningin Elizabeth.

Nooit leed een weduw zulk een zwaar verlies!

De Kinderen.

Nooit leden weezen zulk een zwaar verlies!

Hertogin.

Nooit leed een moeder zulk een zwaar verlies!

Wee mij, ik ben de moeder dezer smarten;
Hun leed is stukwerk, mijn leed is 't geheel.
Zij weent om eenen Edward, en ik ook;
Ik ween om eenen Clarence, en zij niet;
Die kleinen om hun Clarence, en ik ook;
En ik om eenen Edward, en zij niet; —
Gij drieën, stort op mij, driewerf verslaag'ne,
Uw tranen uit; ik, voedster van uw leed,
Zal 't rijk'lijk laven met mijn weegeklag.

Dorset.

Kalm, lieve moeder! God wordt zeer verstoord,
Neemt gij met ondank aan, wat hij beschikt.
Ondankbaar heet het steeds in 's werelds doen
Met tragen onwil gelden weer te geven,
Met milde hand welwillend ons geleend;
Veel meer dan, zoo te twisten met den hemel,
Wijl die zijn vorst'lijk leengoed weder eischt.

Rivers.

Denk, eed'le vrouw, nu, als een trouwe moeder,
Aan uwen jongen prins; zend fluks om hem;
Hij zij gekroond; in hem leeft thans uw troost;
Berg 't naamloos wee in 's dooden Edward's graf,
En plant uw heil bij 's jongen Edward's troon.

(Gloster, Buckingham, Stanley, Hastings, Ratcliff, *en Anderen komen op.*)

Gloster.

Wees, zuster, kalm; wij allen hebben grond
Om 't dooven onzer flonkerster te klagen;
Doch niemand heelt zijn smart door weegeklag. —
Mijn eed'le moeder, 'k vraag u om vergiff'nis;
Ik zag uw hoogheid niet. — Deemoedig smeek ik
U knielend om uw zegen.

Hertogin.

God zegene u en make uw hart zachtmoedig,
Gehoorzaam, liefd'rijk, christ'lijk, waar en trouw!

Gloster.

Amen; — *(Ter zijde.)* en late als goed oud man mij sterven!
Want dit is 't eind steeds van een moederzegen;
Dat haar genade dit vergat, bevreemdt mij.

Buckingham.

Bedroefde vorsten, diepgebogen pairs,
Die allen dezen zwaren rouwlast draagt,
Beurt met elkanders liefde elkander op;
Zij de oogst van dezen koning nu verteerd,
Thans moge de oogst van zijnen zoon ons rijpen.
De tweespalt uwer hooggezwollen harten,
Zoo kortlings eerst gezet, gespalkt, verbonden,
Vereischt een teed're zorg, verpleging, hoede.
Mij dunkt het goed, dat fluks een klein gevolg
Den jongen prins van Ludlow halen ga,
Opdat hij hier als koning zij gekroond.

Rivers.

Waarom een klein gevolg, mylord van Buckingham?

Buckingham.

Opdat, mylord, niet door een grooten stoet
De pas geheelde wond des haats zich oop'ne;
Wat des te meer gevaarlijk wezen zou,
Daar alles groen is en nog leiding mist.
Als ieder ros den teugel in zijn macht heeft,
En zelf zijn weg naar welgevallen kiest,
Dan worde, dunkt mij, ook de vrees voor onheil,
En niet het onheil zelf alleen, verhoed.

Gloster.

Verzoend heeft ons de koning, hoop ik, allen;
Vast en onschendbaar is 't verdrag voor mij.

Rivers.

En ook voor mij, en voor ons allen, denk ik;
Doch, wijl het jong is, stelle men het niet
Aan 't moog'lijk dreigen van een breuke bloot,
Die door een grooten stoet licht kon ontstaan.
Daarom zeg ik met de' eed'len Buckingham:
Klein zij 't geleide van den prins hierheen.

Hastings.

Dit zeg ik ook.

Gloster.

Zoo zij het dan; en laat ons nu bepalen,
Wie onverwijld naar Ludlow zullen gaan.
Komt, bid ik, eed'le moeder, en gij, zuster,
En meldt, wat hieromtrent uw meening is.
(*Allen af, behalve* BUCKINGHAM *en* GLOSTER.)

Buckingham.

Mylord, wie naar den prins ook reizen moog',
Bij God, laat niet ons tweeën achterblijven;
'k Vind, als begin van 't afgesproken plan,
Wel midd'len onderweg om 't trotsch geslacht
Der koningin te scheiden van den prins.

Gloster.

Mijn ander ik, mijn raadsvergadering,
Mijn godspraak, mijn profeet! — Mijn waarde neef,
'k Vertrouw mij, als een kind, aan uwe leiding.
Naar Ludlow dus, wij blijven niet te huis.
(Beiden af.)

DERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een straat.*

Twee Burgers ontmoeten elkander.

Eerste Burger.

Zoo, buurman, goeden dag; waarheen zoo haastig?

Tweede Burger.

Ja, dit, geloof mij, weet ik nauwlijks zelf.
En weet gij 't nieuws?

Eerste Burger.

Ja, dat de koning dood is.

Tweede Burger.

Slecht nieuws, ja; zelden baart de toekomst rozen.
Ik vrees, ik vrees, er komt een tijd van storm.

(Een ander Burger komt op.)

Derde Burger.

Gods zegen, buren!

Eerste Burger.

'k Wensch u goeden morgen.

Derde Burger.

Is 't waar, de goede koning Edward dood?

Tweede Burger.

Ja, ja, maar al te waar; sta God ons bij!

Derde Burger.

Dan, mannen, kunt ge een tijd van storm verwachten.

Eerste Burger.

Neen, neen; als God wil, wordt zijn zoon nu koning.

Derde Burger.

Wee, wee den lande, door een kind bestuurd!

Tweede Burger.

Neen toch, bij hem valt op bestuur te hopen;
Zoolang hij klein is, denkt de raad voor hem,
En in zijn rijp're jaren heerscht hij zelf;
Geloof mij, voor en na wordt goed bestuurd.

Eerste Burger.

't Stond evenzoo, toen, negen maanden oud,
De zesde Hendrik te Parijs gekroond werd.

Derde Burger.

't Stond evenzoo? Neen, vrienden, neen, God weet het;
Toen mocht het land zich op een schat verheffen
Van welberaden staatsmanskunst; toen had
De koning deugdrijke ooms tot steun en hoede.

Eerste Burger.

Deze ook, van vaders- en van moederszijde.

Derde Burger.

Veel beter stond het, als zij allen waren
Van vaderszijde, of geen van vaderszijde;
Want nu treedt ijverzucht, wie 't naast hem zijn zal,
Ons allen al te na, zoo God niet helpt.
O, vol gevaren is de hertog Gloster,
Der koningin verwanten driest en trotsch;
Ja, wilden zij beheerscht zijn en niet heerschen,
Dan had dit kranke land wellicht weer rust.

Eerste Burger.

Kom, kom, te zwaar getild! het zal wel gaan.

Derde Burger.

Betrekt de lucht, dan slaan we een mantel om;
Verliest het woud zijn loof, dan komt de winter;

Wien meldt het ondergaan der zon geen nacht?
Na hagelslag en storm wacht elk een duurte.
't Kan goed gaan; maar, als God het zoo beschikt,
Is 't meer, dan ik verwacht, of wij verdienen.

Tweede Burger.

't Is waar, een ieders hart is vol van vrees;
Met wien ge ook spreekt, gij vindt bijna geen mensch,
Die niet bezorgd er uitziet en vol angst.

Derde Burger.

Zoo is het altijd, voor verand'ring komt;
Door hoog'ren aandrang ducht des menschen geest
Gevaar, dat naakt; zoo zien wij immers ook
De waat'ren zwellen voor een wilden storm.
Doch Gode zij 't vertrouwd! Waar gaat gij heen?

Tweede Burger.

Wij werden voor de rechtbank opgeroepen.

Derde Burger.

Ik eveneens; zoo laat ons samen gaan.

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een vertrek in het paleis.*

De aartsbisschop van York, *de jonge hertog van* York, *koningin* Elizabeth *en de hertogin van* York *komen op.*

Aartsbisschop.

'k Hoor, ze overnachtten gist'ren te Northampton,
En zullen nu te Stony-Stratford rusten,
En zijn dus morgen hier of overmorgen.

Hertogin.

'k Verlang van ganscher hart den prins te zien,
Ik hoop hem sterk gegroeid, sinds ik hem zag.

Koningin Elizabeth.

Ik hoor van neen; men zegt, dat mijn zoon York
Hem in zijn groei bijkans heeft ingehaald.

York.

Ja, moeder; maar ik had dit liever niet.

Hertogin.

Waarom, mijn jongen? 't Is toch goed te groeien.

York.

Grootmoeder, bij het avondmaal vertelde
Oom Rivers eens, dat ik veel sneller groeide,
Dan Edward doet. „Ja," zeide oom Gloster toen,
„Een klein gewas is eêl, onkruid groeit veel."
En sedert wenschte ik minder sterken groei;
Eêl kruid komt laat, en onkruid snel in bloei.

Hertogin.

Voorwaar, voorwaar, dit zeggen ging bij hem,
Die u dit voor de voeten wierp, niet door;
Hij was als kind een nietig onderblijfsel,
Zoo laat en traag in 't groeien, dat hij, was
Zijn regel waar, een edel kruid zou zijn.

Aartsbisschop.

En zonder twijfel is hij 't, eed'le vrouwe.

Hertogin.

Ik hoop het, maar een moeder moge twijf'len.

York.

Doch hoor eens, ware 't mij toen ingevallen,
Ik had mijn eed'len oom een zet gegeven,
Wat groeien aangaat, erger dan hij mij.

Hertogin.

Hoe dan, mijn kleine York? vertel het eens.

York.

Wel dit: men zegt, oom Gloster groeide zoo,
Dat hij, twee uur pas oud, aan korstjes knaagde;
Twee jaar was ik, aleer ik tanden kreeg.
Grootmoeder, zou die zet niet raak geweest zijn?

Hertogin.

Maar, beste York, wie heeft u dit verteld?

York.

Zijn min, grootmoeder.

Hertogin.

Zijn min! die was lang dood bij uw geboorte.

York.

Als zij 't niet deed, dan weet ik niet meer wie.

Koningin Elizabeth.

Een sluwe knaap! Loop heen, gij praat te vrij.

Aartsbisschop.

Doorluchte vrouw, wees op het kind niet boos.

Koningin Elizabeth.

Ook kleine kruikjes hebben ooren.

(Een Bode komt op.)

Aartsbisschop.

Daar komt een bode. — Wat voor nieuws?

Bode.

Nieuws, heer, waarvan het brengen mij bedroeft.

Koningin Elizabeth.

Hoe vaart de prins?

Bode.

Gezond en wel, uw hoogheid.

Hertogin.

Wat brengt gij dan voor nieuws?

Bode.

Lord Rivers en lord Grey, zij zijn naar Pomfret,
En ook sir Thomas Vaughan, als gevang'nen.

Hertogin.

En wie nam hen gevangen?

Bode.

Hertog Gloster,
Met hertog Buckingham.

Aartsbisschop.

Om welk vergrijp?

Bode.

Ik heb gemeld al wat ik melden kan.
Waarom, waarvoor die eed'len zijn gevat,
Is mij volkomen onbekend, mylord.

Koningin Elizabeth.

Wee mij, ik zie den ondergang mijns huizes.
Nu heeft de tijger 't slanke ree gepakt,
En dra vergrijpt verwaten tyrannie
Zich aan de' onnooz'len, eedbiedloozen troon.
Welkom, verdelging, bloedvergieten, slachting!
Ik zie, als op een kaart, het eindmerk reeds!

Hertogin.

Gevloekte en onrustvolle tweedrachtsdagen,
Hoe velen uwer heeft mijn oog aanschouwd!
Mijn gade viel bij 't streven naar de kroon;
En op en neder ging het met mijn zoons,
Zoodat ik juichte en weende om zege en neêrlaag;

En nu zij veilig zeet'len, nu de storm
Van twist voorbij is, voeren zij, die wonnen,
Krijg met elkander, broeder tegen broeder,
Bloed tegen bloed, zelf met zichzelf. — O waanzin,
O dolheid, laat van 't helsche wrokken af;
Of doe mij sterven, niet den dood meer zien!

Koningin Elizabeth.

Kom, kom, mijn knaap, ras naar een heil'ge vrijplaats! -
Vaar, eed'le vrouwe, wel.

Hertogin.

Wacht, ik wil mede.

Koningin Elizabeth.

't Is u niet noodig.

Aartsbisschop *(tot de Koningin).*

Eed'le vrouwe, ga;
En berg er ook uw schatten en uw goed'ren.
Voor mij, ik geef het mij vertrouwde zegel
Uw hoogheid af; en moge 't zoo mij gaan,
Als ik voor u en voor al de uwen zorg!
Ga, ik geleid u zelf naar 't heiligdom.

(Allen af.)

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Londen. *Een straat.*

Trompetgeschal. De Prins van WALES, GLOSTER, BUCKINGHAM, *kardinaal* BOURCHIER *en Anderen komen op.*

Buckingham.

Wees welkom, Prins, in Londen, in uw kamer!

Gloster.

Welkom, mijn lieve neef, mijns harten koning!
De lange weg heeft droevig u gestemd.

Prins.

Neen, oom; maar wat mij op mijn weg weervoer,
Heeft dien mij lang, bedroevend, zwaar gemaakt;
Ik wenschte meerdere ooms hier tot ontvangst.

Gloster.

De schuld'looze eenvoud uwer jaren, prins,
Dook in der wereld arglist nog niet neer;
En niets kunt gij nog aan een man erkennen
Dan wat hij toont en schijnt; en dit, God weet het,
Strookt nooit of zelden met des menschen hart.

Die ooms, die gij u hier wenscht, zijn gevaarlijk;
Gij gaaft slechts op hun suikerwoorden acht,
Doch hadt geen oog voor hunner harten gif.
Voor zulke valsche vrienden hoede u God!

Prins.

Voor valsche vrienden, ja; maar zij zijn 't niet.

Gloster.

Daar komt de mayor van Londen u begroeten.

(De Lord Mayor komt op, met Gevolg.)

Lord Mayor.

God schenke uw Hoogheid heil en blijde dagen!

Prins.

Ik dank u, waarde lord, en dank u allen.
(De Lord Mayor en Gevolg treden terug.)
'k Had van mijn moeder en mijn broeder York
Reeds eerder op mijn weg een groet verwacht;
Foei, welk een slak is Hastings, dat hij ons
Niet meldt, of zij in aantocht zijn of niet!

(Hastings *komt op.*)

Buckingham.

Daar komt de lord juist aan, in 't zweet zijns aanschijns.

Prins.

Welkom, mylord! Spreek! zal mijn moeder komen?

Hastings.

Om welke reed'nen, dit weet God, niet ik,
Maar met uw broeder York week uwe moeder
Ter heil'ge vrijplaats heen; recht gaarne had
De jonge prins met mij u hier begroet,
Doch met geweld hield hem zijn moeder ginds.

Buckingham.

Foei, hoe verkeerd en valsch van haar gedaan! —
Lord kardinaal, kan uw genade niet
De koningin bewegen, hertog York
Terstond te zenden naar den prins, zijn broeder?
En weigert zij, ga mee, lord Hastings, scheur
Hem uit haar achterdochtige armen weg.

Kardinaal.

Mylord, indien mijn zwakke redekunst
Den hertog van zijn moeder kan verwerven,
Zoo wacht hem daad'lijk hier. Maar blijft zij doof
Voor zachte beden, dan verhoede God,
Dat wij het godd'lijk recht der heil'ge vrijplaats
Geweld aandoen! Voor heel dit rijk wilde ik
Niet aan zoo groote zonde schuldig zijn.

Buckingham.

Gij klemt, Mylord, u te kleingeestig vast
Aan vormen, aan wat de oudheid heilig noemde;
Maar toets het met de strengheid onzes tijds,
En 't is geen heiligschennis hem te grijpen.
De weldaad van een vrijplaats wordt verleend
Aan wie er door zijn hand'len recht op heeft,
En wijs genoeg is, haar voor zich te vord'ren.
De prins begeert haar niet en heeft geen aanspraak,
En moet daarom, dunkt mij, haar niet erlangen;
En dus, wie hem, die daar niet is, er weghaalt,
Die schendt geen enkel recht of voorrecht daar.
Ja, 'k hoorde vaak van mannen in een vrijplaats,
Van kind'ren in een vrijplaats, nooit voor nu!

Kardinaal.

Mylord, voor ditmaal geef ik mij gewonnen. —
Kom dus, lord Hastings, wilt gij met mij gaan?

Hastings.

'k Ben tot uw dienst, mylord.

Prins.

Mijn beste lords, maakt haast, zooveel gij kunt.
(De Kardinaal en Hastings *af.)*
Zeg nu, oom Gloster, als mijn broeder komt,
Waar zullen wij dan huizen tot de kroning?

Gloster.

Waar uwe koninklijke hoogheid zelf verkiest.
Maar mag ik u eens raden, neem dan eerst
Een dag of twee uw rust hier in den Tower,
En kies daarna 't verblijf, dat u het best
Tot uw gezondheid en vermaken dient.

Prins.

Geen plaats staat meer mij tegen dan de Tower. —
(*Tot* Buckingham.) Heeft Julius Cæsar hem gebouwd,
[mylord?

Buckingham.

Hij heeft, genadig heer, het slot gesticht,
Maar later tijden hebben 't sinds herbouwd.

Prins.

Is 't overleev'ring slechts, van mond tot mond,
Of staat het opgeteekend, dat hij 't bouwde?

Buckingham.

't Is opgeteekend, wis, genadig heer.

Prins.

Maar neem eens aan, het ware niet geboekt,
De waarheid, dunkt mij, moest onsterflijk leven,
Als 't ware naverteld aan 't verste nakroost,
Zelfs tot den dag, die heel de wereld endt.

Gloster *(ter zijde).*

Zoo jong in 't denken stout, wordt nimmer oud.

Prins.

Wat zegt gij, oom?

Gloster.

'k Zeg, roem wordt, ongeboekt, toch immer oud.
(Ter zijde) Ik spreek, als Boosheid in mysteriespelen,
Eén woord gebruikend, tweederlei moraal.

Prins.

Die Julius Cæsar was een eenig man;
Want wat zijn moed voor zijnen geest verwierf,
Dat schreef zijn geest, zoodat zijn moed bleef leven.
Dood kan op dien veroov'raar niets veroov'ren;
Steeds voort leeft hij in roem, na 's levens eind. —
Neef Buckingham, wil ik u eens iets zeggen?

Buckingham.

Wat dan, genadig heer?

Prins.

Wanneer ik leven blijf, tot ik een man ben,
Dan win ik ons oud recht in Frankrijk weer,
Of sterf als held, gelijk ik leefde als vorst.

Gloster *(ter zijde).*

Vroeg wordt na vroege lent de groei geschorst.

(Hastings *en de Kardinaal komen weder op, met* York.)

Buckingham.

Daar komt te goeder uur de Hertog York.

Prins.

Richard van York? hoe vaart onze eed'le broeder?

York.

Goed, mijn gebieder! zoo toch heet gij thans.

Prins.

Ja, broeder, mij, gelijk ook u, tot smart;
Te vroeg stierf hij, die recht had op dien titel,
Waaraan zijn dood veel majesteit ontnam.

Gloster.

Hoet gaat het onzen eed'len neef van York?

York.

Ik dank u, vriend'lijke oom. O! zie, mylord,
Gij hebt gezegd, dat onkruid welig wast;
De prins, mijn broeder, wies mij boven 't hoofd.

Gloster.

't Is zoo, mylord.

York.

Telt gij nu hem voor onkruid?

Gloster.

O, beste neef, zoo iets mag ik niet zeggen.

York.

Dan is hij meer in tel bij u dan ik.

Gloster.

Hij heeft mij te gebieden als mijn vorst,
Maar gij hebt recht en macht op mij als neef.

York.

Ik bid u, oom, geef mij dien dolk.

Gloster.

Dien dolk, mijn kleine neef? van ganscher harte.

Prins.

Gij beed'laar, broeder?

York.

Ja, bij mijn lieven oom, die gaarne geeft,
En om een speeltuig, waar men licht van scheidt.

Gloster.

Ik zoude u gaarne een grooter gave schenken.

York.

Een grooter gaaf? dat zoude uw zwaard dan zijn.

Gloster.

Ja, neeflief, maar dat ware veel te zwaar.

York.

O, dus is 't lichte waar slechts, die gij schenkt?
Bij iets gewichtigs zegt gij: „beed'laar, neen!"

Gloster.

't Is u te zwaar, gij kunt het nog niet dragen.

York.

Al ware 't zwaarder, 'k nam het luchtig op.

Gloster.

Dus gij verlangt mijn zwaard, mijn kleine prins?

York.

Ja, en mijn dank zij zoo, als gij mij noemt.

Gloster.

Hoe dan?

York.

Slechts klein.

Prins.

Mijn broeder York is altijd boud in 't praten. —
Gij weet het met geduld te dragen, oom.

York.

Niet het te dragen, mij te dragen, meent gij, —
Mijn broeder, oom, bespot èn u èn mij;
Hij denkt, omdat ik klein ben als een aapjen,
Dat gij mij op uw schouders dragen moest.

Buckingham.

Hoe rijk aan scherp vernuft is wat hij zegt!
Om 't spotten met zijn oom wat te verzachten,
Steekt hij behendig met zichzelf den draak.
Zoo slim en nog zoo jong, is wonderbaar!

Gloster.

Mylord, behaagt het u, thans voort te gaan?
Ik en mijn goede neef van Buckingham
Gaan naar uw moeder om haar te overreden,
Dat ze in den Tower u opzoeke en begroet'.

York.

Wat! naar den Tower? verkiest gij dit, mylord?

Prins.

Mylord Protector dringt er zeer op aan.

York.

Ik zal niet rustig slapen in den Tower.

Gloster.

Waarom, wat zoudt gij duchten?

York.

Nu, den verstoorden geest mijns ooms, van Clarence;
Grootmoeder zegt, dat hij er werd vermoord.

Prins.

Ik heb geen vrees voor ooms, die dood zijn.

Gloster.

En ook voor geen, die leven, hoop ik.

Prins.

'k Heb, zoo zij leven, niets te vreezen, hoop ik.
Maar kom, mylord, en met bezwaard gemoed,
Aan hen steeds denkend, ga ik naar den Tower.

(Trompetgeschal. De Prins, York, Hastings, *de Kardinaal, en Gevolg, verwijderen zich, daarna de Lord-Mayor met Gevolg.)*

Buckingham.

Denkt gij, mylord, niet, dat die York, die snapper,
Werd opgestookt door zijn geslepen moeder,
Om u zoo stout te tarten en te hoonen?

Gloster.

Ja wis, gewis. O, 't is een slimme gast,
Vroegwijs, gevat, vernuftig, vlug en stout,
Geheel zijn moeder, ja, van top tot teen.

Buckingham.

Nu, laat hen. — Catesby, kom gij hier; gij zwoert
Een duren eed: te doen wat wij ontwerpen
En streng te zwijgen, wat we u toevertrouwen.
We ontvouwden onderweg u onze gronden; —
Wat dunkt u, zou het een'ge moeite baren,
William lord Hastings voor ons plan te winnen,
Dat dezen eed'len hertog op den troon
Van ons roemruchtig eiland plaatsen wil?

Catesby.

Hij heeft den prins, om 's vaders wil, zoo lief,
Dat hij tot niets de hand leent tegen hem.

Buckingham.

Wat denkt gij dan van Stanley? zou hij willen?

Catesby.

Hij zal in alles zooals Hastings doen.

Buckingham.

Nu dan, genoeg hiervan. Ga, beste Catesby,
En pols, als ware 't in 't verschiet, lord Hastings,
Hoe hij omtrent ons plan gezind zou zijn;
En noodig hem op morgen naar den Tower
Ter raadsvergaad'ring voor de zaak der kroning.
Bespeurt gij, dat hij naar ons luist'ren wil,
Zoo wek hem op en zeg hem onze gronden,
Maar is hij koud, als ijs, en traag, als lood,
Wees gij 't dan ook en houd uw woorden in,
En deel ons mede, hoe zijn stemming is.
Want morgen houden we een gesplitsten staatsraad,
Waarbij uw dienst van hoog belang zal zijn.

Gloster.

Groet ook van mij lord William; zeg hem, Catesby,
Dat morgen 't rot van zijn gezworen haters
Een aderlating wacht in 't slot van Pomfret;
En zeg mijn vriend, dat hij om deze tijding
Uit vreugd vrouw Shore een kusjen extra geev'.

Buckingham.

Ga, Catesby, ga; volbreng dit met beleid.

Catesby.

Ja, zoo behoedzaam, waarde lords, als moog'lijk.

Gloster.

Wij hooren nog voor slapenstijd van u?

Catesby.

Gewis, mylord.

Gloster.

In Crosbyhof zult gij ons beiden vinden.

(Catesby *af.*)

Buckingham.

En wat, mylord, wat doen wij, als we ontwaren,
Dat Hastings niet in onze plannen treedt?

Gloster.

Den kop hem af, — wij zullen overleggen; —
En hoor, ben ik eens koning, vorder dan
Het graafschap Hereford met de tilb're have,
Eens 't eigendom des konings, mijnen broeder.

Buckingham.

Ik zal me op uwer hoogheid woord beroepen.

Gloster.

Dat ik, geloof mij, vriend'lijk houden zal.
Kom, tijdig nu aan 't avondmaal, om dan
Aan onze ontwerpen een'gen vorm te geven.

(Beiden af.)

TWEEDE TOONEEL.

Voor lord Hastings' *huis.*

Een Bode komt op en klopt aan de deur.

Bode.

Mylord! mylord!

Hastings *(binnen).*

Wie daar?

Bode.

Een bode van lord Stanley.

Hastings *(binnen).*

Hoe laat is 't al?

Bode.

Op slag van vieren, heer.

(Hastings *komt op.*)

Hastings.

Uw meester slaapt deez' trage nachten niet?

Bode.

Dit schijnt wel zoo, naar wat ik heb te zeggen.
Vooreerst zendt hij uw edelheid zijn groet.

Hastings.

En verder?

Bode.

Dan meldt hij u, dat hij van nacht een droom had,
Dat de ever hem den helm had afgestooten;
Ook, zegt hij, wordt een dubb'le raad gehouden;
En licht wordt in den eenen iets beslist,

Wat u en hem in de' and'ren grieven kan.
Dies vraagt hij, wat uw edelheid besluit, —
Of gij terstond met hem te paard wilt stijgen,
En naar het noorden jagen zonder rust,
Om zoo 't gevaar, dat hij bevroedt, te ontgaan.

Hastings.

Ga, knaap, en keer tot uwen heer terug;
Zeg hem, dat hij dien dubb'len raad niet duchte;
Zijn edelheid en ik zijn bij den eenen,
En bij den and'ren Catesby, mijn vertrouw'ling,
Waar niets geschieden kan wat ons betreft,
Of ik ontvang terstond bericht er van.
Ja, zeg, zijn vrees is ijdel, zonder grond;
En droomt hij, — wel, ik dacht hem te verstandig,
Om 't guichelspel van slechten slaap te tellen.
Voor de' ever vluchten, eer ons de ever aanvalt,
Dit waar', den ever tot vervolging prikk'len,
Tot jagen, als hijzelf er niet aan denkt.
Ga, vraag uw heer na 't opstaan hier te komen;
Dan gaan wij samen rustig naar den Tower,
Waar hij zal zien, hoe vriend'lijk de ever is.

Bode.

Ik zal, mylord, hem melden wat gij zegt.

(Bode af.)

(Catesby *komt op.*)

Catesby.

Veel morgengroeten aan mijn eed'len lord!

Hastings.

Goên morgen, Catesby; gij zijt vroeg er bij.
Wat nieuws, wat nieuws in onze' onzeek'ren staat?

Catesby.

't Is waar, mylord, het is een dwarrelwereld;
Zij komt, geloof ik, niet tot vasten stand,
Eer Richard met den krans van 't rijk gesierd is.

Hastings.

Gesierd is met den krans! meent gij de kroon?

Catesby.

Ja, beste lord.

Hastings *(op zijn hoofd wijzend).*

Men moog' die kroon mij van de schouders slaan,
Eer ik de kroon arglistig zie ontvreemd.
Kunt gij vermoeden, dat hij er naar streeft?

Catesby.

Zoo waar ik leef, hij doet het; en hij hoopt,
Dat gij met kracht hem die zult helpen winnen;
En daarom zendt hij u het heuch'lijk nieuws,
Dat die uw haters waren, de verwanten
Der koningin, vandaag in Pomfret sterven.

Hastings.

Voorwaar, dit nieuws perst mij geen tranen af;
Zij waren altijddoor mijn tegenstanders;
Maar dat ik ooit mijn stem aan Richard geef,
En de echte spruiten van mijn meester uitsluit,
God weet, dit doe ik niet, al waar' 't mijn dood.

Catesby.

God sterke uw lordschap in dit vroom besluit!

Hastings.

Maar wis, een jaar en langer zal ik lachen,
Nu ik 't beleef, van 't rot, dat bij mijn meester
In haat mij bracht, het treurspel aan te zien.

Nu, Catesby, eer ik veertien dagen meer tel,
Ruim ik nog enk'len op, die 't nu niet denken.

Catesby.

't Is iets verschriklijks, edel heer, te sterven,
Geheel onvoorbereid en onverwacht.

Hastings.

O gruw'lijk, gruw'lijk! en zoo is nu 't lot
Van Rivers, Vaughan, Grey; — en zoo zal 't gaan
Met meerd'ren, die zich even veilig reek'nen
Als gij en ik, die den doorluchten Richard
En Buckingham, gij weet het, dierbaar zijn.

Catesby.

Gij zijt bij beide vorsten hoog gezien;
(*Ter zijde.*) Zij zien zijn hoofd, als 't waar', reeds op [de slotpoort.

Hastings.

Ik weet het, en ik heb 't aan hen verdiend.

(Stanley *komt op.*)

Wel zoo, wel zoo, waar is uw zwijnsspriet, man?
Gij, die den ever ducht, gij wapenloos?

Stanley.

Mylord, goên morgen, — goeden morgen, Catesby. —
Nu, spot maar toe, maar, bij het heilig kruis,
Ik houd van dien gesplitsten raad niet, ik.

Hastings.

Mylord, mijn hoofd is mij zoo lief als u,
En nooit, in heel mijn leven, dit verklaar ik,
Heb ik het zoo op prijs gesteld als nu.
Denkt gij, dat, als ik mij niet veilig achtte,
Ik zoo zou triumfeeren als ik doe?

Stanley.

De lords in Pomfret reden opgeruimd
Uit Londen weg en waanden zich recht veilig,
En hadden inderdaad geen grond tot argwaan;
En toch, hoe snel was niet de dag bewolkt!
De snelle dolkstoot van dien wrok verschrikt mij;
Geev' God, dat ik mij nood'loos lafaard toon'! —
Nu, wilt gij naar den Tower? Het wordt hoog tijd.

Hastings.

Kom, kom, gerust! — Weet gij 't, mylord? De lords,
Waarvan gij spreekt, verliezen heden 't hoofd.

Stanley.

Als trouw besliste, stond het hoofd hun vaster,
Dan menigeen, die hen verklaagt, de hoed.
Maar kom nu, laat ons gaan.

(Een Herautsdienaar komt op.)

Hastings.

Ga voor; 'k heb dezen vriend nog iets te zeggen.
(Stanley *en* Catesby *af.*)
Wel man, hoe gaat het u?

Herautsdienaar.

Zoo veel te beter,
Nu 't uwe lordschap zoo genadig vraagt.

Hastings.

Ik zeg u, man, mij vrij wat beter dan
Toen gij de laatste maal mij hier ontmoet hebt;
Toen ging ik als gevang'ne naar den Tower,
Wijl de aanhang van de koningin dit dreef;
Maar nu, zeg ik u, gaan, — doch houd dit voor u! —
Vandaag, die mij vervolgden, zelf ter dood,
En ik heb meer gezag dan ooit voordezen.

Herautsdienaar.

Dat God dit, naar uw wensch, bij u bestendig!

Hastings.

Dank, knaap. — Daar, neem, en drink dit op mijn hei.
(Hij werpt hem zijn beurs toe.)

Herautsdienaar.

Ik dank uw edelheid.
(Herautsdienaar af.)

(Een Priester komt op.)

Priester.

Gij daar, mylord? 't Verheugt mij u te zien.

Hastings.

Heer John, ik dank u en van ganscher harte.
'k Ben voor den laatsten kerkdienst in uw schuld;
Kom de' eersten sabbath, en ik maak het goed.

(Buckingham *komt op.*)

Buckingham.

Lord kamerheer, wat, in gesprek met priesters!
De priester koom' uw vrienden ginds in Pomfret
Te stade; uw lordschap heeft nog niet te biechten.

Hastings.

Voorwaar, toen ik dien heil'gen man hier zag,
Toen stonden zij, van wie gij spreekt, mij voor.
Zeg, gaat gij naar den Tower?

Buckingham.

Ja zeker, maar ik kan niet lang er blijven,
En ga er vóór uw edelheid van daan.

Hastings.

Licht moog'lijk, want ik blijf er middagmalen.

Buckingham *(ter zijde).*

En avondeten ook, al denkt gij 't niet. —
Kom, gaat gij mee?

Hastings.

Ten dienste van uw lordschap.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Pomfret. *Voor het slot.*

RATCLIFF *komt op met een Wacht, die* RIVERS, GREY *en* VAUGHAN *ter terechtstelling geleidt.*

Rivers.

Sir Richard Ratcliff, laat mij dit u zeggen: —
Op heden zult ge een onderdaan zien sterven
Voor eer en trouw en kreukloos plichtbetoon.

Grey.

Bescherme God den prins voor uw gebroedsel!
Gij zijt een vloekgespuis, dat dorst naar bloed.

Vaughan.

Gij leeft, doch zult hier eenmaal wee om roepen!

Ratcliff.

Voort, voort! de tijd uws levens is voorbij.

Rivers.

O Pomfret, Pomfret! bloedig kerkerkot,
Voor eed'le pairs noodlottig, onheilspellend!
In 't zondvol perk van uwe wallen werd
Richard de tweede hier ter dood gehouwen;
En thans, uw gruwelplek tot nieuwen smaad,
Ontvangt gij ons onschuldig bloed te drinken.

Grey.

Nu valt Marg'retha's vloek ons op het hoofd,
Die kreet, voor Hastings, u en mij geslaakt,
Bijstanders bij den moord haars zoons door Richard!

Rivers.

Toen trof haar vloek ook Buckingham, ook Richard,
Trof Hastings ook. — O God, wees dit indachtig,
Hoor haar gebed voor hen, als nu voor ons!
Doch voor mijn zuster en haar koningstelgen
Zij U, mijn God, ons eerlijk bloed genoeg,
Gij weet het, onrechtvaardig hier geplengd!

Ratcliff.

Maakt spoed, uw doodsuur is alreeds voleind.

Rivers.

Kom Grey, kom Vaughan, hier elkaar omarmd, —
Vaartwel, hierboven zien we elkander weer!

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Londen. *Een zaal in den Tower.*

BUCKINGHAM, STANLEY, HASTINGS, *de Bisschop van* ELY, CATESBY, LOVEL, *en Anderen, aan een tafel gezeten; Dienaren van den raad op den achtergrond.*

Hastings.

Nu, eed'le pairs, wat ons hier samenriep,
Is 't reeg'len van de kroning; in Gods naam,
Spreekt, wanneer is die koninklijke dag?

Buckingham.

Is alles voor het hooge feest gereed?

Stanley.

Alleen 't bepalen van den dag blijft over.

Ely.

Dan acht ik morgen wel een goede dag.

Buckingham.

Wie meldt ons, wat de Lord Protector wenscht?
Wie is van de' eed'len hertog de vertrouwde?

Ely.

Dit zal waarschijnlijk uw genade zijn.

Buckingham.

Wij kennen van gelaat elkaar; — maar 't hart, —
Hij kent het mijn' niet beter dan ik 't uwe,
En ik zoo min het zijne als gij het mijne.
Lord Hastings, gij en hij zijt zeer bevriend.

Hastings.

Ja, dank den vorst, ik ben zijn vriend, dit weet ik;
Doch wat zijn plan betreft omtrent de kroning,
Heb ik hem niet gepolst, noch heeft hijzelf
Mij meegedeeld, wat zijn believen is.
Maar wilt gij, eed'le lords, den dag bepalen,
Dan zal ik stemmen in des hertogs naam,
Wat hij mij, denk ik, wel ten goede houdt.

(Gloster *komt op.*)

Ely.

Daar komt, te rechter tijd, de hertog zelf.

Gloster.

Mijn waarde lords en neven, goeden morgen!
Ik heb recht lang geslapen; doch ik hoop,
Niets van belang bleef door mijn afzijn rusten,
Wat door mijn hierzijn voortgang hadd' gehad,

Buckingham.

Waart ge op uw wachtwoord niet gekomen, prins,
Dan had lord Hastings uwe rol gesproken,
Uw stem doen hooren, wat de kroning aangaat.

Gloster.

Wie stout moog' zijn, lord Hastings meer dan allen;
Zijn lordschap kent mij goed en heeft mij lief.
Mylord van Ely, 'k heb in Holborn onlangs
Aardbeien, in uw tuin gekweekt, bewonderd;
Ik bid u, laat mij eens een proefjen komen.

Ely.

Volgaarne, heer; 't is mij een waar genoegen.
(De Bisschop af.)

Gloster.

Myn neef van Buckingham, een woord met u.
(Hij neemt Buckingham *ter zijde.)*
Catesby heeft Hastings over 't plan gepolst,
En vindt dat stugge heerschap zoo vol vuur,
Dat hij zijn hoofd verliezen wil, eer 't kind
Zijns meesters, zooals hij eerbiedig spreekt,
't Bezit van Eng'lands troon verliezen zal.

Buckingham.

Verlaat met mij een oogenblik de zaal.
(Gloster *en* Buckingham *af.*)

Stanley.

Wij hebben 't hooge feest nog niet bepaald.
Op morgen is wat al te spoedig, dunkt mij;
Want ik ben zelf nog zoo niet toegerust,
Als ik zou zijn, wanneer 't verschoven werd.

(De Bisschop van Ely *komt terug.)*

Ely.

Waar is mylord, de hertog Gloster?
Ik zond om 't aardbeiproefjen iemand heen.

Hastings.

De hertog ziet van morgen opgeruimd;
Een streelend denkbeeld zweeft hem voor den geest,
Als hij zoo vroolijk goeden morgen wenscht.
Ik acht, dat niemand in de christenheid
Zijn liefde en haat zoo slecht verbergt als hij;
Wat hij op 't hart heeft, leest ge op zijn gelaat.

Stanley.

Wat leest gij van zijn hart dan op 't gelaat,
Nu hij van daag zoo opgewekt zich toont?

Hastings.

Wel, dat hij tegen niemand hier iets heeft;
Zijn trekken hadden anders 't wis verraden.

(Gloster *en* Buckingham *komen terug.*)

Gloster.

Ik bid u allen, zegt, wat zij verdienen,
Die mij naar 't leven staan door zwarte ontwerpen
Van vloekb're hekserij, en reeds mijn lijf
Door helsche tooverkunst aan 't kwijnen brachten?

Hastings.

Mijn vuur'ge liefde tot u dringt mij, heer,
Dat ik vóór allen in deez' eed'len kring,
Die schuldig zijn, veroordeel; wie ze ook zijn,
Den dood, heer, zeg ik, hebben zij verdiend.

Gloster.

Ziet dan met eigen oogen 't schendig stuk.
Aanschouw, hoe ik behekst ben; ziet, mijn arm
Is als een loot, die wegkwijnt, ingeschrompeld;

't Is 't werk van Edward's vrouw, die booze heks,
Verbonden met die veile snol, vrouw Shore;
Die merkten door haar hekserij mij zoo.

Hastings.

Als zij door zulk een doen, mijn eed'le vorst, —

Gloster.

„Als"! gij beschermer van die vloekb're snol,
Spreekt gij van „Als"? — Gij zijt een aartsverrader;
Het hoofd hem af! — ja, bij Sint Paul, ik zweer,
Ik roer geen spijs aan, vóór ik dit aanschouw. —
Lovel en Ratcliff, zorg, dat dit geschiede;
En wie mij lief heeft, sta nu op en volg' mij.
(Gloster *en* Buckingham, *met den Staatsraad, af.*)

Hastings.

Wee, wee, om Eng'land! geenszins, neen, om mij!
Want ik, verdwaasde, had dit kunnen keeren.
Wat Stanley droomde van des evers stoot,
Heb ik bespot en 'k heb de vlucht versmaad.
Driemalen is vandaag mijn paard gestruikeld,
En 't ging aan steig'ren bij het zien des Towers,
Als schuwde 't, mij te dragen naar het slachthuis.
Nu is de priester, dien ik sprak, mij noodig;
En nu berouwt mij, dat ik dien heraut,
Te triumfeerend, zeide, dat mijn haters
In Pomfret heden bloedig sterven moesten,
En ik in gunst en eer mij mocht verheugen.
O Margaretha, Margaretha! zwaar
Treft thans uw vloek des armen Hastings' hoofd.

Ratcliff.

Kom aan, maak voort; de hertog wil aan tafel;
Biecht dus wat kort, hij wacht reeds op uw hoofd.

Hastings.

O vluchtig gunstbetoon van stervelingen,

Meer dan de gunst van God door ons bejaagd!
Wie hoop bouwt op den adem van uw glimlach,
Leeft als een dronken zeeman op een ra,
Wien ied're schomm'ling neer te sling'ren dreigt
In de opgesperde kaken van het diep.

Lovel.

Kom, kom, maak voort; geen jamm'ren helpt u hier.

Hastings.

O Richard, man des bloeds! — Rampzalig Eng'land!
De jammervolste tijden spel ik u,
Die deze gruwelwereld ooit aanschouwde.
Maar komt, naar 't blok, en hem mijn hoofd gebracht;
Wie spot, zie toe! hij volgt mij, eer hij 't wacht.
(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

Binnen de muren van den Tower.

Gloster *en* Buckingham *komen op, in oude harnassen en zeer slordig gewaad.*

Gloster.

Komaan, neef, kunt gij sidd'ren en verbleeken,
Uw adem smoren midden in een woord,
En dan op nieuw gaan spreken, weer verstommen,
Als waart gij schier waanzinnig, dol van schrik?

Buckingham.

Gerust! den besten speler boots ik na,
Zie om bij 't spreken, gluur naar elken kant,
Ik beef en staar, wanneer een stroohalm trilt,
En teeken diepen argwaan; holle blikken
Staan mij ten dienst en ook gedwongen lachjes,

En beide steeds gereed en op hun post,
Om aan mijn listen luister bij te zetten.
Maar Catesby is gegaan, niet waar?

Gloster.

Ja zeker;
En, zie, ook weer terug, en met den mayor.

(De Lord-Mayor en Catesby *komen op.)*

Buckingham.

Lord-mayor, —

Gloster.

Gij daar, let op de slotbrug!

Buckingham.

Hoor, een trom!

Gloster.

Snel, Catesby, naar den muur, zie uit!

Buckingham.

Lord-mayor, de reden, dat wij zonden, —

Gloster.

Zie om, verweer u, hoor, de vijand komt!

Buckingham.

God en onze onschuld zie het en verweer' ons!

(Lovel *en* Ratcliff *komen op, met* Hastings' *hoofd.)*

Gloster.

Geen onraad! vrienden zijn 't: Ratcliff en Lovel.

Lovel.

Hier is het hoofd des snooden aartsverraders,
Van Hastings, vol gevaar, en nooit verdacht.

Gloster.

Zoo lief was mij de man, dat ik moet weenen.
Ik hield hem voor 't eenvoudigst goedig schepsel,
Dat adem had op aarde als christenmensch;
'k Had hem tot boek gekozen, waar mijn ziel
't Geheimste dat zij dacht in nederschreef;
Zoo glad vernis van deugd gaf hij zijn ondeugd,
Dat, zijn bekende zonde niet gerekend, —
Zijn omgang, meen ik, met de vrouw van Shore, —
Hij ied're smet van de' argwaan bleef ontgaan.

Buckingham.

En toch, hij was de gluip'rigste verrader,
Die ooit geleefd heeft.
Spreek, hadt gij 't kunnen denken of gelooven, —
Als wij niet door bijzond're redding leefden
En 't u getuigden, — dat die aartsverrader
Beraamd had, heden in de raadzaal mij
En dezen goeden hertog te vermoorden?

Mayor.

Wat, deed hij dit?

Gloster.

Wel, denkt gij, dat wij Turken zijn of heid'nen,
En, tegen allen rechtsvorm in, zoo ijlings
De doodstraf aan dien schurk voltrokken hadden,
Zoo niet de hachlijkheid van 't oogenblik
En Eng'lands vrede en onze veiligheid
Ons had genoopt zoo snel te werk te gaan?

Mayor.

Nu, heil zij u! hij heeft zijn dood verdiend;
En beiden deedt gij wel, mylords, verraders
Van dergelijke plannen af te schrikken.

Buckingham.

k· had niets beters meer van hem verwacht,

Sinds hij zich eens verslingerde op vrouw Shore.
Doch 't was ons plan niet, dat hij sterven zou,
Eer gij, mylord, getuige er van kondt zijn,
Wat dezer vrienden welgemeende spoed,
Iets vuur'ger dan wij wenschten, heeft verhinderd.
Ik had gewild, heer, dat gij dien verrader
Hadt hooren spreken en van schrik en angst
Het plan en doel van zijn verraad belijden,
Opdat gij hiervan aan de burgerij
Verslag kondt doen, die nu wellicht om hem
Ons zal miskennen en zijn dood betreuren.

Mayor.

Maar, beste heer, uw woord volstaat geheel,
Als had ik hem gezien en hooren spreken;
En twijfelt niet, ik deel, doorluchte prinsen,
Den trouwen burgers mee, hoe gij hierin
Geheel naar de' eisch van 't recht gehandeld hebt.

Gloster.

Juist hierom wenschten wij uw lordschap hier,
Om elk verwijt te ontgaan der booze wereld.

Buckingham.

Doch kwaamt ge ook voor ons doel hier iets te laat,
Getuig toch, wat gij hoort, dat wij bedoelden.
En nu, Lord-mayor, mijn waarde heer, vaarwel!
(De Lord-Mayor af.)

Gloster.

Ga, volg, volg op den voet, neef Buckingham.
Naar Guildhall gaat de mayor in alle haast;
Toon daar, zooveel de tijd u gunstig schijnt,
De onechtheid aan van Edward's kroost; vertel hun,
Hoe Edward eens een burger hangen liet,
Die had gezegd, dat zijn zoon erfgenaam
Der kroon zou zijn; hij had zijn huis bedoeld,

Dat naar het gevelteeken zoo genoemd werd.
Dan, schilder hun zijn boozen, wulpschen lust,
Zijn dierlijk jagen naar gestâge wiss'ling,
Dienstmaagden, dochters, vrouwen hun belagend,
Wàar ook zijn vlammend oog, zijn roofziek hart
In toomloos blaken, zich een prooi verkoos.
Ja, tref desnoods in zoo ver ook mijzelf;
Zeg hun, dat, toen mijn moeder van dien woest'ling,
Van Edward, groot ging, de doorluchte York,
Mijn hooge vader, oorlog voerde in Frankrijk,
En door nauwkeur'ge tijdsbereek'ning vond,
Dat dit kind niet een spruit van hem kon zijn,
Wat ook door al zijn trekken zich verried,
Die geenszins naar mijn eed'len vader zweemden.
Doch roer dit met verschooning aan, van verre,
Omdat, zooals gij weet, mijn moeder leeft.

Buckingham.

Ducht niets, mylord, ik zal voor reed'naar spelen,
Al ware 't gulden loon, waar ik voor pleit,
Voor mij bestemd. En nu, mylord, vaarwel.

Gloster.

En breng hen, zoo gij slaagt, naar Baynard's slot;
Daar treft gij mij in goed, eerwaard gezelschap:
Bisschoppen, wijs, geleerd, en vrome vaders.

Buckingham.

Ik ga; en tegen drie, misschien vier uur,
Verneemt gij 't nieuws, dat Guildhall u verschaft.

(Buckingham *af.*)

Gloster.

Ga, Lovel, spoed u ras naar dokter Shaw, —
En gij (*Tot* Catesby.) naar broeder Penker; — beiden
[wensch ik
In Baynard's slot te spreken, binnen 't uur.

(Lovel *en* Catesby *af.*)

In de eerste plaats geef ik nu heim'lijk last
't Gebroed van Clarence uit het oog te voeren,
En streng bevel, dat niemand, wie ook, ooit
Wordt toegelaten tot de beide prinsen.

(GLOSTER *af.*)

ZESDE TOONEEL.

Een straat in Londen.

Een Kanselarijschrijver komt op.

Kanselarijschrijver.

Hier heb ik de aanklacht van den goeden Hastings,
In 't net geschreven met een staande hand,
Dat elk ze heden in Sint Paul kan lezen.
En zie, hoe alles fraai te zamen hangt:
Elf uren kostte mij het overschrijven,
Want Catesby zond het stuk mij gist'ren avond;
Het stellen duurde wis geen kort'ren tijd;
En toch, vijf uur geleden leefde Hastings,
Nog onbeschuldigd, onverhoord, vrank, vrij.
Een schoone wereld thans! — Wie is zoo stomp,
Dat hij dien tastb'ren toeleg niet doorziet,
En wie zoo stout, te zeggen, wat hij ziet?
Boos is de wereld; alles gaat te grond,
Sluit vrees bij zulk een boosheid elk den mond.

(Schrijver af.)

ZEVENDE TOONEEL.

Londen. *Het binnenhof van* Baynard's *slot.*

GLOSTER *komt van de eene zijde op*, BUCKINGHAM *van de andere.*

Gloster.

Hoe is 't, hoe is 't, wat zegt de burgerij?

Buckingham.

Nu, bij de heil'ge moeder onzes Heeren,
De burgerij is stom, zij zegt geen woord.

Gloster.

En spraakt gij van de onechtheid van de prinsen?

Buckingham.

Ja, en van 't echtverdrag met lady Lucy,
En zijn verloving in Parijs bij volmacht,
En van zijn booze lusten, nooit verzaad,
Het dwingen tot zijn wil van burgervrouwen,
Zijn woeden om een niets, van zijn onechtheid,
Daar hij verwekt moet zijn, terwijl zijn vader
In Frankrijk was, alsook van zijn gelaat,
Dat geen gelijk'nis met den hertog toonde;
En toen maakte ik gewag van uwe trekken,
En schetste u als uws vaders evenbeeld
Door vorm zoowel als adel van gemoed,
En sprak van al uw Schotsche zegepralen,
Uw krijgsbeleid, uw wijsheid in den vrede,
Uw goedheid, deugd en vrome need'righeid;
Niets inderdaad, wat tot uw doel kon leiden,
Werd niet vermeld, of vluchtig slechts genoemd;
En 'k riep, toen ik aan 't eind was mijner rede,
Een elk, die Eng'land lief had, op, te juichen:
„God zegen' Richard, Eng'lands heer en koning!"

Gloster.

En deden zij 't?

Buckingham.

Neen, help' mij God! zij spraken zelfs geen woord;
Als stomme beelden, ademende steenen,
Zoo staarden zij, doodsbleek, elkander aan.
Dit ziende, gispte ik hen en vroeg den mayor,
Wat dit halsstarrig zwijgen moest beteek'nen.
Die zeide, 't volk was niet gewoon, van iemand
Dan van den syndicus gehoord te worden.
Die moest nu, wat ik had gezegd, herhalen:
„Zoo zegt de hertog, zoo beweert de hertog,"
Maar drong niet aan en staafde zelve niets.
Hij zweeg; toen wierpen enk'len mijner lieden,
Aan 't eind der zaal, de muts omhoog; en tien,
Twaalf stemmen riepen: „Leve koning Richard!"
Fluks deed ik met die wein'gen nu mijn voordeel,
En sprak: „Dank, lieve vrienden, wakk're burgers;
Die algemeene en blijde bijvalskreet
Toont, dat gij wijs zijt en u Richard lief is."
En snel brak ik toen af en ging vandaar.

Gloster.

Wat stomme blokken! wilden zij niet spreken?
En wil de mayor niet komen met de zijnen?

Buckingham.

De mayor komt ginds. Wend zorg en vreeze voor;
Wees niet te spreken dan op sterken aandrang;
En, hoor, neem een gebedenboek ter hand,
En neem aan elke zijde een geest'lijk heer,
Want op dien grond vertrouw ik, hen te stichten.
Geef ook aan hun verzoek niet snel gehoor,
Maar speel een meisjesrol: zeg „neen", en grijp het.

Gloster.

Ik ga; doet gij voor hen het woord zoo goed,
Als ik voor mij u antwoord geef met neen,
Dan kunnen we op een heuchlijk slagen reek'nen.

Buckingham.

Ga, ga, 't balkon op! de lord mayor klopt aan.

(GLOSTER *af.*)

(De Lord Mayor komt op, met Aldermans en andere Burgers.)

Mylord, wees welkom; ja, ik schilder hier;
Licht moog'lijk is de hertog niet te spreken.

(CATESBY *komt uit het slot.*)

Nu, Catesby, geeft de hertog mij gehoor?

Catesby.

Hij vraagt, dat uw genade, waarde lord,
Op morgen hem bezoeke, of overmorgen.
Hij is in 't slot met twee eerwaarde vaders
In geest'lijke overpeinzing gansch verdiept;
Geen aardsch verzoek vermag hem te overreden,
Nu van die heilige oef'ning af te zien.

Buckingham.

Vriend Catesby, ga nog eens tot de' eed'len hertog;
Zeg hem, dat ik, de mayor en aldermans
Met ernstig doel, om zaken van gewicht,
Niets minder dan ons aller welzijn rakend,
Een onderhoud met zijn genade wenschen.

Catesby.

Ik wil 't hem daad'lijk melden, edel heer.

(CATESBY *af.*)

Buckingham.

Nu, deze prins, mylord, is niet een Edward,

Niet op een weeld'rig rustbed uitgestrekt,
Neen, neergeknield in heilige overpeinzing;
Niet met een paar boelinnen dartel schertsend,
Neen, peinzend met een paar geleerde priesters;
Niet slapend om het trage lijf te mesten,
Neen, biddend om zijn wakk're ziel te sterken;
Gelukkig Eng'land, zoo de vrome vorst
Het koningschap des lands aanvaarden wilde!
Edoch, ik vrees, ons smeeken is vergeefsch.

Mayor.

Verhoede God, dat zijn genade neen zegt!

Buckingham.

Ik vrees, dit doet hij. Daar is Catesby weer.

(Catesby *komt weder op.*)

Nu, Catesby, wat is 't antwoord van zijn hoogheid?

Catesby.

Hij staat verbaasd, waarom gij zulk een macht
Van burgers voor zijn slot verzameld hebt;
En daar hij hier niet voorbereid op was,
Zoo ducht hij, dat gij weinig goeds bedoelt.

Buckingham.

Het doet mij leed, dat mijn doorluchte neef
Vermoedt, dat ik iets kwaads bedoelen kan.
Bij God, de reinste liefde voert ons hier!
Ga dus nog eens en zeg dit zijn genade.

(Catesby *af.*)

Zijn vrome lieden aan hun rozenkrans,
Dan valt het zwaar, hen daarvan af te lokken;
Zoo zoet voor 't hart is ijv'rig overpeinzen.

(GLOSTER *verschijnt boven, op een balkon, tusschen twee Bisschoppen.* CATESBY *komt terug.*)

Mayor.

Zie', zijn genade met twee heil'ge mannen!

Buckingham.

Twee deugdpilaren voor een christenvorst,
Een hoede voor den val der ijdelheid!
En in zijn hand, zie, een gebedenboek,
Echt sieraad, om een vromen man te kennen. —
Plantagenet, roemruchtig, waardig vorst,
Verleen een gunstig oor aan ons verzoek,
En duid het storen van uw vromen ijver
En christ'lijke overdenking ons niet euvel.

Gloster.

Geen verontschuldiging, mylord, is noodig;
Ik vraag u, dat gij 't mij niet euvel duidt,
Dat ik, verzonken in den dienst mijns Gods,
Gedraald heb met de ontvangst van mijne vrienden.
Maar nu, wat is 't, dat uw genade wenscht?

Buckingham.

Iets, wat aan God en alle braven, hoop ik,
In dezen onbeheerden staat, behaagt.

Gloster.

Ik heb vermoeden, dat ik iets beging,
Wat in der burg'ren oogen onrecht is,
En dat gij mijn onachtzaamheid komt laken.

Buckingham.

Zoo is 't, mylord; en mocht het u behagen,
Op onze beê 't verzuim weer goed te maken!

Gloster.

Leef ik niet daarvoor in een christenland?

Buckingham.

Zoo weet dan, dit is uw verzuim: gij laat
Den hoogen stoel, den troon der majesteit,
De sceptervoering van uw voorgeslacht,
Uw rang door 't lot, uw aanspraak door geboorte,
Den erfroem van uw koninklijken stam,
Aan de' uitwas over van een valschen tak.
De zachtheid van uw domm'lige gedachten,
Die wij tot welzijn van het land hier wekken,
Berooft dit edel eiland van zijn leden;
Misvormd is zijn gelaat door schandemerken,
Zijn vorstenstam geënt met wilde rijzen,
Schier neergestort in de' opgesperden afgrond
Der diepste en donkerste vergetelheid.
Om dit verderf te keeren, smeeken wij,
Dat uw genade zelf den last aanvaarde
En 't koninklijk bewind in dit uw land,
Niet als protector, ruwaard, plaatsvervanger,
Als slaafsch bewerker van eens anders winst,
Neen, als 't van lid tot lid aan u gekomen
Geboorterecht, uw eigen erf en rijk.
Dies kom ik, mij vereenend met de burgers,
Uw vrienden, die u eeren en beminnen,
En op hun vuur'gen drang, om uw genade
Voor ons en onze goede zaak te stemmen.

Gloster.

Ik weet niet, of stilzwijgend heen te gaan,
Of u met scherpe reed'nen te bestraffen,
Met mijnen rang en uwen staat best strookt;
Antwoord ik niet, misschien zoudt gij vermoeden,
Dat schuilende eerzucht, stom, bereid zich toont
Om 't gulden juk van 't koningschap te dragen,
Waar gij mij dwaaslijk mee beladen wilt;
En doe ik u verwijten voor uw bede,

Die uwe trouwe liefde mij zoo kruidt,
Dan stoot ik mijne vrienden voor het hoofd.
Ik spreek dus, en ontga zoo de eerste klip;
Maar wil bij 't spreken ook de tweede ontwijken;
En daarom zij mijn stellig antwoord dit:
Uw liefde is wis mijn dank waard; doch mijn waarde,
Verdienst'loos is ze, en schuwt uw hoog verlangen.
Vooreerst, ware ied're hindernis gekapt
En heel de weg mij naar de kroon geëffend, —
Als waar' gerijpt, wat mijn geboort' mij schonk, —
Dan blijft mijns geestes armoê toch zoo groot,
En wat me ontbreekt zoo machtig en zoo veel,
Dat ik veel liever wegschuil voor mijn grootheid, —
Een boot mij wetend, die geen zee kan bouwen, —
Dat dat ik in mijn grootheid mij verschuil
En in den damp van mijnen roem verstik.
Doch, Gode dank! gij hebt mij niet van noode;
En 'k ware in nood om hulp, hadt gij mij noodig;
De koningsboom liet koningsvrucht ons na,
Die, door den stillen gang des tijds gerijpt,
Der majesteit gestoelte eens sieren zal,
En wis door zijn bewind ons heil verzeek'ren.
Hem leg ik op, wat gij op mij wilt leggen,
Het recht en erfdeel van zijn goed gesternte;
En God verhoede, dat ik 't hem ontrukk'!

Buckingham.

Mylord, dit toont een nauwgezet gemoed;
Doch uw bezwaren zijn gezocht en nietig,
Wanneer gij alles grondig overweegt.
Gij zeidet: Edward is uws broeders zoon;
Wij zeggen 't ook, — maar niet van Edward's vrouw;
Want eerst was hij verloofd met lady Lucy, —
Uw moeder, die nog leeft, kan dit getuigen; —
En later werd hij ondertrouwd bij volmacht

Met Bona, zuster van den Franschen koning.
Die beiden schoof hij ras ter zij; er kwam
Een arme smeekelinge, een neergebogen,
Berooide moeder van verscheiden zoons;
En die bedrukte, half verlepte weduw,
Den middag van haar goeden tijd voorbij,
Verraste, boeide en won zijn dartel oog,
En bracht zijn boven elk verheven rang
Tot diep verval en boozen dubbelecht.
Bij haar, in dat onwettig bed, verwekte
Hij Edward, uit beleefdheid prins genoemd.
Nog snijdender kon ik uw recht u toonen,
Doch uit ontzag voor enk'len, die nog leven,
Perk ik mijn tong verschoonend grenzen af.
Neem dus, mylord, thans voor uw vorst'lijk hoofd
De waardigheid, die wij u bieden, aan,
Zoo niet om ons en heel het land te zeeg'nen,
Ten minste om de' eed'len stam, waaruit gij sproot,
Die door 't bedrog des tijds verbast'ren zou,
Zijn echten, rechten wasdom weer te geven.

Mayor.

Stem toe, mylord; uw burgers bidden 't u.

Buckingham.

Wijs, hooge vorst, niet af, wat liefde u biedt.

Catesby.

Maak hen verheugd; verhoor hun wettig smeeken.

Gloster.

Ach, waarom dringt gij deze zorg mij op?
Ik deug niet voor vertoon en majesteit;
Ik bid u, neemt het mij niet euvel af.
Ik kan en wil uw wenschen niet verhooren.

Buckingham.

Als gij niet wilt, — als uwe liefde huivert,

Dat kind, uws broeders zoon, de kroon te ontnemen,
Gelijk uws harten zachtheid ons bekend is,
Uw teed're, weeke, vrouw'lijk zachte denkwijs,
Die gij voor uw verwanten, — 't bleek ons, — voedt,
Ja eveneens, voorwaar, voor alle standen, —
Zoo weet: of ge onzen wensch verhoort of niet,
Uws broeders zoon heerscht nimmer hier als vorst;
Wij planten iemand anders op den troon,
Tot smaad en ondergang van heel uw huis;
Met dit besluit verlaten wij u thans.
Komt, burgers, komt; niet langer hier gesmeekt!
(Buckingham *en de Burgers gaan heen.*)

Catesby.

Roep hen terug, geliefde prins, verhoor hen;
Wijst gij hen af, geheel het land zal 't boeten.

Gloster.

Wat dwingt gij mij een wereld op van zorgen?
Roep hen terug; ik heb geen hart van steen,
Maar ben door vriendensmeeking te vermurwen,
(Catesby *gaat heen.*)
Al zegg' mijn ziel en mijn geweten neen. —

(Buckingham *en de Overigen komen terug.*)

Mijn neef van Buckingham, en achtb're mannen,
Wijl gij 't geluk mij op de schouders gespt,
Om, of ik wil of niet, zijn last te dragen,
Moet ik me er onder buigen, met geduld;
Maar als nu zwarte laster, bitt're smaad
Ooit in 't gevolg verschijnen van uw dwang,
Dan spreke uw noodzaak, die mij bukken deed,
Mij vrij van elken blaam en elke smet;
't Is God bekend, en deels ziet gij het zelf,
Hoe ver van mij begeerte en eerzucht is.

Mayor.

God loon 't u, heer! wij zien 't, en zullen 't zeggen.

Gloster.

En als gij 't zegt, is 't waarheid, wat gij zegt.

Buckingham.

Zoo groet ik thans u met uw koningsnaam:
Lang leve Richard, Eng'lands waardig koning!

Allen.

Amen!

Buckingham.

Behaagt het u, dat morgen 't kronen volge?

Gloster.

Als 't u behaagt; gij zijt het, die het wilt.

Buckingham.

Op morgen dus verzellen wij uw hoogheid;
En nemen afscheid met blijmoedig hart.

Gloster *(tot de Bisschoppen).*

Komt, gaan wij weder aan ons heilig werk. —
Vaarwel, mijn neef; — vaartwel, mijn lieve vrienden!
(Allen af.)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Voor den Tower.

Van de eene zijde komen op: Koningin ELIZABETH, *de Hertogin van* YORK *en de Markies van* DORSET; *van de andere zijde:* ANNA, *hertogin van* GLOSTER, *met* CLARENCE'S *kleine dochter,* MARGARETHA PLANTAGENET, *aan de hand.*

Hertogin.

Wie zie ik daar? Plantagenet, mijn kleinkind,
En door moei Gloster bij de hand geleid!
Zoo waar ik leef, recht hart'lijk gaat zij daar
De jonge prinsen in den Tower bezoeken. —
Welkom, mijn dochter!

Anna.

God verleene u beiden
Een morgen, die geluk en vreugde u breng'!

Koningin Elizabeth.

U, goede zuster, ook! Waar gaat gij heen?

Anna.

Niet verder dan den Tower; en, naar ik gis,

Heeft uwe bedevaart hetzelfde doel:
Den lieven prinsen daar een groet te brengen.

Koningin Elizabeth.

Dank, lieve zuster; allen gaan wij saam.

(Brakenbury *komt op.*)

En juist van pas komt daar de commandant. —
Heer commandant, met uw verlof, ik bid u,
Hoe maakt de prins het en mijn kleine York?

Brakenbury.

Zeer goed, vorstin; maar, wil het mij vergeven,
Ik mag niet toestaan, dat gij hen bezoekt;
De koning heeft uitdrukk'lijk dit verboden.

Koningin Elizabeth.

De koning! wie?

Brakenbury.

Ik meen den Lord Protector.

Koningin Elizabeth.

Behoede God hem voor dien koningstitel!
Plaatst hij zich tusschen hunne liefde en mij?
Ik ben hun moeder; wie verspert hen mij?

Hertogin.

Ik ben huns vaders moeder; 'k wil hen zien.

Anna.

En ik hun moei, in liefde hun een moeder;
Laat mij dus binnen; 'k neem uw schuld op mij;
Ik schors u, — en 't gevaar voor mijne reek'ning.

Brakenbury.

Neen, eed'le vrouw, ik neem geen schorsing aan;
Ik deed een eed er voor; vergeef mij dus.

(Brakenbury *af.*)

(STANLEY *komt op.*)

Stanley.

Waar' dit uur reeds verstreken, eed'le vrouwen,
Dan groette ik uw genâ van York als moeder
En leidsvrouw van twee schoone koninginnen. —
(*Tot* ANNA.) Kom, eed'le vrouwe, haast u naar West-
[minster;
U wacht de kroon als Richard's koningin.

Koningin Elizabeth.

O, snijd mijn keurslijf los;
Mijn hart, beklemd, wil ruimte voor zijn kloppen,
Of ik bezwijm bij zulk een moordend nieuws!

Anna.

O booze tijding! O onwelkom nieuws!

Dorset.

O kalmte! — moeder, spreek, hoe gaat het u?

Koningin Elizabeth

O Dorset, spreek niet tot mij, spoed u heen;
Dood en verderf vervolgt u op de hiel;
Uw moeder's naam is kind'ren tot een voorspook.
Wilt gij den dood ontgaan, vlucht over zee,
En ga tot Richmond, uit den greep der hel.
Ga, haast u, haast u, uit dit slachthuis voort,
Of gij vermeêrt het aantal hier der dooden,
En 'k sterf verplet door Margaretha's vloek:
„Geen moeder, vrouw, noch Eng'lands koningin!"

Stanley.

Vol wijze zorg is deze uw raad, vorstin. —
Gebruik het vluchtig voordeel van elk uur;
Ik schrijf aan mijnen zoon om uwentwil,

Zoodat hij onderweg u tegen komt;
Laat u niet vangen door onzinnig toeven.

Hertogin.

O onheilzaaiend stormweer van ellende! —
O mijn gevloekte schoot, gij bed des doods;
Der wereld hebt ge een basilisk gebroed,
Wiens onontwijkbare oogstraal moordend is!

Stanley.

Kom nu, vorstin; men zond vol haast mij uit.

Anna.

En ik zal gaan, het hart vol tegenzin. —
O, gave God mij, dat de koningswrong
Van goud, die mij het hoofd omspannen moet,
Roodgloeiend ijzer ware en 't brein mij zengde!
De zalf zij dood'lijk gif, opdat ik sterv',
Eer iemand roepe: „Leev' de koningin!"

Koningin Elizabeth.

Ga, arme ziel; uw glans benijd ik niet;
Wensch niet, tot troost voor mij, uzelve leed.

Anna.

Waarom? geen leed? — Toen hij, mijn gade thans,
Op mij, die 't lijk van Hendrik volgde, toetrad,
Toen 't bloed nauw van zijn handen was gewischt,
Het bloed diens engels, van mijn and'ren gade,
En van den heil'ge, wien ik weenend volgde, —
O, toen ik op 't gelaat van Richard staarde,
Was dit mijn wensch: „Wees gij vervloekt, die mij,
Zoo jong, tot zulk een oude weduw maakt!
En zoo gij huwt, omzweve leed uw bed,
En zij uw vrouw, — is één ooit zoo verdwaasd, —
Rampzaal'ger door uw leven, dan gij mij
Gemaakt hebt door den dood mijns dierb'ren gaden!"

En zie, eer ik den vloek herhalen kon,
In korter tijd nog, werd mijn vrouwehart
Plompweg gevangen door zijn honigwoorden,
Werd zelf het doelwit van mijn eigen vloek,
Die sinds mijn oogen alle rust ontroofde;
Want nooit, geen enkel uur, werd in zijn bed
De gulden dauw des zoeten slaaps mijn deel,
Of ik werd wakker door zijn bange droomen.
Daarbij, hij haat mij om mijn vader Warwick
En zal wis dra van mij ontslagen zijn.

Koningin Elizabeth.

Vaarwel, arm hart, uw klagen treft mij diep.

Anna.

Niet dieper, dan mijn ziel uw leed betreurt.

Dorset.

Vaarwel gij, die met smart uw glans begroet!

Anna.

Vaar, arme, wel, die afscheid er van neemt!

Hertogin (*tot* Dorset).

Ga gij naar Richmond, goed geluk geleide u! —
(*Tot* Anna.) Ga gij naar Richard, eng'lengoedheid [hoede u! —
(*Tot Koningin* Elizabeth.) Gij naar uw vrijplaats, goede [troost vervulle u!
Ik naar mijn graf, waar ik in vrede ruste!
'k Heb tachtig jaren leed en zorg gekend;
Elk uur van lust bracht weken van ellend!

Koningin Elizabeth.

Toef nog, zie met mij om en groet den Tower. —
Heb deernis, oud gebouw, met die twee kind'ren,
Die boosheid in uw muren heeft geprangd!
Gij, ruwe wieg voor zulke lieve knapen!

Rotsharde voedster, somb're speelgenoot
Voor teed're prinsen, zorg voor mijne kleenen!
Zoo smeekt mijn dwaze smart tot uwe steenen.
(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Een staatsiezaal in het paleis.

Trompetgeschal. RICHARD, *gekroond,* BUCKINGHAM, CATESBY, *een Page, en Anderen komen op.*

Koning Richard.

Gij allen, gaat ter zij. — Neef Buckingham, —

Buckingham.

Mijn heer en vorst!

Koning Richard.

Reik mij de hand. (RICHARD *beklimt den troon.*) Door [uwen raad, uw bijstand,
Is koning Richard nu zoo hoog gezeteld; —
Maar zal nu deze glans ons slechts een dag,
Of zal hij ons door duurzaamheid verheugen?

Buckingham.

Hij leve steeds, en blijve u immer bij.

Koning Richard.

O Buckingham, nu speel ik eens voor toetssteen,
En zie of gij van goud zijt, louter goud. —
Prins Edward leeft. — Raad, wat ik zeggen wil.

Buckingham.

Spreek verder, beste heer.

Koning Richard.

Nu, Buckingham, ik meen, 'k wil koning zijn.

Buckingham.

Dat zijt gij ook, mijn hooggeprezen heer.

Koning Richard.

Zoo, ben ik koning? Ja, — maar Edward leeft.

Buckingham.

Ja, edel vorst.

Koning Richard.

O bitter boos vervolg,
Dat: „Jeugdige Edward leeft." — „Ja, edel vorst." —
Neef, vroeger waart gij zoo stompzinnig niet; —
Moet ik het zeggen? — 'k Wensch de bastaards dood;
En ik zou willen, dat het ras gedaan wierd.
Wat zegt gij nu? Spreek daad'lijk, zeg het kort.

Buckingham.

Uw hoogheid kan zijn welgevallen doen.

Koning Richard.

Hoe is 't? gij zijt één ijs; uw vuur is koud.
Spreek, heb ik uw belofte, dat zij sterven?

Buckingham.

Geef mij een oogwenk lucht en rust, mijn vorst,
Aleer ik mij verklaar in deze zaak;
Ik zal u spoedig mijn besluit doen kennen.

(Buckingham *af.*)

Catesby *(ter zijde).*

De vorst is boos; hij bijt zich op de lip.

Koning Richard *(komt van zijn troon af).*

'k Wil narren om mij heen met ijz'ren brein,
En niets ontziende knapen; niemand past mij,
Die met behoedzaam oog mijn hart doorgrondt.
Die Buckingham, die 't hooge zoekt, wordt lastig.
Knaap!

Page.

Mijn vorst?

Koning Richard.

Weet gij niet iemand, wien verleid'lijk goud
Zou koopen voor een heim'lijk werk des doods?

Page.

Ik ken een ontevreden edelman,
Wiens armoê met zijn hoogmoed kwalijk strookt;
Geen twintig reed'naars roerden zoo zijn hart
Als goud, om hem tot alles te verlokken.

Koning Richard.

Hoe is zijn naam?

Page.

Zijn naam, mylord, is Tyrrel.

Koning Richard.

Ik weet van hem. Ga, knaap, en haal hem hier.
(De Page af.)
De sluwe, diepe peinzer Buckingham
Zal niet meer bij mijn raadslag naast mij staan;
Bleef hij zoo lang mij onvermoeid ter zijde,
En hijgt hij nu naar adem? — Nu, het zij! —

(Stanley *komt op.*)

Gij daar, lord Stanley? wat voor nieuws?

Stanley.

Weet, genadig vorst,
De markgraaf Dorset, hoor ik, is gevlucht,
Tot Richmond, in de streken, waar hij toeft.

Koning Richard.

Catesby, een woord. — Strooi uit bij 't volk, dat Anna,
Mijn vrouw, gevaarlijk, zeer gevaarlijk, ziek is;

Ik zorg wel, dat zij buiten toegang blijft.
En spoor me een kalen jonker op, wien ik
Clarence's dochter ras tot vrouw kan geven; —
De knaap beteekent niets, hem ducht ik niet. —
Hoe is het, droomt gij? — 'k Zeg nog eens, verbreid,
Dat Anna ziek is en wel sterven zal;
Aan 't werk! want ik moet zorgen, ied're hoop,
Die door haar groei mij schaden kon, te rooien! —
(CATESBY *af.*)
Mijns broeders dochter moet ik huwen, anders
Staat heel mijn koningschap op dun, broos glas. —
De zoons vermoorden, dan de dochter huwen?
Onzeek're kans, ja; maar ik waadde in bloed
Zoo ver, dat zonde zonde baren moet.
Geen schreiend meêlij woont er in dit oog. —

(*De Page komt terug met* TYRREL.)

Uw naam is Tyrrel?

Tyrrel.

James Tyrrel, uw gehoorzaamste onderdaan.

Koning Richard.

Zijt gij dit waarlijk?

Tyrrel.

Toets mij, groote vorst.

Koning Richard.

Sloegt gij wel een van mijne vrienden dood?

Tyrrel.

Als 't u behaagt; twee vijanden nog liever.

Koning Richard.

Dat treft zoo goed het kan. Ik heb er twee,
Aartsvijanden, die slaap en rust mij rooven,

Die 'k wenschte, dat gij onder handen naamt;
Tyrrel, ik meen die bastaards in den Tower.

Tyrrel.

De toegang sta mij open, en weldra
Zijt gij van alle vrees voor hen bevrijd.

Koning Richard.

Dit klinkt mij als muziek. Kom nader, Tyrrel;
Ga, met dit teeken. — Sta nu op, en luister; *(Hij fluistert.)*
Dat is 't, niets meer; — bericht mij: 't is gedaan;
En reken op mijn gunst en op bevord'ring.

Tyrrel.

Ik ga terstond aan 't werk.

(Tyrrel *af.*)

(Buckingham *komt op.*)

Buckingham.

Mylord, ik heb die zaak eens overwogen,
Die vraag, waar gij mij over hebt gepolst.

Koning Richard.

Nu, laat dat. — Dorset is gevlucht naar Richmond.

Buckingham.

Dit hoor ik ook, mylord.

Koning Richard.

Stanley, hij is uw stiefzoon, geef wel acht.

Buckingham.

Mijn vorst, ik bid nu om het mij beloofde,
Waarvoor gij woord en eere hebt verpand,
Het graafschap Hereford en de tilb're have,
Waarvan gij mij 't bezit verzekerd hebt.

Koning Richard.

Let, Stanley, op uw vrouw; verzendt zij brieven
Aan Richmond, gij zijt er aanspraak'lijk voor.

Buckingham.

Wat zegt uw hoogheid op mijn billijk vragen?

Koning Richard.

Het staat mij voor, — Hendrik de Zesde heeft
Voorspeld, dat Richmond koning worden zou,
Toen Richmond nog een nietig knaapjen was.
Koning! — wellicht —

Buckingham.

Mijn vorst, —

Koning Richard.

Van waar, dat die profeet niet zeggen kon,
Dat ik, die bij hem stond, hem dooden zou?

Buckingham.

Mijn vorst, het mij beloofde graafschap —

Koning Richard.

Richmond! — Ik was onlangs in Exeter;
Daar liet de burgemeester 't slot mij zien,
En noemde 't Rougemont; bij dien naam rilde ik,
Omdat een Iersche bard mij eens voorspelde,
Dat ik na 't zien van Richmond veeg zou zijn.

Buckingham.

Mijn vorst, —

Koning Richard.

Nu ja, hoe laat is 't?

Buckingham.

Ik waag het, uwe hoogheid te herinn'ren
Aan wat mij werd beloofd.

Koning Richard.

Nu goed; maar zeg, hoe laat?

Buckingham.

Op slag van tienen.

Koning Richard.

Goed, laat het slaan.

Buckingham.

Waarom dit: „Laat het slaan?"

Koning Richard.

Wijl tusschen mijn gedachten en uw beed'len
Uw slag steeds komt, als van een klokkeventjen.
Ik ben in geen goedgeefsche luim vandaag.

Buckingham.

Zoo? Dan — verklaar mij, of gij wilt, of niet.

Koning Richard.

Gij hindert mij, ik heb geen milde bui.

(Koning Richard *en Gevolg af.)*

Buckingham.

Zoo, staat het zoo? betaalt hij al mijn diensten
Met zulk een hoon? maakte ik hem daarvoor koning?
Ik spiegel mij aan Hastings; en ik snel,
Reeds veeg, naar Brecknock, eer de bijl mij vell'.

(Buckingham *af.*)

DERDE TOONEEL.

Aldaar.

Tyrrel *komt op.*

Tyrrel.

Het bloedig stuk, de gruwel is gepleegd,
De zwartste daad van deerniswaarden moord,

Waar ooit dit land de schuld van op zich laadde.
Dighton en Forrest, die ik had gehuurd
Voor dit meedoogenlooze slachterswerk,
Ofschoon aartsschurken, honden, heet naar bloed,
Zij smolten weg in teederheid en meêlij,
Als kind'ren, bij 't verhaal huns droeven doods.
„O, zoo," sprak Dighton, „lag het lieve paar," —
„Zoo, zoo," sprak Forrest, „beide' elkaâr omstreng'lend
Met hunne schuldelooze albasten armen,
De lippen als vier rozen éener plant,
Die in haar zomerpracht elkander kusten;
't Gebedenboek lag bij hen, op hun peluw;
Wat," zeide Forrest, „schier mijn ziel bekeerde,
Maar, o, de duivel" — plots'ling zweeg de schurk,
En Dighton sprak toen verder: — „Wij versmoorden
Het liefste meesterwerk, dat ooit natuur
Sinds de' eersten dag der schepping had gevormd."
Voort ijlden beiden vol gewetenswroeging;
Zij konden niet meer spreken; 'k liet hen gaan,
Om zelf den moord'naar-koning 't nieuws te melden.

(Koning RICHARD *komt op.)*

Daar komt hij. — Alle heil, mijn heer en koning!

Koning Richard.

Vriend Tyrrel, maakt uw tijding mij gelukkig?

Tyrrel.

Wanneer 't gedaan zijn van 't gegeven werk
U, heer, gelukkig maakt, wees dan gelukkig;
Het is gedaan.

Koning Richard.

Gij zaagt toch zelf hen dood?

Tyrrel.

Ja, heer.

Koning Richard.

En ook begraven, beste Tyrrel?

Tyrrel.

De kapelaan des Towers heeft hen begraven,
En 'k weet, moet ik erkennen, zelf niet waar.

Koning Richard.

Kom tot mij, Tyrrel; spoedig, in de voornacht;
Dan moet gij mij vertellen, hoe zij stierven.
Bedenk ook, hoe ik u beloonen kan,
En wees weldra bezitter van uw wensch.
Vaarwel intusschen!

Tyrrel.

Need'rig neem ik afscheid.

(Tyrrel *af.*)

Koning Richard.

Den zoon van Clarence heb ik opgekooid;
Zijn dochter uitgetrouwd in lagen stand;
In Abrams schoot zijn Edward's zoons ter rust;
En Anna zeî der wereld goede nacht.
Nu, daar ik weet, dat de Bretagner, Richmond,
Mijn jonge nicht Elizabeth wil eig'nen,
En door dien echtknoop vlamoogt op de kroon,
Ga ik tot haar, als flink, begeerlijk vrijer.

(Catesby *komt op.*)

Catesby.

Mijn vorst, —

Koning Richard.

Goed nieuws of slecht, dat gij zoo binnenstormt?

Catesby.

Slecht nieuws, heer: Morton is gevlucht naar Richmond;

En Buckingham staat met de stoute knapen
Van Wales in 't veld, en daag'lijks groeit zijn macht.

Koning Richard.

Ely bij Richmond wekt mij grooter zorg,
Dan Buckingham's bijeengeraapte troep.
Kom! Dit heb ik geleerd, dat angstig wikken
De looden dienaar is van traag verzuim,
Verzuim slaktrage, macht'looze armoe brengt.
Daarom, wees gij mijn vleugel, vuur'ge spoed,
Wees mijn Mercuur, mijn bode, vol van gloed!
Ga, monster volk; mijn schild zij kort beraad;
Staat oproer schrap, dan brenge kloekheid baat!

(Beiden af.)

VIERDE TOONEEL.

Voor den Tower.

Koningin Margaretha *komt op.*

Koningin Margaretha.

Zoo, nu toch wordt de voorspoed overrijp,
En valt ras in den rotten muil des doods.
Ik heb in deze streken sluw geloerd,
Het tanen mijner vijanden bespied.
Een gruw'lijk voorspel zie ik opgevoerd,
En wil naar Frankrijk, hopend, dat, wat volgt,
Niet minder bitter, zwart en tragisch blijk'!
Ter zijde, onzaal'ge Margareet; wie komt daar?

(Zij gaat ter zijde.)

(Koningin Elizabeth *en de Hertogin van* York *komen op.)*

Koningin Elizabeth.

Mijn arme prinsen! ach mijn teed're knapen!

O onontloken bloemen, geur'ge knoppen!
Indien, door eeuw'ge kluisters niet bekneld,
Uw lieve zielen door het luchtruim waren,
Zoo zweeft nu op uw luchtwiek om mij heen,
En hoort de weeklacht uwer moeder aan!

Koningin Margaretha *(ter zijde).*

Omzweeft haar, zeggend: „Recht om recht"; dit bracht
Uw jongen daag'raad dood en eeuw'ge nacht.

Hertogin.

Zoo meen'ge ellende brak alreeds mijn stem,
Dat mijn van jammer moede tong verstomde; —
Edward Plantagenet, waartoe uw dood?

Koningin Margaretha *(ter zijde).*

Plantagenet boet voor Plantagenet,
Edward voor Edward's dood naar recht en wet.

Koningin Elizabeth.

Wijkt gij, o God, van zulke teed're lamm'ren,
En werpt hen in de kaken van den wolf?
Riep zulk een moord ooit vrucht'loos tot uw troon?

Koningin Margaretha *(ter zijde).*

Toen Hendrik stierf en mijn geliefde zoon.

Hertogin.

Dood leven, blind gezicht, gij schim die leeft,
Weeschouwspel, smaad der aard, aan 't graf door ['t leven
Onthouden, kort begrip van lange smart,
Uw onrust ruste op Eng'lands trouwen grond,
Trouwloos gedrenkt, verzaad van schuld'loos bloed!
(Zij zet zich neder.)

Koningin Elizabeth.

O, wildet gij zoo ras me een graf verstrekken,
Als gij me een weemoedsvollen zetel biedt,

'k Zou mijn gebeent' hier bergen, niet doen rusten!
O, wie heeft grond tot treuren, buiten ons?

(Zij zet zich nevens haar.)

Koningin Margaretha *(te voorschijn tredend).*

Zoo 't oudste leed het meest eerwaardig is,
Zoo gunt aan 't mijne 't recht van de' ouderdom,
En aan mijn somb're smart den eerezetel.

(Zij zet zich tusschen haar.)

Als leed gezelschap duldt, zoo tel op nieuw
Uw weeën door 't aanschouwen van de mijne: —
Ik had een Edward, tot hem Richard doodde;
Ik had een Hendrik, tot hem Richard doodde;
Gij hadt een Edward, tot hem Richard doodde;
Gij hadt een Richard, tot hem Richard doodde.

Hertogin.

Ik had een Richard ook, tot gij hem dooddet;
Ik had een Rutland ook; gij hielpt hem dooden.

Koningin Margaretha.

Gij hadt een Clarence ook, dien Richard doodde.
Aan de spelonk van uwen schoot ontwrong zich
Een helhond, die ons allen jaagt, ten doode;
Dien hond, die eer dan oogen tanden had
Tot lamm'renmoord en 't lepp'ren van hun bloed, —
Dien boozen schender van Gods handenwerk,
Der wereld stouten aartstyran, die troont
In oogen, stuk gewreven, dof van 't weenen, —
Dien slaakte uw schoot, om ons naar 't graf te drijven. —
O, alvergelder, o rechtvaardig God,
Hoe dank ik u, dat dit bloeddorstig ondier,
Op 't lijflijk kroost nu van zijn moeder aast,
Aan and'rer weeklacht hare klachten paart!

Hertogin.

O Hendrik's gade, juich niet in mijn wee;
Getuige 't God, ik heb geweend om 't uwe.

Koningin Margaretha.

Vergeef het mij: mij hongert steeds naar wraak,
En nu verzaad ik mij door ze aan te zien.
Uw Edward stierf, die mijnen Edward doodde;
Uw andere Edward stierf, voor mijnen Edward;
De kleine York is toegift, wijl die twee
Mijns dooden hooge waarde niet bereikten.
Uw Clarence stierf, die mijnen Edward doodde;
En zij, die dit dolzinnig stuk aanschouwden,
De echtbreker Hastings, Rivers, Vaughan, Grey,
Zijn voor hun tijd versmoord in 't donker graf.
Slechts Richard leeft, der helle zwarte speurhond,
Gespaard, opdat hij haar als maak'laar zielen
Inkoop' en toezend', maar welras, welras,
Genaakt zijn eind, beklaag'lijk, onbeklaagd;
De aard gaapt, de hel vlamt op, de duiv'len brullen,
De heil'gen bidden: „Plots'ling vaar' hij heen!"
Verscheur zijn levensbrief, o God! dit smeek ik,
Dat ik 't beleve en zegg': „De hond is dood"!

Koningin Elizabeth.

Gij hebt voorspeld, ja, eenmaal wenschte ik nog
U naast mij, om mij die gezwollen giftspin,
Die booze bultpad mee te helpen vloeken.

Koningin Margaretha.

Ik noemde u ijd'len glans van mijne grootheid,
Een vorstenbeeltnis, een armzaalge schim,
Een flauwe spieg'ling van wat ik eens was,
Het lokkend opschrift voor een schrikvertooning,
Een, hoog verheven voor een diepen val,
Een moeder, met twee schoone zoons bedot,
Een droom van wat gij waart, een bonte vlag,
Om 't doel te zijn van ieder dreigend schot,
Een glanzend schild, een ademtocht, een zeepbel,
Strookoningin, slechts om 't tooneel te vullen.

Waar is uw gade thans? waar zijn uw broeders?
Waar uw twee zonen? waar thans uw geluk?
Wie smeekt en knielt en zegt: „Heil, koningin"?
Waar zijn uw vleiers, die gebogen pairs?
Waar is die dichte stoet, die u omgaf?
Houd dit u voor, en vraag: Wat ben ik nu?
Voor fiere gade, — diepgebogen weduw;
Voor blijde moeder, — jamm'rend om dien naam;
Voor toegesmeekte, — zelve need'rig smeekend;
Voor koningin, — met ramp gekroonde schooister;
Voor een, vol hoon voor mij, — door mij gehoond;
Voor een, gevreesd van elk, — vol vrees voor één;
Voor algebiedend, — door niet één gehoorzaamd.
Zoo is de loop van 't recht geheel gedraaid,
En laat u aan den tijd geheel ten prooi;
U bleef slechts de gedachte aan wat gij waart,
Die dubbel kwelt, wijl gij zijt wat gij zijt.
Mijn plaats naamt gij voor u; — en naamt gij niet
't Gerechte deel voor u van mijnen rouw?
Half draagt uw trotsche nek alsnu mijn juk;
Doch hier wring ik het moede hoofd er uit
En laat zijn last in al zijn zwaarte op u.
Vaarwel, York's gade, koningin der smart; —
In Frankrijk laav' dit Engelsch wee mijn hart!

Koningin Elizabeth.

O gij, in 't vloeken meesteres, o toef,
En leer ook mij, mijn vijanden te vloeken!

Koningin Margaretha.

Ontzeg u 's nachts den slaap, en vast bij dag;
Stel naast uw levend wee uw dood geluk;
Denk uwe kind'ren schooner dan zij waren,
En die hen moordde, snooder dan hij is;
Vergroot uw smaad, dit zal uw haat vermeêren,
En 't eeuwig wrokken zal u vloeken leeren.

Koningin Elizabeth.

Mijn taal is stomp; o, dat haar de uwe scherpe!

Koningin Margaretha *(opstaande).*

Haar wette uw leed, tot ze als de mijne snerpe!
(Koningin Margaretha *af.)*

Hertogin.

Waarom moet jammer rijk in woorden zijn?

Koningin Elizabeth.

Wind-pleitbezorgers van het leed, hun klager,
Lucht-erven zijn 't van armgestorven vreugd,
Zucht-reed'naars zijn 't van namelooze ellend!
Maar geef hun lucht; al kunnen ze ook de smart
Niet delgen, toch verlichten zij het hart.

Hertogin.

Is 't zoo, dan geen bedwang; maar kom, ga mede
En smoren we in een storm van bitt're woorden
Mijn vloekb'ren zoon, die uw twee kleinen smoorde!
(Trompetgeschal achter het tooneel.)
't Is zijn trompet; kom, geef uw woede lucht!

(Koning Richard *komt op, met marcheerende troepen.)*

Koning Richard.

Wie treedt mij te gemoet en stremt mijn tocht?

Hertogin.

Zij die voor goed uw loop had kunnen stremmen,
De slachtersdaden, schurk, die gij volbracht,
Door u te worgen in haar onheilsschoot.

Koningin Elizabeth.

Omhult gij 't voorhoofd met een gouden kroon,
Waar, zoo recht recht was, ingebrand moest zijn
De moord der prinsen, wien die kroon behoorde,

En mijner zoons en broeders gruweldood?
Spreek! zeg mij, lage slaaf, waar zijn mijn kind'ren?

Hertogin.

Gij pad, gij pad, waar is uw broeder Clarence,
En Ned Plantagenet, zijn kleine zoon?

Koningin Elizabeth.

Waar is de wakk're Rivers, Vaughan, Grey?

Hertogin.

Waar is de goede Hastings?

Koning Richard.

Trompetten, schalt! en trommen, slaat alarm!
De hemel hoore 't niet, hoe die klappeiën
Hier Gods gezalfde last'ren. Trommelt, zeg ik! —
(Trompetgeschal. Tromgeroffel.)
Weest kalm, gij beiden, spreekt mij vleiend toe,
Of in het woeste krijgsrumoer versmoor ik
Aldus de kreten van uw woeste drift.

Hertogin.

Zijt gij mijn zoon?

Koning Richard.

Ja, dank zij Gode en u en mijnen vader.

Hertogin.

Zoo hoor mijn ongeduld geduldig aan.

Koning Richard.

Ik heb dien trek van uw geaardheid, moeder,
Dat ik den toon van fel verwijt niet duld.

Hertogin.

O, laat mij spreken!

Koning Richard.

't Zij; ik hoor niet toe.

Hertogin.

'k Wil in mijn woorden zacht en vriend'lijk zijn.

Koning Richard.

En, lieve moeder, kort, want ik heb haast.

Hertogin.

Gij zooveel haast? ik heb op u gewacht,
Bij God, in mart'ling en in angst des doods.

Koning Richard.

En kwam ik niet in 't eind om u te troosten?

Hertogin.

Neen, bij het heilig kruis, gij weet te wel,
Sinds gij op aard zijt, werd mij de aard een hel.
Zwaar, schier ondraaglijk was mij uw geboorte;
Uw kindsheid was weerbarstig en vol luim;
Uw schooltijd wild en woest, verschrikkend, roekloos;
Uw jong'lingschap vermetel, stout en waagziek;
Uw rijper leeftijd trotsch, fijn, sluw, bloeddorstig,
Min woest, maar boozer, zacht bij fellen haat.
Kunt gij een enkel rustig uur mij noemen,
Waarin uw bijzijn mij verkwikking bracht?

Koning Richard.

Geen, dan misschien dat morgenuur, dat eens
U van mijn bijzijn afriep naar 't ontbijt.
Is u het zien van mij zoo onverkwikk'lijk,
Dan trekke ik voort en geev' geen ergernis. —
Gij, roert de trommen!

Hertogin.

'k Bid u, hoor mij spreken.

Koning Richard.

Te bitter spreekt gij.

Hertogin.

Hoor een enkel woord,
Want nimmer zal ik weder tot u spreken.

Koning Richard.

Nu!

Hertogin.

Of gij zult sterven door Gods raadsbesluit,
Eer ge als verwinnaar keert uit dezen krijg;
Of ik bezwijk van smart en hoogen leeftijd,
En nimmer zie ik uw gelaat terug.
Neem daarom mijnen zwaarsten vloek met u;
Hij drukke in de ure van 't gevecht u meer,
Dan heel de wapenrusting, die gij draagt!
Mijn beden strijden voor uw tegenstanders;
En Edward's kind'ren, hunne zieltjes fluist'ren,
Uw vijand moed, vertrouwen in het hart,
En zeggen hem geluk en zege toe.
Bloed is uw lust, in 't eind zij bloed uw straf;
Volgt smaad u thans, hij volge u ook in 't graf.

(De Hertogin af.)

Koningin Elizabeth.

Veel meerder grond, doch minder kracht tot vloeken
Viel mij ten deel; 'k zeg Amen op haar taal.

(Zij wil heengaan.)

Koning Richard.

Toef, eed'le vrouw, ik heb met u te spreken.

Koningin Elizabeth.

Ik heb geen koningszoons ter slachting meer,
En mijne dochters, Richard, zullen bidden
Als nonnen, niet als koninginnen weenen;
En daarom, kies haar leven niet tot wit,

Koning Richard.

Een dochter hebt ge, Elizabeth bij name,
Schoon, deugdrijk, waardig koningin te zijn.

Koningin Elizabeth.

En brengt haar dit den dood? O, laat haar leven;
'k Wil zelf haar deugden, al haar schoon verderven,
Mijzelve, als Edward's bed ontrouw, belast'ren,
Den sluier der onteering op haar werpen;
'k Wil, zoo de moord haar leven slechts ontziet,
Verklaren: Edward's bloed is 't hare niet.

Koning Richard.

Ontzie haar bloed; zij is een koningskind.

Koningin Elizabeth.

Dit wil ik looch'nen, red ik zoo haar leven.

Koning Richard.

Haar bloed is 't, wat het best haar leven hoedt.

Koningin Elizabeth.

Die hoede was 't, waarom haar broeders stierven.

Koning Richard.

Een booze ster beheerschte hun geboorte.

Koningin Elizabeth.

Hun leven, neen, beheerschten booze vrienden.

Koning Richard.

Niet af te wenden is de wil van 't lot.

Koningin Elizabeth.

Zoo 't lot berust bij die van God zich wendden.
Een schooner dood waar' mijn kind'ren lot,
Had God met schooner leven u gezegend.

Koning Richard.

't Is alsof ik uw schapen 't leven nam.

Koningin Elizabeth.

Ja, herder, gij ontnaamt dien lamm'ren alles,
Geluk en kroon, verwanten, vrijheid, leven.
Wiens hand hun teed're harten hebb' gespietst,
Uw hoofd gaf in 't geheim de richting aan.
Voorzeker, 't moordend mes was bot en stomp,
Totdat het, op uw kiezelhart gewet,
In de ingewanden van mijn lamm'ren woelde.
Wierd door gewoonte wilde smart niet mak,
Ik zou mijn knaapjes voor uw oor niet noemen,
Dan met mijn nagels ank'rend in uw oogen,
En zoo, in zulk een baai van wissen dood,
Gelijk een boot, beroofd van zeil en want,
Mij op de rots verplett'rend van uw borst.

Koning Richard.

Zoo waarlijk, vrouwe, krone mij 't geluk
Bij 't bloedig wapenspel van dezen krijgstocht,
Als ik aan u en de uwen goed wil doen,
Meer dan ik u en de uwen leed deed lijden!

Koningin Elizabeth.

Wat goed, door 's hemels aangezicht bedekt,
Is nog te ontdekken, dat mij goed kan doen?

Koning Richard.

Verhooging van uw kind'ren, eed'le vrouwe.

Koningin Elizabeth.

O, op 't schavot, om 't hoofd er te verliezen?

Koning Richard.

Neen, tot den hoogsten trap van rang en eer,
Het hooge heerschersmerk van aardsche grootheid.

Koningin Elizabeth.

Zoo meld het mij en vlei aldus mijn smart;

En zeg, wat rang, wat eer, wat waardigheid
Kunt gij aan een van mijne kind'ren schenken?

Koning Richard.

Al wat het mijne is, ja mijzelven, alles;
Dit zij mijn gave aan een van uwe kind'ren,
Zoo ge in de Lethe van uw toornend hart
De droevige overpeinzing wilt verdrinken
Van 't leed, dat ik naar uwen waan u bracht.

Koningin Elizabeth.

Wees kort, opdat de ontvouwing van uw weldaad
Niet langer dure dan uw weldoen zelf.

Koning Richard.

Zoo weet: ik min tot stervens toe uw dochter.

Koningin Elizabeth.

Mijn dochter's moeder denkt: tot stervens toe.

Koning Richard.

Wat denkt gij dan?

Koningin Elizabeth.

Dat gij tot stervens toe mijn dochter mint;
Zoo mindet gij tot stervens toe haar broeders,
En hiervoor dank ik u tot stervens toe.

Koning Richard.

Misduid mijn meening niet door uwe drift;
Ik meen: tot stervens toe min ik uw dochter,
En wil haar koningin doen zijn van Eng'land.

Koningin Elizabeth.

En wie dan, wilt gij, zal haar koning zijn?

Koning Richard.

Die haar tot koningin verheft, wie anders?

Koningin Elizabeth.

Wat! gij?

Koning Richard.

Ikzelf, en wat denkt gij er van?

Koningin Elizabeth.

En hoe wilt gij haar winnen?

Koning Richard.

Hiertoe vraag ik
Van u thans raad; gij kent het best haar aard.

Koningin Elizabeth.

En dus, gij wenscht mijn raad?

Koning Richard.

Van harte gaarne.

Koningin Elizabeth.

Zend haar door hem, die eens haar broeders doodde,
Twee jonge harten, bloedend; grif daarop
Edward en York; moog'lijk weent zij dan;
Schenk daarom haar, — zooals eens Margaretha
Met uwen vader deed en Rutland's bloed, —
Een doek, die — meld haar dit, — het purpersap
Uit harer lieve broeders wonden zoog,
En zeg, dat zij daarmee haar oogen wissche.
Zoo die verlokking nog haar hart niet wint,
Zend dan een lijst van al uw eed'le daden,
Meld, hoe gij van haar ooms, van Clarence, Rivers,
U hebt ontslagen, ja, om harentwil,
Anna, haar goede moei, van kant geholpen.

Koning Richard.

Nu spot gij, vrouwe; dit is niet de weg
Om haar te winnen.

Koningin Elizabeth.

Dit is de een'ge weg,

Tenzij ge een ander wezen aan kunt doen,
Een ander zijn dan Richard, die dit deed.

Koning Richard.

En zoo ik alles deed uit min tot haar?

Koningin Elizabeth.

Dan is haar eenig antwoord, u te haten,
Die liefde koopt met zulk een schat van bloed.

Koning Richard.

Zie, 't eens gedane is niet meer te herdoen;
De mensch gaat somtijds overijld te werk,
Zoodat zijn doen in later uur hem rouwt;
Heb ik uw zoons het koningschap ontroofd,
Ik wil ten zoen het aan uw dochter geven.
Heb ik het kroost van uwen schoot gedood,
'k Wil, ter vermeerd'ring uws geslachts, mij kroost
Uit uw bloed bij uw dochter mij verwekken.
Grootmoeder heeten is schier even zoet
Als de betoov'ring van den moedernaam;
De kind'ren zijn slechts éene trede lager
Maar van uw eigen merg, uw eigen bloed;
Gelijk in zorg, — slechts in die weenacht niet,
Die zij doorstaat, voor wie gij 'tzelfde leedt.
Uw kind'ren waren uwer jeugd een plaag,
De mijne worden uwer grijsheid troost.
Verloort gij ook een zoon die koning was,
Thans wordt daarvoor uw dochter koningin.
Ik kan u niet hergeven wat ik wilde,
Aanvaard dus, wat mijn goedheid bieden kan.
Dorset, uw zoon, die met beangst gemoed
Misnoegde schreden zet op vreemden grond,
Wordt door dit schoon verbond welras naar huis,
Tot hoogen rang en groote gunst geroepen;
De koning, die uw lieflijk kind zijn gâ noemt,

Noemt dan vertrouw'lijk uwen Dorset broeder;
Gij zelf wordt weder moeder van een koning,
En elke schâ der bange tijden wordt
Vergoed door dubb'le schatten van geluk.
O, wij beleven nog veel goede dagen!
De held're droppen, die gij hebt geschreid,
Zij komen weer, vervormd tot blanke parels,
Den inzet u vergoedend door de rente
Van tienmaal dubbele aanwinst in geluk.
Ga dus, mijn moeder, ga tot uwe dochter;
Sterk door uw rijp'ren geest haar schucht're jeugd;
Bereid haar ooren voor eens minnaars kout;
Stort in haar teeder hart den stouten gloed
Naar gulden oppermacht; spreek tot uw kind
Van 't huwlijksheil in zoete, heimlijke uren;
En als mijn arm dien kleinen oproerling,
Dien dolkop Buckingham, getuchtigd heeft,
Dan kom ik, met het zegeloof bekranst,
En voer uw kind naar 't bed eens overwinnaars;
Haar bied ik dan mijn krijgsbuit; zij alleen
Zal overwinnares zijn, Cæsar's Cæsar.

Koningin Elizabeth.

Hoe druk ik best mij uit? Haars vaders broeder
Wil haar gemaal zijn? Of is 't beter: oom?
Of wel, de moord'naar van haar ooms en broeders?
Met welken titel doe ik voor u aanzoek,
Dien God, de wet, mijn eer en hare liefde
Aanlokk'lijk maken voor haar teed're jeugd?

Koning Richard.

Wijs haar op Eng'lands vreê door dezen echt.

Koningin Elizabeth.

Een vreê, dien zij met eeuw'gen oorlog koopt.

Koning Richard.

Zeg haar, de koning, die kon eischen, smeekt.

Koningin Elizabeth.

Wat aller vorsten opperkoning wraakt.

Koning Richard.

Zeg, zij wordt groot en machtig, koningin.

Koningin Elizabeth.

En schreit dra om dien titel, als haar moeder.

Koning Richard.

Zeg, dat ik haar mijn eeuw'ge liefde wijd.

Koningin Elizabeth.

Zeg mij, hoe lang die eeuwigheid zal duren.

Koning Richard.

Zoolang haar lieflijk bloeiend leven duurt.

Koningin Elizabeth.

Maar hoe lang zal haar bloei en leven duren?

Koning Richard.

Zoo lang natuur en hemel het gehengt.

Koningin Elizabeth.

Zoolang het Richard en der hel behaagt.

Koning Richard.

Zeg: ik, haar heer, ik word haar onderdaan.

Koningin Elizabeth.

Die heerschappij is de onderdane een gruwel.

Koning Richard.

Bepleit welsprekend mijne zaak bij haar.

Koningin Elizabeth.

't Eenvoudigst woord wint best een goede zaak.

Koning Richard.

Spreek dan tot haar eenvoudig van mijn liefde.

Koningin Elizabeth.

Eenvoudig en niet goed klinkt al te ruw.

Koning Richard.

Uw reed'nen zijn niet grondig, zonder kalmte.

Koningin Elizabeth.

Kalm, grondig zijn mijn reed'nen, dood en diep; —
Ja, dood en diep, in 't graf, mijn arme kind'ren.

Koning Richard.

Roer die snaar niet meer aan, dat is voorbij.

Koningin Elizabeth.

Ik roer die aan, tot hartesnaren springen.

Koning Richard.

Bij mijn Sint George, kouseband en kroon —

Koningin Elizabeth.

Ontwijd, onteerd, de derde vuig geroofd.

Koning Richard.

Zweer ik, —

Koningin Elizabeth.

Bij niets, — ja, want dit is geen eed.
Uw George, ontwijd, verloor zijn heilige eer,
Uw kouseband, bevlekt, zijn ridderdeugd,
Uw kroon, geroofd, haar koninklijken glans.
Wilt gij een eed doen, die geloof verwerft,
Zoo zweer bij iets, nog niet door u gekrenkt.

Koning Richard.

Welnu, bij de aard, —

Koningin Elizabeth.

Vervuld van uwe gruw'len;

Koning Richard.

Mijns vaders dood, —

Koningin Elizabeth.

Bezoedeld door uw leven;

Koning Richard.

Dan, bij mijzelf, —

Koningin Elizabeth.

Geschandvlekt door uzelf;

Koning Richard.

Nu dan, bij God, —

Koningin Elizabeth.

Gods krenking is de zwaarste.
Hadt gij geschuwd een eed bij hem te breken,
Die eendracht, die mijn gâ, de koning, stichtte,
Ware onverstoord, mijn broeders leefden nog.
Hadt gij geschuwd een eed bij hem te breken,
Het koningsgoud, dat thans uw hoofd omspant,
Het sierde nu mijn kind de teed're slapen;
En beide prinsen waren aad'mend hier,
Die nu, in 't stof twee teed're bedgenooten,
Der wormen buit door uwe trouwbreuk zijn.
Waar kunt gij nog bij zweren?

Koning Richard.

Bij de toekomst.

Koningin Elizabeth.

Die hebt gij in 't verleden reeds gekrenkt.
In tranen moet ikzelf de toekomst wasschen,
Om dat door u zoo diep gekrenkt verleden.
Hoe menig kind, wier ouders gij vermoorddet,
Leeft zonder tucht, en zal dit, oud, bejamm'ren;
Hoe menig ouder, die zijn kroost zag slachten,
Als dorre stam, en zal dit, oud, bejamm'ren!

Zweer bij de toekomst niet; zij is ontwijd
Door uw verleden, boos besteden tijd.

Koning Richard.

Zoo waar 't mij rouwt en ik geluk begeer,
Zoo waarlijk slage ik in het hach'lijk spel
Des fellen krijgs! — Verderve ikzelf mijzelven!
Geen blijde stond gunn' God mij of 't geluk!
Onthoud mij, dag, uw licht, gij, nacht, uw rust!
Bestrijdt, gij heilgesternten, al mijn doen,
Indien ik niet, met echte trouw des harten,
Met vlekk'looze' eerbied, heilige gedachten,
Naar uwe schoone vorstendochter ding!
Op haar berust heel mijn en uw geluk, —
En zonder haar volgt voor mijzelf en u,
Voor haar, dit land en meen'ge christenziel,
Dood, ondergang, verderf, vernietiging.
Het is niet af te wenden, enkel zoo;
Het wordt niet afgewend dan enkel zoo.
Dus, lieve moeder, — zoo moet ik u noemen, —
Wees zaakverzorgster mijner liefde. Stel
Haar voor, wat ik zijn wil, niet wat ik was,
Niet wat ik heb verdiend, maar zal verdienen;
Leg nadruk op den stand en eisch des tijds,
En wees bij groote plannen niet kleingeestig.

Koningin Elizabeth.

Hoe! mag de duivel mij aldus verzoeken?

Koning Richard.

Ja, zoo de duivel u verzoekt ten goede.

Koningin Elizabeth.

Mag ik mijzelf en wie ik ben vergeten?

Koning Richard.

Ja, zoo het denken aan uzelf u schaadt.

Koningin Elizabeth.

Maar toch, — gij bracht mijn kind'ren om.

Koning Richard.

In uwer dochter schoot begraaf ik hen;
Daar, in dat feniksnest, verwekken zij
Op nieuw zichzelf, tot nieuwen troost voor u.

Koningin Elizabeth.

Moet ik mijn dochter voor uw wensch gaan winnen?

Koning Richard.

En door dat doen weer blijde moeder zijn.

Koningin Elizabeth.

Ik ga; — zend spoedig mij een schrijven toe,
En ik meld u, hoe zij er over denkt.

Koning Richard.

Breng haar mijn kus vol liefde, en nu vaarwel!
(Hij kust haar. Koningin ELIZABETH *af.)*
Toegeeflijk dwaashoofd! wank'le zwakke vrouw!

(RATCLIFF *komt op, gevolgd door* CATESBY.)

Wat nu? wat meldt gij?

Ratcliff.

Grootmachtig heer en vorst, een sterke vloot
Kruist op de westkust; naar het zeestrand vloeien,
Ja, vrienden, maar holhartig, onbetrouwbaar,
En wapenloos, tot afslaan niet besloten.
Er wordt vermoed, dat Richmond vlootvoogd is;
Zij dobb'ren daar en wachten slechts de hulp
Van Buckingham om voet aan wal te zetten.

Koning Richard.

Een wakk're vriend ijl' heen tot hertog Norfolk; —
Gij Ratcliff, — ja, of Catesby; waar is Catesby?

Catesby.

Hier, beste Heer.

Koning Richard.

Vlieg naar den hertog, Catesby.

Catesby.

Terstond, mijn vorst, met allen denkb'ren spoed.

Koning Richard.

Ratcliff, kom hier; gij jaagt naar Salisbury;
Als gij daar aankomt, — (*Tot* Catesby.) Domme, trage vlegel,
Wat toeft gij hier en ijlt niet tot den hertog?

Catesby.

Doorluchtig heer, gelief mij eerst te melden,
Wat last ik van uw hoogheid brengen moet.

Koning Richard.

't Is waar, mijn goede Catesby; — daad'lijk breng' hij
De grootste macht te zamen, die hij kan,
En koom' terstond tot mij naar Salisbury.

Catesby.

Ik ga.

(Catesby *af.*)

Ratcliff.

En wat doe ik in Salisbury, mijn vorst?

Koning Richard.

Wel, wat zoudt gij er doen, voor ik er ben?

Ratcliff.

Ik moest, mijn vorst, er vóór u heen, met spoed.

(Stanley *komt op.*)

Koning Richard.

'k Heb mij bedacht. — Gij, Stanley, spreek, wat meldt gij?

Stanley.

't Is, heer, zoo goed niet, dat gij 't gaarne hoort,
Maar ook zoo slecht niet, of het is te melden.

Koning Richard.

Zie eens, een raadsel! 't is noch goed noch slecht?
Wat loopt gij zooveel mijlen om en rond,
En gaat niet recht naar 't doel en meldt uw nieuws?
Nog eens, wat is er?

Stanley.

Richmond is op zee.

Koning Richard.

Dat hij er zinke en hem de zee bedekke!
Dien schooier zonder hart! wat doet hij daar?

Stanley.

Ik weet het niet, mijn vorst, en kan slechts gissen.

Koning Richard.

Wat gist gij dan?

Stanley.

Gestijfd door Dorset, Buckingham en Morton,
Komt hij naar Eng'land en verlangt de kroon.

Koning Richard.

Is dan de troon ontruimd? het zwaard gebroken?
De koning dood? het koninkrijk verweesd?
Wie anders is York's erfgenaam, dan ik?
Wie anders koning, dan York's erfgenaam?
Spreek, zeg mij nu, waartoe is hij op zee?

Stanley.

Is 't hierom niet, mijn vorst, dan weet ik 't niet.

Koning Richard.

Is 't hierom niet, dat hij uw koning worde,

Dan weet gij niet, waartoe die schooier komt.
Uw plan is vlucht tot hem, is afval, vrees ik.

Stanley.

Neen, beste vorst; daarom, mistrouw mij niet.

Koning Richard.

Waar is uw volk dan, om hem af te slaan?
Waar zijn uw onderhoor'gen, uw vazallen?
Niet waar, zij zijn in 't westen, op de kust,
En dekken daar de ontscheping der rebellen?

Stanley.

Neen, beste vorst, mijn vrienden staan in 't noorden.

Koning Richard.

Uw vrienden, koud voor mij! wat doen ze in 't noorden,
Terwijl hun vorst in 't westen hen behoeft?

Stanley.

Zij werden niet ontboden, machtig koning.
Gelieft uw hoogheid oorlof mij te geven,
Dan monster ik mijn volk en kom tot u,
Zoodra en waar uw hoogheid het verlangt.

Koning Richard.

Ja, ja, weg wilt ge, en u bij Richmond voegen;
Maar ik vertrouw u niet.

Stanley.

Grootmachtig vorst,
Gij hebt geen grond om aan mijn trouw te twijf'len.
Nooit was ik valsch, en zal het nimmer zijn.

Koning Richard.

Ga dan en monster volk; maar laat uw zoon,
Uw George, hier; zorg, dat uw hart niet wanke,
Want anders staat zijn hoofd niet al te vast.

Stanley.

Behandel hem, zooals mijn trouw u blijkt.

(Stanley *af.*)

(Een Bode komt op.)

Bode.

Genadig heer en vorst, in Devonshire
Staan, naar ik zeker van mijn vrienden hoor,
Sir Edward Courtney en de trotsche kerkvoogd,
Bisschop van Exeter, zijn oudste broeder,
Met vele bondgenooten, in het veld.

(Een tweede Bode komt op.)

Tweede Bode.

In Kent, heer, staan de Guildfords in de waap'nen;
En dien rebellen stroomen uur op uur
Meer medehelpers toe; hun macht wordt sterk.

(Een derde Bode komt op.)

Derde Bode.

Het groote leger, heer, van Buckingham —

Koning Richard.

Van hier, gij uilen! niets dan doodsgekras?

(Hij geeft den Bode een slag.)

Neem dit, tot gij mij beet're tijding brengt.

Derde Bode.

De tijding, die ik aan uw hoogheid meld,
Is, dat door watervloed en zware regens
Het heer van Buckingham verspreid, verstrooid is,
En dat hijzelf, alleen, een wijkplaats zocht,
Waarheen, weet niemand.

Koning Richard.

O, vergeef mijn drift;
Daar is mijn beurs tot heeling van uw slag.
Heeft niet een kloeke vriend een goede som
Voor 't vangen des verraders uitgeloofd?

Derde Bode.

Die is onmidd'lijk uitgeloofd, mijn vorst.

(Een vierde Bode komt op.)

Vierde Bode.

Sir Thomas Lovel en lord Dorset staan
Te velde in Yorkshire, zegt men, edel vorst;
Doch dezen goeden troost breng ik uw hoogheid:
De storm heeft de Bretagner vloot verstrooid;
In Dorsetshire liet Richmond door een boot
De lieden, die het strand bezetten, vragen,
Of zij hem helpen zouden, ja of neen.
Zij kwamen, was 't bescheid, van Buckingham,
En tot zijn bijstand; doch, hen niet vertrouwend,
Heesch hij de zeilen, naar Bretagne steev'nend.

Koning Richard.

Op, voortgerukt! wij zijn geheel gereed;
Gelde ook de strijd geen buitenlandschen vijand,
Gefnuikt zij iedere opstand binnenslands.

(Catesby *komt op.*)

Catesby.

Gevangen, heer, is hertog Buckingham;
Dit is de beste tijding. Dat graaf Richmond
Met groote macht te Milford is geland,
Klinkt minder goed, doch 't melden is mij plicht.

Koning Richard.

Op dan, naar Salisbury! terwijl wij praten,
Waar' de uitkomst van een koningsslag beslist. —
Een uwer zorg' voor Buckingham's vervoer
Naar Salisbury; gij and'ren trekt met mij.

(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

Een vertrek in lord Stanley's *huis.*

Lord Stanley *en broeder* Christopher Urswick *komen op.*

Stanley.

Vriend Christopher, zeg Richmond dit van mij: —
In 't kot van dien bloedgier'gen ever is
Mijn zoon, mijn George, in hecht'nis, ingesperd;
En val ik af, dan valt ook George's hoofd.
Die vrees alleen vertraagt alsnog mijn bijstand.
Maar ga thans, breng uw heer mijn groet, en tevens
't Besluit der koningin, die gaarne toestemt,
Dat hij Elizabeth, haar dochter, huwt.
Doch zeg mij, waar is de eed'le Richmond thans?

Christopher.

Te Pembroke, of te Harford-West, in Wales.

Stanley.

En welke mannen van gewicht zijn bij hem?

Christopher.

Sir Walter Herbert, groot van naam als krijger,
Sir Gilbert Talbot en Sir William Stanley,

Oxford, geduchte Pembroke, Sir James Blunt,
En Rice ap Thomas, met een kloeke schaar,
En velen nog van grooten roep en waarde;
Naar Londen richten zij hun legermacht,
Zoo 't niet reeds onderweg tot strijden komt.

Stanley.

Nu, spoed u naar uw heer; ik kus zijn hand;
Mijn schrijven geeft hem blijk van mijn gezindheid.
Vaarwel.

(Hij geeft hem papieren. — Beiden af.)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Salisbury. *Een plein.*

Een Sheriff en eene Wacht komen op, met BUCKINGHAM, *die ter gerechtsplaats geleid wordt.*

Buckingham.

Ontzegt mij koning Richard een gesprek?

Sheriff.

Ja, beste heer; dus schik u in uw lot.

Buckingham.

Hastings, en Edwards kind'ren, Grey, en Rivers,
Gij, heil'ge Hendrik, met uw schoonen Edward,
Vaughan, en allen, die als offers vielt
Van snoode, heim'lijke ongerechtigheid,
Zoo uw verstoorde, onvergenoegde zielen,
Hier blikken door de wolken van dit uur,
Zoo neemt thans wraak, en spot om mijn verderf! -
't Is heden Allerzielendag, niet waar?

Sheriff.

Ja, heer.

Buckingham.

Alzielendag is dan mijns lijfs gerichtsdag.
Dien dag wenschte ik in koning Edward's tijd
Mij op mijn hoofd, indien ik voor zijn kind'ren
Of zijner gade magen trouwloos bleek;
Die dag is 't, dien ik inriep voor mijn val
Door diens mans ontrouw, dien ik 't meest vertrouwde.
Deze Allerzielendag is 't eind en perk
Der euveldaden voor mijn bange ziel.
De hooge Alziende, wien ik spelend tartte,
Brengt mij op 't hoofd mijn huichelbede thuis,
En geeft in ernst, wat ik in scherts hem smeekte.
Zoo keert hij van der boozen zwaard de spits,
Dat die des meesters eigen borst doorboor'!
Zoo treft nu Margaretha's vloek mijn hoofd:
„Rijt hij," zoo sprak ze, „uw hart door wee vaneen,
„Herdenk dan: Margaretha was profetisch!" —
Komt, leidt mij naar het schandblok, mannen; 't loon
Voor onrecht-doen zij onrecht, hoon voor hoon.

(Buckingham *en de Overigen af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Een vlakte bij Tamworth.

Met trommen en vaandels komen op: Richmond, Oxford, *Sir* James Blunt, *Sir* Walter Herbert, *en Anderen, met troepen, op marsch.*

Richmond.

Gij wapenbroeders en getrouwe vrienden,
Gedrukt, gekneusd door 't juk der tyrannie,
Zoo verre zijn we tot in 't hart des lands
Nu doorgedrongen zonder wederstand;
En hier zendt onze vader Stanley ons

Een troostrijk schrijven, dat den moed verhoogt.
De booze, bloedige, en roofgierige ever,
Die uwe velden omwroet en uw wijngaards,
Uw bloed als spoeling slurpt en zich een trog
Van uw ontweide rompen uitholt, heeft
Zijn leger nu in 't midden van dit eiland,
Niet verre, naar ons werd gemeld, van Leicester;
Van Tamworth is het slechts een dagmarsch af.
In Gods naam, op, vol moed, manhafte vrienden,
Opdat we als oogst een hechten vrede winnen
Door 't bloed, in éénen scherpen strijd gewaagd!

Oxford.

Elk man is duizend man, daar ieder weet,
Dat hij dien schurk, die waadde in bloed, bestrijdt.

Herbert.

Geen twijfel, of zijn vrienden loopen over.

Blunt.

Hij heeft geen vrienden, dan die 't zijn uit vrees
En hem in de' ergsten nood verlaten zullen.

Richmond.

Ten onzen bate. Komt, vooruit, met God!
De hoop is snel; zijn vlucht op zwaluwschachten
Geeft vorsten goden-, slaven vorstenkrachten.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Het veld bij Bosworth.

Koning Richard *komt op, met troepen, de Hertog van* Norfolk, *de Graaf van* Surrey, *en Anderen.*

Koning Richard.

Slaat hier mijn tenten op, in 't veld van Bosworth.
Mylord van Surrey, waarom blikt gij somber?

Surrey.

Mijn hart is tienmaal lichter dan mijn blik.

Koning Richard.

Mylord van Norfolk, —

Norfolk.

Hier, genadig vorst.

Koning Richard.

Norfolk, hier vallen slagen; ja, niet waar?

Norfolk.

Men geeft en men ontvangt die, beste vorst.

Koning Richard.

Mijn tent gezet! hier rust ik heden nacht;
Doch waar op morgen? — Nu, het is om 't even. —
Wie heeft verkend, hoe sterk de muiters zijn?

Norfolk.

Zes, zevenduizend is hun gansch getal.

Koning Richard.

Nu, onze monst'ring wijst het drievoud uit;
En 's konings naam is ons een sterke toren,
Die hun van de and're zij geheel ontbreekt. —
Vlug, slaat mijn tent op! — Komt nu, eed'le heeren,
Zien wij, hoe 't veld ons voordeel brengen kan. —
Roept een'ge welervaren krijgers saam;
Een deeg'lijk plan beraamd en ras gehandeld,
Want morgen, heeren, wordt een heete dag.

(Allen af.)

(Aan de andere zijde van het veld komen op: Richmond, *Sir* William Brandon, Oxford *en andere Krijgsoversten. Eenige soldaten slaan* Richmond's *tent op.)*

Richmond.

De moede zon ging schuil met gouden gloed;
En naar het lichte spoor haars vlammenwagens
Voorspelt ze op morgen ons een schoonen dag. —
Draagt gij, Sir William Brandon, mijn banier. —
Bezorgt mij in mijn tent papier en inkt;
Ik wil het plan ontwerpen van den slag,
Elke' overste zijn plaats en taak doen kennen,
En onze kleine macht naar eisch verdeelen. —
Mylord van Oxford, — gij, Sir William Brandon, –
En gij, Sir Walter Herbert, blijft bij mij.
De graaf van Pembroke leidt zijn eigen troep;
Breng, goede hopman Blunt, mijn groet hem over,
En vraag den graaf, dat hij mij in mijn tent
Omstreeks het tweede morgenuur bezoek'. —
En, waarde hopman, doe nog dit voor mij:
Gij weet toch, waar lord Stanley is gelegerd?

Blunt.

Heb ik mij in zijn vanen niet vergist, —
En zeker weet ik, dat ik dit niet deed, —
Dan ligt zijn troep ten minste een halve mijl
Ten zuiden van de hoofdmacht van den koning.

Richmond.

Is 't niet te veel gewaagd, mijn goede Blunt,
Spoor dan een middel op om hem te spreken;
En breng hem dezen brief van hoog belang.

Blunt.

Mijn woord en leven, heer, ik onderneem het. —
En nu, verleene u God een goede nacht!

Richmond.

Goed' nacht, mijn goede Blunt. En, heeren, komt

Thans eischt de zaak van morgen onze zorg;
Gaat in mijn tent; de dauw is kil en koud.

(Zij treden de tent binnen.)

(Koning RICHARD *komt op, met* NORFOLK, RATCLIFF *en* CATESBY, *naar zijn tent gaande.)*

Koning Richard.

Hoe laat is 't?

Catesby.

't Is negen, heer, de tijd van 't avondmaal.

Koning Richard.

Ik zal niets eten. — Geef papier en inkt. —
Spreek, past mijn stormhoed beter dan hij deed,
En is mijn rusting in mijn tent gebracht?

Catesby.

Ja, heer en vorst; en alles ligt gereed.

Koning Richard.

Mijn goede Norfolk, spoed u naar uw post;
Houd strenge wacht, en kies vertrouwde schildwachts.

Norfolk.

Ik ga, mijn vorst.

Koning Richard.

Wees met den leeuwrik wakker, beste Norfolk.

Norfolk.

Ik sta u borg, mijn vorst.

(NORFOLK *af.*)

Koning Richard.

Catesby!

Catesby.

Mijn vorst!

Koning Richard.

Zend een heraut naar Stanley's troep;
Hij zorge voor zonsopgang met zijn macht
Naar hier te komen, of zijn zoon, zijn George,
Zinkt in de diepe krocht der eeuw'ge nacht. —
(CATESBY *af.*)
Lang mij een roemer wijns. — Geef mij een tijdkaars. —
En zadel schimmel Surrey morgen vroeg.
Zorg, dat mijn lansen sterk en niet te zwaar zijn. —
Ratcliff!

Ratcliff.

Mijn vorst?

Koning Richard.

Hebt gij deze avond
Den wreev'len graaf Northumberland gezien?

Ratcliff.

Hij is met Thomas, graaf van Surrey, straks,
Omstreeks de scheem'ring 't leger rondgegaan
Van troep tot troep, en sprak den krijgers moed in.

Koning Richard.

Zoo; dat is goed. — Geef mij een roemer wijns. —
Ik heb ditmaal den opgewekten geest,
Den blijden moed niet, dien ik plach te hebben. —
Goed, zet dat neer. — Er is papier en inkt?

Ratcliff.

Ja, beste vorst.

Koning Richard.

Zeg, dat mijn wacht goed wakker blijv'. — Verlaat mij. —

Ratcliff, kom tegen middernacht terug,
En help mij bij mijn waap'ning. — Gaat nu allen. —
(Koning RICHARD *gaat in zijn tent.* RATCLIFF *af.)*

(STANLEY *komt op, en slaat* RICHMOND's *tent open, waarbij* RICHMOND *en zijn krijgsoversten zichtbaar worden.)*

Stanley.

Bekroon' geluk en zegepraal uw helm!

Richmond.

Al 't goede, dat de donk're nacht kan schenken,
Vall', eed'le voedstervader, u ten deel!
Zeg mij, hoe gaat het onze lieve moeder?

Stanley.

Ik zegen u, bij volmacht, van uw moeder,
Die dag en nacht voor Richmond's welzijn bidt.
Doch dit volsta. — Het uur van stilte wijkt;
In streepen breekt het duister reeds in 't oosten.
Om kort te zijn, zooals de tijd gebiedt,
Schaar morgen vroeg uw legermacht ten strijde;
En zij uw lot beslist door 't bloedig zwaard
En fellen krijg, hoe dood'lijk die ook blikke.
Zoo veel ik kan, — ik kan niet wat ik wenschte, —
Tracht ik den tijd zijn gunsten af te stelen,
En u in 't hach'lijk worst'len bij te staan.
Doch al te vurig ijv'ren is me ontzegd;
Bij 't zien toch wierd uw jonge broeder George,
En voor zijns vaders oog, ter dood gebracht.
Vaarwel. Mijn haast en deze bange tijd
Verbieden ons de plechtige betuiging
Van onze liefde en 't zoet gedachtenwiss'len,
Dat lang gescheiden vrienden welkom waar'.

Schenk' God dra tijd voor zulk een liefdesuiting!
Nog eens, vaarwel! Wees dapper, heb geluk!

Richmond.

Leidt, waarde lords, hem naar zijn schare op weg.
Ik tracht, verhit van hoofd, een wijl te sluim'ren,
Opdat geen looden slaap mij morgen drukk',
Als ik op zegewieken stijgen moest.
Nog eens, mijn waarde heeren, goede nacht.
(Allen, behalve Richmond, *met* Stanley *af.)*
O gij, wiens veldheer ik mij acht te zijn,
Blik met genadig oog op mijne krijgers!
Leg in hun hand de knotsen uwer wraak,
Opdat zij hunner tegenstanders helmen,
Hoe trotsch, met zwaren val ten bodem plett'ren!
Maak ons tot dienaars uwer tuchtiging,
Opdat wij U in Uwe zege prijzen!
Aan u beveel ik overwaakt mijn ziel,
Eer ik de luiken mijner oogen sluit;
Hetzij ik slape of waak', behoed mij steeds!
(Hij slaapt in.)

(De Geest van Prins Edward, *zoon van* Hendrik *den Zesde, verrijst tusschen de beide tenten.)*

Geest (*tot koning* Richard).

Zwaar wil ik morgen op uw ziele drukken!
Denk, hoe gij mij in 's levens bloei doorstaakt
Te Tewksbury. Gij, wanhoop dies, en sterf!
(*Tot* Richmond.) Houd moed, o Richmond, der geslachte
[vorsten
Gekrenkte zielen strijden aan uw zij;
De spruit van koning Hendrik, Richmond, troost u!

(De Geest van koning Hendrik *den Zesde verrijst.)*

Geest (*tot koning* Richard).

Toen ik nog sterflijk was, doorpriemdet gij
't Gezalfde lichaam mij met tal van wonden;
Denk aan den Tower en mij; wanhoop en sterf!
Hendrik de Zesde roept: wanhoop en sterf!
(*Tot* Richmond.) Gij vroom en deugdrijk held, wees gij
[verwinnaar!
Hendrik, die eenmaal u de kroon voorspelde,
Vertroost u in uw sluim'ring: leef en bloei!

(De Geest van Clarence *verrijst)*

Geest (*tot koning* Richard).

Zwaar wil ik morgen op uw ziele drukken!
Ik, eenmaal doodgebaad in 't walglijk wijnvat,
Ik, arme Clarence, offer van uw arglist!
Denk morgen in 't gewoel des strijds aan mij;
Ontvalle u 't stompe zwaard! Wanhoop en sterf!
(*Tot* Richmond.) Afstamm'ling, gij, van 't huis van
[Lancaster,
York's kroost, dat zwaar gekrenkt werd, bidt voor u;
Schutseng'len strijden met u! Leef en bloei!

(De Geesten van Rivers, Grey *en* Vaughan *verrijzen.)*

Geest van Rivers (*tot koning* Richard).

Zwaar wil ik morgen op uw ziele drukken!
Ik, Rivers, Pomfret's buit. Wanhoop en sterf!

Geest van Grey (*tot koning* Richard).

Gedenk aan Grey, en wanhoop schokk' uw ziel!

Geest van Vaughan (*tot koning* Richard).

Gedenk aan Vaughan, en door schuldige angst
Ontvall' de speer uw hand! Wanhoop en sterf!

Alle drie (*tot* RICHMOND).

Ontwaak, en denk: de schuld in Richard's borst
Verlamt zijn kracht. Ontwaak en zegepraal!

(De Geest van HASTINGS *verrijst.)*

Geest (*tot koning* RICHARD).

Gij man van bloed en schuld, ontwaak in schuld;
En eindig op een dag van bloed uw leven!
Denk aan lord Hastings! Wanhoop dus en sterf!
(*Tot* RICHMOND.) Gij, kalme en effen ziel, ontwaak, ontwaak!
Rijs, strijd en zegepraal, red Eng'lands zaak!

(De Geesten van de twee jonge Prinsen verrijzen.)

Geesten (*tot koning* RICHARD).

Droom van uw in den Tower ontzielde neven;
Laat ons als lood in uwe borst zijn, Richard,
U in verderf en schande en dood doen zinken!
Hoor uwer neven roep: wanhoop en sterf!
(*Tot* RICHMOND.) Slaap, Richmond, kalm, en rijs met blijden moed;
U schutten eng'len, hoe ook de ever woed'!
Leef! uit u spruite een eed'le koningsstam!
Edward's rampzaal'ge zonen roepen: heil!

(De Geest van koningin ANNA *verrijst.)*

Geest (*tot koning* RICHARD).

Richard, uw vrouw, uw vrouw, ellendige Anna,
Die nooit bij u een rustige ure sliep,
Vervult thans uwen slaap met haar verschrikking;
Denk morgen in 't gewoel des strijds aan mij;
Ontzinke u 't stompe zwaard! wanhoop en sterf! —
(*Tot* RICHMOND.) Gij, kalme ziel, slaap gij een kalmen slaap;

En droomt gij, droom van heil en zege nu;
Uws tegenstanders gade bidt voor u.

(De Geest van BUCKINGHAM *verrijst.)*

Geest (*tot koning* RICHARD).

Die 't eerst ten troon u heeft gevoerd, was ik;
Die 't laatst uw dwinglandij ervoer, was ik.
Denk in 't gewoel des strijds aan Buckingham,
En sterf, verschrikt door al uw euveldaden;
Droom voort, droom voort, en gruw van wat gij deedt,
En zij uw laatste snik een wanhoopskreet! —
(*Tot* RICHMOND.) De hoop van u te helpen was mijn dood;
Doch troost u, beter helpers heeft uw nood;
God en zijn eng'len strijden aan uw zij,
En Richard valt den val der hoovaardij.

(De Geesten verdwijnen. RICHARD *ontwaakt vol ontzetting uit zijn droomen.)*

Koning Richard.

Geeft mij een ander paard! — verbindt mijn wonden! —
Erbarmen, Jezus! — Stil, 't was maar een droom! —
Geweten, lafaard, wat beangst gij mij! —
Het licht brandt blauw. — 't Is 't holle van de nacht.
Angstdropp'len staan mij, koud, op 't rillend lijf.
Wat! angstig voor mijzelf? Geen ander is hier;
Richard mint Richard; ja, want ik ben ik.
Is hier een moord'naar? Neen; — ja, ik ben hier;
Zoo vlucht, — wat, voor mijzelf? Zeer wijs! waarom?
Licht name ik wraak. — Wie, wat! ik op mijzelf?
Ach, ik bemin mijzelf. Om wat? iets goeds,
Dat ik, ikzelf mijzelven heb gedaan?
Ach, neen, helaas! ik haat veeleer mijzelf
Om haat- en vloekbre daden, die ik deed.
Ik ben een schurk. Neen; 'k lieg, ik ben het niet.
Dwaas, spreek uzelven voor; — dwaas, vlei toch niet.

O, mijn geweten heeft veel duizend tongen,
En ied're tong vertelt een ander stuk,
En ieder stuk veroordeelt mij als schurk.
Meineed, meineed, in de' allerhoogsten graad;
Moord, zwarte moord, in de' allerergsten graad;
Ja, elke zonde, in elken graad bedreven,
Dringt naar de rol, en roept haar: „Schuldig, schuldig!"
Ik word wanhopig. — Niets op aard bemint mij;
En zoo ik sterf, geen ziel heeft leed er van; —
En waarom zouden ze ook? Ikzelf, ik vind
Geen deernis met mijzelven in mijzelf.

(RATCLIFF *komt op.*)

Ratcliff.

Mijn vorst!

Koning Richard.

Wie daar?

Ratcliff.

Ratcliff, mijn vorst; ik ben 't. De vroege dorpshaan
Begroette de' ochtend tweemaal reeds. Uw vrienden
Zijn op, en gorden hunne rusting aan.

Koning Richard.

O Ratcliff, 'k had een vreeselijken droom. —
Wat denkt gij? kan ik vast op allen bouwen?

Ratcliff.

Wis, heer.

Koning Richard.

O Ratcliff, ach, ik vrees, ik vrees, —
Het was me, als kwamen allen, aller zielen,
Die 'k moordde, in mijne tent; een ieg'lijk dreigde
Met wraak op morgen tegen Richard's hoofd.

Catesby.

Mijn beste heer, voed toch geen vrees voor schimmen.

Koning Richard.

Bij den apostel Paulus, schimmen wekten
Van nacht meer angst in Richard's ziel, dan ooit
Tienduizend tastb're krijgers zouden wekken,
In 't staal, met melkmuil Richmond aan hun hoofd.
De daag'raad is nog ver. Kom, ga met mij;
'k Wil luistervink gaan spelen aan de tenten,
Of eenig strijder overloopen wil.

(Beiden af.)

(Richmond *ontwaakt.* Oxford *en Anderen treden zijne tent binnen.*)

Oxford.

Recht goeden morgen, Richmond.

Richmond.

O, 'k vraag verschooning, waakzame, eed'le heeren,
Dat gij een tragen doeniet hier verrast.

Oxford.

Hebt gij gerust geslapen, heer?

Richmond.

Den zoetsten slaap; en droomen had ik, heeren,
Sinds uw vertrek, zoo schoon en heilvoorspellend,
Als ooit verrezen voor een domm'lig brein.
De zielen, scheen 't, wier lichaam Richard moordde,
Verschenen in mijn tent, en riepen: „Zege!"
Ik kan u zeggen, 't harte juicht mij nog,
Bij 't denken aan een droom, zoo schoon en zoet. —
Hoe ver is 't in den morgen reeds, mylords?

Oxford.

Op slag van vieren, heer.

Richmond.

't Is tijd dan, ons te waap'nen, 't heer te scharen.
(Hij treedt naar de troepen.)
De haast en drang van 't oogenblik verbieden,
Geliefde landgenooten, meer te ontvouwen
Dan ik reeds zeide; doch herinnert u: —
Aan onze zijde strijden God en 't recht;
Der heil'gen, der gekrenkte zielen beden
Staan voor ons als een bolwerk, dat ons dekt.
Op Richard na, zien zij, met wie wij strijden,
Veel liever ons, dan hunnen veldheer winnen.
Want, ja, wat is die veldheer? Waarlijk, vrienden,
Een bloedig dwing'land en een moordenaar,
Door bloed verrezen en in bloed gezeteld,
Zich helpers wervend om aan 't doel te komen,
En doodend, wie hij eens als helpers koos;
Een steen, niets waard, door de' achtergrond des troons,
Waar arglist hem in zette, kostlijk schijnend;
Van den beginne steeds een vijand Gods.
Welnu, bestrijdt gij, die Gods vijand is,
Dan hoedt u God gewis als zijne krijgers;
Bestrijdt ge in 't zweet uws aanschijns zulk een dwing'land,
Dan slaapt ge in vreê, wanneer die dwing'land viel;
Bestrijdt gij, die uw land vijandig zijn,
Dan zal het vette uws lands uw zwoegen loonen;
Strijdt gij om uwe vrouwen te beschermen,
Uw vrouwen halen na de zege u in;
Behoedt gij uwe kind'ren voor het zwaard,
Uw grijsheid loonen 't uwer kind'ren kind'ren.
Nu dan, met God en met dit heilig recht,
Steekt op de vanen, trekt uw willig zwaard.
Mijn boetegeld, zoo 't waagstuk al te stout is,
Zij mijn koud lijk op 't koud gelaat der aard.
Doch zoo ik slaag, de minste van u allen
Heeft deel aan mijne winst. Trompetten, schalt!

Klinkt, trommen, wijst aan moed den weg ter glorie;
God en Sint George, Richmond en victorie!

(Allen af.)

(Koning RICHARD *en* RATCLIFF *komen terug, met Gevolg en Troepen.)*

Koning Richard.

Wat zeide lord Northumberland van Richmond?

Ratcliff.

Dat hij een nieuw'ling is in de oorlogskunst.

Koning Richard.

En dit is waar; doch zeide Surrey niets?

Ratcliff.

Hij lachte en sprak: „Voor ons zooveel te beter."

Koning Richard.

Hij had gelijk; zoo is het inderdaad. —

(De klok slaat.)

Stil, telt de klok. — Geeft een kalender hier.
Wie zag de zon vandaag?

Ratcliff.

Ik niet, mijn vorst.

Koning Richard.

Dan weigert ze ons haar licht, want, naar het boek,
Moest zij een uur reeds in het oosten prijken.
Een zwarte dag zal dit voor iemand zijn. —
Ratcliff!

Ratcliff.

Mijn vorst?

Koning Richard.

De zon laat zich vandaag niet zien,
Boos ziet de hemel op ons leger neer.

Dien dauw van tranen wenschte ik van den grond.
Vandaag niet schijnen? Nu, wat doet dit mij,
Meer dan dien Richmond? Want dezelfde lucht,
Die mij bedreigt, ziet hem ook donker aan.

(NORFOLK *komt op.*)

Norfolk.

Te wapen, vorst! de vijand pocht in 't veld.

Koning Richard.

Komt, haastig, haastig! Vlug mijn paard gezadeld. —
Roep Stanley op; hij kome met zijn volk.
Ik wil mijn krijgers in de vlakte leiden,
En deze schikking kies ik voor 't gevecht:
De voortocht breidt zich uit in volle lengte,
Gelijk uit paard- en voetvolk saamgesteld;
De handboogschutters nemen 't midden in.
John hertog Norfolk, Thomas graaf van Surrey
Zijn de oversten van 't voetvolk en de ruiters.
Zijn deze aldus op weg, dan volgen wij
Met onze hoofdmacht, die aan wederzijde
De beste ruiterij tot vleugel heeft.
Zoo, en Sint George als hulp! — Wat dunkt u, Norfolk?

Norfolk.

Een goede schikking, oorlogshafte vorst. —
Dit vond ik heden morgen in mijn tent.
(Hij geeft den Koning een stuk papier.)

Koning Richard *(leest).*

„Hans Norfolk, tijdig heil gezocht!
„Uw meester Dick is verraden, verkocht."
Dit is een loos verzinsel van den vijand. —
Gaat, heeren, ieder uwer op zijn post.
Geen beuzelpraat van droomen breng' ons angst;

Geweten is een lafaardswoord, een vond,
Die sterken, geeft men toe, in banden legt;
De vuist zij ons geweten, 't zwaard ons recht.
Vooruit, grijpt aan, vooruit steeds, moedig, fel,
Zoo niet ten hemel, dan te zaam ter hel! —
(Tot de troepen.) Wat heb ik meer te zeggen, dan ik deed?
Bedenkt, met wie gij u te meten hebt: —
Een troep landloopers, schooiers en schavuiten,
Bretagner schuim en lage slaafsche boeren,
Door 't land, dat hunner zat is, uitgebraakt
Tot doldriest woeden en een zeek'ren dood.
Gij sliept in veiligheid, zij brengen onrust;
Gij roemt op landerijen, schoone vrouwen,
Die willen ze u betwisten, deze schenden.
En dan, wie voert hen aan? een kale jonker,
Die in Bretagne 't brood at onzer moeder!
Een melkmuil, die zijn leven lang zich nooit
Tot boven de enkels in de sneeuw gewaagd heeft!
Komt, dit gespuis weer over zee gezweept,
Die drieste Fransche schooiers weggegeeseld,
Dit hong'rig, levensmoede bedelvolk,
Dat, had het van dit waagspel niet gedroomd,
Uit nood, kaal rattenbroed! zich had verhangen.
Neen, moeten we overwonnen zijn, dan zij 't
Door mannen, niet door die Bretagner bastaards,
Door onze vaad'ren in hun eigen land
Geklopt, gestriemd, gedorscht, aan bare schande
Ter prooi gelaten! En die zouden ons
Ons land ontnemen, onze vrouwen, dochters
Onteeren, schenden? — *(Trommen in de verte.)*
Luistert, 'k hoor hun trommen.
Strijdt, Eng'lands ridderschap! strijdt, stoute burgers!
Spant, schutters, uwen boog tot aan de wang!
Spoort uwe fiere rossen, waadt door bloed,
Verbaast het luchtruim met uw lansgesplinter!

(Een Bode komt op.)

Wat zegt lord Stanley? komt hij met zijn volk?

Bode.

Mijn vorst, hij weigert hier te komen.

Koning Richard.

Dan George Stanley 't hoofd af!

Norfolk.

Mijn vorst, de vijand is 't moeras reeds over;
Dat George Stanley sterve na den slag.

Koning Richard.

Veel duizend harten zwellen in mijn borst.
Vooruit de standaards! valt den vijand aan!
Onze oude krijgsroep: „Voor Sint George en Eng'land!"
Beziel' ons met den haat van vuur'ge draken!
Op onze helmen troont de zege; voort!

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Een ander gedeelte van het veld.

Krijgsgedruis; heen en weer trekken van troepen. NORFOLK *komt op met troepen,* CATESBY *gaat op hem toe.*

Catesby.

Ter hulp, mylord van Norfolk, op! ter hulp!
't Is bovenmenschlijk, wat de koning doet;
Hij trotst op dood en leven ied'ren vijand.
Zijn paard is dood; hij vecht te voet steeds voort,
En zoekt naar Richmond in den muil des doods.
Breng hulp, mylord, of alles is verloren.

(Krijgsgedruis. Koning RICHARD *komt op.)*

Koning Richard.

Een paard! een paard! gansch Eng'land voor een paard!

Catesby.

Wijk, wijk, mijn vorst; ik help u aan een paard.

Koning Richard.

Gij slaaf! ik zette op éénen worp mijn leven,
En zet het waagspel tot den einde voort.
Er zijn zes Richmond's in het veld, geloof ik;
'k Versloeg er heden vijf in plaats van hem. —
Een paard! een paard! gansch Eng'land voor een paard!
(Allen af.)

(Krijgsgedruis. Koning RICHARD *en* RICHMOND *komen op en gaan vechtend heen. — Sein tot terugroeping en trompetgeschal. Dan komen op:* RICHMOND, STANLEY *met de kroon, verscheiden andere Lords, en troepen.)*

Richmond.

Gode en uw zwaard zij dank, zeeghafte vrienden,
Ons is het slagveld en de bloedhond dood.

Stanley.

Schoon, dapp're Richmond, hebt gij u gekweten!
Zie hier, dit lang geroofde koningskleinood
Heb ik aan 't doode hoofd des snooden moord'naars
Ontrukt, om u de slapen mee te sieren;
Aanvaard het, draag het lang, hernieuw zijn glans!

Richmond.

Gij, God hierboven, zeg hier „Amen" toe; —
Maar zeg mij, leeft de jonge George nog?

Stanley.

Hij leeft, in veiligheid, in Leicester, heer,
Waarheen, zoo 't u behaagt, wij allen gaan.

Richmond.

Wie vielen er, van naam, aan beide zijden?

Stanley.

Lord Walter Ferrers, hertog John van Norfolk,
Sir Robert Brakenbury, sir William Brandon.

Richmond.

Begraaft hen naar hun rang en hun geboorte.
Verkondt genade aan elk voortvluchtig krijger,
Die onderdanig tot ons wederkeert.
Dan willen wij de roode en witte roos,
Gelijk ik zwoer bij 't sacrament, vereenen; —
De Hemel lach' het toe, dit schoon verbond,
Die lang met donk'ren blik den krijg aanschouwde;
Wie pleegt verraad en zegt hierop geen amen?
Lang sneed dolzinnig Eng'land zich in 't vleesch;
Blind stortte lang de broeder 's broeders bloed;
Woest werd de vader moord'naar van zijn zoon,
De zoon, uit noodweer, slachter van zijn vader;
't Werd al verdeeld door York en Lancaster,
Door gruwzame verdeeldheid zelf verdeeld. —
O, mogen Richmond en Elizabeth,
Van beide huizen de rechtmatige erven,
Zich nu vereenen door Gods wijs bestel!
En moog' hun kroost, — zoo gij, o God, dit wilt, —
De toekomst met een zoeten vrede zeeg'nen,
Met dagen van geluk en rijken bloei!
Verstomp, genadig God, het zwaard der boozen,
Wier wensch is, zulke dagen te doen keeren,
Waarin arm Eng'land weent met stroomen bloeds!
Hij sterve en hebb' geen deel aan Eng'lands zegen,
Die aan den vrede zwart verraad wil plegen!
De twist is dood, en vreê voegt allen samen;
Lang leev' die hier, en gij, o God, zeg Amen!

(Allen af.)

EEN SNIBBE GETEMD.

PERSONEN:

Een Lord.
Stoffel Sluw, een ketellapper.
Een Waardin, een Page, Tooneelspelers, Jagers en Bedienden van den Lord. } In het voorspel.

Battista, een rijk edelman van Padua.
Vincentio, een oud edelman van Pisa.
Lucentio, zoon van Vincentio, minnaar van Bianca.
Petruccio, een edelman van Verona.
Gremio, *Hortensio*, } van Padua, dingende naar de hand van Bianca.
Tranio, *Biondello*, } bedienden van Lucentio.
Grumio, *Curtis*, } bedienden van Petruccio.
Een Pedant.

Katharina, *Bianca*, } dochters van Battista.
Een Weduwe.

Een Snijder, een Handelaar in dameshoeden; Bedienden van Battista en van Petruccio.

Het tooneel is gedeeltelijk te Padua, gedeeltelijk op het landgoed van Petruccio.

VOORSPEL

EERSTE TOONEEL.

Voor een herberg, op een heide.

De Waardin en Sluw komen op.

Sluw.

Wacht maar, ik kom je op 't jak.

Waardin.

Je moest in 't blok, jij schelm.

Sluw.

Je bent een del. De Sluw's zijn geen schelmen. Kijk maar in de kronieken; we kwamen in 't land met Richard den Veroveraar. Dus: *paucas pallabris;* laat de wereld haar gang gaan; *sessa!*

Waardin.

Je wilt me dus de glazen niet betalen, die je gebroken hebt?

Sluw.

Neen, geen penning; ga weg, Jeronimus; kruip in je koud bed en ga je warmen.

Waardin.

Ik weet wat me te doen staat; ik ga den schout halen.

(Waardin af.)

Sluw.

Doe dat, en zijn moêr en zijn grootjen er bij; ik zal hem naar de wet te woord staan; ik ga geen duimbreed van mijn plaats, jongen; laat hem maar komen, en fatsoenlijk ook.

(Hij gaat liggen en slaapt in.)

(Jachthorens. Een Lord komt van de jacht terug, met gevolg van Jagers en Bedienden.)

Lord.

Ik zeg u, jager, zorglijk voor de honden!
Zie Vlugvoet schuimt, voer dezen aan de lijn,
En koppel Nero met den diepen blaffer.
Wat nam die Zilver, aan den hoek der haag,
Den koud geworden voet goed op, niet waar?
Ik gaf dien hond nog voor geen twintig pond.

Eerste Jager.

Nu Veltman is zoo goed als hij, mylord;
Hij blafte, toen geen enkel 't spoor meer vond,
En tweemaal vond hij heden 't flauwste spoor;
Geloof me, ik acht hem beter nog dan Zilver.

Lord.

Kom, kom, loop heen; was Echo even vlug,
Hij gold mij meer dan een dozijn als Veltman.
Maar voeder en verpleeg hen allen goed;
Mijn plan is, morgen weer ter jacht te gaan.

Eerste Jager.

Zeer goed, mylord.

Lord.

Wat is dat? — Dood of dronken? Haalt hij adem?

Eerste Jager.

Hij ademt, heer. Bier houdt hem warm, want anders
Waar' 't bed te koud voor zulk een vasten slaap.

Lord.

Beestachtig! zie, wat ligt hij als een zwijn.
Foei, Dood! hoe laag en walg'lijk is uw grijns! —
Hoor, met dien dronkaard voer ik eens wat uit.
Wat dunkt u, wierd hij eens te bed gebracht,
In keurig nachtkleed, ringen aan de vingers,
En stond een lekker maal aan 't bed gereed,
Bedienden hem lakeien bij 't ontwaken,
Wist dan de beed'laar zelf wel, wie hij was?

Eerste Jager.

Mylord, dan was hij zeker in de war.

Tweede Jager.

Hij zou al heel raar opzien bij 't ontwaken.

Lord.

't Zou als een droom of tooverij hem zijn. —
Komt, neemt hem op en voert de grap goed uit;
Draagt hem behoedzaam in mijn pronksalet,
Behangt den wand met wulpsche schilderijen,
En wascht zijn stoppelkop met geur'ge waat'ren,
Brandt reukhout, dat de kamer parfumeer';
Houdt ook muziek gereed, die bij 't ontwaken
Hem met een zoet en hemelsch lied begroet';
En wil hij spreken, fluks dan bij de hand,
En vraagt hem, diep en onderdanig buigend:
„Wat is 't bevel van uw hoogedelheid?"
En dan houû de een hem voor — een zilv'ren bekken,
Vol rozenwater en bestrooid met bloemen;
Een ander draag' de kan, de derde een handdoek; —
„Behaagt het uw hoogedelheid, de handen
„Wat af te koelen?" zegt ge dan. Een ander

Sta met een keur van fraaie kleed'ren klaar,
En vrage, welk gewaad hij aan wil trekken;
Die spreek' hem van zijn paarden en zijn honden,
En hoe Mevrouw steeds om zijn ziekte treurt;
Bepraat hem, dat hij maanziek is geweest;
En zegt hij: „Wat! ik ben —" zeg, dat hij droomt,
Nooit anders was, dan een vermogend lord.
Doet dit, en doet het recht natuurlijk, vrienden;
Dit wordt een allerkostelijkste grap,
Indien zij met beleid wordt uitgevoerd.

Eerste Jager.

Heer, 'k sta u borg, wij spelen onze rol,
Zoodat hij naar onze' ijver denken moet
Te zijn, wat wij hem zeggen, dat hij is.

Lord.

Neemt hem voorzichtig op; legt hem te bed;
En ieder op zijn post, als hij ontwaakt!

(Eenigen dragen Sluw *weg. — Een trompet klinkt.)*

Ga, kijk eens, knaap, wat die trompet beteekent;
(Een Dienaar af.)
Een edelman misschien, die op zijn reis
Hier op wil houden, om eens uit te rusten.

(De Dienaar komt terug.)

Welnu, wie is 't?

Dienaar.

Schouwspelers zijn 't; zij vragen
Als gunst, heer, voor uw edelheid te spelen.

Lord.

Geleid hen hier.

(De Schouwspelers komen.)

Zoo, mannen, gij zijt welkom.

Eerste Schouwspeler.

Dank voor uw goedheid, edel heer.

Lord.

Wenscht gij deze' avond op mijn slot te spelen?

Tweede Schouwspeler.

Schenkt ons uwe edelheid dit voorrecht, ja.

Lord.

Recht gaarne. — Dezen vriend hier ken ik nog;
Hij speelde eens voor den oudsten zoon eens pachters; —
Gij maaktet toen een edelvrouw het hof;
Uw naam is mij ontschoten, maar gij speeldet
Die rol zeer goed, natuurlijk, zooals 't hoort.

Eerste Speler.

Was het niet Soto, dien uw eed'le meent?

Lord.

Ja juist, die was 't; — dat speeldet gij voortreff'lijk. —
Komaan, gij komt of gij geroepen waart;
'k Heb naam'lijk juist een grap bedacht, waarbij
Uw komst van grooten dienst mij wezen kan.
Hier is een lord, die bij uw spel zal zijn;
Maar 'k vrees bijna, dat ge u niet goed kunt houden,
En bij zijn koddig doen, — zijn edelheid
Zag van zijn leven zoo 'n vertooning niet, —
Licht in een bui van lachen uitbarst en
Hem grieft en ergert; want, dit zeg ik u,
Vertrekt gij uw gezicht maar, hij wordt boos.

Eerste Speler.

Vrees niets, mylord; wij kunnen ons bedwingen,
Al waar' hij ook de dolste kwant ter wereld.

Lord *(tot een der Bedienden).*

Hier, knaap, geleid hen naar de voorraadkamer;

Heet ieder vriend'lijk welkom, en draag zorg,
Dat wat mijn huis kan schaffen, hun gewordt. —
(De Bediende gaat met de Schouwspelers heen.)
(Tot een Bediende.)
En knaap, ga gij naar Bartholo, mijn page,
En dos geheel als edelvrouw hem uit;
En breng hem, zoo getooid, naar 's dronkaards kamer,
Noem hem „Madame", buig recht need'rig voor hem,
En zeg hem, dat, zoo hij mijn gunst op prijs stelt,
Hij zich beleefd gedragen moet, zooals
Hij wel heeft opgemerkt, dat eed'le vrouwen
Haar echtgenooten met respect behand'len;
Op zulk een wijs treed' hij den dronkaard nader,
Met zacht gefluister en een diepe buiging,
En zegg': „Wat wil uw edelheid bevelen,
Opdat uw echtgenoot, getrouw en need'rig,
Haar plichtbesef en liefde u toonen moog'?"
Dan moet hij hem omarmen, lokkend kussen,
En storte, 't hoofd verborgen aan zijn borst,
Een tranenstroom, uit overmaat van vreugd,
Dat zij haar eed'len gâ hersteld mag zien,
Die deze zeven jaar zich altijddoor
Een arm, afzichtlijk beed'laar heeft gewaand.
Verstaat de knaap de kunst der vrouwen niet,
En kan hij niet, zoo vaak hij wil, een vloed
Van tranen storten, dan moog' hem een ui
Van dienst zijn, die, verborgen in een zakdoek,
Hem, trots zijn aard, uit de oogen water pers'.
Zorg, dat dit alles nu met spoed geschied';
Straks deel ik u nog meer bevelen mee.
(De Dienaar af.)
Ik weet, de knaap zal wel naar eisch de gratie,
Stem, gang en houding van een dame treffen;
't Zal kost'lijk zijn, als hij gemaal hem noemt,
En als mijn volk zich op de lippen bijt

Bij 't need'rig dienen van deez' kinkel. 'k Ga
Er zelf op toezien; mijn aanwezigheid
Betoom' hun uitgelatenheid, die anders
Door 't dolle heen zou gaan en 't spel bederven.

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL

Een slaapkamer in het huis van den Lord.

Men ziet Sluw *in een rijk nachtgewaad, door Dienaars omgeven; eenigen met kleedingstukken, anderen met waschbekken, schenkkan en verder toebehooren. De Lord treedt op, als dienaar verkleed.*

Sluw.

In 's Hemels naam, een potteken scharrebier!

Eerste Bediende.

Verkiest uw edelheid een roemer wijns?

Tweede Bediende.

Verkiest uw lordschap van deez' confituren?

Derde Bediende.

Welk kleed verkiest uw lordschap voor vandaag?

Sluw.

Ik ben Stoffel Sluw; noem mij geen edelheid of lordschap; ik heb nooit van mijn leven wijn geproefd; en als je mij confituren wilt geven, geef mij dan confituren van rundsvleesch; vraag me maar nooit, welk kleed ik dragen wil; want ik bezit niet meer wambuizen dan ruggen, niet meer kousen dan beenen, niet meer schoenen dan voeten; ja soms meer voeten dan schoenen, of zulke schoenen, waar mijn teenen door het bovenleer heen komen kijken.

Lord.

God moge uw lordschap van deez' waan bevrijden
O dat een man van rang, van zulk een afkomst,
Van zulk een rijkdom en van zulk een aanzien,
Door zulk een boozen geest geteisterd wordt!

Sluw.

Wat! wilt gij mij dol maken? Ben ik niet Stoffel Sluw, de zoon van den ouden Sluw van Burtonheide, van geboorte marskramer, door opleiding wolkaarder, bij verandering berenleider en nu van beroep ketellapper? Vraag maar eens aan Maartjen Kappervol, de dikke bierhuiswaardin van Wincot, of zij me niet kent; als ze niet zegt, dat ik bij haar voor veertien stuivers in het krijt sta voor dun bier, kalk me dan maar aan, dat ik de grootste leugenaar ben van de christenheid. — Wat! ik ben toch niet behekst? hier heb ik —

(Hij bekijkt zijn nachtgewaad.)

Eerste Bediende.

O, dit is 't, waar uw echtgenoot om treurt!

Tweede Bediende.

O, dit is 't, wat uw dienaars zoo bedroeft!

Lord.

Ja, daarom schuwt uw maagschap dit uw huis;
Zij worden door uw waanzin afgeschrikt.
O, denk eens aan uw afkomst, edel heer,
Roep uwen lang verbannen geest terug,
En ban deez' droomen, u onwaard, van hier;
Zie, hoe uw dienaars need'rig om u staan,
Elk op zijn post, gereed op uwen wenk.
Wilt gij muziek? hoor toe! Apollo speelt,

(Muziek.)

Een nachtegalenkoor is daar en zingt; —
Verlangt gij rust? U wacht een legerstede,

Zoo zacht en heerlijk als het weeld'rig bed,
Eens voor Semiramis met zorg gespreid.
Kiest gij een wand'ling? zie, wij strooien bloemen;
Een rijtoer? opgetoomd zijn uwe paarden,
Hun tuig met goud en paarlen overdekt;
Een valkenjacht? uw edelvalken klimmen
Veel hooger dan de leeuwrik; wilt gij jagen?
Het hemelwelf geeft antwoord aan uw honden;
Zij wekken de echo's uit der aarde schoot.

Eerste Bediende.

Verkiest gij lange jacht? uw hazewinden
Zijn sneller dan het hijgend hert of ree.

Tweede Bediende.

Houdt gij van schilderijen? daad'lijk halen
Wij u Adonis, rustend aan een beek,
En Cytherea, diep in 't riep verborgen,
Dat lichtbewogen met haar adem speelt,
Zooals wij riet zien dart'len met den wind.

Lord.

Dan toonen wij u Io, de eed'le maagd;
En hoe zij sluw belaagd werd en verschalkt,
Zoo levendig gemaald, alsof gij 't zaagt.

Derde Bediende.

Of Daphne, die, bij 't zwerven in het bosch,
De dij zich kwetst; gij meent het bloed te zien,
Gij ziet Apollo, treurend, tranen storten;
Zoo meesterlijk is hier natuur betrapt.

Lord.

Gij zijt een lord, niets anders dan een lord;
Uw gade is schooner dan de schoonste, die
Deze eeuw, waar alles in verflenst, kan toonen.

Eerste Bediende.

En eer de tranenvloed, om u geplengd,
Met boozen stroom haar lief gelaat besproeide,
Was zij het heerlijkst wezen van deze aard',
En thans nog wijkt zij voor geen enk'le vrouw.

Sluw.

Ben ik een lord? en heb ik zulk een vrouw?
Of droom ik nu? of droomde ik vroeger steeds?
Ik slaap toch niet; ik zie, ik hoor, ik spreek,
Ruik lekk're geuren; wat ik voel, is zacht; —
Zoo waar ik leef, ik ben een lord, jawèl;
Geen ketellapper en geen Stoffel Sluw.
Kom, laat mij nu mijn eed'le vrouw eens zien;
En geef mij toch een pintjen scharrebier.

Tweede Bediende.

Wil soms uw lordschap zich de handen wasschen?
(Dienaars brengen een bekken, schenkkan en handdoek.)
O, wat genot u weer hersteld te zien!
O, dat gij eind'lijk inziet, wie ge zijt!
Deez' vijftien jaren hebt ge doorgedroomd,
Of, waart ge wakker, 't was, alsof gij sliept.

Sluw.

Deez' vijftien jaren! Hemel, welk een dutjen!
En sprak ik in dien tijd geen enkel woord?

Eerste Bediende.

O ja, mylord, doch wartaal, anders niet; —
Want schoon gij in deez' fraaie kamer laagt,
Hieldt gij maar vol, dat men de deur u uitsmeet,
En scholdt ge op een waardin en zeidet, dat
Gij haar verklagen zoudt: zij gaf u telkens
Diksteenen kannen, geen geijkte pintjes;
En soms ook riept ge om Cieltjen Kappervol.

Sluw.

Ja, ja, de dochter van de vrouw van 't bierhuis.

Derde Bediende.

Wel, heer, gij kent zoo 'n huis, zoo 'n meisjen niet;
Noch zulke luî, zooals ge wel eens noemdet, —
Als Steven Sluw, en d' ouden Slokmaardoor
En Pieter Turf, en Heintjen Pimpelaar,
En twintig and're namen en personen,
Die nooit bestonden en die niemand kent.

Sluw.

Nu, Gode dank voor mijne beterschap!

Allen.

Amen.

Sluw.

Ik dank je wel; je zult er wel bij varen.

(De Page treedt op, als dame gekleed, met Gevolg.)

Page.

Hoe vaart mijn eed'le heer?

Sluw.

Waarachtig, goed, 't is hier wel uit te houden.
Waar is mijn vrouw?

Page.

Hier, eed'le heer, wat is van uw verlangen?

Sluw.

Zijt gij mijn vrouw, en noemt ge mij niet — man?
Mijn volk, dat noemt mij *heer*, gij *man* of *oudjen*.

Page.

Mijn heer en mijn gemaal, gemaal en heer,
Ik ben in alle eerbiedigheid uw vrouw.

Sluw *(tot den Lord).*

Ik weet het; — maar hoe noem ik haar?

Lord.

Madame.

Sluw.

Hoe? Els Madame of Hans Madame?

Lord.

Madam', niets meer; zoo noemen lords hun ladies.

Sluw.

Madame vrouw, 'k heb vijftien jaar en meer,
Zoo zegt men mij, geslapen en gedroomd.

Page.

O, en wel dertig jaar komt dit mij voor,
Gescheiden, ja, van tafel en van bed.

Sluw.

't Is lang. — Gij, dienaars, gaat; laat ons alleen. —
Madame, ontkleed u, kom met mij te bed.

Page.

Driewerf verheven lord, verhoor mijn beê;
Schenk mij nog voor een nacht of twee respijt;
Zoo niet, ten minste tot zonsondergang;
Uw artsen gaven mij uitdrukk'lijk last, —
Op straffe, dat uw kwaal op nieuw begon, –
Dat ik nog een'gen tijd uw bed zou mijden;
Zoo staat de zaak, en dit zij mijn verschooning.

Sluw.

Ja, maar het staat zoo, dat ik moeilijk zoo lang wachten kan. Maar ik zou met dat al niet gaarne weer in mijn vorige droomen vervallen; ik wil daarom wachten, hoe mijn vleesch en bloed ook mogen spreken.

(Een Bediende komt op.)

Bediende.

Ter eer van dit herstel zijn uwer lordschap
Schouwspelers daar, met een comediestuk;
En ook uw artsen vinden dit uitmuntend,
Wijl te veel ernst uw bloed verdikt heeft en
Zwaarmoedigheid des waanzins voedster is;
Zij schreven daarom zulk een stuk u voor,
Dat u den geest tot vreugde stemt en lust,
De kwalen weert en 't leven u verlengt.

Sluw.

Ja goed, ik wil het wel; laten zij het maar spelen. Is een kommeestuk zoo iets als een vastelavondvertooning of een koorddanserij?

Page.

Neen, heer; 't is mooier, beter lachensstof.

Sluw.

Wat stof is dat?

Page.

't Is zoo 'n historietjen.

Sluw.

Nu, we willen het zien. Kom, Madame vrouw, zet u naast mij neer en laat de wereld haar gang gaan; wij kunnen het nooit jonger doen.

(Zij gaan zitten. — Trompetgeschal.)

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Padua. *Een openbaar plein.*

LUCENTIO *en* TRANIO *komen op.*

Lucentio.

Gij weet het, Tranio, hoe de vuur'ge wensch
Om 't schoone Padua, der kunsten wieg,
Te zien, mij naar het vruchtb're Lombardije,
Dien lusthof van het groot Italië, dreef;
En hoe mij 's vaders wensch en wil daartoe
Zijn zegen gaf en u tot metgezel,
U, trouwe dienaar, jaren reeds beproefd;
Hier zijn we aan 't doel en willen 't pad der kennis,
Der eed'le studiën inslaan, ons tot heil.
Pisa, beroemd door tal van eed'le burgers,
Schonk mij het aanzijn en mijn vader ook,
De wereld door als hand'laar wel bekend,
Vincentio, van den stam der Bentivogli.
't Betaamt Vincentio's zoon, die in Florence
Werd opgevoed, dat hij, zooals men wacht,
Door edel doen zijn rijkdom glans verleen';
En daarom, Tranio, wil 'k mijn studietijd

Aan deugd en aan dat deel der wijsheid wijden,
Dat leert, hoe ons het waar geluk alleen
Door deugdsbetrachting kan ten deele vallen.
Onthoud uw raad mij niet; want nu ik Pisa
Voor Padua verliet, is 't mij als een,
Die uit een waadb're plas in 't meer zich stort
En gretig zijnen dorst te lesschen tracht.

Tranio.

Mi perdonate, beste jonge meester,
Ik denk hierin volkomen als gijzelf,
En ben verheugd, dat ge in uw plan volhardt,
Der zoete wijsheid honigzoet te zuigen.
Slechts dit, mijn goede meester, laat ons toch,
Terwijl wij deugd en zedeleer bewond'ren,
Geen Stoïkers, geen stijve stokken zijn,
Zoo vroom verdiept in Aristoteles,
Dat wij Ovidius voor een schandvlek reek'nen.
Beoefen Logica met goede vrienden,
Welsprekendheid in 't dagelijksch gesprek;
Verfrisch u met muziek en poëzie;
Dat Wiskunst u en Metaphysica
Slechts laven, als de trek u hong'rig maakt;
Want niets gedijt, als lust en liefde ontbreekt;
In 't kort, studeer wat u het meest behaagt.

Lucentio.

Ik dank u, Tranio, want uw raad is goed.
Was Biondello nu maar aangeland,
Dan brachten we onze zaken fluks op stel,
En huurden we ons een woning, ter ontvangst
Der vrienden, die ons Padua schenken zal.
Maar kijk eens, wat gezelschap daar verschijnt!

Tranio.

Een optocht wis, die ons hier welkom heet.

(BATTISTA, KATHARINA, BIANCA, GREMIO *en* HORTENSIO *komen op.* LUCENTIO *en* TRANIO *zijn ter zijde gegaan.*)

Battista.

Neen, eed'le heeren, dringt niet verder aan;
Want wat ik vast besloot is u bekend:
Mijn jongste dochter nimmer uit te huwen,
Aleer mijn oudste een man heeft opgedaan;
Heeft een van u nu zin in Katharina, —
Daar ik u beiden ken, u beiden mag, —
Die maak' haar vrij het hof; mij is het wel.

Gremio.

Het hof? Ik ducht haar slof; ze is mij te grof; —
Hoe is 't, Hortensio, gij, verlangt ge een vrouw?

Katharina (*tot* BATTISTA).

Mijn vader, zeg, is 't uw bedoeling, mij
Te koop te veilen aan dit edel paar?

Hortensio.

Een paar? Met u wil niemand zijn gepaard,
Voordat ge toont een liever, zachter aard.

Katharina.

Geloof mij, heer, wees niet beducht; gij zijt, —
'k Verzeker u, — niet halfweg tot haar hart;
En dacht ge 't soms, zij nam een driestal op
En kamde er 't hoofd u mee, zooals men dorscht
En verfde uw facie als van een hansworst.

Hortensio.

O Heere God, bewaar ons voor zoo 'n duivel!

Gremio.

En mij ook, Heere God!

Tranio.

't Is kost'lijk, heer! die voert wat in haar mars;
De deerne is stapelgek of wonderdwars.

Lucentio.

Terwijl van de and're 't zwijgen mij behaagt;
Ze toont de zachte schuchterheid der maagd.
Stil, Tranio!

Tranio.

Juist, meester, ja; geef daar uw oog den kost.

Battista.

Mijn heeren, om u ook 't bewijs te geven,
Dat ik het meen; — Bianca, ga naar binnen;
En wees er niet bedroefd om, mijn Bianca,
Ik heb u toch niet minder lief, mijn kind.

Katharina.

Mijn popjen, wat schreit ge, wat greit ge?
Wees niet zoo dom, ge weet zelf niet waarom.

Bianca.

Dat ik niet lustig ben, verlustigt u. —
Deemoedig, vader, eer ik uwen wil;
'k Heb tot gezelschap mijn muziek en boeken;
Daar ben ik mee alleen, toch niet alleen.

Lucentio.

Hoor, Tranio; 't is, alsof Minerva spreekt.

Hortensio.

Signor' Battista, wees toch niet zoo streng;
Het grieft mij zeer, te zien, dat onze liefde
Bianca leed brengt.

Gremio.

Wat! ge sluit haar op,
Signor' Battista, om deez' duivelin,
En straft haar voor de scherpe tong van de and're?

Battista.

Berust er in, mijn' heeren, dit staat vast; —
Bianca, ga naar binnen!

(Bianca *af.*)

Maar wijl ik weet, hoe zij genoegen vindt
In zang en snarenspel en poëzie,
Verlang ik onderwijzers in mijn huis,
Bekwame lieden. Weet soms een van u,
Hortensio of signore Gremio, er zoo,
Zend hen gerust tot mij; zijn zij geschikt,
Dan zal ik ruim betalen; ik spaar niets
Om mijne kind'ren deugd'lijk op te voeden;
En nu, vaartwel! — Gij, Katharina, blijf;
Want ik heb met Bianca nog te spreken.

(Battista *af.*)

Katharina.

Nu, 'k mag toch, denk ik, ook wel gaan; waarom niet?
Wie schrijft mijn tijd mij voor? alsof ikzelf
Niet wist, wat ik moet doen en laten? Ha!

(Katharina *af.*)

Gremio.

Loop naar des duivels grootmoeder! — Uwe gaven zijn zoo goed, dat niemand van u gediend is. — Zoo groot is de liefde tusschen Katharina en haar vader niet, Hortensio, of wij mogen wel op onze nagels gaan blazen en geduldig vasten; onze koek is aan geen van beide zijden nog gaar. Vaarwel! — maar toch, als ik ten pleiziere van de lieve Bianca op de een of andere wijze een geschikt man kan opdiepen om haar les te geven in haar lievelingsvakken, zal ik hem aan haar vader zenden.

Hortensio.

Dit wil ik ook doen, signore Gremio; nog een enkel woord, bid ik u. Hoewel de aard van onzen wedstrijd

geen overeenkomst tusschen ons toelaat, zou het toch, als wij er nu over nadenken, voor ons beiden van belang wezen, — om weer toegang te verkrijgen bij onze schoone gebiedster, en het geluk te hebben van weer mededingers te zijn in Bianca's min, — toch op één ding vooral te werken en het tot stand te brengen.

Gremio.

En wat dan, bid ik u?

Hortensio.

Wel, aan haar zuster een man te bezorgen.

Gremio.

Een man? een duivel!

Hortensio.

Ik zeg, een man.

Gremio.

Ik zeg, een duivel. Gelooft gij, Hortensio, dat, al is haar vader ook nog zoo rijk, iemand zoo gek zal wezen, van de hel te trouwen.

Hortensio.

Wat, Gremio, al gaat het uw lijdzaamheid en de mijne te boven, haar luid gekrijsch te verdragen, kom, man, — er zijn nog wel goeie kerels genoeg in de wereld, als ze zoo maar te vinden waren, die haar wel met al haar gebreken, en het geld er bij, zouden nemen.

Gremio.

Ik weet niet, maar ik nam al even graag haar huwlijksgift met het beding, dat ik elken morgen op de markt zou gegeeseld worden.

Hortensio.

Ik geef toe, uit rotte appels is het kwaad kiezen. Maar komaan, daar deze slagboom ons tot vrienden maakt,

willen wij ons zoolang als vrienden aaneensluiten, tot wij aan Battista's oudste dochter een man bezorgd hebben, en daardoor de jongste voor een man hebben vrijgemaakt, en dan gaat het er van voren af aan weer op los! — Lieve Bianca! — Die 't gelukkigst is, brengt de bruid thuis. Wie 't beste paard berijdt, steekt den ring. Wat zegt gij er van, signore Gremio?

Gremio.

Ik ben 't er mee eens, en ik wenschte, dat ik het beste paard van Padua al aan hem had kunnen geven, die flink er op aan wou rijen, naar haar vrijen en het huis van haar bevrijen wou. Laat ons gaan!

(Beiden af.)

(Tranio *en* Lucentio *komen weder naar voren.*)

Tranio.

Maar, waarde heer, verklaar mij, hoe is 't moog'lijk,
Dat liefde zoo in eens de menschen pakt?

Lucentio.

O Tranio, eer ikzelf het ondervond,
Hield ik het noch voor moog'lijk, noch geloof'lijk;
De ziel zoo onder d' arm stond in te kijken,
Daar nam de min met ziel en al mij in;
En, vriend! ronduit belijd ik thans aan u, —
Die mij zoo lief zijt, zoo met mij vertrouwd,
Als Anna met haar zuster Dido was, —
Tranio, ik brand, ik smacht, ik sterf, mijn Tranio,
Als ik die jonge zachte maagd niet win;
O, raad mij, Tranio, want ik weet, gij kunt dit,
O, help mij, Tranio, want ik weet, gij wilt.

Tranio.

Heer, 't is de tijd nu niet om u te gispen,
En geen sermoen drijft liefde ooit uit het hart;

Nam liefde u in, dan is de beste spreuk:
Redime te captum, quam queas minimo.

Lucentio.

Heb dank, mijn jongen; verder! dit verkwikt,
De rest zal troosten, want uw raad is goed.

Tranio.

O heer, gij zaagt zoo smachtend daar de maagd,
Wellicht ontging u 't fijne van de zaak.

Lucentio.

Toch, ik zag lief'lijk schoon op haar gelaat,
Als zelfs Europa niet bezat, die eens
Den grooten Zeus deed buigen voor haar hand,
En kussen met zijn knieën Creta's strand.

Tranio.

Zaagt gij niet meer? Gij merktet niet, hoe luid
Haar zuster keef, en zulk een storm deed stormen,
Dat nauw één sterflijk oor 't rumoer verdroeg?

Lucentio.

Tranio, ik zag haar rozenmond zich oop'nen,
De lucht werd door haar ademtocht doorgeurd,
En hemelsch, lief'lijk was al wat ik zag.

Tranio.

Nu, dan is 't tijd hem uit zijn roes te wekken. —
Word wakker, heer! bemint gij 't meisjen, spits
Voor haar vernuft en geest dan. Hoor, hoe 't staat:
Haar oud're zuster is zoo boos en vinnig
Dat, tot van haar de vader af is, heer,
Zij, die gij mint, te huis moet koekeloeren;
Daartoe sneed hij haar elken omgang af,
Opdat haar geen aanbidder lastig vall'.

Lucentio.

O Tranio, welk een wreedheid van den vader!

Maar hebt gij niet gehoord, hoe hij voor haar
Geschikte leeraars zoekt om les te geven?

Tranio.

Ja, zeker hoorde ik 't; en mijn plan is rijp.

Lucentio.

Tranio, ik heb mijn plan.

Tranio.

Nu, 'k wed, zoo waar,
Uw plan en 't mijn gaan zeker hand aan hand.

Lucentio.

Zeg me eerst het uwe.

Tranio.

Gij wilt leeraar zijn,
En neemt het onderwijs der schoone op u;
Dit is uw plan.

Lucentio.

Zoo is 't; maar zou het gaan?

Tranio.

Onmoog'lijk; wie vervult in Padua
De rol dan van Vincentio's zoon? Wie houdt
Uw huis hier op, studeert, ontvangt de vrienden,
Bezoekt uw landgenooten en tracteert ze?

Lucentio.

Basta, stel u gerust; mijn plan is klaar.
Wij hebben nog geen één bezoek gebracht;
En niemand leest het af op ons gezicht,
Wie heer, wie dienaar is; wij doen dus zoo:
Gij zijt de meester, Tranio, in mijn plaats,
Houdt huis, voert staat, hebt dienaars, als waar' ik het.
En ik ben iemand anders, uit Florence,
Uit Napels, of een minder man uit Pisa.

Klaar zijn we; en zoo gebeure 't. Tranio, vlug;
Uw pak uit, neem mijn vederhoed en mantel;
Komt Biondello, dan bedient hij u,
Maar 'k bind door toovermidd'len eerst zijn tong.

(Zij verwisselen van kleeding.)

Tranio.

Dit zal hoog noodig zijn. —
In 't kort, heer, wijl gij 't zoo beveelt, en daar
Ik tot gehoorzaamheid gebonden ben, —
Want zoo beval uw vader mij bij 't afscheid:
„Wees steeds mijn zoon ten dienst," zoo sprak hij; maar
Ik twijfel, of hij 't nu juist zoo bedoelde, —
Zoo wil ik spelen voor Lucentio,
Wijl ik een hart heb voor Lucentio.

Lucentio.

Neen, Tranio, doe het om Lucentio's hart;
Knecht wil ik zijn om haar te winnen, die
Zoo snel mijn oog in knechtschap heeft gebracht.

(Biondello *komt op.*)

Daar komt de guit. — Knaap, waar hebt gij gezeten?

Biondello.

Waar ik gezeten heb? — Maar heer, waar zit gij zelf in?
Stal Tranio uw gewaad, of gij het zijn',
Of staalt gij beide'? Ik bid u, leg 't mij uit.

Lucentio.

Knaap, hoor eens hier, 't is nu geen tijd tot schertsen,
En schik dus uw manieren naar den tijd.
Hier Tranio heeft, om 't leven mij te redden,
Mijn houding aangenomen en gewaad;
Ik kreeg, hier nauw'lijks aangeland, een twist,
Versloeg mijn man, en vrees, men is me op 't spoor.
Nu is hij heer; gij, dien hem, zooals 't hoort,

En ik red nu mijn leven door de vlucht.
Verstaan?

Biondello.

Ja, heer, maar ik begrijp geen zier.

Lucentio.

En rep voortaan geen zier van Tranio!
Want Tranio is Lucentio geworden.

Biondello.

Daar boft hij mee; ik wilde 't ook wel zijn.

Tranio.

En wist ik, kerel, dat het vragen 't krijgen bracht teweeg,
Dan vroeg ik, dat Lucentio Battista's tweede dochter kreeg;
Maar hoor — en, vriend, niet ik, uw meester is 't die
['t vraagt,
Dat jij steeds in gezelschap behoorlijk je gedraagt,
Ben ik alleen, welnu, dan ben ik Tranio,
Maar elders ziet ge in mij uw heer, Lucentio.

Lucentio.

Kom, Tranio, laat ons gaan. —
Eén ding nog, hoor, draag ik u op te doen.
Gij schaart u bij haar vrijers. Waartoe, vraagt gij wel-
[licht; —
Genoeg, ik heb mijn reed'nen en die zijn van gewicht.
(Allen af.)

Eerste Bediende.

Mylord, gij knikkebolt, verveelt u 't stuk?

Sluw.

Neen, bij Sint Anna; neen, 't is mooi. Een goed stuk werk, waarachtig. Komt er nog meer van?

Page.

Mylord, 't is een begin pas.

Sluw.

't Is een prachtig stuk werk, Madam gemalin; maar ik woû, dat het gedaan was.

TWEEDE TOONEEL.

Padua. *Voor* HORTENSIO's *huis.*

PETRUCCIO *en* GRUMIO *komen op.*

Petruccio.

Verona, 'k heb u voor een wijl verlaten,
En zoek in Padua mijn vrienden op;
Vooral mijn waarden, welbeproefden vriend
Hortensio; dit, meen ik, is zijn huis; —
Kom, klop eens, Grumio! — kloppen, zeg ik!

Grumio.

Kloppen, heer? Wien moet ik kloppen? Is hier iemand, die uw edelheid vereffonteerd heeft?

Petruccio.

Gehoorzaam, vlegel; klop me hier en flink!

Grumio.

U hier kloppen, heer? Wel, heer, wat denkt gij wel van mij, heer, dat ik u hier zou kloppen, heer?

Petruccio.

Schelm, klop me eens aan deez' deur, en dat het klinkt,
Of ik klop u, dat morgen 't oor nog zingt.

Grumio.

Mijn meester zoekt ruzie; — en als ik u klop,
Dan breekt het, dit weet ik, mij later toch op.

Petruccio.

Kom, doet ge 't of niet?
Want als ge niet klopt, dan trek ik aan deez' schel hier;
Kom, zing mi fa sol, dan hooren ze 't wel hier.
(Hij trekt GRUMIO *bij 't oor.)*

Grumio.

Helpt, vrienden, helpt, mijn heer is dol!

Petruccio.

Wel klop, als ik 't beveel, gij lompe vlegel!

(HORTENSIO *komt op.*)

Hortensio.

Wat is hier aan de hand? — Wel zoo, mijn oude kennis Grumio! En gij, mijn waarde vriend Petruccio! — Hoe maakt gij allen het te Verona?

Petruccio.

Signor' Hortensio, zijt gij het die dit stuit?
Con tutto il cuore ben trovato, roep ik uit.

Hortensio.

Alla nostra casa ben venuto; molt' onorato Signor mio Petruccio.
Sta, Grumio, op; ik leg den twist wel bij.

Grumio.

Ach, heer, dat doet er niets toe, wat hij daar in 't Latijn vertelt. — Als dit nu voor mij geen wettige reden is, om uit zijn dienst te gaan! Denk eens, heer, hij beveelt mij hem te kloppen en van klinkem te raken, heer; nu, komt dat te pas, dat een bediende zijn heer zoo zou behandelen, die al wel, — zoo veel ik weet — twee-en-dertig heeft, en niet meer meespeelt?
Maar had ik 't gedaan, toen hij zeide: „Klop, klop!"
Dan had hij het, en erger brak 't mij toch niet op.

Petruccio.

Aartsdomme schelm! — Verbeeld u, vriend Hortensio,
Ik zeg den guit te kloppen aan uw deur;
En wat ik zeide of niet, hij woû 't niet doen.

Grumio.

O hemel! kloppen aan de deur!
Wat! hebt gij niet gezegd: „Knaap, klop mij hier!
Sla toe maar, klop me hier, klop dat het klinkt!"
En komt ge nu met „kloppen aan de deur"?

Petruccio.

Knaap, pak je weg of zwijg, dat raad ik je.

Hortensio.

Petruccio, stil! ik sta voor Grumio borg;
Wat dolle ruzie tusschen u en hem,
Uw ouwen, trouwen, snaakschen dienaar Grumio! —
Zeg liever, beste vriend, wat goede wind
Van 't oud Verona u naar Padua blies.

Petruccio.

De wind, die 't jonge volk alom verspreidt,
En verder af dan thuis hun heil doet zoeken.
Ginds blijft men groen als gras. Maar hoor in 't kort,
Mijn vriend Hortensio, hoe het met mij staat.
Antonio, mijn vader, overleed,
En ik dwaal nu deez' doolhof in en zoek
Er mijn fortuin, — God weet, misschien een vrouw;
'k Heb in mijn buidel goud, veel goed'ren thuis,
En trek de wereld rond; ik wil die zien.

Hortensio.

Petruccio, mag ik zonder omhaal u
Eens werven voor een fel en vinnig wijf?
Doch neen, voor zulk een raad kreeg ik geen dank;
En toch, 'k beloof u, dat zij rijk zou zijn,

Echt rijk; — maar neen, ge zijt te zeer mijn vriend,
Zoo 'n koopjen mag ik u niet leev'ren.

Petruccio.

Hortensio, tusschen vrienden zooals wij
Zijn weinig woorden noodig. Kent ge er eene,
Die rijk genoeg is voor Petruccio's vrouw, —
Rijk is 't refrein voor mijnen huwlijksdans, —
Waar ze ook zoo leelijk als Florentius' bruid,
Oud als Sibylle, en even fel en vinnig
Als Socrates' Xanthippe, erger nog,
'k Verschrikt mij niet, ik meen, het schrikt bij mij
Den lust niet weg tot de' echt; waar' ze ook zoo wild
Als de opgezweepte zee van Adria, —
Ik zoek een rijken trouw in Padua;
Trouw 'k rijk, dan trouw ik goed in Padua.

Grumio.

Kijk eens, heer, hij vertelt zoo maar platweg, hoe hij er over denkt; geef hem maar gouds genoeg, en ge kunt hem laten trouwen met een pop, of met het beeldjen van een doekspeld, of met een oude slons, die geen enk'len tand meer in haar mond heeft, zelfs al had zij ook al de ziekten van twee-en-vijftig paarden; o niets komt hem ten onpas, als er maar geld bij is.

Hortensio.

Petruccio, 't ging al verder dan ik dacht;
Nu zet ik voort, wat ik in scherts begon.
Ik kan, Petruccio, stellig aan een vrouw
U helpen, rijk genoeg en jong en schoon,
Wel opgevoed, zooals haar stand dit eischt.
Haar een'ge feil, — en dit is feils genoeg, —
Is, dat zij onverdraag'lijk korzel is
En bits, onhandelbaar, in zulk een mate,
Dat, ware ik er ook nog zoo erg aan toe,
Ik voor een goudmijn zelfs haar nog niet nam.

Petruccio.

O zwijg, ge kent de kracht niet van het goud; —
Zeg mij haars vaders naam, dit is genoeg;
Ik enter haar, al keef ze ook even luid
Als in den herfst de zwartste donderwolk.

Hortensio.

Haar vader heet Battista Minola,
Een hoff'lijk en recht vriend'lijk edelman;
Hààr naam is Katharina Minola,
Befaamd in Padua door haar schamp're tong.

Petruccio.

Haar vader ken ik, schoon ik haar niet ken,
En met mijn vader was hij ook bevriend.
Ik slaap niet, vriend, eer ik haar heb gezien;
Vergeef mij dus, dat ik na de' eersten groet
U daad'lijk weer verlaat, tenzij ge mij
Verzellen wilt op mijnen tocht naar ginds.

Grumio.

Ik bid u, heer, laat hem gaan, nu hij er lust in heeft. Op mijn woord, als zij hem zoo goed kende als ik, zou zij begrijpen, dat kijven bij hem bijzonder weinig uitricht. Zij zal hem misschien tien keeren achter elkander schelm of iets dergelijks noemen, het doet hem niets; als hij eens begint, raast hij er op los met zijn galgescheldwoorden. Ik zal u eens wat zeggen; heer, — als zij hem durft staan, al is het ook nog zoo weinig, dan zal hij haar figuren op haar gezicht teekenen, dat haar gezicht geen gezicht meer is en zij haar oogen zoo dicht moet knijpen als een kat. Gij kent hem niet, heer.

Hortensio.

Wacht nog, Petruccio, ik moet met u gaan;
Mijn schat is bij Battista in bewaring,
Hij houdt mijns levens kleinood achter slot,

Zijn jongste dochter, schoonheids puik, Bianca;
Hij sluit van haar mij af en and'ren meer,
Die met me, om strijd, aanhouden om haar hand,
Daar hij zich wel niet anders denken kan,
Om al het moois, dat ik u heb verteld,
Dan dat hij met Kath'rina zitten blijft;
Zoo nam Battista dan 't besluit, dat hij
Aan niemand zijn Bianca gunt, als niet
De helleveeg Katrijn eerst aan den man is.

Grumio.

„De helleveeg Katrijn!"
Geen bijnaam van een maagd kan erger zijn.

Hortensio.

Nu doe mijn vriend Petruccio mij den dienst,
En stell' mij, poovertjes gekleed, aan de' ouden
Battista voor als deeg'lijk onderwijzer,
Om in muziek Bianca les te geven;
Door deze list verwerf ik mij voor 't minst
Gelegenheid om met haar saam te zijn
En onverdacht mijn liefde te verklaren.

Grumio.

Neen maar, dat is me daar geen guitenstuk! Kijk eens, hoe de jongelui, om de oudelui te bedotten, de koppen bij elkander steken!

(Gremio *komt op met* Lucentio, *die verkleed is en boeken onder den arm draagt.*)

Meester, meester, kijk eens om! Wie komt daar? Ha!

Hortensio.

Stil, Grumio, stil, het is mijn medevrijer;
Petruccio, kom nu hier, op zij!

Grumio.

Een knap jong mensch, juist om verliefd te zijn!

(Zij gaan ter zijde.)

Gremio.

In orde; ik heb de lijst goed nagezien;
Maar vriend, laat alles fraai gebonden zijn
En louter liefdeboeken, dit vooral;
En zorg, dat gij niets anders met haar leest.
Verstaan? — Hoor nog: wat u signor' Battista
In mildheid schenkt, zal ik door ruime gift
U nog vermeerd'ren. — Maar al wat gij schrijft,
Schrijf dat toch op geparfumeerd papier,
Want lief'lijker dan 't geurigst reukwerk is
Zij, die 't ontvangt. — Wat leest gij 't eerst met haar?

Lucentio.

Wat het ook zij, ik werk alleen voor u,
Als mijn patroon; vertrouw hierop gerust,
Zoo vast, als waart gijzelf er altijd bij;
Licht vindt zelfs mijn woord beter ingang, heer,
Dan 't uwe, of gij moest een geleerde zijn.

Gremio.

O die geleerdheid, welk een schoone zaak!

Grumio.

O die onnooz'le, welk een rare snaak!

Petruccio.

Stil, vrindjen!

Hortensio.

Stil, Grumio! *(Hij treedt voor den dag.)* Wees gegroet,
[signore Gremio!

Gremio.

Wees welkom, vriend Hortensio! Raadt gij niet,
Waar ik naar toe ga? — Naar Battista Minola.
'k Had hem beloofd, dat ik zou rondzien naar
Een onderwijzer voor de schoone Bianca;
En 'k heb 't geluk gehad, deez' jongen man

Te ontmoeten, die door kennis en manieren
Juist voor haar past, in poëzie belezen
En and're boeken, — goede boeken, ja.

Hortensio.

Zeer goed; en ik heb juist een heer ontmoet,
Die heeft beloofd, me een fijnen muzicus
Te zullen zenden voor onze uitverkoor'ne;
Zoo blijf ik dus niets achter in den dienst
Der schoone Bianca, die ik zoo bemin.

Gremio.

Die ik bemin; mijn doen zal dit bewijzen.

Grumio.

Zijn geldzak zal 't bewijzen.

Hortensio.

't Is nu geen tijd voor hart-uitstorting, Gremio.
Hoor mij, want wilt gij vriend'lijk wezen, dan
Meld ik u iets, ons beiden even welkom.
Deez' heer, dien ik toevallig heb ontmoet,
Wil, daar zijn wensch met ons verlangen strookt,
Gaan vrijen naar de kreeg'le Katharina,
Ja, krijgt ze goed wat mee, haar trouwen ook.

Gremio.

Gezegd, gedaan, is mooi. — Hortensio, spreek,
Hebt gij hem haar gebreken opgesomd?

Petruccio.

Ik weet, zij is een twistziek, kijvend wijf;
Is 't anders niet, mijn heeren, dat 's geen kwaad.

Gremio.

Geen kwaad, mijn vriend? Nu! — Waar zijt gij vandaan?

Petruccio.

'k Ben van Verona, en Antonio's zoon;

Die is me ontvallen; maar zijn geldkist bleef,
En 'k hoop, dat die mij goede dagen geev'.

Gremio.

Heer, goede dagen en zoo 'n wijf, zijn twee;
Maar hebt gij lust, ga dan uw gang gerust;
Ik zal in alles u behulpzaam zijn.
Maar wilt gij zulk een boschkat?

Petruccio.

Wil ik leven?

Grumio.

Hij wil haar? Nu, hij doe het, of ik hang haar.

Petruccio.

Waarvoor kwam ik dan hier, dan met dit doel?
Denkt gij mijn oor vervaard voor wat geruchts?
Hoorde ik dan nooit het brullen van den leeuw?
Hoorde ik de zee, door storm gezweept, niet woeden,
Gelijk een toornige ever, wit beschuimd?
Hoorde ik kanongebulder niet, in 't veld,
Noch 's hemels zwaar geschut, daar in de lucht?
Hoorde ik nooit, in een slag van groote legers,
Gehinnik, krijgsgeschreeuw, trompetgeschal?
En reutelt gij me van een vrouwetong,
Die half zoo luid niet klapt als een kastanje
In 't haardvuur van een pachter? Maak een kind
Met bietebauwen bang!

Grumio.

Neen, hij ducht niets.

Gremio.

Hortensio, hoor.
Deez' heer komt wel te rechter tijd; ik heb
Een voorgevoel, 't is ons geluk en 't zijne.

Hortensio.

'k Heb hem gezegd, wij staan hem gaarne bij,
En houden bij dit vrijen graag hem vrij.

Gremio.

Volgaarne ja, neemt zij hem als gemaal aan.

Grumio.

O, bood men even wis me een goed onthaal aan!

(Tranio *komt op, deftig uitgedost, met* Biondello.)

Tranio.

God zegen' u, mijn heeren! 'k Ben zoo vrij
Te vragen, wat de naaste weg wel is
Naar 't huis van heer Battista Minola.

Gremio.

Waar die twee mooie dochters zijn, bedoelt gij dien?

Tranio.

Denzelfden. — Biondello!

Gremio.

't Is u toch om de dochter niet te doen?

Tranio.

Om hem en haar misschien; dit is mijn zaak.

Petruccio.

In geen geval om haar die kijft, niet waar?

Tranio.

Een kijfster? dank u, heer! — Kom, Biondello!

Lucentio *(ter zijde).*

Goed, Tranio, goed!

Hortensio.

Heer, eer gij gaat, een woord!
Zeg ja of neen; heeft de and're u soms bekoord?

Tranio.

Waar' 't zoo, beleedigde ik dan u daarmede?

Gremio.

Neen, heer, maar ik verbied u elke verd're schrede.

Tranio.

De straat, heer, is, zoo 'k denk, wel even vrij
Voor mij en u.

Gremio.

De straat, heer, wel, niet zij.

Tranio.

Waarom dan, mag ik vragen?

Gremio.

Vraagt ge zoo?
Welnu, ze is de uitverkoor'ne van signore Gremio.

Hortensio.

Verneem, dat haar verkoor signor' Hortensio.

Tranio.

Al zacht, mijn heeren! gunt als edellieden
Ook mij mijn recht, en hoort mij rustig aan.
Battista is een waardig edelman,
En met mijn vader is hij goed bekend;
En waar' zijn dochter schooner dan zij is,
Meer vrijers moog' zij hebben, mij er bij.
Een duizendtal had Leda's schoone dochter,
De schoone Bianca hebbe één meer dan nu;
Lucentio zij die een, is mijn besluit,
Al dong ook Paris zelf mee naar de bruid.

Gremio.

Let op, deze een praat allen van de baan.

Lucentio.

Geef hem maar voor, de klepper blijkt een knol.

Petruccio.

Hortensio, zeg, waartoe al dit gepraat?

Hortensio.

Vergun mij deze vraag nog, heer. Hebt gij
De dochters van Battista ooit gezien?

Tranio.

Neen, heer, maar van zijn tweetal wel gehoord;
De eene om haar kijfsche tong niet min befaamd,
Dan de and're door haar zedigheid en schoon.

Petruccio.

Laat af van de eerste, heer, die is van mij.

Gremio.

Ja, laat aan Hercules dat werk maar over;
Het twaalftal van Alcides tell' niet meer.

Petruccio.

Verneem van mij nu, heer, hoe 't voor u staat:
De jongste dochter, zij, die gij verlangt,
Blijft, wie ook vrijen wil, nog achter slot;
Aan niemand wil haar vader haar verloven,
Aleer haar oud're zuster is getrouwd,
Dan wordt de jong're vrij, maar eerder niet.

Tranio.

Heer, staat het zoo, en zijt gij dus de man,
Die zoo ons allen voorthelpt, mij er bij,
Breekt gij het ijs, volbrengt gij 't heldenstuk,
Neemt gij die oudste, en wordt de jong're vrij
Voor onzen wedstrijd, — zeker, die haar krijgt,
Wie 't zij, zal, zooals 't past, zich dankbaar toonen.

Hortensio.

Zeer juist gesproken, heer, en met verstand;
En daar gij medevrijer u verklaart,

Zult gij, als wij, deez' heer erkent'lijk zijn;
Wij allen saam zijn veel aan hem verplicht.

Tranio.

Ik blijf niet achter, heer, en tot bewijs
Vraag ik: brengt deez' namiddag bij mij door,
En drinken we op het welzijn onzer liefsten,
En doen we als advokaten, die, hoe fel
Ze elkaar bestrijden, vrienden zijn aan tafel.

Grumio *en* Biondello.

Een prachtig plan! komt, kameraden, komt!

Hortensio.

Een aardig plan voorwaar, ik vind het goed;
U wacht, Petruccio, straks mijn welkomstgroet.

(Allen af).

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Aldaar. *Een kamer in* Battista's *huis.*

BIANCA *en* KATHARINA *komen op.*

Bianca.

Gij krenkt mij, lieve zuster, krenkt uzelf,
Zoo ge als een dienstmeid en slavin mij sleurt;
Dit duld ik niet. Kunt gij deez' tooi niet lijden,
Laat slechts mijn handen los, dan zal ikzelf
Heel mijn gewaad, tot op mijn onderkleed,
Wel uit- en wegdoen; wat gij me ook beveelt,
Dat wil ik doen; zoo goed is mij bewust,
Wat ik mijn oud're zuster schuldig ben.

Katharina.

Beken hier daad'lijk, wie van al uw vrijers
U 't best bevalt; maar geen gehuichel, hoor!

Bianca.

Geloof mij, zuster, welken man 'k ook zag,
Nooit zag ik nog een aangezicht, dat meer
Mij aantrok dan van eenig ander man.

Katharina.

Fleemtong, gij liegt. Is 't niet Hortensio?

Bianca.

Is hij uw keuze, zuster? 'k zweer, dan wil ik
Zelf voor u pleiten, totdat hij u neemt.

Katharina.

O! dan lokt rijkdom wis u aan, en kiest
Gij Gremio, om een fraaien staat te voeren.

Bianca.

Is hij het, die uw nijd zoo wekt? O dan
Zijt gij aan 't schertsen, en bespeur ik klaar,
Dat gij daar al den tijd aan 't schertsen waart.
Ik bid u, Kaatjen, laat mijn handen los.

Katharina.

Was alles scherts, houd dan ook dit er voor.
(Zij slaat haar.)

(BATTISTA *komt op.*)

Battista.

Wat is dat hier? Mamsel, wat schand'lijk doen! —
Bianca, ga maar heen! — arm kind! zij schreit! —
Bemoei u niet met haar; ga aan uw naaiwerk. —
Foei, helleveeg, zoo duivelsch van gemoed,
Wat krenkt gij haar, die u nooit heeft gekrenkt?
Heeft ze ooit een woord u in den weg gelegd?

Katharina.

Haar zwijgen jouwt mij uit; ik wil mij wreken.
(Zij vliegt naar BIANCA *toe.)*

Battista.

Wat, voor mijn oogen? — Ga maar heen, mijn kind!
(BIANCA *af.*)

Katharina.

Gij duldt het niet van mij? Ja, 't is te zien,
Zij is uw schat, aan haar bezorgt ge een man;
En ik moet op haar bruiloft barvoets dansen,
Om haar wis apen brengen naar de hel.
Zeg mij niets meer, ik wil gaan zitten weenen,
Totdat ik kans om mij te wreken zie.

(KATHARINA *af.*)

Battista.

Had ooit een vader zooveel uit te staan
Als ik? — maar wie komt daar?

(GREMIO *komt op met* LUCENTIO, *eenvoudig gekleed;* PETRUCCIO *met* HORTENSIO *als muziekonderwijzer, en* TRANIO, *gevolgd door* BIONDELLO, *die een luit en boeken draagt.*)

Gremio.

Goeden morgen, buurman Battista.

Battista.

Goeden morgen, buurman Gremio; gegroet, mijne heeren!

Petruccio.

Gegroet, heer! 'k Bid u, hebt gij niet een dochter
Met name Katharina, schoon en zedig?

Battista.

Ik heb een dochter, heer, met name Katharina.

Gremio.

Bedaard toch; val niet met de deur in 't huis.

Petruccio.

Gij stoort mij, Signor Gremio; laat mij maar. —
'k Ben uit Verona, heer, een edelman;

De roep van hare schoonheid, haar verstand,
Haar minzaamheid, beschroomde zedigheid,
Haar wond're gaven en haar zachten aard,
Heeft mij, schoon ongenood, verlokt, als gast
Ten uwent te verschijnen, om mijn oog
Te doen aanschouwen, wat mijn oor vernam.
En om de' ontvangst, die 'k hoop, mij te verwerven,
Stel ik hier een uit mijn gevolg u voor,
(Hij stelt HORTENSIO *aan* BATTISTA *voor.)*
Die, met muziek en wiskunst wel vertrouwd,
Haar in deez' vakken deeg'lijk les kan geven,
Waarin zij, naar ik weet, geen vreemd'ling is;
Versmaad hem niet, want anders krenkt gij mij;
Zijn naam is Licio, van Mantua.

Battista.

Wees welkom, heer, en hij om uwentwil;
Maar 'k weet toch, dat mijn dochter Katharina
Niet van uw gading is, zeer tot mijn spijt.

Petruccio.

Gij wilt, naar 'k zie, van haar geen afstand doen;
Of moog'lijk staat u mijn persoon niet aan?

Battista.

Geloof mij toch, ik zeg slechts wat ik meen.
Maar zeg mij, heer, wat is uw naam en stam?

Petruccio.

Ik ben Petruccio en Antonio's zoon,
Een man, door heel Itaalje wel bekend.

Battista.

Ik ken hem wel, wees zijnentwege welkom.

Gremio.

Vergeef de stoornis, maar, Petruccio, gun

Ons, armen smeekelingen, ook het woord!
Houd in! gij draaft door dik en dun maar voort.

Petruccio.

Vergeef mij, Signor Gremio, maar 'k wensch gauw
[klaar te komen.

Gremio.

'k Geloof 't, maar vrees, dat gauw, heer, de pret u
[wordt benomen. —

Buurman Battista, deze aanbieding is u ongetwijfeld bijzonder aangenaam. Om u van mijne zijde dezelfde beleefdheid te bewijzen, — en ik acht mij tot meer beleefdheid verplicht jegens u dan jegens iemand anders, — veroorloof ik mij, u dezen jeugdigen geleerde voor te stellen *(Hij stelt hem* Lucentio *voor.),* die lang in Reims gestudeerd heeft en even zoo bedreven is in het Latijn, Grieksch en andere talen, als die ander in muziek en wiskunde; zijn naam is Cambio; ik bid u, neem zijn diensten aan.

Battista.

Duizendmaal dank; Signore Gremio; — wees van harte welkom, Cambio. — Maar gij (*Tot* Tranio.), geachte heer, gij schijnt een vreemdeling: mag ik zoo vrij zijn te vragen, waaraan ik uw bezoek verschuldigd ben?

Tranio.

Vergeef, heer, mijn vrijmoedigheid is groot,
Dat ik, schoon vreemd'ling in deez' stad, het waag
Te dingen naar de hand van uwe dochter,
Bianca, rijk in schoonheid en in deugden.
Ook is mij wel bekend, dat gij besloot
Het eerst uw oud're dochter uit te huwen;
Wat ik u vraag, is daarom slechts de gunst,
Dat ik, als ge eens mijn afkomst weet, met de and'ren,
Die naar haar hand staan, toegang hebben moog',
Mijn wenschen moge ontvouwen, als die and'ren.

Voor 't onderwijs van uwe dochters kan ik
Slechts kleinigheden bieden: deze luit,
Dit stapeltjen Latijnsche en Grieksche boeken;
Aanvaardt gij die, dan schenkt gij hun waardij.

Battista.

Lucentio is uw naam? Van waar afkomstig?

Tranio.

Van Pisa, heer; Vincentio is mijn vader.

Battista.

Een man van aanzien ginds, mij welbekend
Van hooren zeggen; hartelijk welkom, heer. —
Neem gij (*Tot* Hortensio.) de luit, en gij (*Tot* Lucentio.)
[dien stapel boeken;
Zoo daad'lijk zult ge uw kweekelingen zien.
Heidaar! *(Een Bediende komt.)* — Hier, knaap, geleid
[deez' heeren naar
Mijn dochters heen; zij zijn haar onderwijzers;
Verzoek voor hen alzoo een heusche ontvangst.
(De Bediende vertrekt, met Hortensio *en*
Lucentio; Biondello *volgt.)*
Komt, gaan wij thans den tuin eens rond, en dan
Aan tafel; werk'lijk, allen zijt gij welkom;
Houdt u, dit bid ik, hiervan overtuigd.

Petruccio.

Signor Battista, hoor, mijn zaak eischt spoed;
Ik kan niet elken dag hier aanzoek doen.
Daar gij mijn vader kendet, kent ge mij,
Die al zijn land en goed'ren heb geërfd,
En sedert eer vermeêrd heb dan verminderd;
Zeg dus, — als ik het jawoord van haar krijg, —
Wat mij uw dochter wel ten huw'lijk brengt.

Battista.

De helft van al mijn goed'ren bij mijn dood,
En twintigduizend kronen zoo terstond.

Petruccio.

En ik, van mijnen kant, verzeker haar
Een weduwgift, — als zij mij overleeft, —
Van al mijn have en goed, hoe ook genaamd;
Nauwkeurig zij dit wett'lijk dus omschreven,
Opdat aan weêrszij het verdrag ons bind'.

Battista.

Ja, als maar eens de hoofdzaak zeker is:
Haar jawoord; — dit is nu het eerst en 't laatst.

Petruccio.

O, dat is niets; want ik verklaar u, vader,
'k Ben even kort van stof als zij hooghartig;
En als één heftig vuur een ander vindt,
Dan wordt, wat hunne woede voedt, verteerd;
Een kleine wind blaast een klein vuur wel aan,
Doch een orkaan blaast vuur en alles uit;
Zoo ben ik haar, zoo geeft zij 't mij gewonnen,
Want ik ben ruw en fleem niet als een zuig'ling.

Battista.

Fleem hoe ge wilt; heb er maar zegen op;
Doch wapen u op enk'le booze woorden.

Petruccio.

Ik ben verstaald, onwrikbaar als een rots,
Die pal blijft staan, hoe fel de storm haar trots'.

(Hortensio *komt op, met een wond aan 't hoofd.*)

Battista.

Wat is er, vriend? waarom ziet gij zoo bleek?

Hortensio.

Zie ik zoo bleek, dan is 't van schrik, geloof me.

Battista.

En heeft mijn dochter aanleg voor muziek?

Hortensio.

Eer om soldaat te zijn; misschien houdt staal
Het in haar handen uit; een luit kan 't niet.

Battista.

Dus denkt ge niet, dat zij de luit leert slaan?

Hortensio.

Neen, want zij sloeg de luit al op mij stuk.
Ik zeide alleen, haar vingergreep was valsch,
En boog haar zacht de hand tot beet'ren greep;
Daar werd zij ongeduldig, duivelsch; „noemt ge
„Dat grepen?" riep ze, „grijpen kan ik wel"!
En greep de luit en sloeg me er mee op 't hoofd,
Zoodat mijn kop de luit geheel doorboorde;
Ik was een wijl verbluft en stond te kijken,
Als had ik 't halsblok aan en stond te pronk;
En tevens riep ze: „Schelmsche vedelaar";
En „Brekebeen"! en twintig zulke naampjes,
Als had ze voor mijn smaad die uitgezocht.

Petruccio.

Nu, bij mijn ziel, een aardig meisje'! ik houd
Al tienmaal meer van haar dan vroeger; 'k woû,
Dat ik met haar al aan het babb'len was.

Battista.

Kom mee en wees niet zoo ontsteld; hervat
Uw onderwijs maar met mijn jongste dochter,
Die leerzaam en erkent'lijk zich betoont. —
Signor Petruccio, wilt gij met ons gaan?
Of zend ik hier mijn Kaatjen naar u toe?

Petruccio.

Ja, doe dat, wees zoo goed; ik wacht haar hier, —
(Battista, Gremio, Tranio *en* Hortensio *af.*)
En maak haar kluchtig 't hof, zoodra zij komt.
Valt ze uit, dan zeg ik haar eenvoudig weg,
Dat zelfs de nachtegaal zoo mooi niet slaat;
En kijkt ze zwart, ik roem haar blikken, helder
Als morgenrozen, frisch met dauw gedrenkt;
En is ze stom en spreekt ze zelfs geen woord,
Dan roem ik luid de radheid van haar tong
En zeg, dat zulk een taal de ziel beweegt;
En roept ze: „Pak u weg!" dan dank ik haar,
Als had ze mij een week bij zich genood;
Verwerpt zij de' echt, dan vraag ik haar, wanneer
Zij de geboden en het huw'lijk wil; —
Daar komt ze; — nu, Petruccio, doe uw woord!

(Katharina *komt op.*)

Goê morgen, Kaatjen, want zoo heet gij, hoor ik.

Katharina.

Gij hoordet wel, maar toch niet naar behooren;
Wie van mij spreekt, die noemt mij Katharina.

Petruccio.

Onwaar, onwaar; men noemt u kortweg Kaatjen,
En mooie Kaat, en soms ook korz'le Kaat;
Maar Kaatjen, liefste Kaatje' in 't christendom,
Kaatjen van Kaatjesstein, mijn poez'lig Kaatjen, —
Wat Kaatjen heet is poez'lig — daarom Kaatjen,
Verneem van mij nu, Kaatjen, gij mijn troost,
Ik hoorde alom uw lieve zachtheid prijzen,
Uw deugden noemen, en uw schoonheid roemen, —
Schoon niet zoo luide als gij verdient, — en dit
Heeft me aangezet om naar uw hand te staan.

Katharina.

Zoo? aangezet? Die u heeft aangezet,
Zette u weer weg! 'k Zag daad'lijk, dat gij plooibaar
En wel verzetbaar waart.

Petruccio.

Plooi- en verzetbaar?

Katharina.

Zooals een vouwstoel, ja.

Petruccio.

Goed, zet u hier.

Katharina.

Juist, ezels dragen pakjes; waarom gij niet?

Petruccio.

Juist, vrouwen dragen pakjes, waarom gij niet?

Katharina.

Dacht gij me een knol, dat ik u dragen zou?

Petruccio.

'k Zal u geen last, misschien wel lastig zijn;
Want, Kaatje', ik weet, ge zijt zoo jong, zoo lucht, —

Katharina.

Te lucht, dan dat een boer mij vangen zou;
Toch niet te licht; ik wil geen last er bij.

Petruccio.

'k Geloof het wel; de laster zwermt als bij
Vaak om u heen; gij kent zijn steek te wel.

Katharina.

Ik ducht dien niet; veeleer moog hij mij duchten.

Petruccio.

Dan zijt ge een wesp, en waarlijk al te fel.

Katharina.

Ben ik zoo wespig, ducht mijn angel dan.

Petruccio.

Die doet mij niets, ik ruk hem daad'lijk uit.

Katharina.

Ja, als een stumperd wist, waar die wel zit.

Petruccio.

Wie weet niet, waar een wesp haar angel draagt?
Ik vang de wesp, en moog ze ook tegenspart'len,
Ze raakt haar angel kwijt.

Katharina.

Haar tong?

Petruccio.

Haar nagels eer, die knipt de man, die u,
Wild Kaatjen, vangt, wel af.
(Katharina *wendt zich om tot heengaan.*
Petruccio *houdt haar vast.*)
Lief Kaatjen, blijf;
Ik ben een edelman.

Katharina.

Dat wil ik zien.
(Zij slaat zijn handen weg.)

Petruccio *(grijpt haar handen vast).*

Bij God, ik klop u, waagt gij 't weer, te slaan.

Katharina.

Dan raakt ge uw wapen kwijt.
Want die een vrouw slaat, is geen edelman;
Geen edelman, geen wapen.

Petruccio.

Wat, lief Kaatjen!
Gij wapenkoning? Zet mij in uw stamboek!

Katharina.

Wat is 't blazoen? Een jonge haan, die koning
Wil kraaien, maar 't niet kan? Of is 't een zotskap?

Petruccio.

Een haan, die kraait, als Kaat mijn hen wil zijn.

Katharina.

Geen haan voor mij; gij kraait nog als een kuiken.

Petruccio.

Neen, Kaatjen, kom, zet niet zoo 'n zuur gezicht.

Katharina.

Zoo doe ik steeds, bij 't zien van onrijp ooft.

Petruccio.

Hier is geen onrijp ooft; zie dus niet zuur.

Katharina.

Het is er wel.

Petruccio.

Vertoon 't mij dan!

Katharina.

Had ik
Een spiegel, 'k deed het.

Petruccio.

Wat? Bedoelt gij mij?

Katharina.

Wel knap bedacht voor een, die pas komt kijken.

Petruccio.

Ja, bij Sint Joris, 'k ben te jong voor u.

Katharina.

En toch verwelkt!

Petruccio.

Van kwelling.

Katharina.

't Kwelt mij niet.
(Zij wil heengaan.)

Petruccio.

Neen, Kaatjen, hoor mij; zoo ontsnapt gij niet.

Katharina.

Mijn blijven zou u erg'ren; laat mij gaan.

Petruccio.

Volstrekt niet; 'k vind u allerliefst. Men had
U mij geschetst als schuw en ruw en geem'lijk;
En nu vind ik 't Gerucht een lastertong,
Want gij zijt vroolijk, geestig, allerhoflijkst;
Wat stil, maar lieflijk als een lentebloem;
Gij fronst het voorhoofd niet, ge kijkt niet donker;
Bijt niet, zooals een feeks doet, op de lip;
Gij hebt geen lust in vinnig tegenspreken,
Maar uw aanbidders boeit gij allerliefst
Met vriend'lijk, zacht, vertrouwelijk gesprek.
Hoe komt men aan 't verhaal dat Kaatjen hinkt?
De wereld liegt, want Kaatje' is slank en recht
Gelijk een hazeltak, ze is bruin van haar,
Gelijk een hazelnoot, en zoeter dan haar kern; —
O loop eens op; — neen, hinken doet ge niet.

Katharina.

Loop, dwaas, en geef uw orders aan uw knechts.

Petruccio.

Verheerlijkte ooit Diana zoo het woud,
Als Kaatjes vorstelijke gang deez zaal?
Wees gij Diaan, en laat haar Kaatjen zijn;
En dan zij Kaatjen koud, Diana dartel.

Katharina.

Waar hebt gij al dien schoonen praat geleerd?

Petruccio.

Het is voor 't vuistjen, geest van moederswege.

Katharina.

Een geestrijk moeder en zoo 'n geestloos zoon!

Petruccio.

Heb ik geen geest?

Katharina.

Nu, houd dien geest maar warm.

Petruccio.

Ja, lieve Katharina, in uw arm;
En 'k zet daarom deez' praatjes aan een kant,
En zeg u kort en goed: uw vader stond
Mij 't aanzoek toe; de bruidschat is bepaald;
En, of gij 't wilt of niet, gij wordt mijn vrouw.
Hoor, Kaatje', ik ben de rechte man voor u;
En bij dit licht, dat op uw schoonheid straalt, —
Uw schoonheid, die voorwaar me in liefde ontgloeit, —
Verlang niet naar een and'ren man dan mij;
Want, Kaatje', ik ben de man om u te temmen,
En uit een wilde kat een lief tam Kaatjen
Te maken, als een lief en huis'lijk katjen.
Daar komt uw vader aan; neen, weiger niet;
Ik moet en zal Kath'rina tot mijn vrouw.

(Battista, Gremio *en* Tranio *komen weder op.*)

Battista.

Hoe is 't, signor Petruccio, u vergaan
Bij mijne dochter?

Petruccio.

Wel, zeer goed, zeer goed;
Hoe kon het anders zijn? Dacht gij van neen?

Battista.

Hoe, dochter Katharina, nog steeds knorrig?

Katharina.

Noemt gij mij dochter? Nu, 'k verzeker u,
Gij hebt mij teed're vaderzorg getoond,
Door aan een halfgek mensch mij toe te zeggen,
Een dollen zotskap, een hansworst die vloekt,
En met zijn vloeken waant zijn zaak te winnen.

Petruccio.

Hoor, vader, hoe het staat: — gijzelf en ieder,
Die van haar sprak, deedt steeds haar onrecht aan;
't Is politiek, als zij zich korzel toont;
Zij is niet dwars, maar als een duif zoo zacht,
Geen heethoofd, maar gelijk de morgen frisch;
Griseldis streeft zij in geduld op zij,
In kuischheid Rome's roem, Lucretia.
Dus kort en goed, — wij kwamen overeen:
Aanstaanden Zondag zal de trouwdag zijn.

Katharina.

Eer wil ik op dien Zondag u zien hangen.

Gremio.

Petruccio, hoor, zij wil u eer zien hangen.

Tranio.

Verging 't u zoo? — Vaarwel dan, onze kans!

Petruccio.

Stil, heeren, stil; ik koos haar voor mijzelf;
't Gaat u niet aan, als 't haar en mij zoo wel is.
Wij kwamen met ons tweeën overeen,

Dat zij voor 't oog der wereld boos zou blijven;
Maar 'k zeg u, 't is onmoog'lijk te gelooven,
Hoe veel zij van mij houdt, dat liefste Kaatjen! —
Zij hing mij om den hals; met kus op kus,
Met eed op eed heeft zij mij zoo getroefd,
Dat ze in een oogwenk hart en al mij won.
O, gij zijt nieuw'lingen! 't Is wonderbaar,
Hoe mak, zijn man en vrouw te zaam alleen,
Een lobbes zelfs de felste feeks kan maken. —
Uw hand, mijn Kaatje'; ik moet nu naar Venetië,
Om voor den trouwdag mij in 't pak te steken; —
Richt, vader, 't feest maar aan en vraag de gasten;
'k Voorspel, Kath'rina blijkt een schoone bruid.

Battista.

Ik sta verstomd, maar geeft mij beide' uw hand.
(Hij grijpt beider hand en legt de handen ineen; KATHARINA *houdt het gelaat afgewend, maar verzet zich niet.)*
Petruccio, alle heil! gij zijt een paar.

Gremio *en* Tranio.

Wij zijn getuigen en wij zeggen amen.

Petruccio.

Bruid, vader, vrienden, thans vaarwel; ik moet
Nu naar Venetië; Zondag is nabij; —
Er moeten ringen, dingen, feestdos zijn;
Kom, kus mij, Kaatjen; Zondag is 't festijn.
(PETRUCCIO *en* KATHARINA *naar verschillende kanten af.*)

Gremio.

Werd ooit een echt zoo plotseling beklonken?

Battista.

Voorwaar, 'k doe als een koopman, die soms slaagt,
Als hij in eens dolzinnig alles waagt.

Tranio.

Hier zou de waar verliggen, nu zal ze u
Nog voordeel geven, of op zee vergaan.

Battista.

Het voordeel, dat ik zoek, is rust en vreê.

Gremio.

Geen twijfel, of de rust valt hem niet meê. —
Maar nu, Battista, van uw jongste dochter;
't Is nu de dag, zoo lang door ons verbeid.
Ik ben uw buur en vroeg het eerst haar hand.

Tranio.

Ik min Bianca meer, dan ooit de tong
Kan spreken, of het hart bevroedt.

Gremio.

Jong mensch,
Mij werd wis meer dan u het hart geboeid.

Tranio.

Grauwbaard, ùw min verkilt.

Gremio.

En de uwe schroeit.
Weg, spring-in-'t-veld! alleen wat rijp is voedt.

Tranio.

Het oog der vrouw vindt enkel jonkheid goed.

Battista.

Stil, heeren! 'k maak aan dezen strijd een eind.
Dat daden spreken om den prijs te winnen;
En hij die van u tweeën aan mijn dochter
Het grootste huw'lijksgoed verzeek'ren kan,
Die voer' de bruid naar huis. —
Signore Gremio, wat kent gij haar toe?

Gremio.

Gij kent, vooreerst, mijn huis hier in de stad:
't Is rijk voorzien van goud- en zilverwerk,
Waschbekkens, kommen, voor haar fijne hand,
De wand alom met Turksch tapijt gedekt,
Mijn schat van kronen in ivoren koffers,
Vloerkleeden, fraaie spreien, welbewaard
In cederhouten kisten, bedbehangsels,
Troonhemels, Turksche kussens, rijk gezoomd
Met paarlen, dan gordijnen, geborduurd
Met gouddraad, werk van Venetiaansche kunst,
Fijn linnen, brons- en koperwerk, en alles,
Wat in een deftig huis benoodigd is;
Dan heb ik op mijn hoeve een honderdtal
Melkkoeien, vette ossen tien dozijn;
En al het oov'rige is zoo navenant.
Ik ben al wat op leeftijd, dit is waar;
Maar sterf ik morgen, al het mijne is 't hare,
Als zij slechts mijn wil zijn, zoolang ik leef.

Tranio.

Nu, dit „slechts mijn" was kostlijk; — hoor thans mij!
'k Ben een'ge zoon en erfgenaam mijns vaders;
Schenkt gij uw dochter mij tot vrouw, dan zijn
Voor haar in 't rijke Pisa drie, vier huizen,
Zoo goed als hier in Padua de oude Gremio
Er een maar toonen kan, dan nog tweeduizend
Dukaten jaarlijksche opbrengst van de hoeven
Met vruchtbaar land; dit wordt op haar gezet. —
Nu, signor Gremio, zit gij niet in 't nauw?

Gremio.

Tweeduizend stuks dukaten 's jaars van land!
Zooveel brengt al mijn land mij saam niet op;
Maar zij zal 't hebben; 'k geef een koopvaardijschip,

Dat bij Marseille nu ter reede ligt; —
Nu, sloeg ik u daar met dit handelsschip?

Tranio.

Mijn vader, Gremio, heeft, — men weet het, — drie
Koopvaarders, dan nog twee galjoten en
Nog twaalf galeiën; 't wordt haar toegekend;
En wat ge ook biedt, ik bied haar tweemaal meer.

Gremio.

Neen, 'k bood reeds alles aan; ik heb niet meer;
En meer dan 'k heb, kan ik haar toch niet bieden; —
Verkiest ge mij, dan is al 't mijne aan haar.

Tranio.

Dan is, naar uw belofte, 't meisjen mijn,
En buiten kijf; 'k heb Gremio getroefd.

Battista.

Ja, ik erken, dat gij het meeste biedt;
En als uw vader zekerheid wil geven,
Dan is zij u; zoo niet, verschoon mij dan;
Stierft gij voor hem, waar bleef haar huwlijksgift?

Tranio.

Geen uitvlucht! hij is oud en ik ben jong.

Gremio.

De menschen sterven jong, zoowel als oud.

Battista.

Hoort, heeren, mijn besluit.
Gij weet nu, dat mijn dochter Katharina
Aanstaanden Zondag trouwen gaat; den Zondag
Die volgt, vier' dan Bianca haar verloving,
Zoo gij mij zekerheid verschaft, met u;

Zoo niet, met Signor Gremio;
Vaart beiden wel thans, en aanvaardt mijn dank.
(BATTISTA *af.*)

Gremio.

Dag, buurman! — Knaap, ik ben niet bang; uw vader
Waar' stapelgek, als hij u alles gaf,
En daardoor, oud en zwak, bij u de voeten
Moest steken onder tafel. Dwaas gekal!
Een oude rot loopt zoo niet in den val.
(GREMIO *af.*)

Tranio.

Vervloekt uw listig, geel en rimp'lig bakhuis!
Maar 'k nam daar toch uw prentjen met een tien. —
Nu komt het er op aan, mijn heer te helpen. —
Het eenigst is, dat Schijn-Lucentio zorgt
Een vader Schijn-Vincentio te verkrijgen;
Een vreemd geval; 't is meest de taak van vaders
Zich kind'ren te verwekken; bij deze vrijerij
Verwekt het kind een vader; o slimheid, sta mij bij!
(TRANIO *af.*

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Een kamer in Battista's *huis.*

LUCENTIO, HORTENSIO *en* BIANCA *komen op.*

Lucentio.

Terug, gij veed'laar! Man, gij wordt te vrij!
Ontschoot u reeds de groet, waarmede u pas
Haar zuster Katharina heeft verfrischt?

Hortensio.

Gij, twistziek schoolpedant! deez' jonkvrouw is
De schutsgeest van de harmonie der heem'len;
Laat mij alzoo den voorrang; hebben wij
Een uurtjen aan muziek besteed, dan worde
Gelijke tijd aan 't lezen toegewijd.

Lucentio.

Bekrompen weetniet, heeft het lezen u
Zelfs niet geleerd, waartoe muziek wel dient?
Is 't niet, om 's menschen geest wat te verfrisschen
Na diep gepeins, na 't zwoegen van den dag?
Erken dus 't voorgaan der philosophie,
En kom in 't rustuur met uw harmonie.

Hortensio.

Sinjeur, gij tart mij steeds; dit duld ik niet!

Bianca.

Maar, heeren, beiden doet gij me onrecht aan,
En twist, waar mijn keus toch alleen beslist;
Ik ben geen schoolkind, dat de roede ducht;
'k Wil aan geen uur of tijd gebonden zijn,
Maar neem mijn les zooals ik zelf verkies,
En ik beslecht den twist: hier zetten we ons: —
Neem gij uw speeltuig, tokkel midd'lerwijl;
Zijn les zal uit zijn, eer gij hebt gestemd.

Hortensio (*tot* Bianca).

Gij houdt met lezen op, als ik gestemd heb?
(Hij gaat naar den achtergrond.)

Lucentio.

Nooit, zou ik wenschen; — (*Tot* Hortensio.) stem dan ['t instrument.

Bianca.

Waar zijn we laatst gebleven?

Lucentio.

Hier, mejonkvrouw.
Hic ibat Simois, hic est Sigeia tellus;
Hic steterat Priami regia celsa senis.

Bianca.

Vertaal mij dit.

Lucentio.

Hic ibat, zooals ik u reeds gezegd heb, — *Simois,* ik ben Lucentio; — *hic est,* zoon van Vincentio van Pisa, — *Sigeia tellus,* zoo verkleed om uwe liefde te winnen; — *hic steterat,* en de Lucentio, die naar uw hand staat, — *Priami,* is mijn dienaar Tranio, — *regia,* die mijn rol speelt, — *celsa senis,* om den ouden verliefden gek om den tuin te leiden.

Hortensio *(terugkeerend).*

Mejonkvrouw, 't speeltuig is gestemd.

Bianca.

Laat hooren!
(Hortensio *speelt.*)
O foei, de discant is nog valsch.

Lucentio.

Begin van nieuws af aan, man, stem nog eens.
(Hortensio *gaat terug.*)

Bianca.

Laat mij nu zien of ik 't vertalen kan.
Hic ibat Simois, ik ken u niet; — *hic est Sigeia tellus,* ik vertrouw u niet; — *hic steterat Priami,* pas op, hij hoore ons niet; — *regia,* vlei u maar niet; *celsa senis,* doch wanhoop niet.

Hortensio.

Jonkvrouw, 't is nu gestemd.
(Hij speelt eenige accoorden.)

Lucentio.

De bas nog niet.

Hortensio.

De bas is zuiver, bas gij maar zoo niet. —
Wat wordt die hond, die schoolvos onbeschaamd!
De kerel, bij mijn ziel, hij maakt haar 't hof!
Pedascule, 'k houd u nog meer in 't oog!

Bianca.

De tijd moog' 't leeren, maar ik twijfel nog.

Lucentio.

O, twijfel niet; — *(Hardop, daar* Hortensio *nadert.)*
geloof me, Æacides
Is Ajax, naar zijn voorzaat zoo genoemd.

Bianca.

'k Geloof 't, wijl gij mijn leeraar zijt; doch anders,
'k Verzeker u, ik hield mijn twijfel vol.
Maar 't zij dan zoo. — Thans Licio, tot uw dienst; —
Gij, goede meesters, duidt het mij niet euvel,
Dat ik zoo met uw tweeën heb geschertst.

Hortensio (*tot* Lucentio).

Ga gij maar wand'len; laat mijn les hier vrij,
Want ik geef niet in trio's onderricht.

Lucentio.

Staat gij zoo op uw recht, heer? — 'k Moet wel gaan;
Doch houd een oog in 't zeil, want naar ik denk,
Wordt onze fraaie muzicus verliefd. *(Hij gaat ter zijde.)*

Hortensio.

Aleer gij, jonkvrouw, in de snaren grijpt,
En op mijn wijs de vingerzetting leert,
Begin ik met het A B C der kunst;
De gamma leer ik u in korter tijd
En boeiender; ik ga meer recht naar 't doel,
Dan vóór mij ooit een man van 't vak het deed;
Hier hebt gij haar in keurig duid'lijk schrift.

Bianca.

Wel man, ik ben de gamma lang voorbij.

Hortensio.

Leg toch die van Hortensio niet ter zij.

Bianca *(leest).*

Ik ben de gamma, *grond van elk accoord;*
A re — *zegg', welk een pijl Hortensio griefde;*
B mi — *Bianca, schenk me uw hart, uw woord;*
C fa ut — *Ach, ik leef slechts door uw liefde;*
D sol re — *Sleutel met een dubb'le noot;*
E la mi — *Ja is leven, weig'ring dood.*

Is dit een gamma? die bevalt mij niet;
Ik houd mij liefst aan de oude en goede leerwijs,
En heb geen lust in dwaze nieuwigheid.

(Een Bediende komt op.)

Bediende.

Uw vader, jonkvrouw, vraagt, dat gij voor heden
Uw boeken rust geeft, en uw zusters kamer
Opsieren helpt voor 't bruiloftsfeest van morgen.

Bianca.

Vaartwel, mijn beste meesters, ik moet heen.

(BIANCA *en de Bediende af.*)

Lucentio.

Dan, jonkvrouw, heb ik ook geen grond tot blijven.

(LUCENTIO *af.*)

Hortensio.

Maar ik heb grond, dien schoolvos na te speuren!
Hij ziet er uit, als waar' hij ook verliefd; —
Maar werpt gij zoo u weg, Bianca, dat
Ge uw dwalend oog op ieder lokaas slaat,
Dan strijk' met u wie wil; zijt gij zoo grillig,
'k Zoek elders heil, en gij wordt me onverschillig.

(HORTENSIO *af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Aldaar. *Voor* Battista's *huis.*

BATTISTA, GREMIO, TRANIO, KATHARINA, BIANCA, LUCENTIO *en Bedienden komen op.*

Battista (*tot* TRANIO).

Dit is de dag, Lucentio, vastgesteld
Voor Katharina's en Petruccio's huw'lijk,

En nog hoor ik van onzen schoonzoon niets;
Wat zal dat een gepraat, een spotten zijn,
Dat er geen bruîgom is, terwijl de priester
Gereed staat om het huwlijk in te zeeg'nen!
Niet waar, Lucentio, welk een smaad op ons!

Katharina.

't Is smaad op mij! Ja, 'k werd genoopt, de hand
Met tegenzin te reiken aan een dollen,
Grilzieken wildeman, die vliegensvlug
Verloofd wil zijn, maar trouwen, als 't hem lust.
Ik zeide 't wel, 't was een bezeten zot;
Die bitt're scherts verbergt in lompheids schijn,
Die graag, om maar voor grappig door te gaan,
Een duizend meisjes vraagt, het huw'lijk afspreekt,
De gasten nooden, de geboden gaan,
Maar 't bruidjen op de bruiloft zitten laat.
Nu wijst een elk op de arme Katharina,
En lacht: „Ei ziet, daar gaat Petruccio's vrouw,
Als die maar komen en haar hebben woû."

Tranio.

Bedaar, Kath'rina, en ook gij, Battista;
Ik zweer er op, Petruccio meent het goed,
Wat hem ook stremme in 't houden van zijn woord.
Zij hij wat ruw, verstandig is hij zeer;
Drijv' hij den spot, hij is een man van eer.

Katharina.

O, had hem Katharina nooit gezien!

(Katharina *gaat weenend heen, gevolgd door* Bianca *en Anderen.*)

Battista.

Ga, kind, het spreekt van zelf dat gij nu weent,
Want zulk een hoon verdroeg geen heil'ge zelfs,
Laat staan een driftkop van uw kreeg'len aard.

(BIONDELLO *komt op.*)

Biondello.

O heer, heer! nieuws, oud nieuws en nieuws, zooals gij nog nooit gehoord hebt!

Battista.

Wat! nieuw en tevens oud? hoe kan dit zijn?

Biondello.

Wat! is het geen nieuws, te hooren, dat daar Petruccio komt?

Battista.

Is hij gekomen?

Biondello.

Wel neen, heer.

Battista.

Wat dan?

Biondello.

Hij is bezig te komen.

Battista.

Wanneer zal hij hier zijn?

Biondello.

Als hij staat, waar ik sta, en u daar ziet.

Tranio.

Komaan, voor den dag met uw oud nieuws!

Biondello.

Wel, Petruccio komt daar aan, met een nieuwen hoed en een oud wambuis; met een oude broek, die al driemaal gekeerd is; met een paar laarzen, die al voor kaarsenbakken gediend hebben, de een gegespt, de ander geregen, een ouden roestigen degen uit een stadsarsenaal, met een gebroken gevest en zonder haak; met twee ge-

broken broeknestels; zijn paard met ontwrichte heup, met een oud wormstekig zadel en tweederlei stijgbeugels; bovendien, kuchende en niet vrij van ruggemergstering; lijdend aan speekselvloed, last hebbende van huidworm, vol gallen en met spatten, gestreept van de geelzucht, met ongeneeslijke halsgezwellen, sterk onderhevig aan duizelingen, opgevreten van de wormen, met een zadelrug en boegkreupel; zwak op de voorhand, en met een half verbogen stang en een hoofdstel van schapenleer, dat gedurig, als men het paard sterk ophield bij het struikelen, gebroken en dan weer aan elkander geknoopt is; een cingel, die al zesmaal gelapt is en een staartriem met fluweel van een dameszadel, waar nog mooi met koperen nagels twee letters van haar naam op staan, en die hier en daar met pakgaren gelapt is.

Battista.

En wie vergezelt hem?

Biondello.

Zijn lakei, heer, en die is waarachtig al evenzoo opgetuigd als het paard; hij heeft een garen hoos aan het eene been en een wollen sok aan het andere; den eenen knieband van rooden, den ander van blauwen zelfkant; een ouden hoed, en daarop „de veertig lustige liefdeliedjes" bij wijze van vederbos; een gedrocht, een waar gedrocht in zijn kleeding, in het geheel niet als een christenbediende of een edelmanslakei.

Tranio.

Een vreemde luim, die tot dit doen hem drijft;
Maar toch, hij gaat wel meer wat min gekleed.

Battista.

'k Ben blij toch, dat hij komt, hoe 't dan ook zij.

Biondello.

Wel, heer, hij komt niet.

Battista.

Hebt gij dan niet gezegd, dat hij daar kwam?

Biondello.

Wie? dat Petruccio kwam?

Battista.

Ja, dat Petruccio kwam.

Biondello.

Neen, heer, zijn paard komt, met hem er boven op.

Battista.

Och kom, dat is hetzelfde.

Biondello.

Neen, bij Sint Japik, en een duit verwed ik er om:
Een paard en een man is meer dan een, schoon lang
[geen ruiterdrom.

(Petruccio *en* Grumio *komen op.*)

Petruccio.

Waar is hier 't schoon gezelschap? wie is thuis?

Battista.

Goed, dat gij komt.

Petruccio.

En toch kom ik niet goed.

Battista.

Toch hinkt gij niet, heer.

Tranio.

Niet zoo goed gekleed,
Als ik wel wenschte.

Petruccio.

Al ware ik fijn gekleed,
Toch stoof ik met dezelfde vaart hier in.

Maar waar is Kaatjen? waar mijn lieve bruid? —
Hoe vaart mijn vader? — Vrienden, zijt gij boos?
Wat gapen mij deze eed'le gasten aan,
Als ware hier iets wondervreemds verschenen,
Als zagen zij een monster, een komeet?

Battista.

Wel, heer, gij weet, dit is uw huwlijksdag;
Eerst waren wij bedroefd, dat gij niet kwaamt;
En thans nog meer bedroefd, dat gij zoo komt,
Foei, weg die kleeding! zij onteert uw stand,
En is een doorn in 't oog bij zulk een feest!

Tranio.

En zeg ons, welk een oorzaak van gewicht
Zoo lang u van uw bruid verwijderd hield
En zoo onkenbaar u hierhenen dreef?

Petruccio.

't Verhalen maakte uw oor, mijn tong vermoeid;
Genoeg, ik kwam hier aan en hield mijn woord,
Doch kon niet alles doen wat ik beloofde.
Maar dit zal ik te zijner tijd wel zoo
Rechtvaardigen, dat gij tevreden zijt.
Maar waar is Kaatjen? 'k Sta te lang reeds hier,
De zon staat hoog; 't is tijd ter kerk te gaan.

Tranio.

Ga toch niet zoo gekleed naar uwe bruid,
Kom met mij mee, trek kleed'ren aan van mij.

Petruccio.

Neen, waarlijk niet; neen, zoo bezoek ik haar.

Battista.

Maar zoo, verwacht ik, gaat gij niet ter trouw.

Petruccio.

Waarachtig, zoo; daarom, geen woorden meer!

Zij trouwt met mij, en niet met mijn gewaad;
Herstelde ik, wat zij mij verslijten zal
Zoo snel, als ik dit poover kleed vervang,
't Waar' goed voor Kaatje' en beter voor mijzelf.
Maar dwaas, dat ik met u hier babb'len blijf,
En niet mijn bruid een blijden morgen wensch,
Dien naam bezeeg'lend met een teed'ren kus!

(PETRUCCIO, GRUMIO *en* BIONDELLO *af.*)

Tranio.

Hij heeft een doel met deze dolle kleeding;
Maar laat ons, is het moog'lijk, hem bepraten,
Dat hij zich voor den kerkgang beter kleedt.

Battista.

Ik volg hem om te zien, waar dit op uitloopt.

(BATTISTA, GREMIO *en Bedienden af.*)

Tranio (tot LUCENTIO).

Heer, bij haar liefde hebben wij ook nog
Haars vaders jawoord noodig, en hiertoe
Zie ik, zooals ik reeds u heb gezegd,
Naar iemand uit, — het doet er niet veel toe
Wie 't is; wij zullen hem zijn rol wel leeren, —
Die voor Vincentio van Pisa speelt;
Die waarborg' schrift'lijk hier in Padua
U grooter sommen zelfs dan ik beloofde.
Dan ziet gij spoedig uwe hoop vervuld,
En huwt uw bruidjen met haars vaders wil.

Lucentio.

Als maar mijn kameraad, die and're leeraar,
Bianca's schreden niet zoo scherp in 't oog hield,
Dan waar' een heim'lijke echt het best. Is die
Gesloten, zegge ook heel de wereld „neen",
Ik trots geheel de wereld, zij blijft mijn.

Tranio.

Wij willen dit van stap tot stap bepraten,
En uitzien, wat ons voordeel brengen kan;
Licht foppen wij dan grauwbaard Gremio,
Den schuwen loeroog, vader Minola,
Den smachtenden muziekgek Licio,
En alles voor mijn heer, Lucentio. —

(Gremio *komt terug.*)

Reeds uit de kerk terug, signore Gremio?

Gremio.

Zoo vlug als ik maar ooit de school ontvlood.

Tranio.

En komt de jonge man en vrouw reeds aan?

Gremio.

De jonge man? zeg eer, de wildeman,
Een kregelkop, dit zal zij ondervinden.

Tranio.

Wat, kreeg'ler nog dan zij? Dit kan toch niet.

Gremio.

Een duivel is hij, duivel, satan zelf.

Tranio.

Zij is een duivelin, des duivels moêr.

Gremio.

Zij is een kind, een duifje', een lam bij hem.
'k Zal u vertellen; op des priesters vraag:
„Wenscht gij deez' Katharina tot uw vrouw?"
Riep hij: „Verduiveld graag", en vloekte zoo,
Dat van den schrik de priester 't boek liet vallen;
En toen hij, om het op te rapen, bukte,
Gaf hem de dolle bruîgom zulk een duw,

Dat paap en boek daar lag, en boek en paap:
Toen riep hij: „Raap hen op! wie lust heeft, raap!"

Tranio.

Wat zeî de deerne, toen de man weer stond?

Gremio.

Ze beefde, want haar gade stampte en zwoer,
Dat hem de kapelaan voor 't lapjen hield.
Maar nauw'lijks was de plechtigheid volbracht,
Of hij schreeuwt luid om wijn en roept: „Daar ga je",
Als was hij op zijn schip, en met zijn volk
Na storm aan 't drinken, — giet den wijn naar binnen,
En wierp, wat van 't geroosterd brood in 't glas
Nog over was, den koster in 't gezicht;
En uit geen and'ren grond,
Dan dat zijn baard zoo schraal en hong'rig was,
Dat die bij 't drinken om een sopjen vroeg;
Toen greep hij woest zijn bruidjen om den hals,
En gaf haar zulk een smakkend luiden kus,
Dat, toen hij losliet, heel de kerk weerklonk.
Toen ik dit zag, liep ik van schaamte weg,
En zeker volgt de trein mij op den voet.
Zoo dwaas een huw'lijk werd nog nooit gesloten; —
Ja, luister! 'k hoor de muzikanten al!

(Muziek.)

(Petruccio, Katharina, Bianca, Battista, Hortensio, Grumio *en Anderen komen op.*)

Petruccio.

Mijnheeren, vrienden, 'k dank u voor uw moeite;
Ik weet, gij dacht hier met mij aan te zitten
En hebt een kost'lijk bruiloftsmaal gereed;
Maar tot mijn spijt drijft groote haast mij heen,
Waarom ik hier nu afscheid nemen wil.

Battista.

Is 't moog'lijk, wilt gij nog deze' avond weg?

Petruccio.

Ik moet bij dag nog heen, eer de avond valt; —
Wees niet verbaasd; waar' de oorzaak u bekend,
Eer drongt gij, dat ik ga, dan dat ik blijf.
Vereerd gezelschap, dank u allen, die
Getuigen waart, hoe ik mijn leven aan
Deez' zachte, lieve en eerb're gâ verbond;
Spijst met mijn vader, wijdt een dronk aan ons,
Want ik moet heen; — en nu, vaart allen wel.

Tranio.

Laat u verbidden, blijf tot na het maal.

Petruccio.

Het kan niet zijn.

Gremio.

Laat mij u dan verbidden.

Petruccio.

Het kan niet zijn.

Katharina.

Laat mij u dan verbidden.

Petruccio.

Nu is het goed.

Katharina.

Is 't u nu goed, te blijven?

Petruccio.

Het is mij goed, dat gij me om 't blijven bidt;
Maar blijven kan ik niet, hoe gij me ook bidt.

Katharina.

Zoo gij mij liefhebt, blijf.

Petruccio.

Grumio, mijn paarden!

Grumio.

De paarden staan klaar, heer, de haver heeft ze al opgevreten.

Katharina.

Nu dan,
Doe wat gij wilt, vandaag reis ik niet af;
Ook morgen niet, niet eer dan ik 't verkies.
De deur is open, heer, daar ligt uw weg;
Hots gij maar weg, als gij op spelden staat;
Ik ga niet heen, niet eer dan ik 't verkies; —
Dat moet toch wel een echte brombeer zijn,
Die zoo op de' eersten dag zijn klauw al toont!

Petruccio.

Kom, Kaatjen, kalm; ik bid u, word niet boos.

Katharina.

Ik wil nu boos zijn; waarom blijft gij niet?
Neen, vader, stil; hij blijft zoolang ik wil.

Gremio.

O heer, daar hebt ge 't lieve leven al!

Katharina.

Komt, heeren, voorwaarts nu naar 't bruiloftsmaal!
Ik zie het al, de vrouw wierd een malloot,
Had zij de kracht, den moed niet tot verzet.

Petruccio.

Zij zullen doen wat gij gezegd hebt, Kaatjen; —

Gehoorzaamt allen; 't is de bruid die 't wil;
Viert feest en jubelt; voert de vreugd in top;
Wijdt aan haar vleklooze onschuld meen'gen dronk;
Weest uitgelaten dol, — of hangt u op;
Maar hier mijn beste Kaat, zij gaat met mij.
Neen, blikt niet boos, stampt, raast en tiert maar niet;
'k Wil meester zijn van wat mijn eigen is;
Zij is mijn have en goed; zij is mijn huis,
Mijn huisgerief, mijn veld, mijn korenschuur,
Mijn paard, mijn os, mijn ezel, ja mijn al;
Hier staat ze; wie het hart heeft, raak' haar aan;
Ik daag ter rekenschap wien ook, die stout
Den weg me in Padua verspert. — Trek, Grumio,
Trek, trek uw zwaard; zie, ons omsing'len roovers;
Bevrijd uw meesteres: toon u een man; —
Vrees niets, mijn schat; zij doen u niets, mijn Kaatjen;
Ik ben uw schuts', al waren ze een miljoen!

(PETRUCCIO, KATHARINA *en* GRUMIO *af.*)

Battista.

Nu, laat hen gaan, een paar zoo zacht als lamm'ren.

Gremio.

Waar' 't niet zoo snel gegaan, 'k waar' dood van 't lachen.

Tranio.

Zoo dol een echt werd nergens ooit vertoond!

Lucentio.

Wat zegt ge, jonkvrouw, thans wel van uw zuster?

Bianca.

Ze is een zottin, en heeft een zot tot maat.

Gremio.

Ik sta hem borg, zijn Kaatjen blijkt een Kaat.

Battista.

Komt, buren, vrienden! Bruid en bruidegom
Ontbreken, ja, aan onze tafel, maar
Daarom ontbreken lekkernijen niet; —
Neem gij de plaats des bruîgoms in, Lucentio;
En gij, Bianca, eens de plaats der bruid.

Tranio.

Zal dus Bianca leeren bruid te spelen?

Battista.

Dat zal ze, ja, Lucentio. — Vrienden, komt!
(Allen af.)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Een zaal in Petruccio's *landhuis.*

GRUMIO *komt op.*

Grumio.

Naar den drommel met alle lamme knollen, met alle dolle meesters, met alle smerige wegen! Werd ooit een mensch zoo geklopt? werd ooit een mensch zoo beklodderd? werd ooit een mensch zoo afgebeuld? Ik ben vooruitgestuurd om vuur aan te maken, en zij komen achterop om zich te warmen. Ja, was ik niet zoo 'n kleine pot, die gauw heet wordt, dan zouden waarachtig mijn lippen aan de tanden vastvriezen, mijn tong aan mijn gehemelte, mijn hart in mijn lijf, eer ik vuur genoeg had om mij te ontdooien; — maar ik zal mijzelf warm maken door het vuur aan te blazen; want, van dit weer gesproken, een langer kerel dan ik zou koû vatten. Heila, ho, Curtis!

(CURTIS *komt op.*)

Curtis.

Wie roept daar met zoo'n bevroren stem?

Grumio.

Een stuk ijs; en als ge het niet gelooven wilt, glijd dan maar van mijn schouder tot mijn hiel, zonder meer aanloop dan van mijn hoofd tot mijn nek. Vuur, vuur, beste Curtis!

Curtis.

Is onze heer op de komst met zijn vrouw, Grumio?

Grumio.

Ja, ja, Curtis, ja; en daarom vuur, vuur; en gooi er geen water, geen water op!

Curtis.

Is zij wezenlijk zoo 'n heetgebakerde feeks, als men vertelt?

Grumio.

Ja zeker, beste Curtis, maar vóór deze vorst; want, zooals ge weet, de winter maakt alles mak: man, vrouw en beest; want hij heeft mak gemaakt mijn ouden meester, mijn jonge meesteres en mij ook, broeder Curtis.

Curtis.

Loop rond, gij zotskap van drie duim! ik ben geen beest.

Grumio.

Ben ik maar drie duim? Nu, uw hoorn is wel een voet lang; en zoo lang ben ik op zijn minst. Maar wilt ge nu het vuur eens aanmaken, of zal ik over u klagen bij onze meesteres? dan zult ge haar hand, — en ze is bij de hand, — gauw voelen, tot uw kouden troost, omdat ge zoo lauw zijt in uw warmen dienst.

Curtis.

Komaan, Grumio, vertel me, wat gaat er zoo al in de wereld om?

Grumio.

De wereld is koud, Curtis, alleen uw dienst is een warm baantje, en daarom vuur. Doe wat ge doen moet, en ge krijgt wat ge hebben moet; want mijn meester en mijne meesteres zijn bijna doodgevroren.

Curtis.

Het vuur is al aan, en dus, beste Grumio, voor den dag met wat nieuws!

Grumio.

Nu, hoor dan; „Er waren zeven kikkertjes" *(Hij zingt.)* en zooveel nieuwtjes, als er maar willen ontdooien.

Curtis.

Loop rond met je snorrepijperijen; wat meent ge? ik vat je niet.

Grumio.

Daar hebt ge gelijk in, want dan hadt ge ook de koû, die ik gevat heb; daarom vuur! Waar is de kok? is het avondeten klaar, het huis netjes in orde, zijn de biezen gestrooid, de hoekjes geraagd, de luî in hun nieuw bombazijn, hun witte kousen en alle bedienden in hun bruîgomspakken?

Zijn de kannen kant en de bekers klaar,
Niets aangebrand en alles goed gaar,
En de vloer wel gezand voor het jonge paar?
Is alles in orde?

Curtis.

Alles klaar; en daarom, ik bid je, wat nieuws!

Grumio.

Dan moet je weten, vooreerst, dat mijn paard doodmoe is; en dan, dat mijn meester en mijn meesteres ongemakkelijk zijn uitgevallen.

Curtis.

Zoo?

Grumio.

Ja, uit het zaâl in den modder; en daar is een heele geschiedenis aan vast.

Curtis.

Zoo, laat hooren, beste Grumio!

Grumio.

Stil, aan 't oor.

Curtis.

Hier.

Grumio.

Daar. *(Hij geeft* CURTIS *een oorveeg.)*

Curtis.

Dat is het verhaal voelen, in plaats van het te hooren.

Grumio.

En daarom mag het een gevoelvol verhaal heeten; maar 't was alleen om bij uw oor aan te kloppen en gehoor te vragen. Nu begin ik: *primo*, we kwamen daar een morsigen heuvel af en mijn meester reed achter mijn meesteres.

Curtis.

Samen op één paard?

Grumio.

Wat vertel je?

Curtis.

Samen op een paard?

Grumio.

Vertel jij dan de geschiedenis; — maar, als ge me niet in de rede waart gevallen, zoudt ge gehoord hebben, hoe haar paard viel en zij onder haar paard; dan zoudt ge gehoord hebben, hoe modderig het daar was; hoe zij

beklodderd werd; hoe hij haar daar liet liggen met haar paard boven op haar; hoe hij mìj sloeg, omdat hàar paard struikelde; hoe zij door den modder waadde, om hem van mij af te rukken; hoe hij vloekte; hoe zij smeekte, — zij die nooit te voren gesmeekt had; hoe ik schreeuwde; hoe de paarden wegliepen; hoe haar teugel doorscheurde: hoe ik mijn staartriem verloor; — en nog veel andere gedenkwaardige dingen, die nu in vergetelheid zullen vergaan, en gij zult in onwetendheid tot uw graf wederkeeren.

Curtis.

Op die manier is hij nog erger helleveeg dan zij.

Grumio.

Ja, en dat zult gij en de verwaandsten van u allen ondervinden, als hij thuis komt. Maar wat blijf ik over dit alles leuteren? — roep toch Nathaniel, Jozef, Klaas, Flip, Walter, Suikersnoep en de rest; laten zij hun haar goed glad kammen, hun blauwe kamizolen goed borstelen en hun kousebanden gelijk strikken; laten ze een buiging maken met hun linkerbeenen; en het hart niet hebben om een haar aan te raken van mijn meesters paardestaart, voordat ze hun handen gekust hebben. Zijn ze allen klaar?

Curtis.

Ja zeker.

Grumio.

Roep ze dan hier.

Curtis.

Heila, hoort dan toch! Hier, ge moet mijn meester te gemoet gaan, om een goed figuur te maken voor mijn meesteres.

Grumio.

Nu, ze heeft al wel een figuur van haar eigen.

Curtis.

Nu, wie weet dat niet?

Grumio.

Jij niet, zoo het schijnt, daar je anderen oproept om voor haar een figuur te maken.

Curtis.

Ik riep hen, om haar eer te bewijzen.

Grumio.

Je hoeft haar geen heer te wijzen; ze heeft er al een, en daar ze 't wel mee doen kan.

(Eenige Bedienden komen op.)

Nathaniel.

Welkom thuis, Grumio!

Flip.

Hoe gaat het, Grumio?

Jozef.

Kijk eens aan! Grumio!

Klaas.

Zoo, zoo, onze vriend Grumio!

Nathaniel.

Hoe staat het er mee, oude jongen?

Grumio.

Welkom, jij; hoe gaat het? jij; kijk eens, jij; onze vriend, jij; — en zoo ben ik rond met groeten. En zegt me 'reis, mooie jongens, is alles klaar, is alles in de puntjes?

Nathaniel.

Alles is in orde; zal onze baas er al gauw wezen?

Grumio.

Hij is vlak bij huis, zal dadelijk afstijgen; past daarom op, — Heere beware, stil, daar is hij al!

(Petruccio *en* Katharina *komen op.*)

Petruccio.

Waar is 't geboeft'? Wat! niemand aan de deur,
Die mij den beugel hield, het paard mij afnam!
Waar is Nathaniel, Gregoor en Flip?

Allen.

Hier, hier, heer! hier, heer!

Petruccio.

Hier, heer! hier, heer! hier, heer! hier, heer!
Gij ezelskoppen! luie, lompe vlegels!
Wat, geen ontvangst? geen ijver? geen respect? —
Zeg, dwaas, dien ik vooruitgezonden heb!

Grumio.

Hier, heer; nog even dwaas als toen ik ging.

Petruccio.

Jij boerenlummel, schaapskop, ezelskind!
Heb ik je niet gezegd, dat jij in 't park
Met dit geboeft' mij tegenkomen zoudt?

Grumio.

Nathaniel's rok, heer, was zoo erg getarnd;
En Gabriel's schoenen sloften telkens uit;
Er was geen zwartsel meer voor Peter's hoed;
De scheê van Walter's dolk werd juist gelapt;
In 't beste pak slechts Adam, Ralph en Flip,
Al de and'ren haav'loos en gescheurd; maar toch,
Zooals ze zijn, ze staan daar tot uw dienst.

Petruccio.

Vlug, schoeljes, vliegt; en brengt het avondmaal! —
(De Bedienden af. — Petruccio *zingt.)*
„Waar zijn mijn goede dagen heen?
„Waar zijn" — Ga zitten, Kaatjen, welkom thuis!
Oef, oef, oef, oef!
(Het eten wordt opgebracht.)
Komaan, wat vlug! — Wees vroolijk, liefste Kaatjen!
Mijn laarzen uit, schavuiten, vlegels, komt!
(Hij zingt.) „Een kloosterling in grauwe pij,
Die kwam een heilig huis voorbij;" —
Wat, schurk! je trekt mijn voet daar uit het lid;
Pak aan! *(Hij geeft hem een oorveeg.)* en trek die and're [beter uit. —
Wees vroolijk, Kaatjen; — water hier! en vlug! —
Waar is mijn poedel Hector? — Knaap, ga zeggen,
Dat Ferdinand, mijn neef, hier komt; — *(Een Bediende af.)*
dien moet
Gij leeren kennen, Kaatjen, kus hem welkom.
Waar zijn mijn muilen? — Komt het water haast?
(Een Bediende biedt hem een waschkom en waterkan aan.)
Verfrisch u, Kaatjen; wees hier hart'lijk welkom.
(De Bediende laat de kan vallen.)
Infame vlegel! laat gij 't vallen? Hier! *(Hij slaat hem.)*

Katharina.

Verschoon het, man; het was bij ongeluk.

Petruccio.

Het is een schoelje, een langoor, een schavuit!
Ga zitten, Kaatjen, gij zult hong'rig zijn.
Doet gij 't gebed, mijn lieve Kaatjen, of ik? —
Wat is dat? Lamsbout?

Eerste Bediende.

Ja.

Petruccio.

Wie bracht dat?

Eerste Bediende.

Ik.

Petruccio.

't Is aangebrand; en zoo is al het eten;
Wat hondevolk! — Waar is die schelmsche kok?
Hoe hebt, gij schurken, 't hart, op onze tafel
Zulk goed te brengen, dat oneetbaar is?
Dáár, houdt het zelf, hier, borden, schotels, alles;
(Hij werpt het eten enz. over den vloer.)
Gij stomme vlegels, lomperds, galgenaas!
Wat! bromt ge? 'k Zal u leeren, hoe het hoort!

Katharina.

Ik bid u, wees niet driftig, lieve man;
Het eten was heel goed, als gij 't woudt proeven.

Petruccio.

Neen, Kaatjen; 't was verdroogd en aangebrand;
Zulk eten is uitdrukk'lijk mij verboden,
Omdat het gal verwekt en ergernis;
Veel beter is het, dat wij beide vasten, —
Want beiden zijn we alreeds van aard cholerisch, —
Dan dat we ons prikk'len met verbraden vleesch.
Geduld maar, morgen zal het beter zijn; —
Kom mee; ik breng u naar uw bruidsvertrek.

(Petruccio, Katharina *en* Curtis *af.*)

Nathaniel *(vooruitkomend).*

Zeg, Peter, hebt gij ooit zoo iets gezien?

Peter.

Hij maakt haar met haar eigen grillen klein.

(Curtis *komt terug.*)

Grumio.

Waar is hij?

Curtis.

In haar kamer,
En prijst met een sermoen haar 't vasten aan;
En schimpt en vloekt en scheldt, dat de arme ziel
Niet weet waarheen, niet opzien durft, niet spreken,
En zit als een, die uit een droom ontwaakt.
Kom, voort, kom mee! daar is hij weer terug.

(Allen af.)

(Petruccio *komt weder op.*)

Petruccio.

'k Aanvaardde mijn regeering met beleid,
En ben vol moed, dat alles goed zal gaan;
Mijn valk, met leêge maag, ziet mij naar 't oog;
En tot zij mak is, krijgt zij niet volop,
Want anders komt ze niet op mijn geroep.
'k Weet nog iets anders, dat mijn vogel temt
En komen laat op 't roepen van den baas;
Ik houd haar wakker even als een valk,
Die klept en slaat en ongehoorzaam is.
Zij at van daag geen beet en mag 't ook niet,
Sliep gist'ren niet en zal 't van nacht ook niet;
Zooals van 't eten, zeg ik van het bed,
En zonder grond, dat niets is zooals 't hoort,
En werp het kussen hier, de peluw daar,
En hier het dek en ginds de lakens heen; —
Ja, en bij al 't getier, geef ik toch voor,
Dat ik zoo doe uit teed're zorg voor haar.
Kortom, ik houd de gansche nacht haar wakker;
En knikkebolt ze soms, dan scheld en raas ik,
Dat haar het leven wel klaar wakker houdt;
Zoo wordt ze klein gemaakt door teed're zorg,
En buig ik wel haar dollen, kreeg'len kop.

Weet voor een temkuur iemand beet'ren raad,
Hij deele 't mee, zijn evenmensch ten baat.

(PETRUCCIO *af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Padua. *Voor het huis van* BATTISTA.

TRANIO *en* HORTENSIO *komen op.*

Tranio.

Vriend Licio, is 't moog'lijk, dat Bianca
Een ander dan Lucentio bemint?
Voorwaar, dan draait ze mij een rad voor 't oog.

Hortensio.

Wilt gij bewijs, heer, dat ik waarheid sprak,
Kom hier, en hoor, hoe hij haar onderricht.

(Zij gaan ter zijde.)

(BIANCA *en* LUCENTIO *komen op.*)

Lucentio.

Nu, jonkvrouw, trekt gij nut uit wat gij leest?

Bianca.

Zeg gij mij, meester, eerst, wat gij wel leest.

Lucentio.

Slechts wat ik u verklaar, de Kunst van minnen.

Bianca.

O blijk weldra, heer, meester in die kunst!

Lucentio.

Ja, dierb're meesteresse, door uw gunst!

(Zij gaan voorbij.)

Hortensio.

Ze zijn volleerd! Wat zegt gij nu? Gij dorst
Een eed doen: uw meest'res Bianca minde
Ter wereld niemand dan Lucentio.

Tranio.

O, bitterbooze liefde! O trouwloos vrouwvolk!
Ik zeg u, Licio, dit is ongehoord.

Hortensio.

Ik werp het masker af; ik ben niet Licio,
Noch leeraar in muziek, zooals ik schijn;
Maar een, wien 't nu verdriet vermomd te zijn
Om iemand, die een edelman versmaadt
En zulk een schobbejak als God vereert;
Mijn ware naam, heer, is Hortensio.

Tranio.

Vaak hoorde ik reeds, Signor Hortensio,
Van uwen grooten hartstocht voor Bianca;
Thans was mijn oog van haar lichtzinnigheid
Getuige, en 'k zweer met u, — dunkt dit u goed,
Voor eeuwig haar en hare min hier af.

Hortensio.

Zie eens dat kozen, kussen! — Hier, Lucentio,
Hier is mijn hand, en hier bezweer ik u: —
Ik wensch haar hand niet meer; ik zweer haar af,
Omdat zij nooit de teederheid verdiende,
Waarmede ik dwaas'lijk haar bewierookt heb.

Tranio.

En hier doe ik oprecht denzelfden eed, —
Haar nooit te huwen, zelfs al vroeg ze 't mij;
Foei, zie, hoe schand'lijk zij daar met hem koost.

Hortensio.

Zwoer heel de wereld, buiten hem, haar af! —

Ikzelf, — zoo houd ik wis mijn eed, — ik neem,
Eer 't jaar drie dagen ouder is, tot vrouw
Een rijke weeuw, die al den tijd, dat mij
Dit preutsche meisjen boeide, heeft bemind.
En nu vaarwel, Signor Lucentio.
Geen mooi gezichtjen, neen, voorkomendheid
Verwerft mijn liefde; en zoo verlaat ik u,
En staaf gewis den eed, dien ik daar zwoer.

(HORTENSIO *af.*)

(LUCENTIO *en* BIANCA *komen naar voren.*)

Tranio.

Jonkvrouw Bianca, stroome u ied're zegen,
Dien ooit de teerste liefde wenschte, tegen,
Ja, ja, 'k heb u betrapt, mijn zoet, lief kind,
En afgezworen, met Hortensio.

Bianca.

Tranio, gij schertst; zwoert gij mij beiden af?

Tranio.

Ja, jonkvrouw.

Lucentio.

Goed; dan zijn wij Licio kwijt.

Tranio.

O ja, die neemt een willig vroolijk weeuwtjen,
Dat wel in één dag bruid en vrouw wil zijn.

Bianca.

Wel moog' het hem bekomen!

Tranio.

Ja, en hij maakt haar mak.

Bianca.

Dit zegt hij, Tranio.

Tranio.

Ja toch, hij gaat al op de makmaakschool.

Bianca.

De makmaakschool! wat! is er zulk een ding?

Tranio.

Ja toch; Petruccio geeft er les, en leert
Er op zijn elf en dertigst, hoe een man
Een booze vrouwetong bezweren kan.

(Biondello *komt haastig aangeloopen.*)

Biondello.

O meester, 'k stond zoo lang op wacht, dat ik
Zoo moe ben als een hond; maar eind'lijk daalt
Ginds van den berg een oude hemelzend'ling,
Die juist ons past.

Tranio.

Wat man is 't, Biondello?

Biondello.

't Moet een kantoor- of schoolvos wezen, heer,
Wat, weet ik niet, maar naar zijn kleederdracht,
Naar gang en houding op ende op een vader.

Lucentio,

Wat wilt ge, Tranio?

Tranio.

Ik zorg, slaat hij geloof aan mijn verhaal,
Dat hij wàt graag hier voor Vincentio speelt,
En borg is bij Battista Minola,
Als waar' hij onvervalscht Vincentio.
Ga met uw liefste heen; laat mij begaan.

(Lucentio *en* Bianca *af.*)

(Een Pedant komt op.)

Pedant.

Gegroet, heer!

Tranio.

Insgelijks; wees welkom, heer!
Reist gij nog door, of zijt ge reeds aan 't doel?

Pedant.

Ik ben aan 't doel, heer, voor een week of twee;
Dan reis ik verder op, en wel naar Rome,
En dan, als God wil, heel naar Tripoli.

Tranio.

Vergun, wat landsman, heer?

Pedant.

Van Mantua.

Tranio.

Van Mantua? — Verhoede 't God! En zijt gij
Uw leven moe, dat gij naar Padua komt?

Pedant.

Mijn leven, heer? Hoe zoo toch? Welk een schrik!

Tranio.

Elk, die uit Mantua in Padua komt,
Die is des doods. En weet gij niet waarom?
Venetië legt beslag op uwe schepen;
De doge ligt in twist met uwen hertog,
En heeft het openlijk bekend gemaakt.
't Is vreemd, maar ja, gij komt daar zoo pas aan,
De lezing ware u anders niet ontgaan.

Pedant.

Helaas, heer, dit is dubbel erg voor mij,
Want ik heb wisselbrieven uit Florence,
Die ik alhier te gelde maken moet.

Tranio.

Nu, heer, om u van dienst te zijn, wil ik
Dit doen, en dezen raad u geven: — maar
Zeg eerst, zijt gij in Pisa ooit geweest?

Pedant.

Ja heer, ik ben in Pisa vaak geweest,
Pisa, beroemd door tal van wakk're burgers.

Tranio.

Kent gij daaronder zeek'ren heer Vincentio?

Pedant.

Niet van persoon, doch 'k heb van hem gehoord;
Een koopman van onmetelijk fortuin.

Tranio.

Dat is mijn vader, heer; en, op mijn woord
Hij heeft in zijn gelaat wel wat van u.

Biondello *(ter zijde).*

Zoo als een appel van een oester, ja precies.

Tranio.

Om 't leven u te redden in deez' nood,
Wil ik om zijnentwil deez' dienst u doen;
Gij, reken het voorwaar geen klein geluk,
Dat ge op den heer Vincentio zoo gelijkt.
Gij borgt van hem den naam nu en 't crediet,
En neemt, — dit spreekt, — uw intrek in mijn huis;
Maar zorgt dan ook, dat gij uw rol goed speelt;
Begrepen, heer? — en blijf gerust, tot gij
Uw zaken in de stad hebt afgedaan;
Acht gij dit aanbod goed, heer, neem 't dan aan.

Pedant.

O gaarne, heer, en immer roem ik u
Als redder van mijn leven en mijn vrijheid.

Tranio.

Kom mee dan, en terstond aan 't werk getogen!
Voorloopig echter deel ik dit u mee:
Mijn vader wordt hier elken dag verwacht,
Om 't weduwgoed te reeg'len voor mijn bruid,
De dochter van een zeek'ren heer Battista.
Dit alles moet ge omstandig weten, heer;
Maar volg mij nu, en kleed u naar uw stand.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Een kamer in PETRUCCIO's *huis.*

KATHARINA *en* GRUMIO *komen op.*

Grumio.

Neen, neen, voorwaar, ik durf niet; 't gold mijn leven.

Katharina.

Hoe meer ik lijd, te hooger klimt zijn hoon!
Werd hij mijn man slechts om mij uit te hong'ren?
Geen beed'laar smeekt er aan mijns vaders deur,
Of oogenblikk'lijk krijgt hij ook een aalmoes,
Of anders vindt hij elders wel erbarming;
Doch ik, — die nimmer wist wat smeeken is,
En die de nood tot smeeken nimmer dwong, —
Ik sterf van honger, suizebol van slaap;
Men vloekt mij wakker, voedt mij met getier;
En, — wat mij dieper krenkt dan al deez' nood, —
Hij kleurt dit met den schijn van teederheid,
Als zeî hij: „Slaap toch niet", en „Eet toch niet,
„Het maakte u dood'lijk ziek of bracht u dood." —
Ik bid u, breng mij iets om te eten! breng
Wat het ook zij, als het maar eetbaar is.

Grumio.

Wat dunkt u van een kalfspoot?

Katharina.

O heerlijk! breng het maar! gauw, bid ik u.

Grumio.

Ik vrees, dat eten is te phlegmatiek. —
Wat zegt gij wel van goed gebraden rolpens?

Katharina.

O, dat is goed, ga; haal het, goede Grumio.

Grumio.

Ik vrees, ik vrees, dat is te choleriek.
Wat dunkt u, — een stuk ossenvleesch met mosterd?

Katharina.

't Is, Grumio, wel het heerlijkst, dat ik ken.

Grumio.

Ja, maar die mosterd is wat al te prikk'lend.

Katharina.

Nu, dan het vleesch, en laat den mosterd weg.

Grumio.

Neen, dat volstrekt niet; neen, gij krijgt den mosterd,
Of Grumio haalt voor u geen ossevleesch.

Katharina.

Nu, 't een of 't ander, beide, of wat gij wilt.

Grumio.

Nu, dan den mosterd zonder 't ossevleesch.

Katharina.

Ga, scheer u weg, gij valsche treiter-vlegel,
(Zij slaat hem.)
Die mij met etens*namen* spijzen wilt;

Verwenscht zijt gij en heel uw boevenbent,
Die u zoo vroolijk maakt om mijn ellend!
Weg, zeg ik, scheer u weg!

(PETRUCCIO *komt op, met een schotel, vergezeld van* HORTENSIO.)

Petruccio.

Hoe is 't, mijn Kaatjen? Wat! mijn lief, verdrietig?

Hortensio.

Hoe is 't, mevrouw?

Katharina.

Nu, waarlijk slecht genoeg.

Petruccio.

Kom, opgewekt! en zie mij vriend'lijk aan.
Zie, liefste, zie, hoe 'k alles voor u doe;
Ik richt het maal zelf aan en breng 't u hier,
(Hij zet den schotel neer.)
En reken, lieve Kaatjen, op uw dank.
Wat, zelfs geen woord? Dan is 't niet naar uw smaak,
En was mijn moeite en zorg alweer vergeefsch; —
Hier, neem den schotel weg.

Katharina.

Ach, laat hem staan.

Petruccio.

De kleinste dienst wordt nog met dank vergolden,
En voor gij eten gaat, wacht ik uw dank.

Katharina.

Ik dank u zeer.

Hortensio.

Signor Petruccio, foei! gij zijt te gispen; —
Kom, eet, mevrouw; 'k zal u gezelschap houden.

Petruccio *(ter zijde).*

Hortensio, blijk mijn vriend, eet alles op. —
't Bekome u wel, mijn lieve schat! Maar Kaatjen,
Eet spoedig af; — want hoor, mijn zoetelief,
Wij gaan nu naar uws vaders huis en komen
Er op het feest eens prachtig voor den dag,
Met zijden kleedjes, hoedjes, gouden ringen,
Met strikken, kwikken, duizend fraaie dingen,
Met sjaals en waaiers, telkens nieuwen tooi,
Met barnsteen, paarlen, duizenderlei mooi.
Hebt gij gedaan? De snijder staat gereed
En hult u in een ruischend zijden kleed.

(Een Snijder komt op.)

Kom, snijder, laat uw moois eens zien en spreî
't Gewaad nu uit. —

(Een Hoedenmaker komt op.)

En gij, wat nieuws brengt gij?

Hoedenmaker.

Den hoed, heer, dien uw edelheid bestelde.

Petruccio.

Kijk, dat lijkt op een soepbord wel gevormd!
Een schotel van fluweel! Foei, miss'lijk, aak'lig!
O foei, een oester of een notedop,
Een prul, een nest, een niets, een poppehoed!
Kom, weg er mee, en laat me een groot'ren zien.

Katharina.

Ik wil geen groot'ren; dit is juist de smaak;
Zoo dragen het de dames van het hof.

Petruccio.

Wees gij dan hoofsch, dan krijgt ge zulk een hoed,
Doch eerder niet.

Hortensio *(ter zijde).*

Dat loopt nog wel wat aan.

Katharina,

Ik mag toch ook nog zeggen, wat ik denk,
En 'k wil het zeggen; 'k ben geen kind, geen zuig'ling;
Ik heb, wat mij op 't hart lag, steeds gezegd,
Aan beet'ren zelfs dan gij; verdraagt gij 't niet,
Stop de ooren dan maar dicht. Ik wil mij uiten;
Mijn hart bezweek van ergernis, zoo 'k zweeg;
En eerder geef ik, wat ik denk en wil,
Al zij het nog zoo fel, in woorden lucht.

Petruccio.

Gij hebt gelijk, afschuw'lijk is de hoed,
Een taartendeksel, een pastei van taf;
't Is lief van u, dat gij hem ook niet wilt.

Katharina.

Vindt gij het lief of niet, die hoed *is* lief:
Dien wil ik hebben, of ik wil er geen.

(De Hoedenmaker vertrekt.)

Petruccio.

Ah ja, uw kleed! — Kom, snijder, laat eens zien. —
Gerechte hemel! goed voor vastelavond!
Wat 's dit? — een mouw? 't lijkt wel een half kanon,
Gekorven, op en neer, als appeltaart,
't Is snip snap, snij maar toe, en knip maar knap;
't Lijkt wel een vuurpot uit een scheerderswinkel; —
Hoe noemt ge, snijder, dit, in 's duivels naam?

Hortensio *(ter zijde).*

Ik merk het al, zij krijgt noch hoed noch kleed.

Snijder.

De last was, om het net en, zooals 't hoort,
Te maken naar den laatsten smaak en snit.

Petruccio.

Te maken naar den smaak, ja, maar, let wel,
Ik sprak niet van versnijden naar den smaak.
Ga, dros maar op, door dik en dun, naar huis,
Dros op, maar zonder mijn klandisie, man;
Ik dank je; zie maar, dat je 't elders slijt.

Katharina.

Ik zag nog nooit een kleed van beter snit,
Zoo net gewerkt, zoo sierlijk, zoo bevallig;
Het schijnt, ge wilt, dat ik een speelpop word.

Petruccio.

Ja juist, hij wil, dat gij een speelpop wordt.

Snijder.

Zij zegt, uwe edelheid wil, dat zij een speelpop wordt

Petruccio.

Hoe onbeschaamd! Je liegt, jij garenklos,
Jij vingerhoed!
Jij el, drie kwart el, half el, kwart el, achtste!
Jij mug, ja vloo, jij neet, jij schoorsteenkrekel,
Jij endjen draad, mij tarten in mijn huis!
Voort, voort, jij lap, jij vod, jij lomp, jij snipper,
Of ik neem met jouw el je zoo de maat,
Dat heel je leven je deez' praatjes rouwen!
Dat kleed, zeg ik nog eens, het is verknipt.

Snijder.

Uw edelheid vergist zich; 't is gemaakt,
Precies zooals 't mijn meester werd besteld.
Hier, Grumio, gaf hem op, hoe 't wezen moest.

Grumio.

Dat gaf ik hem niet op; ik gaf de stof.

Snijder.

En wat hebt gij van 't maken dan gezegd?

Grumio.

Dat moest met naald en draad; dat sprak van zelf.

Snijder.

En niet gezegd, hoe of de snit moest zijn?

Grumio.

Je hebt zeker al heel wat geboord?

Snijder.

Nog al.

Grumio.

Nu, kom mij dan toch niet aan boord met je praatjes; je hebt zeker al heel wat gekeerd; maar keer mijn woorden niet om; ik verkies noch geboord noch gekeerd te worden. Ik zeg je, dat ik je meester gezegd heb, het kleed te snijden, maar ik heb hem niet geheeten, het heelemaal stuk te snijden; *ergo*, je liegt.

Snijder.

Nu, hier heb ik de bestellijst tot bewijs.

Petruccio.

Lees op.

Grumio.

Die lijst liegt dat ze zwart ziet, als ze zegt, dat ik het zoo besteld heb.

Snijder.

„*Imprimis*, een kleed met een ruim lijf."

Grumio.

Meester, als ik iets van een ruim of een los lijf gesproken heb, naai me dan in den schoot er van, en sla me dood met een kluwentjen bruin garen; ik heb gezegd: een kleed.

Petruccio.

Ga voort.

Snijder.

„Met een smallen ronden kraag;" —

Grumio.

Ik erken, ik heb gesproken van een kraag.

Snijder.

„Met een pofmouw," —

Grumio.

Ik erken: twee mouwen.

Snijder.

„De mouwen naar de mode uitgesneden."

Petruccio.

Ja, daar zit 'em de schelmerij.

Grumio.

Dat is fout in de lijst, heer, fout in de lijst! Ik heb besteld, dat de mouwen uitgesneden zouden worden en weer toegenaaid; en dat wil ik tegen je volhouden, al is je pink ook met een vingerhoed gewapend.

Snijder.

Het is waar, wat ik zeg; en had ik je ergens anders, dan zou ik 't je wel leeren.

Grumio.

Ik ben dadelijk tot je dienst, man; neem jij je bestellijst en geef mij je meetstok; en spaar me niet.

Hortensio.

Bewaar me, Grumio, je geeft niets voor.

Petruccio.

Nu, kort en goed, man; 't kleed is niet voor mij.
(Hij werpt het op den grond.)

Grumio.

Gij hebt gelijk, heer, 't is voor mijn meest'res.

Petruccio *(tot den Snijder).*

Neem 't op, man, 't is ten dienste van uw meester.

Grumio.

Schurk, bij je leven niet! het kleed van mijn meesteres opnemen ten dienste van je meester!

Petruccio.

Wel, man, wat zoekt gij daarachter?

Grumio.

O heer, daar steekt meer achter, dan gij denkt;
Het kleed opnemen van mijn meesteres,
Ten dienste van zijn meester! Foei! foei! foei!

Petruccio *(ter zijde).*

Hortensio, zeg, dat gij 't betalen zult.
(Luid.) Ga, neem het mee; wat vlug; geen enkel woord [meer.

Hortensio *(tot den Snijder).*

Ik neem het kleed, vriend; morgen krijgt gij 't geld.
En wees maar niet verstoord om zijne drift.
Vlug, neem het mee, en zeg dit aan je meester.
(Snijder af.)

Petruccio.

Kom nu, mijn Kaatje', eens naar uw vader toe,
In dit armoedig, doch welvoeg'lijk kleed;
Met trotsche beurs, schoon need'rig van gewaad;

De geest alleen geeft aan het lijf waardij;
Gelijk de zon door zwarte wolken breekt,
Zoo schittert de eer zelfs in het need'rigst kleed.
Wie schat den meerkol hooger dan den leeuwrik,
Omdat zijn veed'ren fraaier zijn van kleur?
Wie acht den adder beter dan den aal,
Omdat zijn bonte huid het oog bekoort?
Neen, Kaatjenlief, gij zijt in 't minst er niet
Te minder om, al is 't gewaad wat min.
Zijt ge er beschaamd om, leg het mij te last;
Wees dus goedsmoeds; wij gaan nu daad'lijk naar
Uws vaders huis om vroolijk feest te vieren. —
Ga, roep mijn volk; wij reizen daad'lijk af;
Men breng' de paarden aan het eind der laan;
Daar stijgen we op en wandelen er heen. —
Laat zien; het is nu zeven uur omtrent,
Wij kunnen juist op etenstijd er zijn.

Katharina.

Geloof me, waarlijk, 't is niet ver van twee;
't Is tijd voor 't avondmaal, eer gij er zijt.

Petruccio.

't Zal zeven zijn, of ik stijg niet te paard;
Zie, wat ik zegge of doe, of wensch' te doen,
Nooit is het goed. — Gij, knapen, gaat maar heen;
Ik wil vandaag niet gaan, en, eer ik 't doe,
Zal het zoo laat zijn, als ik 't hebben wil.

Hortensio.

Ei, ei! dit heer stelt aan de zon de wet.

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Padua. *Voor het huis van* Battista.

TRANIO *en de Pedant, de laatste als* VINCENTIO *gekleed, komen op.*

Tranio.

Heer, dit is 't huis; verlangt gij, dat ik klop?

Pedant.

Wat anders? en als ik mij niet bedrieg,
Zal ik signor Battista nog wel voorstaan;
't Mag twintig jaar zijn, sinds we saam in Genua
Onze' intrek hadden in den Pegasus.

Tranio.

Goed; maar bewaar zoo, wat er ook gebeur',
Uw deftigheid, zooals 't een vader past.

(BIONDELLO *komt op.*)

Pedant.

Ik sta u borg; — maar, heer, daar komt uw dienaar;
Breng hem toch op de hoogte; dit is zaak.

Tranio.

O, geen bezwaar. Hé, Biondello, luister!
Pas nu goed op, en weet, — vergis u niet, —
Deez' heer is thans Vincentio in persoon.

Biondello.

O, wees gerust.

Tranio.

En bracht ge uw boodschap over aan Battista?

Biondello..

Uw vader, zeide ik, was reeds in Venetië,
En wordt vandaag in Padua verwacht.

Tranio.

Ge zijt een kerel; hier, daar is wat drinkgeld. —
Daar komt Battista; heer, houd thans u goed.

(Battista *en* Lucentio *komen op.*)

Signor Battista, dat is wel getroffen.
Dit, vader, is de heer, waar ik van sprak.
Ik bid u, geef uw vaderhart het woord;
Verzeker door mijn erfdeel mij Bianca.

Pedant.

Al zacht, mijn zoon! —
Vergun mij, heer: ik kwam naar Padua
Om schulden te innen, en daar meldt mijn zoon
Lucentio mij een zeer gewichtig nieuws,
Van liefde tusschen hem en uwe dochter;
En daar ik zooveel goeds van u vernam,
En merk, dat hij uw dochter teer bemint
En zij hem ook, zoo houd ik hem niet op,
En keur, zooals een zorg'lijk vader doet,
Goed, dat hij trouwt; en, — denkt gij zooals ik,
Dan vindt ge mij bereid tot een verdrag,
En stemmen wij te zaam in 't huw'lijk toe;
'k Wil geen bedenktijd nemen nu 't u geldt,
Signor Battista; 'k hoor veel goeds van u.

Battista.

Vergun mij, heer, van mijn kant u te zeggen; —
Dat gij zoo kort en bondig spreekt, bevalt mij;
Wáár is het, dat uw zoon Lucentio hier
Mijn dochter mint en zij hem weer bemint,
Tenzij zij beiden hun gevoelens veinzen;

En daarom, als gij dit mij slechts verklaart,
Dat gij als vader met hem hand'len zult,
En haar een passend weduwgoed verzeek'ren,
Dan zijn wij 't eens en is het huwlijk klaar
En geef ik graag mijn dochter aan uw zoon.

Tranio.

Ik dank u, heer. En waar vindt gij het best,
Dat de verloving plaats grijp' en 't contract,
Dat wederzijds voldoet, geteekend word'?

Battista.

Niet hier, Lucentio; potten hebben ooren,
Zooals ge weet, en 'k heb vrij wat bedienden;
En de oude Gremio ligt er niet voor niets
Steeds op den loer; licht werden wij gestoord.

Tranio.

Dan in mijn woning, heer, als gij zoo wilt.
Mijn vader toeft er ook; wij kunnen daar
Van avond stil de zaak in orde brengen;
Ontbied uw dochter door uw dienaar hier;
Mijn dienaar spoede zich naar den notaris.
Het ergst is, — bij 't onvoorbereid bezoek
Vindt gij waarschijnlijk slechts een schraal onthaal.

Battista.

Mij is het goed; — ga, Cambio, huiswaarts nu,
En zeg Bianca met u mee te gaan,
En, wilt ge, deel haar mede, hoe 't hier staat; —
Dat hier de vader van Lucentio is,
En zij waarschijnlijk met Lucentio trouwt.

Lucentio.

De goden geven 't! 't is mijn hartewensch!

Tranio.

Haal er de goden maar niet bij; doch ga!

Signor Battista, mag ik u eens voorgaan?
Welkom! maar 'k vrees, het maal telt één gerecht;
Doch, heer, in Pisa maken we alles goed.

Battista.

Ik volg u.

(Tranio, *de* Pedant *en* Battista *af.*)

Biondello.

Cambio!

Lucentio.

Wat wilt ge, Biondello?

Biondello.

Hebt gij wel gezien, hoe mijn meester u een oogjen gaf en u toelachte?

Lucentio.

Wat zou dat, Biondello?

Biondello.

Och niets; maar hij heeft mij hier achtergelaten, om u de beteekenis of toepassing van zijn teekens en wenken uit te leggen.

Lucentio.

Kom aan dan, voor den dag met de toepassing!

Biondello.

Welnu, Battista is goed bezorgd en wordt aan de praat gehouden door den bedriegenden vader van een bedrogvollen zoon.

Lucentio.

En wat verder met hem?

Biondello.

En zijn dochter moet onder uw geleide er komen avondmalen.

Lucentio.

En verder?

Biondello.

De oude priester van de St. Lucaskerk staat op alle uren van den dag tot uw beschikking.

Lucentio.

En wat moet dit alles?

Biondello.

Meer weet ik er niet van, dan dat ze bezig zijn met een schijnverzekering; verzeker gij u inmiddels van haar, *cum privilegio ad imprimendum solum;* naar de kerk; neem den priester, den koster en ettelijke geldige eerbare getuigen:

Is dit niet wat ge zocht, dan verklaar ik mij niet, wat [ik zag;
Maar zeg Bianca dan vaarwel voor altoos en een dag.
(Hij wil heengaan.)

Lucentio.

Hoor nog eens, Biondello!

Biondello.

Ik heb geen tijd meer, maar ik weet van een deerne, die trouwde op een achtermiddag, toen ze in den tuin ging om peterselie te plukken, voor het opvullen van een konijn; zoo kunt gij het ook wel, heer; en nu vaarwel, heer. Mijn meester heeft mij naar de St. Lucaskerk gestuurd, om den pastoor te zeggen, dat hij klaar moet staan tegen dat gij er komt met uw appendix.

(Biondello *af.*)

Lucentio.

Ik kan en wil, als zij er maar mee instemt;
Wis stemt zij in; wel, dan geen aarz'ling meer!

Het loop' hoe 't loop', ik ga 't haar daad'lijk voorslaan;
En veel moet tegen zijn, als wij er ons niet doorslaan.
(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

Een openbare weg.

PETRUCCIO, KATHARINA *en* HORTENSIO *komen op.*

Petruccio.

Komaan dan, nu maar naar uws vaders huis!
Heer God, hoe hel, hoe vriend'lijk schijnt de maan!

Katharina.

De maan! de zon, 't is nu geen maneschijn.

Petruccio.

Ik zeg, het is de maan, die daar zoo schijnt.

Katharina.

Ik zeg, het is de zon, die daar zoo schijnt.

Petruccio.

Nu, bij mijn moeders zoon, dus bij mijzelf,
Maan zal het zijn of ster of wat ik wil,
Eer ik op reis ga naar uws vaders huis; —
Hei daar! geleidt de paarden maar terug; —
Steeds tegenspraak, en niets dan tegenspraak!

Hortensio.

Geef hem gelijk, of anders gaan wij nooit.

Katharina.

O voorwaarts toch; wij zijn nu eens zoo ver;
En zij het maan of zon of wat ge wilt;
Al wildet gij het ook een nachtlicht noemen,
Ik zweer, voortaan zal 't ook voor mij zoo zijn.

Petruccio.

Ik zeg, het is de maan.

Katharina.

Ja, 'k weet, zoo is 't.

Petruccio.

Kijk, hoe onwaar! het is de lieve zon.

Katharina.

Ja, dan is 't, lieve God, de lieve zon; —
Maar 't is de zon niet meer; zegt gij van neen;
Zoo wisselt ook de maan naar uwen wil.
Zooals gij 't noemen wilt, zoo is het ook;
En zoo zal 't ook voor Katharina zijn.

Hortensio.

Petruccio, nu vooruit; gij houdt het veld.

Petruccio.

Vooruit dan, voort; zoo rolt de bal wel goed
En poedelt niet meer zijwaarts aan 't beschot. —
Maar kijk, wie komt ons daar gezelschap houden?

(Vincentio, *in reisgewaad, komt op.*)

(*Tot* Vincentio.) Goê morgen, schoone jonkvrouw, zoo [op reis? —
Zeg, lieve Kaatjen, zeg mij eens oprecht,
Zaagt ge ooit een frisscher jonkvrouw, op wier wangen
Het wit en rood zoo om den voorrang streden?
En welke sterren sieren zoo den hemel,
Als die twee oogen 't hemelsche gelaat? —
Schoon, lieflijk kind, nog eenmaal goeden dag! —
Omarm haar, Kaatjelief, zij is zoo schoon.

Hortensio.

Hij maakt den man nog gek, dien hij tot vrouw maakt.

Katharina.

Jong, maagd'lijk knopjen, schoon en frisch en zoet;
Komt gij van verre? en waar behoort gij t'huis?
Gelukkig de ouders van zoo schoon een kind;
Driewerf gelukkig hij, wien 't gunstig lot
U als beminn'lijk echtgenoot beschikt!

Petruccio.

Hoe heb ik 't, Kaatjen, zijt gij niet bij zinnen?
Dit is een man, oud, rimp'lig, bleek, verweerd;
En niet een maagd, zooals gij hem daar noemt.

Katharina.

Vergeef mij, oude heer, mijn oogen dwaalden;
Zij waren door de felle zon verblind;
En alles wat ik zag, kwam groen mij voor.
Nu merk ik eerst, gij zijt een waardig vader;
Vergeef mij, bid ik u, deez' dolle dwaling.

Petruccio.

Ja, doe dat, waardig vader, en deel ook
Ons meê, waarheen gij reist; gaan we éénen weg,
Dan zal ons uw gezelschap welkom zijn.

Vincentio.

Mijn waarde heer, — en gij mijn vroolijk vrouwtjen,
Die met uw vreemden groet mij hebt verbaasd, —
Ik heet Vincentio en ik woon in Pisa,
En wil naar Padua; daar ga ik mijn zoon
Bezoeken, dien 'k in lang niet heb gezien.

Petruccio.

Hoe heet hij, heer?

Vincentio.

Lucentio, waarde heer.

Petruccio.

Wees welkom, heer; en dubbel, om uw zoon.

Nu mag ik u, niet om uw leeftijd slechts,
Maar uit verwantschap, vader noemen; want
De zuster van mijn vrouw, deez' dame, is juist
Met uwen zoon getrouwd. Wees niet verschrikt;
't Zij u geen leed; zij is van elk geacht,
Brengt heel wat mee, en is van eed'len stam;
En ze is begaafd, beschaafd, zooals men voor
De gade van een edelman kan wenschen.
Dus, oude heer Vincentio, reik me uw hand;
En gaan wij samen naar uw wakk'ren zoon,
Wien wis uw aankomst recht verblijden zal.

Vincentio.

Maar is dit waar, of is 't uw lust, uit scherts,
Als reizigers wel meer doen, aan een vreemd'ling,
Dien ge aantreft, zoowat op den mouw te spelden?

Hortensio.

Neen, 't is zoo, vader, ik verzeker 't u.

Petruccio.

Ga mede en overtuig uzelf er van;
Onze eerste grap doet u wantrouwend zijn.

(Petruccio, Katharina *en* Vincentio *af.*)

Hortensio.

Petruccio, zie, dit steekt me een hart in 't lijf.
Naar 't weeuwtjen nu; en mocht ze ook eigenzinnig zijn,
Niet vrucht'loos leerdet gij Hortensio goed vinnig zijn.

(Hortensio *af.*)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Padua. *Voor* Lucentio's *huis.*

Aan de eene zijde komen op: Biondello, Lucentio *en* Bianca; Gremio *wandelt aan de overzijde op en neer.*

Biondello.

Stil en vlug, heer; want de priester staat gereed.

Lucentio.

Ik vlieg, Biondello; maar ze mochten u thuis noodig hebben; ga gij dus weg.

Biondello.

Neen, zeker niet; ik moet eerst zien, dat gij de kerkdeur achter den rug hebt; en dan spoed ik mij, zoo vlug ik kan, naar mijn meester terug.

(Lucentio, Bianca *en* Biondello *af.*)

Gremio.

Ik sta verbaasd, dat Cambio nog niet komt.

(Petruccio, Katharina, Vincentio *en Gevolg komen op.*)

Petruccio.

Hier is het, heer; dit is Lucentio's huis;

Mijn vader woont wat dichter naar de markt;
Daar moet ik heen, heer, en verlaat u hier.

Vincentio.

Toch niet, voordat we een roemer samen leegden;
Ik heet u graag hier welkom met een dronk,
En hoop nog meer onthaal te kunnen bieden.
(Hij klopt aan de deur.)

Gremio.

Ze zijn daar binnen met iets bezig; gij moogt wel wat harder aankloppen.
(De Pedant kijkt uit het venster.)

Pedant.

Wie klopt daar zoo luid, alsof hij de deur wilde inslaan?

Vincentio.

Is signore Lucentio thuis, heer?

Pedant.

Wel tehuis, heer; maar niet te spreken.

Vincentio.

Maar als nu iemand hem een honderd pond of twee kwam brengen om er goede sier mee te maken?

Pedant.

Houd uw honderd pond maar voor uzelf; hij zal ze niet behoeven zoolang ik leef.

Petruccio.

Ziet ge, ik heb u wel verteld, dat uw zoon in Padua bemind is. — Hoor eens, heer, om allen omhaal te vermijden, — ik bid u, zeg aan signore Lucentio, dat zijn vader van Pisa is aangekomen en hier aan de deur staat om hem te spreken.

Pedant.

Dat is niet waar; zijn vader is al lang hier en kijkt op dit oogenblik uit het venster.

Vincentio.

Zijt gij zijn vader?

Pedant.

Ja heer, als ik zijn moeder gelooven mag; die heeft het mij altijd gezegd.

Petruccio (*tot* Vincentio).

Wel zoo, heerschap; dat is toch klinkklare schurkerij, eens anders naam aan te nemen.

Pedant.

Houd hem aan, den spitsboef! hij is zeker van plan, iemand hier in de stad op te lichten, onder mijn naam.

(Biondello *komt weder op.*)

Biondello.

Ik heb ze samen in de kerk gezien; de Hemel schenke hun een gelukkige vaart! — Maar wie is daar? mijn oude meester Vincentio? O wee, nu is het uit met ons, we zijn verloren!

Vincentio (Biondello *bespeurende*).

Zoo, kom hier, galgebrok!

Biondello.

Ik hoop, heer, dat ik mag kiezen, wat ik wezen wil.

Vincentio.

Kom hier, schurk! Wat, wilt ge mij niet kennen?

Biondello.

U kennen, heer? neen heer; ik kan u niet kennen, want ik heb u van mijn leven nooit gezien.

Vincentio.

Wat, gij doortrapte spitsboef, hebt gij den vader van uw meester, Vincentio, nooit gezien?

Biondello.

Wat! mijn ouden, eerwaardigen ouden meester? ja zeker, heer; zie, die kijkt daar uit het venster.

Vincentio.

Hoe durf je dat zeggen? *(Hij slaat hem.)*

Biondello.

Help, help, help! hier is een dolleman, die mij wil vermoorden! *(Hij loopt weg.)*

Pedant.

Help, mijn zoon! help, signore Battista!

(Hij gaat van het venster weg.)

Petruccio.

Kom, Kaatjen, laat ons wat ter zijde gaan, om te zien, hoe deze twist afloopt.

(Zij gaan ter zijde.)

(De Pedant komt beneden op; verder Battista, Tranio *en Bedienden.)*

Tranio.

Heer, wie zijt gij, die mijn dienaar een pak slaag toedient?

Vincentio.

Wie ik ben, heer? Neen, wie zijt gij, heer? O hemelsche goedheid! O opgepinkte schelm! Een zijden kamizool! een fulpen broek! een scharlaken mantel en een punthoed! — O, ik ben geruïneerd! geruïneerd! Terwijl ik thuis mijn zaken bij elkander houd, lappen mijn zoon en mijn dienaar alles op de hoogeschool er door.

Tranio.

Komaan! wat beteekent dit alles?

Battista.

Wat, is de man niet wijs?

Tranio.

Heer, naar uw voorkomen schijnt gij een bedaard oud heer, maar naar uw praatjes is het dolhuis uw plaats. Wat gaat het u aan, heer, of ik goud en parels draag? Ik dank het mijn goeden vader, dat ik het doen kan.

Vincentio.

Uw vader, schurk! dat is een zeilmaker uit Bergamo.

Battista.

Gij bedriegt u, heer; gij bedriegt u, heer. Hoe denkt gij dan wel, dat hij heet?

Vincentio.

Hoe hij heet? Alsof ik niet wist, hoe hij heet! Ik, die hem heb grootgebracht van zijn derde jaar af; zijn naam is Tranio.

Pedant.

Maak, dat gij weg komt, dolle ezel! Zijn naam is Lucentio; en hij is mijn eenige zoon, en erfgenaam van mijn geheel vermogen, van mij, signore Vincentio.

Vincentio.

Lucentio! O, hij heeft zijn meester omgebracht! — Vat hem, ik beveel het, in naam des hertogs! — O mijn zoon! mijn zoon! — Zeg mij, gij schurk, waar is mijn zoon Lucentio?

Tranio.

Roep toch een gerechtsdienaar, *(Een Dienaar af.)* dat deze dolleman naar de gevangenis gebracht worde; — vader Battista, ik bid u, draag zorg, dat hij voor het gerecht komt.

Vincentio.

Ik naar de gevangenis!

(De Dienaar komt terug met een Gerechtsdienaar.)

Gremio.

Houd af, man *(Tot den Gerechtsdienaar.)*; hij moet niet naar de gevangenis.

Battista.

Bemoei er u niet mee, signore Gremio; ik zeg, hij moet wel naar de gevangenis.

Gremio.

Pas op, signore Battista, dat gij u hierbij de vingers niet brandt; ik durf er op zweren, dat dit de echte Vincentio is.

Pedant.

Zweer, als gij durft.

Gremio.

Neen, zweren durf ik er niet op.

Tranio.

Dan waart gij ook wel in staat om te zeggen, dat ik niet Lucentio ben.

Gremio.

Ja, u ken ik als signore Lucentio.

Battista.

Weg met dien leuteraar; naar de gevangenis met hem!

Vincentio.

Worden vreemdelingen hier zoo voortgesleurd en mishandeld? — O gij afschuwelijke booswicht!

(Biondello *komt terug, met* Lucentio *en* Bianca.)

Biondello.

O het loopt mis met ons, en... daar staat hij! Verloochen hem, zweer hem af, of anders is het uit met ons.

Lucentio (*knielt voor* Vincentio).

Vergeving, goede vader!

Vincentio.

Beste zoon! gij leeft!

(Biondello, Tranio *en de Pedant loopen weg.*)

Bianca.

Vergeving, waarde vader! (*Zij knielt voor* Battista.)

Battista.

Wáárvoor, kind?

Waar is Lucentio?

Lucentio.

Hier is Lucentio,
En de echte zoon van de' echten heer Vincentio;
Door 't huw'lijk werd, terwijl een valsche schijn
Uw oogen heeft misleid, uw dochter mijn.

Gremio.

't Is een complot, ik zie 't, om allen te misleiden!

Vincentio.

Waar is die duivelsche schavuit, die zoo
Brutaal mij heeft beschimpt, die Tranio?

Battista.

Maar zeg mij, dit is toch mijn Cambio?

Bianca.

Uit Cambio werd nu Lucentio.

Lucentio.

De liefde deed die wond'ren. Liefde voor
Bianca deed mij Tranio's stand aanvaarden,

Terwijl hij mijne rol speelde in de stad;
In 't eind ben ik gelukkig in de haven
Van mijn gewenschte zaligheid geraakt; —
Wat Tranio deed, deed hij op mijn bevel;
Vergeef hem, vaderlief, om mijnentwil.

Vincentio.

Ik splijt den schelm den neus, die mij ten kerker wou [verwijzen.

Battista (*tot* Lucentio).

Maar gij, heer, hoor eens, hebt gij dus mijn dochter gehuwd, zonder naar mijn goedvinden te vragen?

Vincentio.

Wees maar voor niets beducht, Battista; gij zult wel tevreden zijn, stel u gerust; maar ik ga naar binnen; ik wil wraak nemen over die schurkenstreken.

(Vincentio *af.*)

Battista.

En ik wil 't mijne hebben van die treken.

(Battista *af.*)

Lucentio.

Gerust, mijn lief, uw vader zal niet toornen.

(Lucentio *en* Bianca *af.*)

Gremio.

Mijn koek ligt in de asch, maar ik ga mee naar binnen;
Want buiten het maal heb ik niets meer te winnen.

(Gremio *af.*)

(Petruccio *en* Katharina *komen naar voren.*)

Katharina.

Kom, mijn gemaal, en zien wij, hoe dit afloopt.

Petruccio.

Geef me eerst een kus, mijn Kaatjen, dan is 't goed.

Katharina.

Wat! midden op de straat?

Petruccio.

Wat! schaamt ge u over mij?

Katharina.

God beware mij, neen; — maar ik schaam mij te kussen.

Petruccio.

Kom, dan naar huis weer toe; — gij knaap, maak [alles klaar.

Katharina.

Neen, blijf toch, bid ik u; daar hebt ge uw kusjen, man.

Petruccio.

Is 't nu niet goed? — Kom, lieve Kaat,
Beter eens dan nimmer, 't is nimmer te laat.

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Een zaal in Lucentio's *woning. — Een banket is aangerecht.*

Battista, Vincentio, Gremio, *de* Pedant, Lucentio, Bianca, Petruccio, Katharina, Hortensio *en de Weduwe komen op;* Tranio, Biondello, Grumio *en Anderen dienen ververschingen rond.*

Lucentio.

Ten laatste stemt, wat lang niet samenklonk;
En is het woeden van den krijg voorbij,
Dan lacht men graag om vroeg'ren schrik en angst. —
Bianca-lief, begroet gij mijnen vader,
Den uwen groet ik even hartlijk hier; —
Broeder Petruccio, — zuster Katharina, —
En gij Hortensio, met uw lieflijk weeuwtjen, —

Viert vroolijk feest, weest welkom in mijn huis;
Dit klein onthaal is slechts een nagerecht
Van 't groote feestmaal; 'k bid u, zet u neer;
En nu bij 't eten 't praten niet vergeten!

(Zij zetten zich aan tafel.)

Petruccio.

't Is altijd, zit en eet, en eet en zit!

Battista.

In Padua heerscht vriendlijkheid, Petruccio.

Petruccio.

Ja, Padua schenkt niets dan vriendlijkheid.

Hortensio.

Ja, waar' dit zoo, het ware ons beiden goed.

Petruccio.

Zijn weeuwtjen, zie ik, ducht Hortensio.

Weduwe.

Verstijv' mijn tong, indien ik iemand ducht.

Petruccio.

Gij zijt scherpzinnig, toch mist gij den zin;
Ik meende, dat Hortensio u ducht.

Weduwe.

Die duiz'lig is, gelooft dat alles draait.

Petruccio.

Gij draait er u goed uit.

Katharina *(tot de Weduwe).*

Hoe meent gij dit?

Weduwe.

Ik geef terug, wat ik van hem ontving.

Petruccio.

Van mij ontving? — Hoe smaakt dit aan Hortensio?

Hortensio.

Zij meent, zij geeft aan u uw steek terug.

Petruccio.

Gevat, man; weeuwtjen, dit verdient een kus.

Katharina.

„Die duiz'lig is, gelooft dat alles draait;" —
Ik bid u, zeg toch eens, wat gij bedoelt.

Weduwe.

Uw man, die door een feeks geplaagd is, meet
Het leed mijns mans naar zijne kwelling af;
Ziedaar, wat ik bedoeld heb.

Katharina.

Uw bedoeling
Is boos, zeer boos.

Weduwe.

Juist, gij toch waart bedoeld.

Katharina.

Ja, ik word boos, heb ik met u te doen.

Petruccio.

Kom, troef haar, Kaatjen!

Hortensio.

Troef haar, weeuwtjen!

Petruccio.

Een honderd mark; mijn Kaatjen krijgt haar onder.

Hortensio.

Dat hoeft niet; ik neem 't aan.

Petruccio.

Gesproken als een man. — Vriend, houd u goed!
(Hij drinkt Hortensio *toe.)*

Battista.

Wel, Gremio, wat zegt ge van dit volk?

Gremio.

Ze stooten met de koppen aardig saam.

Bianca.

Als jonge bokken, zou een spotter zeggen,
Die nog geen wapen hebben voor hun stoot.

Vincentio.

Zoo, bruidjen, wordt ge wakker op dit punt?

Bianca.

Wel wakker, niet verschrikt; ik slaap weer in.

Petruccio.

Neen, neen; gij loopt niet vrij, gij zijt begonnen;
Verwacht alzoo een scherpen pijl of twee.

Bianca.

Ben ik uw vogel? 'k Zoek een ander bosch;
Vervolg mij met uw pijl dan, als gij kunt; —
Vaart allen wel!

(Bianca, Katharina *en de* Weduwe *af.*)

Petruccio.

Daar is zij mij ontsnapt. — Signore Tranio,
Gij miktet op dat vogeltje' en schoot mis;
Een dronk op ieder nu, die schoot en miste.

Tranio.

O heer, 'k was voor Lucentio als een windhond,
Die dapper loopt en voor zijn meester vangt.

Petruccio.

Een vlugge vergelijking, maar wat hondsch.

Tranio.

't Is goed, heer, dat gij voor uzelven jaagdet;
Men meent, uw hinde loopt u wel bek-af.

Battista.

Oho, Petruccio! Tranio trof u daar.

Petruccio.

Ik dank u voor dat schampschot, goede Tranio.

Hortensio.

Erken, erken! Heeft hij u niet geraakt?

Petruccio.

Hij heeft mij wat geschampt, ik wil 't erkennen;
Maar, vloog de scherts ook raak'lings langs mij heen,
Tien tegen één, zij trof u beide' in 't hart.

Battista.

Nu, 'k denk in goeden ernst, mijn zoon Petruccio,
Gij hebt toch wel het lastigst wijf van allen.

Petruccio.

En ik zeg „neen"; — maar neemt de proef er van;
Laat elk van ons zijn vrouw eens hier ontbieden,
En hij, wiens vrouw dan het gehoorzaamst is,
En 't eerste komt, wanneer hij om haar zendt,
Die wint den prijs, waar wij om zullen wedden.

Hortensio.

't Is goed; en wat is de inzet?

Lucentio.

Twintig kronen.

Petruccio.

Twintig kronen!
Dat waag en zet ik op mijn valk of hond,
Maar twintig maal zooveel wel op mijn vrouw.

Lucentio.

Nu honderd dan!

Hortensio.

't Is goed.

Petruccio.

Goed, aangenomen!

Hortensio.

Wie zal beginnen?

Lucentio.

Dat wil ik doen. — Ga,
Biondello, vraag dat uw meest'res hier kome.

Biondello.

Ik ga.

(Biondello *af.*)

Battista.

Mijn zoon, ik sta u half; Bianca komt.

Lucentio.

Neen, niets daarvan; ik neem 't geheel op mij.

(Biondello *komt terug.*)

Nu, nu, hoe is 't?

Biondello.

Heer, mijn meest'res laat zeggen,
Dat ze iets te doen heeft en niet komen kan.

Petruccio.

Zoo! iets te doen heeft en niet komen kan!
Is dat een antwoord?

Gremio.

Ja, en vriend'lijk ook;
Bid God, dat u uw vrouw geen erger zend'.

Petruccio.

Ik hoop, een beter.

Hortensio.

Biondello, ga, verzoek mijn vrouw, dat zij
Hier daad'lijk bij mij komt.

(Biondello *af.*)

Petruccio.

O zoo, verzoeken!
Dan moet en zal ze komen.

Hortensio.

Heer, ik vrees,
Doe wat ge wilt, voor u helpt geen verzoek.

(Biondello *komt terug.*)

Waar blijft mijn vrouw?

Biondello.

Zij zegt, gij hebt gewis een grapjen voor;
Zij wil niet komen, vraagt dat gij bij háár komt.

Petruccio.

Van kwaad tot erger! *wil* niet komen! Ha!
't Is onverdraaglijk, onuitstaanbaar, slecht!
Nu, Grumio, ga tot uw meest'res, en zeg,
Dat ik beveel, dat zij hier bij mij komt.

(Grumio *af.*)

Hortensio.

Ik weet, wat volgt.

Petruccio.

Wat dan?

Hortensio.

Dat zij niet wil.

Petruccio.

De schâ moet ik dan dragen, dat is al.

(Katharina *komt.*)

Battista.

Bij onze lieve vrouw! Zie, Katharina!

Katharina.

Wat is uw wensch, heer, dat gij om mij zondt?

Petruccio.

Waar zijn uw zuster, en Hortensio's vrouw?

Katharina.

Zij zitten bij den haard ginds wat te keuv'len.

Petruccio.

Ga, haal ze hier; en weig'ren zij te komen,
Zweep haar dan flinkweg naar haar mannen toe;
Ga, zeg ik, breng die twee onmidd'lijk hier.

(KATHARINA *af.*)

Lucentio.

Spreekt gij van wond'ren, hier is dan een wonder.

Hortensio.

Dat is 't; 't zal mij verwond'ren, waar 't op uitloopt.

Petruccio.

Wel op een rustig leven, liefde en vreê,
Erkenning van gezag, een goed bestuur,
Kortom, op wat geluk en vreugde brengt.

Battista.

Nu, heil zij u, mijn zoon Petruccio!
Gij wint uw weddingschap; en aan die winst
Voeg ik nog twintigduizend kronen toe,
Als nieuwe bruidsgift aan een and're dochter,
Want ze is een and're dan ze vroeger was.

Petruccio.

Neen, beter nog win ik mijn weddingschap,
En toon u beter nog haar volgzaamheid,
Haar nieuw verworven deugd van volgzaamheid.

(KATHARINA *komt terug, met* BIANCA *en de Weduwe.*)

Daar komt ze; ziet, uw dwarse vrouwen zijn

Gevang'nen van haar vrouw'lijke overreding.
Dat mutsjen, Katharina, staat u slecht;
Doe weg dat vod; vertrap het met den voet.
(KATHARINA *neemt haar muts af en werpt die neer.*)

Weduwe.

God geev' mij nimmer reden tot een zucht,
Aleer ik zulk een slaafsche dwaasheid doe!

Bianca.

Foei, wat een dwaze volgzaamheid van u!

Lucentio.

Ware uwe volgzaamheid maar even dwaas!
De wijsheid van uw volgzaamheid, Bianca,
Boort juist me een honderd kronen door den neus.

Bianca.

Wat domheid, op mijn volgzaamheid te wedden!

Petruccio.

Kath'rina, leer deez' stuggen vrouwen eens,
Wat zij haar heer en gade schuldig zijn.

Weduwe.

Kom, kom, gij schertst; wij danken voor zoo 'n preek.

Petruccio.

Begin maar, zeg ik, en met haar het eerst.

Weduwe.

Ze zal het niet.

Petruccio.

Ja toch, ze zal; — begin met haar het eerst.

Katharina.

O foei, strijk glad dat dreigend, toornig voorhoofd;
En schiet geen booze blikken uit die oogen
Op uwen heer, uw koning, uw gebieder.
't Vernielt uw schoon, als nachtvorst bloesems schaadt,

Blaast weg uw roem, als stormwind vruchten schudt,
En is in 't minst niet goed of prijzenswaard.
Een toornig wijf is als een troeb'le bron,
Dik, ondoorschijnend, zwart, van schoon beroofd,
Waar niemand, hoe verhit of dorstig ook,
Aan nippen wil of zelfs een drup van proeft.
Uw eegâ is uw heer, uw schutse, uw leven,
Uw opperhoofd, uw vorst; hij zorgt voor u
En voor uw onderhoud; hij geeft zijn lijf
Aan duizend nooden prijs, te land, ter zee;
Bij nacht houdt storm, bij dag hem koude wakker,
Terwijl gij warm en veilig rust in huis;
Geen and're schatting vraagt hij van uw hand
Dan liefde, een blij gelaat en volgzaamheid, —
Te kleinen losprijs voor zoo groot een schuld.
Wat de onderdaan zijn vorst verschuldigd is,
Dat heeft de vrouw haar gade te voldoen;
En is zij grillig, geem'lijk, nukkig, norsch,
Geeft ze aan zijn reed'lijke eischen geen gehoor,
Wat is zij, dan een boos, ondankbaar muit'ling,
Die snood de liefde van haar heer miskent? —
O 'k schaam mij, als een vrouw in dwazen waan
Wil strijden, waar ze om vrede knielen moest;
Of macht begeert, gezag en overwicht,
Waar zij tot liefde en dienen is verplicht.
Waarom zijn wij zoo zwak en teer en broos,
Voor moeitevollen arbeid ongeschikt,
Zoo niet, opdat aan onzen fijnen bouw
Een zacht gemoed zich passend paren zou?
Ziet, drieste, zwakke, licht vertreden wormen!
'k Was eens zoo stug van geest als een van u,
Zoo trotsch van hart; en 'k had, naar 'k denk, meer [grond,
Om woord met woord en drift met drift te keeren;
Maar 'k zie nu, onze lansen zijn maar stroo;

Zwak onze kracht, niet zelden enkel schijn; —
Vaak schijnbaar grootst, als wij het zwakste zijn.
Buigt dus uw trots en legt, als onderpand,
Onder den voet uws echtgenoots uw hand;
Verlangt hij dit als blijk van volgzaamheid,
Als hij 't beveelt, hij vindt mijn hand bereid.

Petruccio.

Dàt is een vrouw! — Kom, Kaatjen, kus mij thans.

Hortensio.

Nu, oude knaap, gij wint uw zaak met glans.

Vincentio.

't Is lieflijk te hooren, als kind'ren zoo willig zijn.

Lucentio.

Doch schrikk'lijk te hooren, als vrouwen zoo grillig zijn.

Petruccio.

Kom, Kaatjen, ter rust; — en ik weet nu, hoe 't is,
Drie zijn getrouwd, maar met twee is het mis.
(*Tot* Lucentio.)
Al troft gij het wit ook, ik ben het die lacht;
De weddingschap won ik, en wensch u goê nacht!
(Petruccio *en* Katharina *af.*)

Hortensio.

Geluk dan, de temming der feeks is geschied!

Lucentio.

Wonder is het boven wonder, dat ze zoo zich temmen liet.
(Allen af.)

EIND GOED, AL GOED.

PERSONEN:

De *Koning* van *Frankrijk*.
De *Hertog* van *Florence*.
Bertram, graaf van Roussillon.
Lafeu, een oud edelman.
Parolles, uit het gevolg van Bertram.
Eenige jonge Fransche Edellieden.
De Hofmeester, De Nar } der Gravin van Roussillon.
Een Page.

De *Gravin* van *Roussillon*, moeder van Bertram.
Helena, haar pleegdochter.
Een Weduwe uit Florence.
Diana, hare dochter.
Violenta, *Mariana*, } buren en vriendinnen der Weduwe.

Hovelingen des Konings, Officieren en Soldaten, zoowel Fransche als Florentijnsche.

Het tooneel is gedeeltelijk in Frankrijk, te Roussillon, Parijs en Marseille, gedeeltelijk in Toscane, bij en in Florence.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Roussillon. *Een vertrek in het slot der Gravin.*

BERTRAM, *de Gravin van* ROUSSILLON, HELENA *en* LAFEU, *allen in rouwgewaad, komen op.*

Gravin.

Nu ik mijn zoon van mij laat gaan, begraaf ik een tweeden echtgenoot.

Bertram.

En ik, nu ik heenga, moeder, beween opnieuw mijns vaders dood; maar ik moet aan het bevel van zijne Majesteit gevolg geven, onder wiens voogdij ik nu sta, en wiens onderdaan ik immer blijf.

Lafeu.

Gij zult in den koning een gemaal vinden, gravin; — en gij heer, een vader. Hij, voor iedereen en ten allen tijde zoo welwillend, moet van zelf die deugd ook aan u doen blijken, wiens waardij die goedheid, als zij ontbrak, eer zou opwekken, dan haar ontberen, waar zij in zulk een overvloed aanwezig is.

Gravin.

Hoe staat het met de hoop op zijner Majesteit herstel?

Lafeu.

Hij heeft aan zijne artsen hun afscheid gegeven, mevrouw, nadat hij onder hunne behandeling den tijd met hoop vervolgd had, en er op den duur geen ander voordeel van heeft, dan dat hij met den tijd de hoop verloor.

Gravin.

Deze jonge dame had een vader; — o, dit „had", welk een treurige verandering ligt er in! — een vader, wiens kunst schier even groot was als zijn rechtschapenheid; had zij de laatste geheel geëvenaard, dan zou zij de natuur onsterfelijk gemaakt hebben, en de dood had vrijaf gehad wegens gebrek aan werk. Hoe wenschte ik, om des konings wil, dat hij nog in leven ware! dit zou zeker de dood geweest zijn van des konings ziekte.

Lafeu.

Hoe heette de man, van wien gij spreekt, mevrouw?

Gravin.

Hij was zeer beroemd, heer, in zijn vak, en met het volste recht: Gerard van Narbonne.

Lafeu.

Ja, inderdaad, hij was een uitstekend man, mevrouw; nog zeer onlangs sprak de koning met bewondering van hem, en betreurde hem. Hij was bekwaam genoeg om nog heden te leven, als de wetenschap het tegen den dood kon opnemen.

Bertram.

Aan welke kwaal is de koning lijdende, waarde heer?

Lafeu.

Aan een fistel, graaf.

Bertram.

Ik heb van die kwaal nooit te voren gehoord.

Lafeu.

Ik wenschte, dat zij minder bekend ware. — Is deze jonge dame de dochter van Gerard van Narbonne?

Gravin.

Zijn eenig kind, heer, en aan mijne hoede vermaakt. Ik heb alle verwachting van het goede, dat hare opvoeding belooft; de natuur, die zij geërfd heeft, maakt de schoone gaven, die opvoeding schenkt, nog schooner; want waar een onrein gemoed voortreffelijke sieraden erlangt, gaat de bewondering altijd met bejammering gepaard; zij zijn schoon en verraderlijk tevens; maar bij haar zijn zij des te schooner, omdat zij onverdorven zijn; haar rein gemoed heeft zij geërfd en hare deugden maakt zij zich eigen.

Lafeu.

Uw lofspraak, mevrouw, ontlokt haar tranen.

Gravin.

Dit is het beste zout, waarmede een meisjen haren lof kruiden kan. De gedachte aan haren vader sluipt haar nooit in het hart, of de tyrannie van den kommer ontneemt alle leven aan haar wangen. — Ga niet zoo voort, Helena; kom, zóo niet meer; of men zou gaan denken, dat dit eer vertooning is van kommer, dan werkelijke smart.

Helena.

't Is waar, ik toon kommer, maar ik heb dien ook.

Lafeu.

Matige bejammering is het recht van den doode, overmatige droefenis de vijand van den levende.

Gravin.

Als de levende een vijand is van droefenis, maakt overmaat haar welras doodelijk.

Bertram.

Nu, moeder, bid ik u om uwen zegen!

Lafeu.

Hoe is dit te verstaan?

Gravin.

Ja, Bertram, heil u; wees uws vaders zoon
Door zeden, als door trekken! dat uw bloed
En deugden in u om den voorrang strijden,
Uw hart in adel uwen rang gelijk'!
Heb allen lief; schenk wein'gen uw vertrouwen;
Doe niemand onrecht; houd uw vijand eer
Door macht dan door haar uiting in bedwang;
Hoed als uw eigen leven dat uws vriends;
Dat men uw zwijgen, nooit uw spreken gispe!
Wat verder tot uw welzijn u de hemel
Wil gunnen, mijn gebed hem af kan smeeken,
Valle op uw hoofd! vaarwel! — Mijn waarde heer,
Hij is als hoov'ling nog onrijp; sta, bid ik,
Hem bij met uwen raad.

Lafeu.

De besten zullen
Wedijv'ren om zijn vriendschap te verwerven.

Gravin.

De hemel zegen' hem! — Bertram, vaarwel!

(De Gravin *af.)*

Bertram (*tot* Helena).

Mogen de beste wenschen, die uwe gedachten kunnen uitdenken, u ten dienste staan! Wees de troost van mijne moeder, uwe gebiedster, en houd haar in eere!

Lafeu.

Vaarwel, lieve jonge dame; en houd den roem van uwen vader op.

(BERTRAM *en* LAFEU *af.*)

Helena.

O waar' 't slechts dit! — Ik denk niet aan mijn vader;
En dezer grooten tranen eeren meer
Zijn nagedacht'nis, dan wat ik vergiet.
Ja, hoe zag hij er uit? 'k ben hem vergeten;
Mijn' geest zweeft enkel 't beeld van Bertram voor.
Ik ben vernietigd; geen, geen leven is er,
Nu Bertram weg is. 't Is hetzelfde, alsof ik
Een held're ster beminde en die mij wenschte
Tot gâ, zoo hoog staat Bertram boven mij.
Ik moge zijd'lings in zijn held're straling
Vertroosting zoeken, nimmer op zijn baan.
En de eerzucht mijner liefde straft zichzelf;
De hinde, die den leeuw als gade wenscht,
Komt om door liefde. Schoon was 't, doch een mart'ling,
Hem uur op uur te zien, te zitten en
Zijn wenkbrauwboog, zijn valkenblik, zijn lokken
Te malen op 't paneel mijns harten, 't hart,
Voor elken trek zijns wezens, ach! te ontvank'lijk.
Nu is hij heen en mijn afgodisch mijm'ren
Moet zijn relieken eeren. — Wie komt daar?
Zijn metgezel, mij lief om zijnentwil;
En toch, ik ken hem als beruchte leug'naar,
Als groote nar, als door en door een lafaard;
Maar zoo natuurlijk staat hem al die ondeugd,
Dat hij gevierd wordt, terwijl 't staalgebeente
Der deugd moet rillen in den winterstorm;
Vaak ziet men, dat de wijsheid, koud, armoedig,
Aan dwaasheid, warm en weeld'rig, dienstbaar is.

(PAROLLES *komt op.*)

Parolles.

Gegroet, schoone koningin!

Helena.

Ook gij, monarch!

Parolles.

Neen.

Helena.

Ook neen.

Parolles.

Zijt gij aan 't peinzen over de maagdelijkheid?

Helena.

Ja. Gij hebt een tintjen van een soldaat over u; sta mij toe, u een vraag te doen. De man is de vijand der maagdelijkheid, hoe kunnen wij die tegen hem verschansen?

Parolles.

Houd hem buiten.

Helena.

Maar hij loopt storm; en onze maagdelijkheid, hoe dapper zij zich verdedige, is toch zwak. Doe ons een krijgshaftig verweermiddel aan de hand.

Parolles.

Dat is er niet; de man slaat zich voor u neêr, ondermijnt u en doet uw vesting in de lucht springen.

Helena.

God behoede onze arme maagdelijkheid voor ondermijnen en springen! — Bestaat er geen krijgstaktiek, waardoor maagden mannen in de lucht kunnen laten springen?

Parolles.

Ligt de maagdelijkheid eens ter aarde, des te eer zal de man springen; ja, en zoo gij hem ten val wilt brengen, wordt door de bres, die gijzelf maakt, uw vesting genomen. Het is tegen het staatsbelang der natuur, de maagdelijkheid te bewaren. Het verliezen van maagde-

lijkheid is vermeerdering naar den eisch der natuur, en nooit werd er een maagd in het leven geroepen, of er ging eerst een maagdelijkheid verloren. De stof, waar gij uit gevormd zijt, is stof om maagden uit te maken. Door het verlies van éene maagdelijkheid kunnen er tien gewonnen worden; maar als zij immer bewaard wordt, gaat zij voor immer verloren. Zij is een te koude metgezelle; weg er mee!

Helena.

Ik wil ze nog een poosjen verdedigen, al moest ik er ook als maagd door sterven.

Parolles.

Daar is niet anders van te zeggen, dan dat het tegen den regel der natuur strijdt. Voor de maagdelijkheid te spreken is een aanklacht van uwe moeder; en dit is de klaarblijkelijkste ongehoorzaamheid. Wie zich ophangt, is als een maagd; maagdelijkheid vermoordt zichzelve en verdient aan een kruisweg begraven te worden, verre van alle gewijde gronden, als een roekelooze schendster der natuur. Maagdelijkheid broedt maden uit, evenals een kaas, verteert zichzelve tot de buitenste schil toe, en sterft dus door haar eigen ingewanden op te eten. Bovendien, maagdelijkheid is eigenzinnig, trotsch en lui, louter zelfzucht, de zonde, die in de heilige wet het allerstrengst veroordeeld wordt. Behoud ze niet, gij kunt er enkel door verliezen. Weg er mee! binnen 't jaar kunt gij haar verdubbelen; dat is een goede interest, en het kapitaal wordt er niet minder door. Weg er mee!

Helena.

Hoe moet men het aanleggen, heer, om ze tot eigen welgevallen te verliezen?

Parolles.

Laat zien; nu, op mijn woord, slecht, als aan haar

iemand behaagt, aan wien zij niet behaagt. Zij is een waar, die door het liggen haar glans verliest; hoe langer bewaard, hoe minder waard; weg er mee, terwijl ze nog gewild is; neem den tijd waar, dat er vraag naar is! Maagdelijkheid doet als een oud hoveling, en draagt haar hoed, tot hij uit de mode is, rijk versierd, maar niet sierlijk, juist als de hoedengesp en de tandenstoker, die niemand meer draagt. Ouderdom is beter voor uw wijn dan voor uw wang; en uw jufferschap, uw oude jufferschap, is als een ingeschrompelde Fransche peer; zij is leelijk voor het oog en droog van smaak; trouwens 't is een ingeschrompelde peer; zij was vroeger beter; trouwens, ja, 't is een ingeschrompelde peer. Wat wilt gij er mee doen?

Helena.

Genoeg van mijne jufferschap. —
Ginds vindt uw heer de liefde duizendvormig,
Een moeder en een liefje' en een vriendin,
Een feniks en een veldheer en een vijand,
Een gids en een godes en een vorstin,
Een raadsvrouw, een verraadster, toch steeds dierbaar,
Deemoedige eerzucht, fiere need'righeid,
Een valschen samenklank en zoeten wanklank,
Zijn trouw, zijn lieflijk onheil, heel een wereld
Van lieve zoete naampjes, waar de blinde
Cupido peet van zijn zal. Nu zal hij —
Ik weet niet, wat hij zal, — Zij God met hem!
Een leerschool is het hof, — en hij is iemand, —

Parolles.

Nu, wat voor iemand?

Helena.

Wien ik alles goeds wensch.
Doch jammer is het, —

Parolles.

Wat is jammer?

Helena.

Dat goede wenschen niet een lichaam hebben,
Dat voelbaar is; opdat wij, arm geboor'nen,
Beperkt tot wenschen door ons boos gesternt',
Met hunne werking onze vrienden volgend,
Ook toonden, wat wij thans slechts denken mogen,
Waarvoor geen dank ons ooit gewordt.

(Een Page komt op.)

Page.

Monsieur Parolles, de graaf laat u roepen.

(Page af.)

Parolles.

Helena-lief vaarwel; als ik mij uwer herinneren kan, zal ik ten hove aan u denken.

Helena.

Monsieur Parolles, gij zijt geboren onder een barmhartig gesternte.

Parolles.

Onder Mars, meen ik.

Helena.

En ik denk bepaald, onder Mars.

Parolles.

Waarom onder Mars?

Helena.

De krijg heeft u zoo ondergehouden, dat gij noodzakelijk onder Mars geboren moet zijn.

Parolles.

Toen hij overheerschend was.

Helena.

Toen hij teruggaand was, denk ik eer.

Parolles.

Waarom denkt gij dat?

Helena.

Omdat gij zoo vaak terugwijkt, als gij vecht.

Parolles.

Dat is berekening.

Helena.

Het wegloopen ook, als de vrees dit als het veiligst aanraadt. Maar die mengeling van dapperheid en vrees in u vormt een deugd, die een goede vlucht neemt, en die ik vind, dat u goed staat.

Parolles.

Ik heb het hoofd zoo vol drukten, dat ik u niet puntig kan antwoorden. Ik zal als volmaakt hoveling terugkeeren, en dan zal mijn onderrichting ook u inwijden, voor zoover gij vatbaar zijt voor eens hovelings raad, en begrijpen wilt, wat onderwijs u zal inscherpen; anders sterft gij in uwe ondankbaarheid, en sleept uwe onwetendheid u weg; vaarwel! Als gij tijd hebt, zeg dan uwe gebeden op, en hebt gij dien niet, denk dan aan uwe vrienden. Schaf u een goeden man aan, en behandel hem, zooals hij u behandelt. Vaarwel!

(Parolles *af.*)

Helena.

Vaak vinden we in onszelf de hulp en baat,
Die wij den hemel vragen. 't Noodlot laat
Den weg ons vrij, en spert dien enkel dan,
Wanneer wij loom en traag zijn, zonder plan.
Wat macht verheft mijn liefde nu zoo hoog,
En doet mij zien, al streelt nog niets mijn oog?

Wat ook Fortuin verdeel' door rang en stand,
Natuur vereent het als gelijk, verwant.
Nooit zal, wie heil van angstig wikken wacht,
Iets wagen; ja, onmoog'lijk wordt geacht,
Wat vaak gebeurd is. Welke liefde heeft
Ooit, was zij echt, vergeefs naar 't doel gestreefd? —
De koning krank! — onzeker is mijn slagen;
Doch vast is mijn besluit; ik wil het wagen.

(HELENA *af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Een vertrek in 's Konings paleis.

Trompetgeschal. De KONING *van Frankrijk komt op, met een brief; verder Edellieden en Gevolg.*

Koning.

Siena en Florence streden heftig,
Maar 't voordeel was gelijk; zij zetten moedig
Den krijg steeds voort.

Eerste Edelman.

Zoo wordt bericht, mijn vorst.

Koning.

't Verdient geloof; mijn neef van Oostenrijk
Bericht het mij in dezen brief als zeker;
En waarschuwt, dat Florence om rasschen bijstand
Ons vragen zal; ja, onze waarde vriend
Spreekt reeds vooruit zijn oordeel uit en wenscht,
Dat wij het weig'ren.

Eerste Edelman.

Zijn beproefde vriendschap
En wijsheid geven op het volst vertrouwen
Hem aanspraak, heer.

Koning.

Hij maakte ons antwoord stellig;
Florence is afgewezen, vóor het komt,
Maar 't staat onze' edellieden, als zij gaarne
Den krijgsdienst in Toskane zien, gansch vrij,
Partij te kiezen.

Tweede Edelman.

't Ware een goede school
Voor onzen jong'ren adel, die reeds lang
Naar oef'ning smacht en daden.

Koning.

Wie komt daar?

(BERTRAM, LAFEU *en* PAROLLES *komen op.*)

Eerste Edelman.

Graaf Roussillon, mijn vorst, de jonge Bertram.

Koning.

Jonkman, gij hebt uws vaders trekken. Zorgzaam,
Niet overijld, schonk mild u de natuur
Dien schoonen bouw. Dat ook uws vaders geest
Uw erfdeel zij! Wees welkom in Parijs!

Bertram.

Mijn dank en dienst behooren u, mijn koning.

Koning.

O, had ik nog dezelfde lichaamskracht,
Als toen uw vader en ikzelf, in vriendschap,
De school des krijgs doorliepen! In den dienst
Van toen was hij doorkneed, en helden hadden
Hem de oorlogskunst geleerd; hij diende lang;
Doch nijdige ouderdom besloop ons beiden
En dwong ons rust te nemen. 't Doet mij goed,
Te spreken van uw vader. In zijn jeugd

Had hij den geest, dien ik ook nu bespeur
Bij onzen jongen adel; doch zij spotten,
Tot onbemerkt hun spot tot hen terugkeert,
Wijl eer en roem bij hen de scherts niet steunen.
Een echte hoov'ling was hij, fier, niet trotsch,
Hoe scherp, nooit bitter, dan door zijns gelijken
Er toe gedreven; altijd gaf zijn eer,
Zichzelf tot uurwerk, de minuut hem aan,
Waarop hij spreken moest, en als de wijzer
Stond hem zijn tong ten dienst; welwillend wist hij
Naar hunnen rang zijn mind'ren te behand'len,
Boog 't hooge hoofd tot hunnen lagen stand,
En deed hen trotsch zijn op zijn need'righeid,
Hij, die door de' armen lof vernederd werd.
Een man als hij kon onzen jong'ren tijd
Een voorbeeld zijn, dat, nagevolgd, zou toonen,
Hoe deze tijd teruggaat.

Bertram.

Heer, zijn roem
Praalt rijker in uw geest dan op zijn tombe;
Zóo blijft zijn lof niet in zijn grafschrift leven,
Als in 't getuig'nis van uw vorstenmond.

Koning.

O, dat ik bij hem waar'! Hij zeide steeds: —
Mij is 't, als hoor ik hem; hij strooide niet
Zijn gulden taal in 't oor, maar entte er die,
Zoodat ze er vruchten droeg, — „'k Wensch niet te
[leven," —
Aldus begon hij vaak met zachten weemoed
Na opgeruimd gesprek, wanneer het schertsen
Ten einde was, — „'k wensch niet te leven," sprak hij,
„Als de olie eens mijn vlam begeeft, 'k wil geen
Verkoolde pit voor jong're geesten zijn,

Wier wuftheid alles hekelt, wat niet nieuw is,
Wier oordeel enkel nieuwe kleed'ren schept,
Wier zekere overtuiging eer nog wisselt,
Dan zelfs hun modes 't doen." Dit wenschte hij,
En, na hem, wensch ikzelf hem na, dat ik,
Die nu geen was of honig meer kan zaam'len,
Ras uit den stok verdwijn, om plaats te maken
Voor nieuwe krachten.

Tweede Edelman.

Vorst, gij wordt bemind,
't Gemis waar' groot, 't meest voor die 't minst dit [denken.

Koning.

Ja, ja, ik vul een plaats, dit weet ik. — Graaf,
Sinds wanneer is die arts uws vaders dood,
Die zoo beroemd was?

Bertram.

Sinds zes maanden, heer.

Koning.

Waar' hij in leven, 'k waagde 't nog met hem; —
(Tot een Edelman.) Reik mij uw arm; — (*Tot* Bertram.)
[die and'ren hebben mij
Verzwakt met hunne kuren; moog' natuur
Mijn ziekte nu bekampen! — Welkom, graaf,
Mij dierbaar als een zoon!

Bertram.

Heb dank, mijn koning!
(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Een vertrek in het slot der Gravin.

De GRAVIN, *de Hofmeester en de Nar komen op.*

Gravin.

Thans hoor ik toe, wat weet gij van dit meisjen?

Hofmeester.

Mevrouw, de moeite, die ik mij gegeven heb, om uwe tevredenheid te verwerven, hoop ik, dat reeds opgeteekend is in den kalender mijner gedane diensten; want wij kwetsen onze bescheidenheid en besmetten de reinheid onzer verdiensten, als wijzelve ze verkonden.

Gravin.

Wat doet deze schelm hier? Maak, dat gij wegkomt, knaap; de klachten, die ik over u hoorde, wil ik niet alle gelooven; 't is uit lankmoedigheid, dat ik het niet doe; want ik weet, dat het u niet aan dwaasheid ontbreekt om zulke streken te begaan, en dat gij handigheid genoeg hebt om ze uit te voeren.

Nar.

Het is u niet onbekend, gravin, dat ik een arme drommel ben.

Gravin.

Nu, goed.

Nar.

Neen, mevrouw, het is niet zoo bijzonder goed, dat ik arm ben, — al vaart ook menig rijke ter helle. Maar, als ik van uwe doorluchtigheid verlof mocht krijgen om te trouwen, zullen Bella, mijn verloofde, en ik, doen, wat wij kunnen.

Gravin.

Wilt gij met alle geweld een bedelaar worden?

Nar.

Ik bedel om uw toestemming in deze zaak.

Gravin.

In welke zaak?

Nar.

In Bella's en mijn eigen zaak. Dienst is geen erfdeel, en ik geloof, dat ik Gods zegen nimmer bezitten zal, voor ik telgen mijns lichaams rijk ben; want het zeggen is, kinderen zijn een zegen.

Gravin.

Zeg mij de reden, waarom gij trouwen wilt.

Nar.

Mijn arm lichaam, doorluchte vrouw, verlangt het; ik word door het vleesch er toe gedreven; en wien de duivel aandrijft, die moet loopen.

Gravin.

Is dit uwer edelheid algeheele reden?

Nar.

Ronduit gezegd, mevrouw, heb ik nog andere vrome redenen, hoe ze dan ook zijn.

Gravin.

Mag de wereld ze weten?

Nar.

Ik ben een zondig schepsel geweest, mevrouw, zooals gij en alle vleesch en bloed het zijn; en nu, waarlijk, wil ik trouwen om berouw te krijgen.

Gravin.

Over uw huwelijk eer dan over uw zondigen staat.

Nar.

Ik ben geheel zonder vrienden, mevrouw, en ik hoop, ter wille van mijn vrouw, vrienden te vinden.

Gravin.

Zulke vrienden zijn uw vijanden, knaap.

Nar.

Recht oppervlakkig geoordeeld, mevrouw; juist zeer groote vrienden; want die schelmen komen juist dat voor mij doen, wat ik moede ben. Wie mijn akker beploegt, spaart mijn span en laat mij toch den oogst binnenhalen; als ik zijn horendrager ben, is hij mijn werkezel. Wie mijn vrouw vertroost, verlustigt mijn vleesch en bloed; wie mijn vleesch en bloed verlustigt, bemint mijn vleesch en bloed; wie mijn vleesch en bloed bemint, is mijn vriend; ergo, wie mijn vrouw kust, is mijn vriend. Als de mannen tevreden waren met te zijn wat zij zijn, zou niemand in het huwelijk iets duchten, want de jonge Chairbonne, de puritein, en de oude Poisson, de papist, hoe verre hun harten ook in den godsdienst uit elkander loopen, zijn toch één, wat hun hoofd betreft; zij kunnen even goed met hun horens stooten als eenige hertebok in de kudde.

Gravin.

Zult gij altijd dezelfde liederlijke en lasterlijke schelm blijven?

Nar.

Een profeet ben ik, gravin; en ik zeg de waarheid zonder omwegen:

„Want mannen, 't oude lied is waar,
„Dit blijkt u op den duur;
„Helpt u het noodlot aan een vrouw,
„U horent de natuur."

Gravin.

Ga nu heen, kerel; later zal ik u nader spreken.

Hofmeester.

Zoudt gij willen vergunnen, mevrouw, dat hij aan Helena zeide, hier te komen? over haar wilde ik u juist spreken.

Gravin.

Knaap, ga mijn juffer zeggen, dat ik haar wensch te spreken, Helena meen ik.

Nar.

„Dit schoon gelaat de schuld, vroeg zij,
Dat Troje werd verwoest?
Dwaas, dwaas, dat dit aan Priamus,
Zijn liev'ling aandoen moest!
Zij zuchtte en zeî: „'t is zwaar geboet,"
Zij zuchtte en zeî: „'t is zwaar geboet;"
Maar hieruit kan men zien:
„Is éen bij negen slechten goed,
„Is éen bij negen slechten goed,
„'t Is éen toch van de tien." "

Gravin.

Wat? éen goed van de tien? kerel, gij vervalscht het lied.

Nar.

Eéne goede vrouw onder tien, gravin, dat is een verbetering van het lied. Als God het zoo maar het geheele jaar door voor de wereld beschikte! Wij zouden niets te vitten hebben op een vrouwentiende, al was ikzelf de geestelijke. Eén van de tien, zeide hij! Als er maar éene goede vrouw geboren werd met iedere komeet of iedere aardbeving, dan was de loterij al veel beter; nu kan een man zich het hart uit het lijf rukken, eer hij er eene treft.

Gravin.

Wilt gij nu eens gaan, schavuit van een kerel, en doen, wat ik u beveel?

Nar.

Dat een man zich door een vrouw moet laten bevelen, en dat dit geen aanstoot geeft! — Al is eerlijkheid geen puritein, toch wil zij niemand aanstoot geven; zij wil het koorhemd der deemoedigheid over het zwarte gewaad van een trotsch hart dragen. — Nu, ik ga, waarlijk; mijn last is, Helena hierheen te ontbieden.

(Nar af.)

Gravin.

Nu, spreek!

Hofmeester.

Ik weet, gravin, dat gij uwe juffer van ganscher harte lief hebt.

Gravin.

Inderdaad, dit doe ik; haar vader heeft haar aan mij vermaakt; en zijzelf mag, afgezien hiervan, met recht op zooveel liefde aanspraak maken, als zij bij mij vindt; haar komt meer toe, dan haar uitbetaald wordt, en haar zal meer uitbetaald worden, dan zij vorderen zal.

Hofmeester.

Gravin, ik was onlangs dichter bij haar, dan zij waarschijnlijk wenschte; zij was alleen en sprak tot zichzelve, haar eigen woorden tot haar eigen ooren; zij dacht, — hier kan ik op zweren, — dat die geen vreemd oor troffen. De inhoud was, dat zij uwen zoon beminde; Fortuin, zeide zij, was geen godin, wijl zij zulk een klove gemaakt had tusschen hun beider stand; Liefde geen god, daar hij zijn macht niet verder wilde uitbreiden, dan waar gelijkheid was van rang; Diana geen koningin der maagden, daar zij hare arme dienstmaagd overvallen liet en noch bij den eersten aanval bevrijdde noch later loskocht. Dit alles uitte zij op den bittersten toon der smart, dien ik ooit bij de weeklacht eener maagd gehoord heb; en ik achtte het mijn plicht, u dit

ten spoedigste te melden, nademaal, als er een ongeval mocht gebeuren, het u eenigszins van belang is, dit te weten.

Gravin.

Het is goed van u gedaan, dat gij mij dit hebt medegedeeld; houd het verder voor uzelf. Uit allerlei omstandigheden had ik dit reeds vermoed, maar deze lagen zoo onzeker in de weegschaal, dat ik noch gelooven, noch twijfelen kon. Ik bid u, verlaat mij nu; bewaar dit in uw binnenste; ik dank u voor uw trouwe zorg en zal er weldra nader met u over spreken.

(Hofmeester af.)

Zoo was het, toen ik jong was, ook met mij;
Zoo doet natuur zich gelden; deze doren
Blijft aan de roos van onze jeugd steeds bij;
Ons is ons bloed, ons bloed dit aangeboren.
Natuur bezegelt jeugd als waar en goed,
Plant zij haar zulk een hartstocht in 't gemoed;
Ja, 'k pleegde in mijne dagen van voorheen
Gelijk vergrijp, of dacht, het was er geen. —

(Helena *komt op.*)

Haar blik is kwijnend; dit bespeur ik klaar.

Helena.

Wat is uw wensch, gravin?

Gravin.

Gij weet, mijn kind,
Ik ben voor u een moeder.

Helena.

Mijn lieve meesteresse!

Gravin.

Neen een moeder. —
Waarom niet moeder? Toen ik zeide, een moeder,

Was 't, of ge een slang zaagt; wàt is in dat moeder,
Dat gij zoo schrikt? Ik zeg: ik ben uw moeder,
En reken u als eene, aan wie mijn schoot
Het leven schonk. Niet zelden staat een pleegkind
Gelijk met eigen kroost; en keuze kweekt
Een eigen plant vaak op uit vreemde zaden;
Hebt gij mij niet door moedersmart bedrukt,
Ik druk u toch volgaarne aan 't moederhart. —
Om 's hemels wil, mijn dochter! stolt uw bloed,
Nu ik mij uwe moeder noem? Hoe komt het,
Dat die veelkleurige Iris, steeds de bode
Van vochtig weder, zoo uw oog omfloerst? —
Gij zijt mijn dochter toch?

Helena.

Dit ben ik niet.

Gravin.

Ik zeg, ik ben uw moeder.

Helena.

Neen, vergeef mij;
Graaf Roussillon kan niet mijn broeder zijn;
Ik ben van lagen, hij van hoogen rang;
Mijn stam is duister, adel siert den zijnen.
Mijn heer en dierb're graaf is hij, en ik
Zijn dienares tot aan mijn jongsten snik.
Hij zij mijn broeder niet.

Gravin.

Noch ik uw moeder?

Helena.

Gij zijt mijn moeder, eed'le vrouw; o waart gij, —
(Ter zijde.) Wierd dan mijn heer, uw zoon, mijn broe-
[der niet, —
(Luid.) Mijn moeder waarlijk! — of ons beider moeder!

Dit waar' mij lief als 't hemelrijk, wierd ik
Slechts niet zijn zuster! — Kan 't niet zijn, dat hij,
Word ik uw dochter, niet mijn broeder zij?

Gravin.

Schoondochter, ja, zoudt gij mij kunnen zijn.
Help' God, zoo meent gij 't niet! Dit dochter, moeder,
Vertraagt, versnelt uw pols. Wat! weder bleek?
Mijn argwaan ving uw hart; uw eenzaamheid
Heb ik ontraadseld, en de bron ontdekt
Van uwer tranen zilt. 't Is zonneklaar,
Dat gij mijn zoon bemint; ontveinzing schaamt zich
Te looch'nen, wat het spreken van uw hartstocht
Zoo luid verkondigt. Zeg mij dus de waarheid;
Zeg vrij, het is zoo; — zie toch, uwe wangen
Bekennen 't aan elkander; en uw oogen
Zien 't in uw doen zoo duid'lijk blootgelegd,
Dat zij 't verklappen in hun taal. Slechts zonde
En wederspannige onwil boeit uw tong,
Dat die de waarheid heel'. Spreek, is het zoo?
Indien 't zoo is, dan wondt ge een aardig kluwen;
Zoo niet, ontken 't bij eede; maar hoe 't zij,
Zoo waarlijk tot uw heil God in mij werke,
Zeg mij de waarheid.

Helena.

Eed'le vrouw, vergeef mij!

Gravin.

Bemint gij mijnen zoon?

Helena.

Vergeef, gravin!

Gravin.

Bemint gij hem?

Helena.

Mint gij hem niet, mevrouwe?

Gravin.

Blijf bij de zaak; mijn liefde is plicht des bloeds,
Erkend door heel de wereld. Kom, ontsluit
Uw hart voor mij, want uw hartstochtlijkheid
Klaagt luid u aan.

Helena.

Welnu dan, zoo beken ik,
Hier, op mijn knie, voor God en u, dat ik,
Zelfs meer dan u en naast aan God daarboven,
Uw zoon bemin.
Mijn stam is arm, doch eerbaar; zoo mijn liefde;
Wees niet verstoord, hem schaadt het niet, dat hij
Van mij bemind wordt. Ik vervolg hem niet
Met eenig opgedrongen liefdeteeken;
Nooit mag hij mijn zijn, eer ik hem verdiend heb,
En 'k weet niet, hoe ik hem verdienen zou.
Ik weet, ik min vergeefs, streef zonder hoop,
Maar in die bodemlooze zeef, steeds dorstig,
Giet ik den stroom der volheid van mijn liefde,
Hoe vrucht'loos ook. Den Indiaan gelijk,
Aanbid ik in mijn vromen waan de zon,
Die op de' aanbidder nederblikt, doch verder
Niets van hem weet. O hoogvereerde vrouw,
Tref met uw haat mijn liefde niet, wijl zij
Bemint, waar gij bemint; maar, zoo gijzelve,
Wier waardige ouderdom getuigt, hoe rein
Uw jeugd was, ooit met zulk een echten gloed
En kuisch verlangen teeder hebt bemind,
Dat uw Diana èn zichzelf en tevens
Godin der liefde was, heb dan erbarmen
Met haar, die immer leent en geeft, hoe goed
Zij 't noodlot kenn', dat zij verliezen moet,

Die zoekt, om, wat zij zoekt, nooit te verwerven,
En — vreemd! — het zoetste leven vindt in 't sterven.

Gravin.

Hadt gij niet onlangs, — doch spreek waar! — het plan
Van naar Parijs te gaan?

Helena.

Ja, eed'le vrouw.

Gravin.

Waarom? maar zeg de waarheid.

Helena.

'k Zal waarheid spreken, bij mijn eeuwig heil!
Gij weet, mijn vader liet recepten na
Van zeldzame en beproefde kracht, door studie
Verzameld, door veeljarige ondervinding
Erkend als steeds onfeilbaar. Hij bepaalde,
Dat ik ze steeds met zorg bewaren zou,
Als zijner kennis vruchten, waar een kracht
In huist, te grooter, daar hun nietig aanzien
Geen aanzien hun kon geven. Onder and'ren
Is hier een middel bij, een welbeproefd,
Waarvoor de ziekte, die den koning teistert
En weg zal slepen, meent men, wijken moet.

Gravin.

En dit dus drijft u aan, om naar Parijs
U te begeven, zegt gij? is 't zoo? spreek!

Helena.

Uw zoon, mijn heer, deed mij aan 't middel denken:
Want anders waar' Parijs, en artsenij,
En koning mijn gedachten vreemd gebleven,
Vermoed ik.

Gravin.

Maar gelooft gij, Helena,

Dat, als gij uw vermeende hulp hem bracht,
Hij ze aan zou nemen? Hij en al zijn artsen
Zijn 't hierin eens, hij, dat hem niets kan helpen,
Zij, dat niets helpen kan. Hoe schenkt men ooit
Een arme en ongeleerde maagd vertrouwen,
Waar aller scholen kennis, uitgeput,
't Bestrijden van de kwaal heeft opgegeven?

Helena.

Iets spelt mij, meer nog dan mijns vaders kunst,
Hoe eenig en hoe groot in zijn beroep,
Dat, als mijn erfdeel, dit zijn heilzaam middel
Gezegend worden zal door elk gesternte,
Dat van den hemel heil brengt. Mocht ik slechts
Met uw verlof het slagen gaan beproeven,
Mijn leven zelfs zou ik er voor verpanden,
Dat ik den koning heel, dien dag, dat uur.

Gravin.

Gelooft gij dit?

Helena.

Ik weet het, eed'le vrouwe.

Gravin.

Welnu, ontvang 't verlof dan van mijn liefde,
Geleide en midd'len, en, voor al de mijnen
Aan 't hof, mijn warmste groeten. Ik blijf hier
En smeek Gods zegen op uw pogen af.
Reis morgen heen; en, wees er zeker van,
Ik sta u bij, zooveel ik helpen kan.

(Beiden af.)

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Parijs. *Een zaal in het koninklijk paleis.*

Trompetgeschal. De Koning komt op, met verscheidene jonge Edellieden, die afscheid nemen om aan den Florentijnschen oorlog te gaan deelnemen; verder BERTRAM, PAROLLES *en Gevolg.*

Koning.

Vaart, jeugdige eed'len, wel; die krijgsmansgeest
Blijv' steeds u bij; vaart, heeren, allen wel.
Deelt onder u mijn raad; grijpt elk dien aan,
Dan zet mijn gave bij de ontvangst zich uit,
En reikt voor allen toe.

Eerste Edelman.

Wij hopen, vorst,
Als welervaren krijgers weer te keeren
En dan uw majesteit gezond te zien.

Koning.

Neen, neen, onmoog'lijk, en toch wil mijn hart
Niet weten van de ziekte, die mijn leven

Zoo fel bestormt. Vaart, jeugdige eed'len, wel;
Weest, of ik leve of sterve, steeds de zonen
Van eed'le Franschen; toont aan Noord-Italië, —
Het diep ontaarde, dat alleen 't verval
Van 't laatste rijk geërfd heeft, — dat ge om eer
Niet enkel aanzoek doet, maar die wilt huwen;
Houdt, waar de dapperste aarzelt, vol, en win haar,
Opdat de Faam u luide prijz'! Vaartwel!

Tweede Edelman.

Uw majesteit elk heil, door u verlangd!

Koning.

Neemt u in acht voor de Italiaansche vrouwen;
De Franschen, zegt men, weten niet te weig'ren,
Als die iets vragen; geeft u niet gevangen,
Reeds voor gij strijdt.

Beide Edellieden.

Wij nemen dit ter harte.

Koning.

Vaartwel. — Komt hier, en helpt mij.

(De Koning laat zich geleiden naar een rustbed op op den achtergrond, in een bijvertrek, door gordijnen van de zaal afgescheiden.)

Eerste Edelman (*tot* Bertram).

Wel, beste graaf, dat gij zoo achterblijft!

Parolles.

't Is zijn schuld niet, van 't haantjen!

Tweede Edelman.

Heerlijke oorlog!

Parolles.

Recht prachtig, ja; ik heb er zoo gezien.

Bertram.

Mij zegt men „blijven!" en wat moet ik slikken!
„Te jong," en „'t volgend jaar," en „'t is te vroeg!"

Parolles.

Als gij er uw zinnen op gezet hebt, kerel, wees dan kloek en ontsteel u zelf aan 't hof.

Bertram.

Hier 't voorpaard zijn, dat vrouwen uit en thuis brengt,
Mijn schoen op gladde vloeren laten kraken,
Totdat de roem is uitverkocht, en niemand
Een zwaard meer draagt, dan pronkers bij den dans.
Bij God, ik wil, ik steel mij weg van hier.

Eerste Edelman.

Die diefstal zou u eeren.

Parolles.

Graaf, bega hem.

Tweede Edelman.

Ik wil diefsmaat u zijn; en nu vaarwel!

Bertram.

Ik ben met u vergroeid; ons te scheiden is een lichaam vaneentrekken.

Eerste Edelman.

Vaarwel, hopman!

Tweede Edelman.

Beste Monsieur Parolles!

Parolles.

Edele helden, mijn zwaard en de uwe zijn bloedvrienden. Wakkere en glansrijke jonge borsten, gunt mij een woord, dappere klingen; — gij zult bij het regiment der Spini[1] een hopman aantreffen, met name Spurio, met een lit-

teeken, een merk van den oorlog, hier op zijn linker wang; hier dit zwaard heeft het er in gegrift; zeg hem, dat ik leef, en let eens op, wat hij van mij vertellen zal.

Tweede Edelman.

Dat willen wij, edele hopman.

(De Edellieden af.)

Parolles.

Mars zij verzot op u als zijn jongeren! — Wat zijt gij van plan te doen?

Bertram.

Te blijven; de koning —

Parolles.

Neem een meer uitgelezen beleefdheid jegens die edellieden in acht; gij hebt u te zeer binnen de grenzen van een koel afscheid beperkt, druk meer hartelijkheid tegen hen uit; want de nieuwe tijd draagt hen als het ware op zijn muts; gij hebt in hen toonbeelden, hoe men gaan, eten, spreken en zich bewegen moet onder den invloed van het meest geliefd gesternte; en al danste de duivel voor, zulke menschen moet men volgen. Hun na, en neem een meer omstandig afscheid.

Bertram.

Ja, dit wil ik.

Parolles.

Flinke borsten! zij zullen zich zeker eerste vechtersbazen toonen.

(Bertram *en* Parolles *af.*)

(Lafeu *komt op.* *De Koning slaat de gordijnen terug.*)

Lafeu *(knielt).*

Vergiff'nis, heer, voor mij en mijne boodschap.

Koning.

Sta op, dit zij uw loon.

Lafeu.

Dan staat een man hier, die vergiff'nis kocht.
O vorst, had gij geknield en dus gesmeekt!
En kondt gij opstaan, dus, op mijn bevel!

Koning.

Ik wenschte 't ook; ik sloeg den bol u stuk,
En vroeg er dan vergiff'nis voor.

Lafeu.

Dat ware een misslag. Doch, mijn vorst, 't is dit:
Wilt gij van uwe kwaal genezen zijn?

Koning.

Neen.

Lafeu.

Gij lust geen druiven, koninklijke vos?
Maar toch, mijn eed'le druiven greept ge, indien
Mijn koninklijke vos er bij kon. 'k Heb
Een arts gezien, die steenen leven inblaast,
Een rots bezielt, en u kan dansen doen
Met vuur en vaart, door handoplegging koning
Pepijn kan doen herrijzen, en aan Karel
Den Groote een pen zou drukken in de hand,
Dat hij een vers haar schreef.

Koning.

Wie is die haar?

Lafeu.

Een doctores natuurlijk. Ja, mijn vorst,
Zoo iemand staat nu tot uw dienst, indien
Gij haar slechts zien wilt; — op mijn woord van eer,
Als ik mijn oordeel hier, na 't schertsend woord,
In ernst mag zeggen, 'k heb iemand gesproken,

Die mij door hare kunne, jeugd en taal,
Haar oordeel en vertrouwen meer verbaasd heeft,
Dan ik erkennen wil. Wilt gij haar zien, —
Dit is haar bede, — en hooren wat zij wenscht?
Lach vrij daarna mij uit.

Koning.

Nu, vriend Lafeu,
Breng uw bewond'ring binnen, opdat wij
Bij uw verbazing de onze voegen, of
Door ons verbaasd zijn, dat zij u beving,
Bij u haar mind'ren.

Lafeu.

Nu, ik zal u dienen,
En heb geen dag er toe van noode.

(LAFEU *af.*)

Koning.

Zoo leidt hij zijn gewichtig niets steeds in.

(LAFEU *komt terug met* HELENA.)

Lafeu.

Zoo kom dan.

Koning.

Nu, die spoed heeft waarlijk vleugels.

Lafeu.

Zoo kom dan toch.
Hier staat gij voor zijn majesteit, spreek vrij;
Al blikt ge ook schuw als een verrader, zulke
Verraders ducht zijn majesteit wel niet.
Ik ben hier de oom van Cressida, die 't waagt
Er twee bijeen te laten. Vaar gij wel.

(LAFEU *af.*)

Koning.

Dus, jonge schoone, geldt uw toeleg ons?

Helena.

Ja, edel vorst.
Mijn vader, heer, Gerard was 't van Narbonne,
Een welervaren arts.

Koning.

'k Heb hem gekend.

Helena.

Te minder heb ik noodig hem te roemen;
Genoeg is 't hem te kennen. Op zijn doodsbed
Gaf hij mij veel recepten, één vooral,
Dat hij, als eêlste vrucht van zijn praktijk,
't Kleinood van zijn veeljarige ondervinding,
Mij aanbeval, steeds als drievoudig oog,
Veel meer dan de and're twee, te hoeden. 'k Deed zoo;
En daar ik hoorde, dat uw majesteit
Behept is met die booze kwaal, waartegen
Mijns vaders middel zich volkrachtig toont,
Kom ik, en bied het met mijn hulp u thans
In allen deemoed aan.

Koning.

Ik dank u, meisjen;
Wij slaan zoo licht niet aan herstel geloof,
Wij, opgegeven door de kundigste artsen,
Wier overlegging heeft beslist, dat hier
Geen kunst, hoe krachtig, ooit natuur bevrijdt
Uit onverbreekb'ren boei. Wij mogen niet,
Trots beter oordeel en met valsche hoop,
Onze ongeneesb're kwaal ten spel doen zijn
Aan ijd'le proeven, noch onze eer, ons aanzien,
Zoo schennen, dat wij reed'loos hulp verwachten,
Schoon rede en kunst geen hulp meer moog'lijk achten.

Helena.

Ik deed mijn plicht, en dit zij nu mijn loon;

Niet langer dring ik u mijn diensten op,
En smeek slechts need'rig, dat uw hoogheid mij
Bescheiden reken en alzoo laat gaan.

Koning.

Ondankbaar ware ik, stond ik minder toe.
Gij dacht te helpen, gun, dat ik u danke,
Als hem, die beet'ring wenscht, de hoop'loos kranke;
Ik weet te goed, gij niet, hoe 't met mij staat;
Ik ken 't gevaar, en uwe kunst geen baat.

Helena.

Brengt wat ik kan, geen baat, het schaadt ook niet,
Daar ge elke hoop in u hebt uitgewied.
Hij, die het grootste werkt en heeft volbracht,
Kiest als zijn werktuig vaak de zwakste kracht;
Van kind'ren spreekt de Schrift, in wijsheid groot,
Als wijzen kind'ren bleken; water vloot
Uit rotsen; groote zeeën werden droog,
Trots groote wonderlooch'naars, voor hun oog.
Verwachting faalt niet zelden, 't meest, wanneer
Zij 't meest belooft; en vaak maakt ze alles goed,
Als hoop, verkild, voor wanhoop wijken moet.

Koning.

Ga; 'k laat mij, lieve maagd, niet overhalen.
Verloren moeite moet zichzelf betalen;
Slechts dank wordt voor versmaden dienst verkregen.

Helena.

Zoo stremt eens menschen adem 's hemels zegen!
O! 't is niet zóo bij Hem, die 't al doorschouwt,
Als bij den mensch, die op den schijn vertrouwt;
En wat de hulp des hemels heeft gedaan,
Ziet onze trots voor menschenwerk meest aan.
Mijn vorst, wijs mij niet af met schamp'ren lach;
Zie, wat de hemel, niet wat ik vermag.

Want geen bedriegster ben ik, die verklaar,
Wat ik niet zelf geloof en weet; — 't is waar,
Dat, — o geloof: ik weet, wat ik belijd, —
Mijn kunst niet machtloos, gij niet redd'loos zijt.

Koning.

Geneeslijk? stout gezegd! in wat termijn?

Helena.

Verleent mij Gods genâ genâ, dan zijn,
Eer tweemaal 't zonnespan in vuur'ge pracht
Zijn fakkeldrager om den aardbol bracht,
Tweemaal in 't dampig west het slaap'rig licht
Des vochten Hesperus voor scheem'ring zwicht,
De schipper vierentwintig maal in 't glas
Den dievengang der slepende uren las,
Uw kwaal en zwakte weg, voor goed verdreven,
En uit der krankte dood herrees u 't leven.

Koning.

Zijt gij zoo zeker, zoo vol zelfvertrouwen,
Wat waagt ge er voor?

Helena.

Dat onder alle vrouwen
Elk mij veracht, mijn maagd'lijke eer vertreed',
Straatlied'ren op mij dicht, een kreng mij heet,
En dat, is 't ergst van 't ergst mij niet gespaard,
Mijn dood door snoode folt'ring zij verzwaard.

Koning.

't Is of een zaal'ge geest mij dit verkondt
Met wond'ren klank, schoon uit een zwakken mond;
Wat 's menschen geest verwerpt, onmoog'lijk acht,
Wordt door een hoog'ren geest tot eer gebracht.
Uw leven, kostlijk is 't; al wat het leven
Ooit levenswaardig maakt, werd u gegeven:

Jeugd, schoonheid, wijsheid, moed, ja alles, wat
Een schoon begaafde jeugd gelukkig schat;
Waagt gij dit alles, o, uw kunst moet groot,
Onfeilbaar zijn, of driest tot in den dood.
'k Beproef dus, lieflijke arts, uw artsenij,
Die, zoo zij mijn dood is, ook de uwe zij.

Helena.

Zoo ik onwaar, onmachtig, traag mij toon,
Dan zij een welverdiende dood mijn loon.
'k Genees u, ja, en sterve, als ik 't niet doe;
Doch heel ik u, wat zegt gij dan mij toe?

Koning.

Noem uw verlangen.

Helena.

Zult gij 't mij ook geven?

Koning.

Ja, bij mijn kroon, mijn hoop op 't eeuwig leven.

Helena.

Zoo geef mij, met uw koninklijke hand,
Den gade, dien ik uitlees uit uw land;
Doch verre zij van mij die overmoed,
Dat ik hem kies uit Frankrijks koningsbloed,
Mijn lagen naam te kopp'len ooit verlang
Aan een'gen tak of beelt'nis van uw rang;
Neen, heer, een onderdaan zij mij gegund,
Dien ik mag vragen, gij verleenen kunt.

Koning.

Hier is mijn hand; staaft gij aan mij uw woord,
Dan wordt terstond door mij uw wensch verhoord.
Kies zelf uw tijd; ik ben uw kranke thans,
En hoop op u als een'ge levenskans.
Meer zou en moest ik vragen, — schoon 't vertrouwen

Daardoor niet vaster op uw hulp kan bouwen, —
Van waar gij kwaamt, van wien verzeld, doch wees,
Schoon ongetoetst, verwelkomd zonder vrees. —
(Tot de Kamerdienaars.)
Thans help' mij iemand heen! — Brengt gij de baat,
Die gij belooft, dan loon ik daad met daad.
(Trompetgeschal. Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Roussillon. *Een vertrek in het grafelijk paleis.*

De GRAVIN *en de Nar komen op.*

Gravin.

Kom eens hier, knaap; thans wil ik u op de hoogte van uw opvoeding brengen.

Nar.

Ik zal mij ten hoogste gevoed en diep geleerd betoonen. Ik weet, dat mijn zending maar naar het hof is.

Gravin.

Naar het hof! Wel, welke plaats is bij u in eere, als gij dat met zulk eene verachting ter zijde stelt? Maar naar het hof!

Nar.

Inderdaad, mevrouw, als God aan iemand eenige goede manieren verleend heeft, kan hij die gemakkelijk aan het hof ter zijde stellen. Wie niet met zwier een strijkvoet kan maken, zijn muts afnemen, zijn hand kussen en niets zeggen, heeft noch voet, noch hand, noch lippen, noch muts; en zulk een mensch deugt, om de rechte waarheid te zeggen, niet aan het hof. Maar ik voor mij heb een antwoord, dat iedereen tevreden zal stellen.

Gravin.

Nu voorwaar, dat is een rijk antwoord, dat voor alle vragen passend is.

Nar.

Het is als een scheerdersstoel, die voor alle achterstevens passend is, voor de spitse, voor de platte, voor de ronde, kortom voor alle achterstevens.

Gravin.

Dus uw antwoord kan voor alle vragen dienst doen?

Nar.

Zoo goed als drie schellingen voor de hand van een advocaat, een Fransche kroon voor zijden-kleedjesdrellen, als Grietjens biezenring voor Hans zijn wijsvinger, als een pannekoek voor vastenavond, een moorendans voor den Meidag, als een spijker voor zijn gat, als een horendrager voor zijn hoorn, als een kijfziek wijf voor een grompot, als nonnelippen voor een patermond, ja, als de pastei voor haar korst.

Gravin.

Hebt gij, zeg ik, een antwoord, dat zoo voor alle vragen dienst kan doen?

Nar.

Van den hertog af tot den gerechtsdienaar toe, kan het voor alle vragen dienst doen.

Gravin.

Dan moet het een antwoord zijn van ongeloofelijken omvang, als het voor alle vragen dienst doet.

Nar.

En toch inderdaad maar een kleinigheid, als de geleerden er de waarheid van moesten getuigen. Hier hebt gij het, met al wat er aan vast is: vraag mij maar, of ik een hoveling ben; het zal u geen kwaad doen, iets te leeren.

Gravin.

Om weer jong op nieuw te worden, als dit mogelijk ware. Nu, ik wil eens zoo dwaas zijn en er naar vragen, in de hoop van door uw antwoord wijzer te worden. Zeg mij dus, heer, zijt gij een edelman?

Nar.

Ach God, heer! — Dat mag een kort bescheid heeten. — Verder, verder! honderd zulke vragen!

Gravin.

Heer, ik ben een arme vriend van u, die u lief heeft.

Nar.

Ach God, heer! — Verder, verder, spaar mij niet.

Gravin.

Ik vrees, heer, dat u deze eenvoudige kost niet smaken zal.

Nar.

Ach God, heer! — Neen, dring gerust aan, ik sta voor mijzelven in.

Gravin.

Gij hebt pas met de zweep gehad, heer, als ik wel heb.

Nar.

Ach God, heer! — Spaar mij niet.

Gravin.

Schreeuwt gij „Ach God, heer!" als gij met de zweep krijgt, en „Spaar mij niet"? Inderdaad, uw „Ach God, heer!" is zeer van pas bij zweepslagen; gij hebt een goed antwoord op zweepslagen, als gij in het geval komt.

Nar.

Ik ben van mijn leven nog zoo slecht met gevaren met mijn „Ach God, heer!" Ik zie nu, dat iets wel lang kan dienen, maar niet eeuwig kan dienen.

Gravin.

Ik speel de groote dame met den tijd,
Door schertsend met een nar hem zoek te brengen.

Nar.

Ach God, heer! — zie, daar komt het weer te pas.

Gravin.

Genoeg, man; aan uw boodschap. Breng dit schrijven
Aan Helena; dring aan op daad'lijk antwoord;
Groet verder mijn verwanten, en mijn zoon.
Gij ziet, dit is niet veel.

Nar.

Niet veel bijzonders voor hen?

Gravin.

Niet veel moeite voor u; gij hebt mij begrepen?

Nar.

Recht vruchtdragend; ik ben lang voor mijn beenen daar.

Gravin.

Zorg spoedig terug te zijn.

(Beiden af, naar verschillenden kant.)

DERDE TOONEEL.

Parijs. *Een vertrek in het koninklijk paleis.*

Bertram, Lafeu *en* Parolles *komen op.*

Lafeu.

Men zegt, dat de tijd der wonderen voorbij is; en wij hebben onder ons wijsgeerige koppen genoeg, die bovennatuurlijke en onverklaarbare dingen tot alledaagsche en gewone zaken maken. Zoo komt het, dat wij het schrik-

wekkende een beuzeling achten en ons achter ingebeeld weten verschansen, als wij veeleer ons moesten onderwerpen aan het onbekende vreeslijke.

Parolles.

Ja, het is het merkwaardigst voorbeeld van een wonder, dat in de jongere tijden gebeurd is.

Bertram.

Zeker, dat is het.

Lafeu.

Opgegeven te zijn door de mannen van de kunst, —

Parolles.

Dat zeg ik ook, door Galenus en Paracelsus beiden.

Lafeu.

Door al de geleerde en beproefde bentgenooten, —

Parolles.

Juist, dat zeg ik ook.

Lafeu.

Die hem voor ongeneeslijk verklaarden, —

Parolles.

Ja, dat is het, dat zeg ik ook.

Lafeu.

Voor wien geen baat te vinden was, —

Parolles.

Juist, als het ware een man, die zeker kon zijn van —

Lafeu.

Een onzeker leven en een wissen dood.

Parolles.

Juist, juist, goed gezegd; ik wilde hetzelfde zeggen.

Lafeu.

Men kan naar waarheid zeggen, dit is iets nieuws onder de zon.

Parolles.

Dat is het, inderdaad; als gij er een tweede voorbeeld van lezen wilt, dan kunt gij het vinden in — och, hoe heet het boek ook weer?

Lafeu.

„Een voorbeeld van een hemelsche uitwerking door een aardschen werker."

Parolles.

Dat is het, wat ik wilde noemen, juist hetzelfde.

Lafeu.

Waarachtig, een dolfijn kan niet lustiger zijn; wel te verstaan, ik bedoel ten opzichte van —

Parolles.

Ja, 't is wonderbaar, 't is recht wonderbaar, dat is het korte en het lange er van; en hij is zeker een vervloekte vrijgeest, die niet wil erkennen, dat het —

Lafeu.

De hand des hemels is.

Parolles.

Ja, dat zeg ik ook.

Lafeu.

In zulk een zwak —

Parolles.

En broos werktuig zoo groote kracht, zoo groote voortreffelijkheid, die ons inderdaad van nog meer nut moet wezen, dan tot het herstel des konings, en ons —

Lafeu.

Moet stemmen tot dankbaarheid in het algemeen.

Parolles.

Dit wilde ik juist zeggen; goed gezegd. Daar komt de koning.

(De Koning komt op, met Helena *en Gevolg.)*

Lafeu.

En lustigjes, lustigjes, zooals de Hollander zegt; nu mag ik de meisjes nog te meer lijden, zoolang ik een tand in mijn mond heb. Wel, ik acht hem in staat een coranto met haar te dansen.

Parolles.

Mort du vinaigre! is dat niet Helena?

Lafeu.

Bij mijn ziel, ik geloof het ook.

Koning.

Ga, roep mij al mijn hoov'lingen hier saam.
(Een uit het Gevolg af.)
Zit, lieve redster, naast uw kranke neer;
En zij u mijn gezonde hand, waar gij
't Gevoel, zoo lang verbannen, in terugriept,
Nog eens het pand voor mijn beloofde gift,
Die enkel wacht, dat gij haar noemt.

(Verscheidene Edellieden komen op.)

Zie om u, schoone maagd, die jonge schaar
Van edellieden heb ik te vergeven
Niet enkel door mijn koningsmacht, maar ook
Door 't recht eens vaders; kies dus, wie 't ook zij;
U staat de keus, geen hunner 't weig'ren vrij.

Helena.

Schenke u de Min een schoone, lieve gade,
Aan elk van u! — ik meen, aan elk op één na.

Lafeu.

Ik gaf mijn bruinen kortstaart met zijn tuig,
Had ik zoo mijn gebit nog als die knapen
En even weinig baard!

Koning.

Beschouw hen goed;
Niet één, die niet van edele afkomst is.

Helena.

Gij eed'le heeren,
God heeft door mij den koning doen herstellen.

Allen.

Wij hoorden 't, en wij danken God om u.

Helena.

Ik ben slechts een eenvoudig meisjen, en
Hierin het rijkst, dat ik niets ben dan dit. —
Uw majesteit vergunne, ik heb gedaan;
De blosjes op mijn wangen fluist'ren dit:
„Wij blozen, dat gij kiezen zult; doch valt
„Versmading u ten deel, dan zal voor immer
„De bleeke dood op uwe wangen wonen,
„En nimmer keeren wij er weer."

Koning.

Kies vrij;
Wie u zijn liefde ontzegt, ontzegt haar mij.

Helena.

Welnu dan, van Diana's outer wend ik
Mij af; tot Liefde's hoogen zetel zend ik
Mijn zuchten op. — Zoudt gij mij hooren, heer?

Eerste Edelman.

Verhooren ook.

Helena.

Heb dank, heer, dank; niets meer.

Lafeu.

Ik zou liever in deze keuze begrepen zijn, dan twee eenen voor mijn leven werpen.

Helena *(tot den tweeden Edelman).*

De trots, die in uw fonkelblikken straalt,
Heeft, eer ik spreek, uw weig'ring lang bepaald.
Gunn', wensch ik, Liefde u twintigmaal meer heil,
Dan liefde u schonk van mij, zoo laag van peil.

Tweede Edelman.

O glansrijk, hoog genoeg!

Helena.

Mijn wensch gedij'
Door Liefde's gunst! En zoo ga ik voorbij.

Lafeu.

Laten zij allen haar glippen? Als zij mijn zoons waren, liet ik hen van de zweep proeven, of ik zond hen naar den Grooten Turk, om eunuken van hen te maken.

Helena *(tot den derden Edelman).*

Dat ik uw hand zal vord'ren, ducht dit niet,
Ik spaar om uwentwil u dit verdriet;
Uw wenschen heil! en treedt gij ooit in de' echt,
Dat dan 't geluk een schoon'ren krans u vlecht'!

Lafeu.

Die knapen zijn allen van ijs, geen van hen wenscht haar; waarachtig, zij moeten bastaards zijn van Engelschen; nooit zijn zij van Franschen afgestamd.

Helena *(tot den vierden Edelman).*

Te jong, te vreugdrijk zijt gij en te goed,
Dan dat ge een zoon uit mijn bloed winnen moet.

Vierde Edelman.

Geenszins, volschoone, denk ik zoo.

Lafeu.

Dat is ten minste één druif; — ik wed, dat uw vader wijn dronk. — Maar als gij geen ezel zijt, wil ik een bengel zijn van veertien; ik heb u reeds doorzien.

Helena (*tot* BERTRAM).

Ik durf niet zeggen: „'k Neem u", maar ik geef
Mijzelve en al mijn dienst, zoo lang ik leef,
Aan u en uw bestuur. — Dit is de man.

Koning.

Zoo neem haar, jonge Bertram; ze is uw vrouw.

Bertram.

Mijn vrouw, mijn leenheer! 'k Moet uw hoogheid smeeken,
Vergun 't gebruik mij van mijn eigen oogen
In zulk een zaak.

Koning.

Hoe, Bertram, weet gij niet,
Wat zij voor mij gedaan heeft?

Bertram.

Wis, mijn vorst,
Doch zie niet in, waarom ik haar zou huwen.

Koning.

Gij weet, zij hielp mij van mijn ziekbed op.

Bertram.

Maar volgt hieruit, dat ik mij neer moet vlijen,
Wijl zij u ophielp? 'k Weet te wel, zij werd
Op kosten van mijn vader opgevoed.
De dochter van een armen arts mijn vrouw!
Veeleer treff' eeuw'ge smaad mij!

Koning.

't Is slechts haar stand, dien gij versmaadt; maar dien
Kan ik verhoogen. Vreemd is 't, dat ons bloed

Bij meng'ling steeds volstrekt ononderscheidbaar,
Naar kleur, gewicht en warmte, toch zoo krachtig
Beroep doet op verschillen. Is zij alles
Wat deugd heet, — en alleen, wat gij versmaadt,
't Kind van een armen arts, — o dan versmaadt gij
De deugd van wege een naam; doch doe dit niet;
Ontspruit een edel doen uit lagen staat,
Die wordt verhoogd, geadeld door de daad;
Wie zwelt van trots, op deugd niet, maar op bloed,
Heeft waterzuchtige' adel. Goed is goed,
Ook zonder hoogen naam; en slecht is slecht;
Alleen op wat hij is, gronde elk zijn recht,
Op titels niet. Jong is zij, wijs en schoon;
In haar spreidt mild natuur haar macht ten toon,
En schenkt haar eer; maar eere wordt ontglanst,
Zoo die zichzelf als telg der eere kranst,
Haar oorsprong niet gelijkend; eer gedijt,
Als zij, geen erfdeel uit een vroeg'ren tijd,
Uit eigen daden spruit. Het woord-alleen
Is slaaf, en liegt op tombe en marmersteen
Van roem en deugd; en 't keert vaak stom zich af,
Waar stof en snood vergeten rust op 't graf
Van hoog eerwaard gebeent'. Zoo deze maagd,
Zoo schoon als God haar schiep, aan u behaagt,
Zoo neem haar; haar onschatb're deugd brengt zij,
Rijkdom en hoogen rang geef ik er bij.

Bertram.

Haar minnen kan ik niet en wil 't ook niet.

Koning.

Leed doet ge uzelf door zulk een eigen wil.

Helena.

Dat gij geheel hersteld zijt, heer, verheugt mij;
Dring op dat and're niet meer aan.

Koning.

Mijn eer staat op het spel, en dit gevaar
Verdwijne voor mijn macht. Gij, neem haar hand,
Gij trotsche knaap, zoo groot geluk onwaardig,
Gij, die èn mijne gunst èn haar verdienste
Minachtend boeien aanlegt, niet begrijpt,
Dat mijn gewicht, op haar te lichte schaal
Geworpen, haar den doorslag geeft, niet inziet,
Dat onze macht uw adel planten kan,
Waar wij zijn groei begeeren. Buig het hoofd;
Volg onzen wil, die uw geluk bedoelt;
Geef geen gehoor aan trots, maar doe terstond
Voor uw geluk, eerbiedig, wat uw trouw
Verschuldigd is en onze hoogheid eischt;
Of weet: ik werp u uit, ver van mijn liefde,
Op 't duiz'lend pad, waar onervaren jeugd
En zorgeloosheid struik'len; 'k zal mijn wraak
En haat, uit naam van 't recht, dan op u hitsen,
En zonder een'ge deernis. Spreek! uw antwoord?

Bertram.

Vergeef, genadig vorst, ik onderwerp
Mijn liefde aan uwe wenken. Overweeg ik,
Wat rang gij scheppen, welk een schat van eer
Gij schenken kunt, dan, ja, is zij, die pas
Te laag van stand was voor mijn fieren geest,
Thans zoo geadeld door eens konings lof,
Als waar' zij hooggeboren.

Koning.

Neem haar hand,
En noem haar de uwe; zoo beloof ik haar
Niet slechts, wat opweegt tegen u en 't uwe,
Maar wat veel zwaarder weegt.

Bertram.

Ik neem haar hand.

Koning.

't Geluk, vereenigd met eens konings gunst,
Lach' dit verbond steeds toe; het plechtig huw'lijk
Moog' de verloving volgen op den voet,
Nog dezen avond, doch het feestmaal wachte
De vrienden af van 't paar, die verre zijn.
Hebt gij haar lief, dan is ook jegens mij
Uw liefde oprecht, maar anders ketterij.

(De Koning, BERTRAM, HELENA, *Hovelingen en Gevolg af.)*

Lafeu.

Hoor eens, monsieur; een woord met u!

Parolles.

Wat belieft u, heer?

Lafeu.

Uw heer en meester had wel gelijk, dat hij zijn zeggen herriep.

Parolles.

Herriep? — Mijn heer en meester?

Lafeu.

Ja; is het geen verstaanbare taal, die ik spreek?

Parolles.

Een zeer krenkende, en niet te verstaan zonder een bloedige verklaring. — Mijn meester?

Lafeu.

Zijt gij niet de makker van graaf Roussillon?

Parolles.

Van elken graaf, van alle graven, van al wat man is.

Lafeu.

Van wat graaflijk dienstman is; graaflijk heer en meester is van een ander hout.

Parolles.

Gij zijt te oud, heer; laat dit u genoeg zijn; gij zijt te oud.

Lafeu.

Laat mij u zeggen, knaap, dat ik mij man noem; een titel, waar geen leeftijd u aan zal helpen.

Parolles.

Wat ik maar al te gaarne zou doen, mag ik niet doen.

Lafeu.

Ik hield u, nadat ik een paar maal met u aan een open tafel gezeten had, voor een redelijk verstandigen knaap; gij maaktet tamelijk veel ophef van uw reizen; dit kon er mee door; maar die wimpels en vlaggen aan u weerhielden mij telkens, u voor een schip met al te groote lading te houden. Ik heb u nu in mijn zak; als ik u weer verlies, is het mij onverschillig; gij zijt toch tot niets goed dan om opgeraapt te worden en zelfs dit nauwelijks waard.

Parolles.

Als ge den vrijbrief van den ouderdom niet hadt, —

Lafeu.

Dompel u niet te diep in gramschap, want gij zoudt er het gericht over u door verhaasten; en als dit — zij de heere God u, armen wezel, genadig! En daarmee, mijn goed tralievenster, vaarwel! ik behoef uw luik niet te openen, want ik zie u door en door. Geef mij de hand.

Parolles.

Mijn heer, gij doet mij den uitgezochtsten schimp aan.

Lafeu.

Ja, en van ganscher harte; want gij zijt dien waard.

Parolles.

Ik heb dit niet verdiend, mijn heer.

Lafeu.

Ja, wel zeker, iedere drachme er van, en ik zal er u geen scrupel van onthouden.

Parolles.

Nu, ik zal de wijste zijn.

Lafeu.

Haast u dan om het te worden, want nu smaakt gij nog sterk naar het tegendeel. Als gij ooit met uw eigen sjerp gebonden, en afgeranseld wordt, dan zult gij weten wat het zegt, trotsch op uw banden te zijn. Ik heb lust mijn kennismaking met u aan te houden, of liever mijn kennis van u, opdat ik des noods altijd zeggen kan, dien man ken ik.

Parolles.

Mijn heer, gij doet mij de ondragelijkste kwelling aan.

Lafeu.

Ik wenschte, dat het hellepijn voor u ware en mijn zwak doen eeuwig duurde; maar mijn tijd van doen is voorbij, zooals ik u voorbij zal gaan, welke beweging mijn ouderdom mij nog veroorlooft te doen.

(Lafeu *af.*)

Parolles.

Goed, gij hebt een zoon, die dezen smaad van mij zal nemen, gij schurftige, oude, leelijke, schurftige heer! — Nu, ik moet stil zijn; gezag in boeien te leggen, gaat niet. Ik wil hem afranselen, bij mijn ziel, als ik hem met eenig gemak eens te pakken kan krijgen, al ware hij dubbel en dwars een groot heer. Ik zal met zijn ouderdom niet meer medelijden hebben dan ik zou

hebben met — ik wil hem afranselen; als ik hem maar weer ontmoet!

(LAFEU *komt weder op.*)

Lafeu.

Nu, kerel, uw heer en meester is getrouwd; dat is iets nieuws voor u; gij hebt een nieuwe meesteres.

Parolles.

Ik moet uw edelheid onverholen verzoeken, wat spaarzamer te zijn met uw beleedigingen. Hij is mijn begunstiger; en hij daarboven, dien ik dien, is mijn heer en meester.

Lafeu.

Wie? God?

Parolles.

Ja, heer.

Lafeu.

De duivel is het; die is uw heer en meester. Waarom bekousebandt gij uw armen zoo? wilt gij van uw mouwen hozen maken? doen andere bedienden dat ook? Zet dan uw onderdeel, waar nu uw neus staat. Op mijn eer, als ik maar twee uren jonger was, zou ik u afranselen; naar het mij voorkomt, zijt gij een algemeene ergernis en moest iedereen u afranselen; mij dunkt, gij werdt geschapen, opdat de menschen zich op u zouden vermoeien.

Parolles.

Dit is een harde en onverdiende behandeling, heer.

Lafeu.

Loop, man; gij werdt in Italië afgeranseld, omdat gij een pit uit een granaatappel gestolen hadt; gij zijt een vagebond, geen echt reiziger. Gij dringt u meer bij adellijke en voorname lieden in, dan het wapen van uw geboorte

en kloekheid u berechtigt. Gij zijt geen woord verder waard; anders zou ik u een schurk noemen. Ik verlaat u.

(LAFEU *af.*)

Parolles.

Goed, zeer goed; zoo is het dan; — goed, zeer goed. Laat dit maar een poos lang geheim blijven.

(BERTRAM *komt weder op.*)

Bertram.

Verloren en tot eeuw'gen smaad veroordeeld!

Parolles.

Wat is de zaak, mijn liev'ling?

Bertram.

Ik deed den eed wel plechtig voor den priester,
Maar wil haar bed niet deelen.

Parolles.

Wat, wat, mijn liev'ling?

Bertram.

O, mijn Parolles, ik ben door hen getrouwd! —
'k Wil naar Toscane! nimmer in haar bed!

Parolles.

Een hondenkot is Frankrijk, niet meer waardig,
Dat hier een man een voetstap zet! Ten oorlog!

Bertram.

Mijn moeder heeft aan mij geschreven; maar
'k Nam van den inhoud nog geen kennis.

Parolles.

Nog tijd genoeg: Ten oorlog, vriend! ten oorlog!
Hij draagt zijn eer onzichtbaar in een doos,
Die thuis blijft kozen met zijn zoetelief,
En in haar arm zijn mannenmerg verspilt,
Waarmee hij 't steig'ren en den sprong moest tarten

Van 't vurig ros van Mars. Naar and're streken!
Een stal is Frankrijk; wij, die 't nog bewonen,
Armzaal'ge knollen; op dus, naar den krijg!

Bertram.

Zoo zij het; haar zend ik naar Roussillon,
En meld mijn moeder, dat ik haar versmaad,
En daarom vlucht; ik schrijf ook aan den koning,
Wat ik niet zeggen durf. Zijn huwlijksgift
Rust' voor den Italiaanschen krijg mij uit,
Waar eed'len kampen. Krijg is spel, geen strijd,
Voor wie een vrouw, die hij verfoeit, vermijdt.

Parolles.

Maar zijt gij zeker, dat die luim u bijblijft?

Bertram.

Kom met mij op mijn kamer, geef mij raad.
Ik zend haar weg, fluks, ijl te velde op morgen,
En laat haar eenzaam over aan haar zorgen.

Parolles.

Nu, die bal springt en snort; maar 't is ook hard;
Een vroege trouw brengt vroeg berouw en smart.
Dus voort, verlaat haar; krachtig zij uw wil;
De koning krenkte u zwaar; maar 't is zoo; stil!

(Beiden af.)

VIERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een ander vertrek in het paleis.*

Helena *en de Nar komen op.*

Helena.

Mijn moeder groet mij vriend'lijk; is zij wel?

Nar.

Zij is niet wel, maar toch, zij is gezond; zij is recht

opgeruimd, maar toch, zij is niet wel; maar de hemel zij gedankt, zij is zeer wel en haar ontbreekt niets ter wereld; maar toch, zij is niet wel.

Helena.

Als zij zeer wel is, wat heeft zij dan voor smart, dat zij niet zeer wel is?

Nar.

Inderdaad, zij is zeer wel, — waarlijk, op twee dingen na.

Helena.

Welke twee dingen?

Nar.

Vooreerst, dat zij niet in den hemel is, waarin God haar weldra tot zich moge halen! ten andere, dat zij op aarde is, vanwaar God haar weldra tot zich moge nemen.

(Parolles *komt op.*)

Parolles.

God zegene u, mijn gelukkige gebiedster!

Helena.

Ik hoop, heer, dat gij mij van harte geluk wenscht bij mijn geluk.

Parolles.

Ik heb gebeden, dat u geluk ten deel mocht vallen, en ik bid steeds, dat het u bijblijve. — O, mijn schalk! hoe maakt het onze oude gravin?

Nar.

Als gij haar rimpels en ik haar geld had, dan wenschte ik, dat zij deed, wat gij zegt.

Parolles.

Wel, ik zeg niets.

Nar.

Het wijste, wat gij doen kunt, want menigen dienaar's tong praat zijn meester in het verderf. Niets zeggen, niets doen, niets weten en niets hebben, maakt een groot deel van uw waardigheid uit, die uit een zeer klein deel van niets bestaat.

Parolles.

Loop, gij zijt een schelm!

Nar.

Gij hadt moeten zeggen, man, dat gij voor een schelm een schelm zijt; dat wil zeggen, voor mij zijt gij een schelm; dit zou de waarheid geweest zijn, man.

Parolles.

Loop, loop, gij zijt een schelmsche nar; ik heb u in mijn zak.

Nar.

Hebt gij mij in uzelf gevonden, heer; of heeft iemand u geleerd mij te vinden? Het zoeken, man, is wel beloond geworden; en menigen nar kunt gij nog in uzelven vinden, tot groot vermaak van de wereld en tot verhooging van het lachen.

Parolles.

Een goede borst voorwaar en welgevoed. —
Gravin, mijn heer reist nog deze' avond heen;
Een zaak van groot belang roept hem van hier.
Elk voorrecht, elken eisch van uwe liefde,
Waarop gij thans alle aanspraak hebt, erkennend,
Moet hij verschuiven, en gedwongen vasten.
Ontbering, uitstel hebben ook hun zoet,
Dat zij bereiden in de' onvrijen tijd,
Opdat de toekomst overvloei' van vreugde
En lust den rand bekrans'.

Helena.

Wat wenscht hij meer?

Parolles.

Dat gij den koning onverwijld vaarwel zegt,
En dezen spoed, als ging die van u uit,
Met zulke gronden stevigt, dat hij werk'lijk
Noodzaak'lijk blijke.

Helena.

Wat beveelt hij meer?

Parolles.

Alleen, dat gij, wanneer gij dit bereikt hebt,
Zijn verd're wenken afwacht.

Helena.

Ik wacht zijn wil in ieder opzicht af.

Parolles.

Dit zal ik melden.

Helena.

Doe dit, ja! — Kom, knaap!
(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

Aldaar. *Een ander vertrek in het paleis.*

LAFEU *en* BERTRAM *komen op.*

Lafeu.

Maar ik hoop, dat uwe edelheid hem niet voor een soldaat houdt.

Bertram.

Wel zeker, heer, en voor een van beproefde dapperheid.

Lafeu.

Dit hebt gij uit zijn eigen mond.

Bertram.

En van andere geloofwaardige getuigen.

Lafeu.

Dan gaat mijn uurwerk niet goed. Ik hield dezen leeuwrik voor een gors.

Bertram.

Ik verzeker u, heer, hij is een man van groote kennis en gelijke dapperheid.

Lafeu.

Dan ben ik aan een zonde schuldig tegen zijne bekwaamheid en aan een overtreding tegen zijn dapperheid; en deze mijn toestand is des te gevaarlijker, daar ik er in mijn hart nog geen berouw over gevoel. Daar komt hij; ik bid u, verzoen ons weder; ik wil de vriendschap voortzetten.

(Parolles *komt op.*)

Parolles (*tot* Bertram).

Het zal geschieden, heer, zooals gij wenscht.

Lafeu.

Ik bid u, heer, wie is zijn kleêrmaker?

Parolles.

Mijn heer?

Lafeu.

O, ik ken hem wel. Ja, heer, hij is een goed werkman, een zeer goed kleêrmaker.

Bertram (*ter zijde tot* Parolles).

Is zij naar den koning gegaan?

Parolles.

Ja, heer.

Bertram.

En zij vertrekt van avond?

Parolles.

Zooals gij hebt verlangd.

Bertram.

De brieven zijn gereed, mijn goed gepakt,
De paarden zijn besteld, en heden nacht,
Als ik mijn jonge vrouw zou moeten eig'nen, —
Uit is 't, eer ik begon.

Lafeu.

Een goed reiziger is wel wat waard tegen het einde van een feestdisch; maar iemand, die twee derden liegt, en een erkende waarheid als pas bezigt voor een duizend nietigheden, moet slechts eens aangehoord en driemaal afgeranseld worden. — God behoede u, hopman!

Bertram.

Bestaat er eenig misverstand tusschen dezen edelman en u, monsieur?

Parolles.

Ik weet niet, hoe ik het verdiend heb, de ongenade van dezen heer te beloopen.

Lafeu.

Gij hebt het er op toegelegd, om er in te loopen, gelaarsd, gespoord en al, zooals de nar van den Lord-Mayor, die in de pastei sprong; en gij zult er wel eer weder uitspringen, dan verslag geven over uw verblijf er in.

Bertram.

Het schijnt, dat gij hem verkeerd begrijpt, heer.

Lafeu.

Dit zal zoo blijven, al trof ik hem in den gebede aan. Vaarwel, mijn heer, en geloof mij, in deze vooze noot kan geen pit schuilen; de ziel van dezen mensch zit in zijn kleederen. Vertrouw hem niet in eenige wichtige aangelegenheid; ik heb meer lieden van dat slag tam gemaakt en ken hunnen aard. — Vaarwel, monsieur. Ik heb meer goeds van u gezegd, dan gij ooit van mij verdiend hebt of verdienen zult; maar een mensch moet kwaad met goed vergelden.

(LAFEU *af.*)

Parolles.

Een bazelend heer, op mijn woord.

Bertram.

Ik zou het bijna gelooven.

Parolles.

Wat, kent gij hem dan niet?

Bertram.

O ja, ik ken hem wel; en bij een ieder
Is hij in eer. Daar komt mijn blok aan 't been.

(HELENA *komt op.*)

Helena.

Ik heb naar uw bevel, heer, met den koning
Gesproken, en 't verlof van hem verworven
Tot onverwijld vertrek; alleen begeert hij
Een woord met u alleen.

Bertram.

Ik volg zijn wil.
Laat, Helena, mijn doen u niet verbazen,
Schoon 't met den tijd niet kleurt, en niet volbrengt,

Wat zeker naar mijn plicht van mijn persoon
Te vord'ren waar'; ik was niet voorbereid
Op zulk een zaak, daarom blijk ik er slecht
Voor toegerust. Dit dwingt mij tot de bede,
Dat gij terstond op reis gaat naar ons huis,
En, schoon verbaasd, niet vraagt, waarom ik 't wil;
Want beter zijn mijn reed'nen, dan zij schijnen,
En wat mij roept is dringender van aard,
Dan gij, die 't niet doorziet, op de' eersten blik
Gelooven zoudt. — Hier, dit is voor mijn moeder.
(Hij geeft haar een brief.)
Niet voor twee dagen zie 'k u weer, en reken
Op uwe wijsheid.

Helena.

Heer, ik kan niets zeggen,
Dan dat ik als uw onderworpen dienstmaagd —

Bertram.

Kom, kom, niets meer hiervan.

Helena.

Steeds trachten wil
Door zorg en ijver aan te vullen, wat
Mijn laag gesternte mij onthield, om aanspraak
Op zulk een heil te maken.

Bertram.

Niets hiervan.
'k Heb grooten haast. Vaarwel; spoed u naar huis.

Helena.

O heer, vergeef, —

Bertram.

Wat wilt gij zeggen, spreek!

Helena.

Ik ben den rijkdom, dien ik heb, niet waard,

En waag, al is hij 't, niet, hem mijn te noemen;
Toch wilde ik als een schuwe dief wel stelen,
Wat mijn is volgens recht.

Bertram.

Wat wenscht gij dan?

Helena.

Iets, en toch nauwlijks iets; — ja niets, in waarheid. —
Niet gaarne zeg ik wat ik wensch, mijn heer, —
En toch, ik moet; —
Vijanden, vreemden scheiden zonder kus.

Bertram.

Ik bid u, talm niet; stijg met spoed te paard.

Helena.

Ik doe, mijn beste heer, naar uw bevel.

Bertram.

Waar blijft al 't oov'rig volk, monsieur? — Vaarwel!
(Helena *af.*)
Ga gij naar huis; ik keer er nimmer, voor
Het zwaard me ontviel en ik geen trom meer hoor. —
Nu heen, met spoed gevlucht!

Parolles.

Bravo! corraggio!
(Beiden af.)

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Florence. *Een vertrek in het paleis van den Hertog.*

Trompetgeschal. De Hertog *van Florence komt op, met Gevolg; verder twee Fransche Edellieden, alsmede Soldaten.*

Hertog.

Zoo hebt gij nu van punt tot punt gehoord,
Wat de eigenlijke reed'nen zijn van de' oorlog,
Die, hoeveel bloeds hij nu reeds hebb' doen stroomen,
Naar meer nog dorst.

Eerste Edelman.

Van uwe zijde schijnt
De strijd gerecht en heilig, zwart en gruw'lijk
Van die des tegenstanders.

Hertog.

't Verbaast ons dies, dat onze neef van Frankrijk
Bij zoo gerechte zaak zijn boezem toesloot
Voor onze bede om bijstand.

Tweede Edelman.

Beste vorst,
Van reed'nen van bestuur kan ik niet spreken
Dan als eenvoudig man, niet ingewijd,
Die naar zijn eigen zwak beleid het plan
Eens staatsraads in zich vormt; en daarom durf ik
Niet uiten wat ik denk, daar ik mij reeds,
Als ik vermoedens waagde, heb bedrogen,
Zoo vaak ik giste.

Hertog.

Nu, hij doe zijn wil.

Tweede Edelman.

Maar zeggen durf ik, onze jeugd stroomt wis
Lang ziek van ruste, dag op dag hierheen,
Genezing zoekend.

Hertog.

Zij zal welkom zijn;
Haar wacht alle eer, die ik verleenen kan.
Gij allen kent uw plaatsen, neemt die in;
Als hoog'ren vallen, is dit u gewin.
Nu morgen in het veld!

(Trompetgeschal. Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Roussillon. *Een vertrek in het graaflijk slot.*

De Gravin *en de Nar komen op.*

Gravin.

Het is alles gegaan zooals ik wenschte, behalve dat hij niet met haar medekomt.

Nar.

Op mijn woord, ik houd mijnen jongen heer voor een zeer melancholiek mensch.

Gravin.

Waaruit besluit gij dit, bid ik u?

Nar.

Wel, hij ziet naar zijn laars en zingt; trekt de kappen glad, en zingt; doet vragen, en zingt; kotert zijn tanden, en zingt. Ik heb een man gekend, die deze soort van melancholie had en een heerenplaats weggaf voor een liedjen.

Gravin.

Laat mij zien, wat hij schrijft en wanneer hij denkt te komen.

Nar.

Ik heb geen lust meer in Bella, sinds ik aan het hof geweest ben. Onze oude leng en onze Bella's van het land zijn niets tegen de oude leng en de Bella's van het hof; aan mijn Cupido zijn de hersens ingeslagen, en ik begin nu te beminnen, zooals een oud man het geld bemint, zonder eetlust.

Gravin.

Wat zie ik hier?

Nar.

Niets meer dan gij ziet.

(De Nar af.)

Gravin *(leest).*

„Ik zend u een schoondochter; zij heeft den koning hersteld en mij te gronde gericht. Ik ben haar man door den trouw, maar nam haar niet tot vrouw; en ik heb van dit *niet* gezworen, dat het eeuwig zou duren. Gij zult vernemen, dat ik weggeloopen ben; weet het dus, eer het gerucht

tot u komt. Als de wereld wijd genoeg is, zal ik op verren afstand blijven. Met alle plichtmatige liefde,

Uw ongelukkige zoon,

Bertram."

Dit is niet goed, onstuim'ge, woeste knaap,
Eens goeden konings gunst aldus te ontvlieden,
En u zijn toorn te laden op het hoofd,
Door 't ruw verwerpen van een maagd, zoo edel,
Dat zelfs geen keizer haar versmaden zou!

(De Nar komt weder op.)

Nar.

O gravin, daar ginds wordt boos nieuws verhandeld tusschen twee krijgslieden en mijne jonge meesteres.

Gravin.

Wat is er dan?

Nar.

Nu, er is nog wel eenige troost in het bericht; uw zoon zal wel niet zoo schielijk gedood worden, als ik dacht.

Gravin.

Waarom zou hij gedood worden?

Nar.

Dat zeg ik ook, mevrouw, als hij wegloopt, zooals ik hoor, dat hij gedaan heeft. Gevaar is er slechts bij het staan blijven; dat is de dood van mannen, al zij het ook het verwekken van kinderen. Daar komen zij en zullen er u meer van vertellen; ik heb alleen gehoord, dat uw zoon weggeloopen is.

(De Nar af.)

(Helena *komt op met twee Edellieden.*)

Eerste Edelman.

Dat God u zegene, eed'le vrouw.

Helena.

Mevrouw, mijn heer toog heen, voor immer heen!

Tweede Edelman.

O, zeg dit niet.

Gravin.

Tracht kalm te zijn. — Gij, eed'le heeren, zegt mij, —
Mij trof zoo meen'ge stoot van vreugde en leed,
Dat geen van beide, schoon mij plots'ling treffend,
Mij vrouw doet zijn, — waar is mijn zoon, ik bid u?

Tweede Edelman.

Hij ging den hertog van Florence dienen;
Wij hebben hem op weg ontmoet; wij kwamen
Van ginds, en keeren, als een zending hier
Aan 't hof volbracht is, spoedig er terug.

Helena.

Zie hier zijn brief, mevrouw; ik heb mijn paspoort.
(Zij leest.) „Als gij den ring, dien ik aan mijn vinger draag, en die hem nooit verlaten zal, erlangen, en mij een kind kunt toonen van uwen schoot, waarvan ik de vader ben, noem mij dan uwen echtgenoot; maar zulk een *dan* beteekent bij mij *nimmer*."
Dit is een schrikk'lijke uitspraak.

Gravin.

Bracht gij dien brief haar, heeren?

Eerste Edelman.

Ja, mevrouw,
En om den inhoud rouwt ons, dat wij 't deden.

Gravin.

Ik bid u, lieve dochter, vat meer moed;
Als gij geheel dien kommer de' uwen rekent,
Ontrooft gij mij mijn deel. Hij was mijn zoon,
Maar uit mijn bloed wisch ik zijn naam, en gij
Blijft nu mijn eenig kind. — Dus naar Florence?

Tweede Edelman.

Zoo is 't, mevrouw.

Gravin.

En om soldaat te worden?

Tweede Edelman.

Dat is zijn edel plan, ja; en, geloof mij,
De hertog kent hem wis alle eere toe,
Waarop hij aanspraak heeft.

Gravin.

Gij keert terug?

Eerste Edelman.

Gewis, gravin, met allen denkb'ren spoed.

Helena *(leest)*.

„Tot ik geen vrouw heb, heb ik niets in Frankrijk."
Hoe bitter!

Gravin.

Staat dat daar?

Helena.

Ja, eed'le vrouw.

Eerste Edelman.

't Is overijling van zijn hand wellicht,
Waarin zijn hart wis niet heeft toegestemd.

Gravin.

„In Frankrijk niets, tot hij geen vrouw meer heeft!"
En niets in Frankrijk is te goed voor hem,
Dan zij alleen; haar komt een gade toe,
Wien twintig zulke vlegels moesten dienen,
Meest'resse haar betit'lend. — Wie was bij hem?

Eerste Edelman.

Eén dienaar slechts, en nog een heer, dien ik
Wel eens gezien heb.

Gravin.

Heet hij niet Parolles?

Eerste Edelman.

Ja juist, mevrouw, die is 't.

Gravin.

Een recht nietswaardig wezen, vol van slechtheid;
Mijn zoon verderft zijn eigen goeden aard
Door zijn verleiding.

Eerste Edelman.

Ja, gravin, die knaap
Heeft veel te veel een glimp, die wanen doet,
Dat wat hij heeft, iets is.

Gravin.

Weest welkom, heeren.
Ik bid u, zegt mijn zoon, als gij hem ziet,
Dat nimmer 't zwaard hem de' adel winnen kan,
Dien hij verliest; en 'k bid u, brengt hem verder,
Wat ik u schrift'lijks geef.

Tweede Edelman.

Gravin, wij zijn
In al, wat gij verlangen mocht, uw dienaars.

Gravin.

Dit niet, tenzij gij wederdienst mij gunt.
Wilt gij mij volgen?

(De GRAVIN *met de Edellieden af.)*

Helena.

„Tot ik geen vrouw heb, heb ik niets in Frankrijk."
In Frankrijk niets, tot hij geen vrouw meer heeft!
O graaf, geen' zult ge er hebben, geene in Frankrijk;
Dan hebt gij alles weder. Arme man!
Ben ik het, die u uit uw land verjaag,
En die uw teêre leden prijs geef aan
Den krijg, die niets verschoont? Ben ik het, die
Van 't lustig hof u drijft, waar niets u trof
Dan schoone blikken, om nu 't doel te zijn
Van donderbussen? O, gij looden boden,
Die op de felle vaart rijdt van het vuur,
O, mist uw doel; beroert de stille lucht,
Die bij doorboring zingt, doch spaart mijn heer!
Wie op hem schiet', ik ben het, die hem plaatste;
Wie 't vuurroer aanlegge op zijn dapp're borst,
Ik ben de moord'nares, die hem gehuurd heeft;
En doode ik hem niet zelf, 't is mijn bedrijf,
Dat zulk een dood hem wegrukt. Beter waar' 't mij,
Den fellen leeuw te ontmoeten, als hij brult
En hem de scherpste honger drijft; 't waar' beter,
Dat alle jamm'ren der natuur op eens
Mij overvielen. Neen, kom huiswaarts, graaf,
Van daar, waar de eere wonden slechts kan oogsten,
En alles vaak verliest; ik, ik wil gaan.
Mijn hierzijn is het, dat van hier u houdt,
En bleve ik daartoe hier? Neen, neen, al zweefde
De lucht van 't paradijs rondom dit huis,
Al deden eng'len dienst er in, ik ga.
Een deernisvol gerucht melde u mijn vlucht,
En trooste uw oor. Vlied heen, dag; kom, gij nacht!
Omhul een dief, die zich te ontstelen tracht.

(HELENA *af.*)

DERDE TOONEEL.

Florence. *Vóor het hertogelijk paleis.*

Trompetgeschal. De HERTOG *van Florence komt op, met* BERTRAM, PAROLLES, *Edellieden, Officieren, Soldaten en Anderen.*

Hertog (*tot* BERTRAM).

Wees overste onzer ruiterij; wij vesten,
Vol hoop, de beste vriendschap, groot vertrouwen,
Op uw geluk, dat schoone dingen spelt.

Bertram.

De last, mijn vorst, is voor mijn kracht te zwaar,
Doch gaarne tors ik voor uw goede zaak
Dien tot in 't uiterste gevaar.

Hertog.

Dan voorwaarts;
En, zwevend op uw helm als schutsgodin,
Schenke u Fortuin de zege!

Bertram.

Heden nog
Treed ik, o groote Mars, in uw geleed'ren;
Blijf ik mijzelf, dan blijke ik, nu en later,
Steeds minnaar van uw trom, doch minnehater!

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Roussillon. *Een vertrek in het grafelijk paleis.*

De GRAVIN *en haar Hofmeester komen op.*

Gravin.

Helaas, waarom naamt gij dien brief toch aan?
Bevroeddet gij haar plan niet, toen zij u
Voor mij een brief gaf? Lees hem nog eens voor.

Hofmeester *(leest).*

„Ik toog ter beêvaart naar Sint Jacob heen,
Want de eerzucht van mijn min verdiende straf;
'k Wil barrevoets den kouden grond betreên,
En die gelofte neem' mijn schuld mij af.
Schrijf, schrijf! opdat mijn dierb're heer, uw zoon,
Ras uit den boozen oorlog tot u keer';
Verpleeg hem thuis in vreê; van verre toon'
Mijn vurig smeekgebed, hoe ik hem eer.
Zijn moeiten, smeek ik, moog' hij mij vergeven,
Want ik, zijn wreede Juno, dreef hem voort
Van hof en lust, om ruw, in 't veld, te leven,
Waar moed den dood tot hondsch besluipen spoort.
Hij is te schoon en goed voor Dood en mij,
Ikzelf omarm den Dood en maak hem vrij."

Gravin.

Wat scherpe doornen in haar zachtste woorden! —
Rinaldo, nooit waart gij zoo onbedacht,
Als toen gij haar liet gaan; had ik met haar
Gesproken, 'k had haar afgebracht van 't plan,
Wat zij aldus voorkwam.

Hofmeester.

Vergeef, gravin;

Ja, had ik dit u in de nacht gegeven,
Dan kon zij achterhaald zijn; doch zij schrijft:
Vervolging waar' vergeefsch.

Gravin.

Welke engel zal
Een zoo onwaardig echtgenoot nog bijstaan,
Tenzij zij door haar beden, die de hemel
Zoo gaarne hoort en gunt, hem voor den toorn
Des hoogsten rechters hoede. Schrijf, Rinaldo,
Schrijf aan dien man, een gade als zij niet waardig,
Doe ieder woord zwaar wegen van haar waarde,
Die hem te licht weegt; druk mijn diepe smart,
Hoe weinig hij die voele, snijdend uit.
Kies voor den brief den meest betrouwb'ren bode. —
Misschien, als hij verneemt, dat zij ontvlood,
Keert hij terug; dan hoop ik, dat ook zij,
Dit hoorend, ras den voet weer huiswaarts richt,
Door reine min gedreven. Wie van beiden
Mij 't dierbaarst is, vermag ik in mijn geest
Niet uit te maken. — Kies den bode goed. —
Zwak is mijn ouderdom, bezwaard mijn hart;
Ik klaag van kommer, en ik ween van smart.

(Beiden af.)

VIJFDE TOONEEL.

Voor de poorten van Florence.

Trompetgeschal in de verte. Een oude Weduwe uit Florence, Diana, Violenta, Mariana *en andere Burgers en Burgeressen komen op.*

Weduwe.

Kom, vlug! want als zij daar de stad reeds naderen, ontgaat ons het geheele schouwspel.

Diana.

Men zegt, dat de Fransche graaf zich recht dapper gekweten heeft.

Weduwe.

Men verhaalt, dat hij hun opperbevelhebber gevangen genomen heeft, en met eigen hand den broeder van den hertog gedood. *(Trompetgeschal.)* Wij hebben vergeefsche moeite gedaan; zij hebben een anderen weg genomen; luistert, gij kunt het aan de trompetten hooren.

Mariana.

Komt, laat ons teruggaan en ons met het verhaal er van vergenoegen. — Ja, ja, Diana; wees voor dien Franschen graaf op uw hoede; de eer van een meisjen is haar schat, en geen erfenis is zoo rijk als haar goede naam.

Weduwe.

Ik heb aan buurvrouw verteld, hoe gij door een der heeren van zijn gevolg zijt lastig gevallen.

Mariana.

Ik ken dien schelm, de drommel haal' hem! zekeren Parolles; hij is een gemeene handlanger van den jongen graaf bij zulke verlokkingen. — Neem u daarvoor in acht, Diana; hun beloften, verleidelijke aanbiedingen, eeden, panden, en al die verstrikkingen van hun lust zijn niet dat, waar zij voor willen doorgaan. Menig meisjen is er door verleid; en het ongeluk is, dat zoo menig schrikkelijk voorbeeld van gevallen onschuld toch van de navolging niet vermag af te houden, en dat de meisjes toch afkomen op de lijmroede, die haar dreigt. Ik hoop, dat ik u niet verder behoef te waarschuwen, maar ik verwacht, dat uw eigen kuischheid u zal doen blijven zooals gij zijt, al dreigde er ook geen ander gevaar dan het verlies van uw goeden naam.

Diana.

Gij behoeft voor mij niet bang te zijn.

Weduwe.

Dat hoop ik. — Zie, daar komt een bedevaartgangster; zij zal zeker bij mij haar intrek willen nemen; de een zendt de ander naar mij toe. Ik wil haar aanspreken.

(Helena *komt op, in pelgrimsgewaad.*)

God hoede u, pelgrim! — waarheen gaat de tocht?

Helena.

Naar Sint Jacobus Major. 'k Bid u, zeg mij,
Waar nemen beêvaartgangsters hier haar intrek?

Weduwe.

Waar Sint Franciscus uithangt, bij de poort.

Helena.

Is dit de weg?

Weduwe.

Dat is hij zeker. — Luistert! —
Zij komen toch hier langs! — Maar, vrome pelgrim,
Als gij wilt wachten tot de troep voorbij is,
Dan kan ikzelf u naar die herberg brengen,
Te meer, omdat ik, meen ik, uw waardin
Zoo goed ken als mijzelve.

Helena.

Zijt gij 't zelf?

Weduwe.

Om u te dienen, pelgrim.

Helena.

Ik dank u en zal gaarne met u wachten.

Weduwe.

Mij dunkt, gij komt uit Frankrijk.

Helena.

Ja, dat is zoo.

Weduwe.

Dan ziet ge op 't oogenblik een landgenoot,
Die dapper heeft gevochten.

Helena.

En hoe heet hij?

Weduwe.

Graaf Roussillon; is die u ook bekend?

Helena.

Van hooren zeggen, — en men roemt hem zeer, —
Niet van gelaat.

Weduwe.

Nu, wie hij zij, hij bleek hier
Een dapper man. Hij vluchtte uit Frankrijk, zegt men,
Wijl hij op 's konings last een vrouw moest trouwen,
Die hem niet aanstond. Denkt gij, dat het waar is?

Helena.

De zuiv're waarheid is 't; ik ken zijn vrouw.

Diana.

Een heer, die in 't gevolg is van den graaf,
Zegt niet veel goeds van haar.

Helena.

Hoe is zijn naam?

Diana.

Monsieur Parolles.

Helena.

O, ik geloof met hem,
Dat, als men van den grooten graaf den roem

En de afkomst weegt, zij te gering is, om
Met hem genoemd te worden; haar verdienste
Is enkel strenge zedigheid; die hoorde ik
Nog nooit in twijfel trekken.

Diana.

Arme vrouw!
Voorwaar een bitter lot, de vrouw te zijn
Eens mans, die haar verafschuwt.

Weduwe.

Ja, ja, arm schepsel; waar ze ook zij, haar hart
Moet wel beklemd zijn. Hier dit meisjen kon
Haar deerlijk krenken, als zij wilde.

Helena.

Hoe!
Wat meent gij? is de graaf op haar verliefd,
Zoodat hij haar belaagt?

Weduwe.

Dit doet hij, ja;
En niets verzuimt hij, wat bij zulk een poging
Voor de onschuld van een maagd verleid'lijk is;
Maar zij is op haar hoede en weert hem eerbaar
En dapper af.

Mariana.

De hemel blijv' haar sterken!

(*Een gedeelte van het Florentijnsche leger komt op, met trommen en vaandels; daarbij* Bertram *en* Parolles.)

Weduwe.

Ziet nu, daar komen zij. —
Dat is Antonio, de oudste zoon des hertogs,
Dat, Escalus.

Helena.

Waar is de Franschman?

Diana.

Daar;
Die met de pluim; 't is een recht wakker man;
Had hij zijn vrouw maar lief! En was hij braver,
Dit stond hem beter. Vindt gij hem niet knap?

Helena.

'k Moet zeggen, hij bevalt mij wel.

Diana.

't Is jammer,
Dat hij niet braver is. Daar is de schelm,
Die hem tot kwaad verleidt. Ware ik zijn vrouw,
Ik gaf dien lagen schurk vergif.

Helena.

Waar is hij?

Diana.

Het is die aap daar met zijn linten. Wat hem toch zoo somber doet kijken?

Helena.

Misschien ontving hij bij 't gevecht een wond.

Parolles.

Onze trom te verliezen! 't is fraai!

Mariana.

Er is iets, dat hem geweldig hindert. Kijk, hij heeft ons in het oog gekregen!

Weduwe.

De drommel moge hem halen!

Mariana.

En zijn groeten er bij! zulk een ringenoverbrenger!

(Bertram, Parolles, *Officieren en Soldaten af.*)

Weduwe.

De troepen zijn voorbij. Kom, pelgrim, kom;
Ik breng u naar mijn huis, waar gij kunt toeven;
Gij vindt er vier, vijf and're beêvaartgangsters,
Die naar Sint Jakob moeten.

Helena.

Hart'lijk dank;
Zoo nu de moeder en dit lieve meisjen
Deel willen nemen aan ons avondmaal,
Neem ik het voor mijn reek'ning, en ik breng u
Mijn dank er voor; en uit erkentlijkheid
Wil ik der maagd nog enk'le wenken geven,
Wel waardig, dat zij die ter harte neem'.

Beiden.

Wij nemen gaarne uw vriend'lijk aanbod aan.

(Allen af.)

ZESDE TOONEEL.

Het legerkamp voor Florence.

BERTRAM *en de twee Fransche Edellieden komen op.*

Eerste Edelman.

Ja, beste heer, breng hem er toe; laat hem zijn gang eens gaan.

Tweede Edelman.

Als uwe edelheid hem niet een erbarmelijken kerel bevindt, verdien ik geen oogenblik uwe achting meer.

Eerste Edelman.

Zoo waar ik leef, edel heer, een zeepbel.

Bertram.

Dus gij meent, dat ik mij zoo zeer in hem bedrogen heb?

Eerste Edelman.

Geloof mij, edel heer; naar mijn eigen onmiddellijke waarneming, zonder eenige de minste boosheid en om van hem te spreken als van een bloedverwant, hij is een erkende lafaard, een oneindige, grenzenlooze leugenaar, een, die om het uur zijn belofte breekt en geene enkele goede eigenschap bezit, die hem den omgang met uwe edelheid waardig kan maken.

Tweede Edelman.

Het is van belang, dat gij hem kent, opdat gij u niet op de dapperheid, die hij niet bezit, verlaat, en hij u bij een gewichtige en ernstige gebeurtenis, in een groot gevaar, in den steek laat.

Bertram.

Ik wenschte wel, dat ik een bijzondere gelegenheid wist om hem op de proef te stellen.

Tweede Edelman.

Geen betere, dan hem zijn trom te laten terughalen, zooals hij met veel zelfvertrouwen, gelijk gij gehoord hebt, aanneemt te zullen doen.

Eerste Edelman.

Ik wil hem dan met een troep Florentijners plotseling overvallen; en ik zal er wel uitzoeken, van wie ik zeker weet, dat hij ze niet van vijanden onderscheiden kan. Wij willen hem binden en blinddoeken, zoodat hij niet anders kan meenen, dan dat hij in het kamp der vijanden wordt gevoerd, terwijl wij hem naar onze eigen tenten brengen. Dat uwe edelheid dan bij zijn verhoor tegenwoordig zij; zoo hij dan niet, als hem het leven geschonken wordt, en onder den sterksten aandrang van lage vrees, zich bereid verklaart u te verraden en al de inlichtingen, die hij in zijn bezit heeft, tegen u te geven, en wel terwijl

hij zijn ziel en zaligheid bij eede op het spel zet, behoeft gij mij nimmermeer in iets ter wereld te vertrouwen.

Tweede Edelman.

O, om eens goed te lachen, laat hem zijn trommel halen; hij beweert, dat hij er een krijgsplan voor heeft. Als uwe edelheid den uitslag doorziet en opmerkt, tot welk metaal die valsche goudklomp smelt, en hem dan niet een roffel geeft, dat hij nooit terugkomt, dan is uwe liefde voor hem inderdaad niet uit te roeien. Daar komt hij.

Eerste Edelman.

O, om eens goed te lachen, hinder hem niet in zijn eervolle onderneming, laat hem in allen geval zijn trommel terug gaan halen.

(Parolles *komt op.*)

Bertram.

Hoe is het, Monsieur? die trommel spookt toch geweldig in uw hoofd rond.

Tweede Edelman.

Naar de maan er mee. Laat haar loopen; 't is maar een trom.

Parolles.

Maar een trom! wat! maar een trom? een trom zoo te verliezen! — Dat was een prachtig bevel, met onze ruiterij op onze eigen vleugels aan te rennen en onze eigene gelederen te verbreken!

Tweede Edelman.

Dat was niet de schuld van het bevel; het was een ongeluk in den oorlog, dat Cæsar zelf niet had kunnen verhoeden, als hij het bevel daar gevoerd had.

Bertram.

Nu, wij hebben over den uitslag juist niet te klagen;

het verlies van die trom is wel is waar onze eer iets te na, maar die is nu eenmaal niet terug te krijgen.

Parolles.

Ze was al wel terug te krijgen geweest.

Bertram.

Geweest, maar nu niet meer.

Parolles.

Ze is nog terug te krijgen. Als slechts de verdienste in den oorlog niet zoo zelden aan den eigenlijken en waarachtigen dader werd toegekeerd, zou ik die trommel halen, of een andere, of een *„hic jacet."*

Bertram.

Nu, als gij er lust toe gevoelt, monsieur, — als gij gelooft, dat uw diepe krijgskunst dit instrument der eere weer in zijn oorspronkelijk kwartier kan brengen, zoo onderneem het maar moedig, en tijg aan 't werk. Ik zal het waagstuk als een roemruchtige daad begroeten; en als gij er in slaagt, zal ik er niet alleen den hertog over spreken, maar u ook, zooals het verder aan zijne grootheid past, beloonen, tot de laatste letter van uwe verdienste.

Parolles.

Bij deze krijgsmanshand, ik wil het ondernemen.

Bertram.

Maar dan moet gij er nu niet bij inslapen.

Parolles.

Ik onderneem het nog van avond; en ik wil nu terstond mijn plannen op het papier brengen, mij in mijn vertrouwen versterken en mij op den dood voorbereiden; reken er op, tegen middernacht meer van mij te hooren.

Bertram.

Mag ik de vrijheid nemen, zijne hoogheid te melden, dat gij het ondernemen gaat?

Parolles.

Ik weet niet, wat de uitslag zal zijn, maar ik zweer, dat ik het zal wagen.

Bertram.

Ik weet, dat gij dapper zijt, en zoo ver uw krijgsmanschap reikt, wil ik borg voor u blijven. Vaarwel.

Parolles.

Ik houd niet van veel woorden.

(PAROLLES *af.*)

Eerste Edelman.

Niet meer dan de visch van het water. — Is dat niet een kostelijke kerel, graaf, die schijnbaar zoo vol vertrouwen deze zaak op zich neemt, schoon hij weet, dat zij onuitvoerbaar is, zich verdoemt om haar te volbrengen en toch eer verdoemd zou willen zijn dan haar uitvoeren?

Tweede Edelman.

Gij kent hem niet zoo goed, graaf, als wij. Zeker is het, dat hij zich in iemands gunst weet binnen te dringen en een week lang een menigte ontmaskeringen weet te ontgaan; maar als gij hem eens doorgrond hebt, weet gij voor altijd, wat gij aan hem hebt.

Bertram.

Dus meent gij inderdaad, dat hij niets zal doen van dat alles, dat hij met zooveel ernst op zich genomen heeft?

Eerste Edelman.

Niets ter wereld; maar hij zal komen met het een of

ander verzinsel en dischт u twee of drie waarschijnlijke leugens op. Maar wij hebben hem het schuim reeds op den mond gejaagd en gij zult hem van nacht zien vallen, want inderdaad, hij is de achting van uw edelheid niet waard.

Tweede Edelman.

Wij zullen een grap met den vos hebben, eer wij hem het vel aftrekken. De oude heer Lafeu was de eerste, die de lucht van hem heeft gekregen; als zijn vermomming hem is afgerukt, zeg mij dan eens, welk een katvisch gij hem bevindt; gij zult het nog deze nacht zien.

Eerste Edelman.

Ik moet mijn strikken na gaan zien; ik vang hem.

Bertram.

Uw broeder vergezelle intusschen mij.

Eerste Edelman.

Zooals uw edelheid dit wenscht; ik ga.

(De eerste Edelman af.)

Bertram.

Volg gij mij eens naar 't huis, waar 't meisjen woont,
Waar ik van sprak.

Tweede Edelman.

Maar zij is eerbaar, zegt gij.

Bertram.

Dit is haar een'ge feil. Ik sprak haar eens,
En vond haar schrikk'lijk koud; toch zond ik haar
Door dezen zelfden windbuil, dien we op 't spoor zijn,
Geschenken, brieven; maar zij zond die weer;

En verder deed ik niets. Een heerlijk schepsel!
Wilt gij haar zien?

Tweede Edelman.

Van harte gaarne, graaf.

(Beiden af.)

ZEVENDE TOONEEL.

Florence. *Een vertrek in het huis der Weduwe.*

Helena *en de Weduwe komen op.*

Helena.

Zoo gij nog twijfelt, of ik 't waarlijk ben,
Dan weet ik niet, hoe 't verder te bewijzen,
Dan met verijd'ling van geheel mijn plan.

Weduwe.

Ik ben verarmd, maar toch van goeden huize,
En ben met zulke zaken niet vertrouwd,
En zou mijn goeden nnam niet willen smetten
Door iets oneerbaars.

Helena.

Ik dit niet verlangen.
Geloof vooreerst: de graaf is mijn gemaal,
En al wat gij mij zwoert geheim te houden,
Is waar van woord tot woord; dan kunt gij ook,
Zoo gij mij bijstand naar mijn wensch verleent,
Niets doen, wat kwaad is.

Weduwe.

'k Moet u wel gelooven,
Daar wat gij mij getoond hebt, klaar bewijst,
Dat gij zeer rijk zijt.

Helena.

Neem die beurs met goud,
En geef mij daarvoor vriend'lijk uwen bijstand;
'k Betaal dien dubbel, tienmaal zelfs, indien gij
U trouw betoont. De graaf begeert uw dochter,
En slaat een wulpsch beleg voor hare schoonheid,
Besloten die te nemen. Laat haar eind'lijk
Toegeven, zooals ons het raadzaamst schijnt.
Zijn heftig dringend bloed zal niets haar weig'ren,
Wat zij verlangt; de graaf nu heeft een ring,
Die in zijn huis een kost'lijk erfstuk is,
Van zoon tot zoon, vier, vijf geslachten lang,
Sinds de' eersten voorzaat, die hem droeg. Dien ring
Schat hij zeer hoog, maar in zijn boozen gloed
Zoo hoog niet, of hij koopt zijn wensch er mee,
Hoe diep 't hem later rouwe.

Weduwe.

Thans doorzie ik
Uw plan tot op den grond.

Helena.

Dan ziet gij ook
Niets kwaads er in. Ik wensch slechts, dat uw dochter,
Aleer zij schijnbaar zich gewonnen geeft,
Den ring verlang', een samenkomst hem toesta,
En mij dan overlaat haar rol te spelen,
Terwijl zijzelve in kuische verte blijft.
Ik voeg dan bij het oov'rige, als haar bruidschat,
Drieduizend kronen.

Weduwe.

'k Gaf reeds toe; het zij zoo.
Zeg gij mijn dochter dus, hoe zij het aanlegg',
Dat tijd en plaats bij een bedrog, zoo eerlijk,

Behoorlijk samenstemmen. Elken avond
Komt hij met allerlei muziek en lied'ren,
Op haar onwaardigheid gedicht; 't helpt niets
Hem toornig af te wijzen; hij volhardt,
Alsof 't zijn leven gold.

Helena.

Nu dan, deze' avond
De zaak beproefd; en zoo 't gelukt, begaat
Een boosgezind gemoed een goede daad.
Diezelfde daad pleegt ook een rein gemoed
Als zondig doen; en geen, die zonde doet.
Maar kom, aan 't werk!

(Beiden af.)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Buiten het Florentijnsche legerkamp.

De eerste Fransche Edelman komt op met vijf of zes Soldaten, en verbergt zich in een hinderlaag.

Eerste Edelman.

Hij kan geen anderen weg volgen dan langs deze heg. Spreek, als gij hem overvalt, een vreeselijke taal, hoe ook; al verstaat gij die zelf niet, het doet er niet toe; want wij moeten doen alsof wij hem niet verstaan, op één van ons na, dien wij voor een tolk moeten uitgeven.

Eerste Soldaat.

Beste hopman, laat mij voor tolk spelen.

Eerste Edelman.

Zijt gij niet met hem bekend? kent hij uw stem niet?

Eerste Soldaat.

Neen, heer, wees daar verzekerd van.

Eerste Edelman.

Maar welk koeterwaalsch zijt gij van plan met ons te spreken?

Eerste Soldaat.

Geheel hetzelfde, als wat gij tot ons spreekt.

Eerste Edelman.

Hij moet gelooven, dat wij een troep buitenlanders zijn, die in de soldij staan van den vijand. Nu heeft hij van alle naburige talen wat opgepikt; daarom moet ieder van ons maar zijn eigen wartaal maken, zoodat de een niet verstaat wat de ander zegt; als wij ons maar houden of wij elkaar verstaan, is dit volkomen voldoende; raafgekras en kraaigeschreeuw, hoe zinloozer, des te beter. Wat u betreft, tolk, gij moet met beleid uw rol spelen. Maar stil, weggedoken; daar komt hij, om een paar uren te verslapen en dan terug te keeren, en de leugens, die hij gesmeed heeft, te bezweren.

(Parolles *komt op.*)

Parolles.

Tien uur; binnen drie uren zal het laat genoeg wezen om weer naar huis te gaan. Wat zal ik zeggen, dat ik gedaan heb? Het moet een zeer waarschijnlijke vond zijn, als zij mij helpen zal. Men begint mij in den neus te krijgen en het ongeluk heeft in den laatsten tijd reeds al te dikwijls aan mijn deur geklopt. Ik vind, dat mijn tong al te stout is; maar mijn hart wordt bewaakt door de vrees voor Mars en zijn creaturen, zoodat het niet durft doen, wat mijn tong bluft.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

Dat is de eerste waarheid, waar uw tong zich schuldig aan heeft gemaakt.

Parolles.

Wat voor den duivel kon er mij toe bewegen het terughalen van die trom op mij te nemen, terwijl ik de

onmogelijkheid er van ken, en wel weet, hoe weinig ik er plan op had? Ik moet mijzelven eenige wonden toebrengen en zeggen, dat ik die bij het gevecht bekwam. Maar lichte wonden zullen niet helpen, want dan zegt men: „Zijt gij er zoo gemakkelijk afgekomen?" en zware durf ik mij niet toebrengen. Waarom dan? wat dreef er mij toe? O tong, ik moet u in den mond van een boterwijf zetten en mij een andere koopen van een stomme van Bajazet, als uw gepraat mij in zulke gevaren brengt.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

Is het mogelijk, dat hij weet wat hij is, en dat hij toch is wat hij is?

Parolles.

Ik wenschte, dat het voldoende was mijn kleêren stuk te rijten of mijn Spaansch zwaard te breken.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

Dat zouden wij niet laten gelden.

Parolles.

Of mijn baard af te scheren en te zeggen, dat dit een krijgslist was.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

't Zou niets helpen.

Parolles.

Of mijn kleederen in het water te werpen en te zeggen, dat zij mij naakt hebben uitgeschud.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

't Kan moeilijk dienen.

Parolles.

Al zwoer ik, dat ik uit het venster van de citadel was gesprongen, —

Eerste Edelman *(ter zijde).*

Hoe diep?

Parolles.

Dertig vademen diep.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

Drie zware eeden zouden dit nauwelijks geloofbaar maken.

Parolles.

Had ik maar de eene of andere trom van den vijand; ik zou zweren, dat ik die buit had gemaakt.

Eerste Edelman *(ter zijde).*

Gij zult er zoo dadelijk een hooren.

(Krijgsgedruis achter het tooneel.)

Parolles.

O, een trom van den vijand daar!

Eerste Edelman.

Throca movousus, cargo, cargo, cargo.

Allen.

Cargo, cargo, vilianda par corbo, cargo.

(Zij grijpen en blinddoeken hem.)

Parolles.

Rantsoen, rantsoen! O, o, geen doek voor de oogen!

Eerste Soldaat.

Boskos thromuldo boskos.

Parolles.

Ik merk, gij zijt van Muskos' regiment;
En ach, ik sterf, wijl niemand mij verstaat.
Is hier een Duitscher, Deen of Nederlander,
Een Franschman, Italiaan, — 'k wil met hem spreken,
En ik doe kennen, wat den Florentijn
Geheel vernietigt.

Eerste Soldaat.

Boskos vauvado; —
Ik kan u wel verstaan en spreek uw taal; —
Kerelybonto; — man,
Denk aan een christ'lijk eind, want achttien dolken
Bedreigen uwe borst.

Parolles.

O!

Eerste Soldaat.

Bid, bid, bid!
Manca rivania dulche.

Eerste Edelman.

Oscorbi dulchos volivorco.

Eerste Soldaat.

De veldheer wil, dat gij nog leven blijft
En, zoo geblinddoekt, met ons gaat; misschien
Kunt gij zóo antwoord geven op zijn vragen,
Dat gij uw leven redt.

Parolles.

O, laat mij leven;
En ik vertel u elk geheim van 't kamp,
De sterkte en plannen; ja, ik deel u mee,
Wat u verbazen zal.

Eerste Soldaat.

Maar is 't ook waar?

Parolles.

Zoo niet, zij ik des doods.

Eerste Soldaat.

Acordo linta. —
Ga mede, 't uitstel is verleend.

(Parolles *met den Soldaat en een Wacht af.*)

Eerste Edelman.

Ga, meld graaf Roussillon en aan mijn broeder,
Hoe ons de snip in 't net viel en geblinddoekt
Bewaakt wordt, tot zij komen.

Tweede Soldaat.

Daad'lijk, hopman.

Eerste Edelman.

En dat hij aan onszelf ons wil verraden;
Meld dit hun ook.

Tweede Soldaat.

Het zal geschieden, hopman.

Eerste Edelman.

Zoo lang blijv' hij in 't donker, achter slot.

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Florence. *Een vertrek in het huis der Weduwe.*

Bertram *en* Diana *komen op.*

Bertram.

Uw naam werd mij gezegd, is Fontibella.

Diana.

Neen, edel heer, Diana.

Bertram.

Gij godin van naam,
Dien titel waard, ja meer! Doch lieflijke engel
Huist in uw schoonen bouw de liefde niet?
Zoo 't rasse vuur der jeugd niet in u vlamt,
Zijt gij geen meisjen, maar een marmerbeeld;
Wanneer gij dood zijt, dan eerst moogt gij wezen

Wat gij nù zijt, want koud zijt gij en streng;
Nù moest gij zijn, zooals uw moeder was,
Toen uwe lieflijkheid ontstond.

Diana.

Toen was zij eerbaar.

Bertram.

Wees gij 't ook zoo!

Diana.

Neen;
Zij deed haar plicht, als gij, graaf, aan uw vrouw
Verschuldigd zijt.

Bertram.

O niets van haar! ik bid u,
Weerstreef niet langer, neem mijn eeden aan.
Zij werd mij opgedrongen, u bemin ik
Door liefdes zoeten dwang en wijd voor eeuwig
Aan u mijn diensten.

Diana.

Ja, gij dient ons zoo,
Tot wij u dienen; hebt gij onze rozen,
Dan laat gij ons de doornen, dat ze ons steken,
En spot met onze naaktheid.

Bertram.

Denk, mijn eeden, —

Diana.

Een tal van eeden maakt de trouw niet hecht;
Eén eed, eenvoudig, waar en trouw, volstaat;
Men zweert slechts bij wat heilig is, vooral
Bij de' Allerhoogste; zeg mij dus, zoo ik
Bij de almacht zwoer des hoogen Gods, dat ik
U teêr bemin, zoudt gij mijn eed gelooven,
Wanneer mijn liefde boos was? 't Gaat toch niet,

Bij hem te zweren, dien 'k betuig te minnen,
Dat ik zijn wet zal breken. Neen, uw eeden
Zijn woorden, zijn verbonden zonder zegel,
Ten minste zoo denk ik.

Bertram.

Denk anders, anders!
Wees niet zoo heilig wreed; o liefde is heilig;
En mijn oprechtheid kent de streken niet,
Waar gij de mannen van beticht. Geen angst meer!
Neen, geef u over aan mijn krank verlangen,
Dat dan geneest; zeg, dat gij mijn zijt; immer
Zal mijne liefde blijven, — tanen, nimmer!

Diana.

Gij mannen, 'k zie het, kampt zoo fel, dat wij
Onszelf vergeten. — Schenk mij dezen ring.

Bertram.

'k Wil dien u leenen, beste; hem te schenken
Staat niet in mijne macht.

Diana.

Gij wilt niet, heer?

Bertram.

Het is een eerekleinood van ons huis,
Na meen'gen voorzaat thans mijn kost'lijk erfdeel;
De grootste schande laadde ik op mijn hoofd,
Als ik 't verloor.

Diana.

Mijn eer is zulk een ring.
Mijn kuischheid is het kleinood van ons huis,
Na meen'gen voorzaat thans mijn kost'lijk erfdeel;
De grootste schande laadde ik op mijn hoofd,
Als ik 't verloor. Zoo stelt uw eigen wijsheid

Mijn eer als kampioen voor mij, door wien
Uw aanval ijdel wordt.

Bertram.

Hier, neem mijn ring;
Mijn huis, mijn eer, mijn leven zelfs is u;
Beveel slechts over mij.

Diana.

Is 't middernacht, klop aan mijn kamervenster;
Ik zorg wel, dat mijn moeder u niet hoort.
Maar dit leg ik ten plechtigste u hier op:
Als gij mijn maagd'lijk bed veroverd hebt,
Dan blijft gij slechts een uur en spreekt geen woord.
Mijn reed'nen zijn gewichtig; gij verneemt die,
Als u uw ring teruggegeven wordt;
En aan uw vinger steek ik heden nacht
Een and'ren ring, die, zoo het noodig bleek,
Eens in de toekomst van 't gedane spreek'.
Vaarwel nu; let op 't uur. Gij krijgt door mij
Een vrouw, hoe klein mijn hoop en heil dan zij.

Bertram.

Ik vond door u een hemel thans op aard.

(Bertram *af.*)

Diana.

Leef lang en dank voor 't heil, dat gij aanvaardt,
Den hemel eens en mij! Gij doet dit eens. —
Mijn moeder zeide, hoe hij smeeken zou,
Als zag zij in zijn hart; want mannen, sprak zij,
Zij zweren allen eveneens. Hij zwoer,
Mij, als zijn vrouw gestorven was, te huwen;
Maar 'k deel eerst na mijn dood zijn bed. Is dit
De wijs, waarop een Franschman ons belaagt,
Dan trouw' wie wil, ik leef en sterf als maagd;

Dit is bedrog, dat ik niet zondig acht,
Daar 't hem verschalkt, die valsch te winnen tracht.
(DIANA *af.*)

DERDE TOONEEL.

Het Florentijnsche legerkamp.

De twee Fransche Edellieden en eenige Soldaten komen op.

Eerste Edelman.

Gij hebt hem den brief zijner moeder nog niet gegeven?

Tweede Edelman.

Ik heb hem dien een uur geleden overhandigd; er moet iets in staan, dat hem in de ziel grijpt, want onder het lezen was het, alsof hij bijna een ander mensch werd.

Eerste Edelman.

Hij heeft een zeer verdiende blaam op zich geladen, door een zoo goede echtgenoote, eene zoo beminnelijke vrouw te verstooten.

Tweede Edelman.

En bijzonder heeft hij zich de eeuwige ongenade van den koning op den hals gehaald, die juist zijn goedheid had gestemd om hem geluk toe te zingen. Ik wil u iets zeggen, maar gij moet het in de diepste duisternis bij u bewaren.

Eerste Edelman.

Als gij het uitgesproken hebt, is het dood, en ik ben het graf er van.

Tweede Edelman.

Hij heeft hier in Florence een jong meisjen van onberispelijken naam verleid, en deze nacht verzadigt hij zijn lust met den buit harer eer; hij heeft haar zijn familie-

ring gegeven en acht zijn geluk gemaakt door deze onkuische verbinding.

Eerste Edelman.

God behoede ons voor opstand tegen Hem! als wij aan onszelven zijn overgelaten, wat schepsels zijn wij dan!

Tweede Edelman.

Niets dan onze eigene verraders; en zooals wij in den gewonen loop van alle verraderijen zien, dat zij zichzelf onthullen, eer zij hare afschuwelijke bedoelingen bereiken, zoo overstroomt ook hij bij dit doen, dat hij tegen zijn eigen adel smeedt, de boorden van zijn eigen stroombed.

Eerste Edelman.

Is het in ons niet doemwaardig te achten, de trompet te zijn van onze verboden bedoelingen? Wij zullen dus heden avond zijn gezelschap moeten missen?

Tweede Edelman.

Alleen na middernacht; want zijn uur is hem bepaald.

Eerste Edelman.

Dat uur nadert met rassche schreden; en ik zou wel willen, dat hij de ontleding van zijn metgezel bijwoonde; om een maatstaf te erlangen voor zijn eigen oordeel, waarin hij dit namaaksel met zooveel onderscheiding had omlijst.

Tweede Edelman.

Wij zullen ons vóór zijn komst niet met dien anderen bezighouden; want de aanwezigheid van den een moet de tuchtiging van den ander worden.

Eerste Edelman.

Zeg mij ondertusschen, wat hoort gij van dezen oorlog?

Tweede Edelman.

Ik hoor van vredesonderhandelingen.

Eerste Edelman.

Nu, ik kan u verzekeren, de vrede is reeds gesloten.

Tweede Edelman.

Wat zal de graaf Roussillon dan beginnen? zal hij verderop reizen of naar Frankrijk terugkeeren?

Eerste Edelman.

Ik zie uit deze vraag, dat gij niet juist in zijn raad zit.

Tweede Edelman.

Daar behoede mij de hemel voor; dan had ik ook een groot aandeel aan zijn doen.

Eerste Edelman.

Zijn gemalin, heer, is voor twee maanden zijn huis ontvlucht; zij verklaarde een bedevaart te willen doen naar Sint Jacobus Major en heeft dit vrome plan met de strengste godsvrucht uitgevoerd; en, terwijl zij daar zich ophield, werd hare teedere natuur een prooi van haar kommer; eindelijk snikte zij den laatsten adem uit en zingt nu in den hemel.

Tweede Edelman.

Waardoor is dit bewezen?

Eerste Edelman.

Vooreerst en voornamelijk door haar eigen brieven, die deze geschiedenis bevestigen, bijna tot het oogenblik van haren dood; haar dood zelf, dien het hare taak niet kon zijn te melden, werd door den geestelijke der plaats getrouw medegedeeld.

Tweede Edelman.

Heeft de graaf van dit alles bericht?

Eerste Edelman.

Ja en ook de bijzondere bewijzen, stuk voor stuk, zoodat de waarheid met alle zekerheid is toegerust.

Tweede Edelman.

Het doet mij hartelijk leed, dat hij er verblijd over zijn zal.

Eerste Edelman.

Hoe onstuimig zoeken wij soms onzen troost in onze verliezen!

Tweede Edelman.

En hoe onstuimig verdrinken wij soms op een anderen tijd onze winst in tranen! Het groot aanzien, dat zijne dapperheid hem hier verworven heeft, zal tehuis eene niet minder groote schande ontmoeten.

Eerste Edelman.

Het weefsel van ons leven bestaat uit gemengd garen, goed en slecht dooreen; onze deugden zouden trotsch zijn, indien zij niet door onze ondeugden gestriemd werden; en onze slechtheid zou wanhopig zijn, als ze niet door onze deugden vertroost werd.

(Een Dienaar komt op.)

Nu, waar is uw meester?

Dienaar.

Hij heeft op straat den hertog ontmoet, heer, en plechtig afscheid van hem genomen; zijne edelheid wil morgen ochtend naar Frankrijk. De hertog heeft hem aanbevelingsbrieven bij den koning aangeboden.

Tweede Edelman.

Zij zullen hem daar niet meer dan noodig zijn, al bevalen zij hem meer aan, dan zij eigenlijk kunnen.

Eerste Edelman.

Zij kunnen niet te zoet klinken voor des konings verbittering. Daar komt zijn edelheid.

(BERTRAM *komt op.*)

Wel, graaf, is het niet reeds over middernacht?

Bertram.

Ik heb van avond zestien zaken, ieder een maand lang, op beknopte wijze afgedaan. Ik heb afscheid genomen van den hertog, zijne omgeving vaarwel gezegd, een vrouw begraven, om haar getreurd, aan mijne moeder geschreven, dat ik terugkeer, mijn geleide besteld, en tusschen deze hoofdzaken nog verscheidene kleinere aangelegenheden beschikt; de laatste was de grootste, maar met deze ben ik nog niet ten einde.

Tweede Edelman.

Als die zaak moeilijkheden oplevert en uw vertrek op morgen ochtend bepaald is, dan heeft uwe edelheid er haast meê te maken.

Bertram.

Ik bedoel, dat de zaak nog niet ten einde is, daar ik vrees, er later nog wel van te zullen hooren. Maar zullen wij nu het gesprek hooren tusschen den nar en den soldaat? Kom, breng dien nagemaakten man hier; hij heeft mij bedrogen, als een dubbelzinnig waarzegger.

Tweede Edelman.

Brengt hem hier. *(Eenige Soldaten af.)* Hij heeft de geheele nacht in den stok gezeten, de arme dappere schelm.

Bertram.

Dat doet er niet toe; zijn hielen hebben het verdiend, omdat zij zich zoolang zijn sporen hebben aangematigd. Hoe houdt hij zich wel?

Eerste Edelman.

Ik heb uwe edelheid reeds gezegd, dat de stok hem houdt. Doch om u te antwoorden zooals de vraag gemeend was, hij weent als een meisjen, dat haar melk heeft omgestort. Hij heeft zijn biecht afgelegd bij Morgan, dien hij voor een monnik houdt, van zijn vroegste herinnering af tot de tegenwoordige ramp van zijn in den stok zitten; en wat denkt gij, dat hij gebiecht heeft?

Bertram.

Niets van mij, denk ik, of wel?

Tweede Edelman.

Zijn biecht is opgeschreven en zal in zijn bijzijn voorgelezen worden; als uwe edelheid er in voorkomt, zooals ik geloof, dat het geval is, dan moet gij het geduld hebben van het aan te hooren.

(*De Soldaten komen terug, met* Parolles.)

Bertram.

Haal' hem de pest! Geblinddoekt? Hij kan niets van mij zeggen; — stil, stil!

Eerste Edelman.

De blindeman komt. — *Porto tartarossa.*

Eerste Soldaat.

Hij roept om de foltertuigen; wat wilt gij zonder die bekennen?

Parolles.

Ik wil alles belijden wat ik weet, zonder dwang; al kneedt gij mij ook als een pastei, ik kan niets meer zeggen.

Eerste Soldaat.

Bosko chimurcho.

Tweede Edelman.

Boblibindo chicurmurco.

Eerste Soldaat.

Gij zijt een genadig generaal. — Onze generaal beveelt u, de vragen te beantwoorden, die ik u hier van een papier zal voorlezen.

Parolles.

En zoo waarachtig, als ik in het leven gespaard hoop te worden.

Eerste Soldaat.

„Vooreerst, vraag hem, hoe sterk de ruiterij van den hertog is." Wat is uw antwoord?

Parolles.

Vijf- of zesduizend; maar zeer zwak en slecht geoefend; de troepen zijn allen verspreid en de aanvoerders recht arme sukkels, op mijn eer en goeden naam en zoowaar ik in het leven hoop te blijven.

Eerste Soldaat.

Zal ik uw antwoord zoo opteekenen?

Parolles.

Ja, doe het; ik wil het sacrament er op nemen, waar en wanneer gij wilt.

Bertram.

Het is hem alles hetzelfde. Wat een diepverdorven schurk is hij!

Eerste Edelman.

Gij dwaalt, graaf; dit is monsieur Parolles, de dappere militarist, — dit was zijn eigen uitdrukking, — die de geheele theorie van den oorlog in den knoop van zijn sjerp, en de practijk in zijn dolkhaak had.

Tweede Edelman.

Ik wil nooit meer iemand vertrouwen, omdat hij zijn degen blank houdt, en evenmin gelooven, dat er wel iets in hem kan zitten, omdat hij zijn kleeding met zwier draagt.

Eerste Soldaat.

Nu, dit is opgeteekend.

Parolles.

Vijf- of zesduizend ruiters, zeide ik, — ik wil de waarheid zeggen, — of daaromtrent, schrijf dit er bij, — want ik wil de waarheid zeggen.

Eerste Edelman.

In dit opzicht komt hij de waarheid zeer nabij.

Bertram.

Maar ik zeg hem geen dank er voor, om de wijze waarop hij die mededeelt.

Parolles.

Arme sukkels, — ik bid u, hebt gij dit?

Eerste Soldaat.

Ja zeker, het staat er.

Parolles.

Ik zeg u need'rig dank, heer. Waar is waar, het zijn verbazend arme sukkels.

Eerste Soldaat.

„Vraag hem, hoe sterk hun voetvolk is." Wat is hierop uw antwoord?

Parolles.

Op mijn woord, heer; al had ik nog slechts dit éene uur te leven, de waarheid zal ik melden. Laat zien: Spurio, honderdvijftig; Sebastiaan, even zooveel; Coram-

bus, even zooveel; Jacques, even zooveel; Guiltiano, Cosmo, Ludovico en Gratii ieder tweehonderdvijftig; mijn eigene compagnie, Chitopher, Vaumond, Bentii, ieder tweehonderdvijftig; zoodat de monsterrol, gezonden en zieken samen, op mijn eer geen vijftienduizend man uitwijst; en de helft er van durft de sneeuw van hun mantel niet afschudden, uit vrees van zichzelf in stukken te schudden.

Bertram.

Wat moet men zoo 'n kerel doen?

Eerste Edelman.

Niets, dan hem dank te laten oogsten. — Vraag hem eens naar mij en mijn karakter, en hoe ik bij den hertog aangeschreven ben.

Eerste Soldaat.

Nu, dit is opgeteekend. „Gij moet hem ook vragen, of er in het kamp een zekere hopman Dumain is, een Franschman; in welk aanzien hij bij den hertog staat; hoe het met zijn dapperheid, braafheid en bedrevenheid in den oorlog gesteld is; alsook, of het, naar zijn meening, niet mogelijk zou zijn hem met een volwichtige somme gouds tot afval te verleiden." Wat zegt gij hierop? wat weet gij er van?

Parolles.

Ik bid u, laat mij op ieder van deze vragen afzonderlijk antwoorden; doe ze mij een voor een.

Eerste Soldaat.

Kent gij dien hopman Dumain?

Parolles.

Ik ken hem; hij was leerjongen bij een kleêrenlapper in Parijs, en werd er met de zweep vandaan gejaagd,

omdat hij het zottinnetjen van den Sheriff bezwangerde, een stom onnoozel wicht, dat geen neen kon zeggen.

(DUMAIN *heft toornig de hand op.*)

Bertram.

Neen, ik bid u, handen thuis; al weet ik, dat zijn hersenpan bestemd is voor de eerste de beste pan, die van het dak valt.

Eerste Soldaat.

Nu, is deze hopman in het legerkamp van den hertog van Florence?

Parolles.

Voor zoover ik weet, ja; en onder het uitvaagsel te rekenen.

Eerste Edelman.

Nu, zie mij zoo maar niet aan; zoo op 't oogenblik komt uwe edelheid aan de beurt.

Eerste Soldaat.

Hoe staat hij bij den hertog aangeschreven?

Parolles.

De hertog kent hem alleen als een van mijn arme officieren, en schreef mij dezer dagen, dat ik hem uit de gelederen moest verwijderen; ik geloof, dat ik zijn brief wel in mijn zak heb.

Eerste Soldaat.

Zoo, dan zullen wij eens zoeken.

Parolles.

Maar inderdaad, ik weet het toch niet; hij kan er in wezen, maar ook in mijn tent aan een koord met de andere brieven van den hertog.

Eerste Soldaat.

Hier is hij; hier is een papier; zal ik het u voorlezen?

Parolles.

Ik weet niet, of het de rechte brief is of niet.

Bertram *(tot den Eersten Edelman).*

Onze tolk doet zijn zaakjes goed.

Eerste Edelman.

Uitmuntend.

Eerste Soldaat *(leest).*

„Diana,
Een windbuil is de graaf, met vollen buil;" —

Parolles.

Dat is de brief van den hertog niet, heer; dat is een waarschuwing aan een aardig meisjen te Florence, een zekere Diana, om zich in acht te nemen voor de strikken van een zekeren graaf Roussillon, een dwazen nietsbeteekenenden knaap, maar met dat al zeer liederlijk. Ik bid u, heer, steek dat weer bij mij.

Eerste Soldaat.

Neen, ik zal het eerst voorlezen, met uw verlof.

Parolles.

Mijn bedoeling er mee, — dat betuig ik, — was geheel eerlijk en in het belang van het meisjen, want ik wist, dat de graaf een gevaarlijke en zeer wulpsche knaap is, die een ware walvisch is voor al wat maagd is, en al het jonge goed, dat hij aantreft, verslindt.

Bertram.

Die vervloekte, dubbeltongige schurk!

Eerste Soldaat *(leest).*

„Al zweert hij hoog en laag, vraag eerst zijn goud;
Want als hij borgt, dan kunt ge er lang op wachten;
Maak eerst een goed akkoord, 't is uw behoud;
Neem 't geld vooruit, hij lacht om later klachten.

't Is een soldaat, Diana, die u raadt.
Kus mannen slechts; een melkbaard zij versmaad,
Al is hij graaf, hij is een nar, ik weet het;
Maar borg hem niet; betalen — hij vergeet het.
Steeds de uwe, die u dit in 't oor betuigt,
Parolles."

Bertram.

Hij zal de spitsroeden loopen door het leger, met dit rijm op zijn voorhoofd.

Tweede Edelman.

Dit is uw vertrouwde vriend, heer, de veelzijdige taalkenner en de strijdhaftige soldaat.

Bertram.

Ik heb altijd alleen een kat niet kunnen uitstaan, en nu is hij een kat voor mij.

Eerste Soldaat.

Ik zie, man, aan de blikken van onzen generaal, dat wij u zullen moeten ophangen.

Parolles.

O heer, in allen gevalle het leven! Niet dat ik bang ben voor den dood, maar omdat mijn zonden zoo vele zijn, zou ik het overige van mijn leven in boete willen doorbrengen. Laat mij het leven, heer, in een kerker, in den stok, of waar ook, als ik maar leven mag.

Eerste Soldaat.

Wij zullen zien, wat er aan te doen is, als gij oprecht alles bekent; daarom nog eens van dien hopman Dumain. Gij hebt nu geantwoord over zijn aanzien bij den hertog en over zijn dapperheid; hoe staat het met zijn braafheid?

Parolles.

Hij zou een ei uit een klooster stelen, heer; want in maagdenroof en schennis evenaart hij Nessus. Het niet

houden van eeden is zijn ambacht; in het breken er van is hij een Hercules in sterkte. Hij kan liegen, heer, met zulk een radheid, dat gij de waarheid voor een gekkin zoudt houden; dronkenschap is zijn voornaamste deugd, want hij bedrinkt zich als een zwijn, en in zijn slaap doet hij geen kwaad dan aan zijn beddelakens; maar men kent zijn gewoonten en geeft hem stroo als bed. Verder weet ik weinig van zijn braafheid te zeggen, heer, hij heeft alles, wat een rechtgeaard man niet moest hebben; en van wat een deugdzaam man wel moet hebben, heeft hij niets.

Eerste Edelman.

Ik begin hem hiervoor lief te krijgen.

Bertram.

Om deze beschrijving van uw braafheid? Haal' hem de pest! Voor mij is hij meer en meer een kat.

Eerste Soldaat.

Wat zegt gij van zijn bedrevenheid in den oorlog?

Parolles.

Wel, heer, hij heeft de trommel voor de rondtrekkende Engelsche tooneelspelers geslagen, belasteren wil ik hem niet, — en meer van zijn krijgskunst weet ik niet, dan dat hij misschien, in dat land, de eer heeft gehad officier te zijn op een plaats, die daar Milesend genoemd wordt, om het verdubbelen van rotten te onderwijzen. Ik zou den man gaarne alle eer geven, maar van dit laatste ben ik niet zeker.

Eerste Edelman.

Hij weet de schurkerij zoo te overschurken, dat zijn talent hierin hem vrij doet spreken.

Bertram.

Haal' hem de pest! voor mij blijft hij een kat.

Eerste Soldaat.

Daar zijn hoedanigheden zoo laag in prijs zijn, behoef ik u wel niet te vragen, of hij door goud tot afval te bewegen zou zijn.

Parolles.

O, voor een kwart kroon, heer, verkoopt hij het vrijleen zijner zaligheid en het erfrecht er van, en snijdt hij al zijn nazaten de erfopvolging af en de eeuwige aanspraak voor eeuwige tijden.

Eerste Soldaat.

Hoe staat het met zijn broeder, den anderen hopman Dumain?

Tweede Edelman.

Waarom vraagt hij hem naar mij?

Eerste Soldaat.

Hoe is die?

Parolles.

Geheel en al een kraai uit hetzelfde nest; niet volkomen zoo groot als de andere in het goede, maar een goed deel slechter in het booze. Hij overtreft zijn broeder in lafheid en toch staat zijn broeder bekend als een der grootsten ter wereld. Op de vlucht loopt hij iederen trosboef voorbij; daarentegen heeft hij bij het opmarcheeren altoos de kramp.

Eerste Soldaat.

Als men u het leven schonk, zoudt gij dan wel op u nemen, de Florentijners te verraden?

Parolles.

Ja, en den bevelhebber der ruiterij, graaf Roussillon, er bij.

Eerste Soldaat.

Ik zal het den generaal toefluisteren en zijn welgevallen vernemen.

Parolles *(ter zijde).*

Ik wil niets meer van trommels; de duivel hale alle trommen! Alleen om den schijn te hebben van verdienste en om de goede meening van dien liederlijken knaap, den graaf, door bedrog te versterken, ben ik in dit gevaar gerend. Maar wie had, waar ik gevangen werd genomen, een hinderlaag vermoed?

Eerste Soldaat.

Er helpt niets aan, vriend, gij moet toch sterven. De generaal zegt, dat gij, die zoo verraderlijk de geheimen van uw leger verklapt hebt, en zulke vergiftige berichten gegeven van mannen, door ieder voor hoogst edel gehouden, op de wereld voor niets goeds te gebruiken zijt; daarom moet gij sterven. Kom; scherprechter, den kop hem af.

Parolles.

Ach God, heer, laat mij leven! of laat mij mijn dood ten minste zien!

Eerste Soldaat.

Dat zult gij, en afscheid nemen van al uw vrienden.

(Hij neemt hem den blinddoek af.)

Zoo, zie rondom u; kent gij iemand hier?

Bertram.

Goeden morgen, edele hopman!

Tweede Edelman.

God zegen' u, hopman Parolles!

Eerste Edelman.

God hoede u, edele hopman!

Tweede Edelman.

Hopman, wat voor groeten hebt gij te doen aan den heer Lafeu? ik ga naar Frankrijk.

Eerste Edelman.

Beste hopman, wilt gij mij wel een afschrift geven van het gedicht, dat gij aan Diana ten behoeve van graaf Roussillon geschreven hebt? Als ik niet een rechte lafaard was, zou ik het u afdwingen; maar nu, vaarwel!

(BERTRAM, *de Fransche Edellieden enz. af.*)

Eerste Soldaat.

Gij zijt voor goed verloren, hopman; alleen de lus van uw sjerp is nog niet weg.

Parolles.

Wie kan niet door een complot vernietigd worden?

Eerste Soldaat.

Als gij een land kondt vinden, waar alleen vrouwen waren met niet meer schaamte dan gij, dan kondt gij de stamvader van een recht onbeschaamd volk worden. Vaarwel, heer; ook ik ga naar Frankrijk, daar zullen wij van u spreken.

(Eerste Soldaat af.)

Parolles.

Toch dank ik God; want waar' mijn harte groot,
Dan berstte 't nu. 'k Wil niet meer hopman zijn,
Maar eten, drinken, slapen, even heerlijk,
Als ooit een hopman. Dat ik ben die 'k ben,
Houdt mij in 't leven. Wie zich pocher weet,
Hij lette op mij; dan ziet hij, dat in 't end
Elk pocher steeds als ezel wordt herkend.
Zwaard roest! gij blos, bekoel! Parolles, gedij
In schande! en leef, gefopt, door fopperij!
Voor elk, die leeft, heeft de aarde een plaatsjen vrij!
Ik ijl hen na. (PAROLLES *af.*)

VIERDE TOONEEL.

Florence. *Een vertrek in het huis der Weduwe.*

HELENA, *de Weduwe en* DIANA *komen op.*

Helena.

Opdat gij ziet, dat ik u niet bedroog,
Zal een der grootsten uit de christenheid
Mijn borg zijn, voor wiens troon ik knielen moet,
Eer ik mijn doel geheel bereiken kan.
Eens deed ik hem een hoogst gewenschten dienst,
Zijn leven schier hem waard, die 't steenen hart
Van een Tartaar zou wekken tot erkent'nis,
Tot vuur'gen dank. Die koning is, dit weet ik,
Thans in Marseille, en daarheen hebben wij
Recht goed geleide. Dat men mij voor dood houdt,
Is u bekend; het leger gaat uiteen,
Mijn gade huiswaarts; helpt de hemel ons,
En staat de goede vorst het toe, dan zijn
Ook wij daar, eer ons iemand welkom heet.

Weduwe.

Vereerde vrouw, nooit hadt ge een dienares,
Die meer u dankt, als zij voor uw belangen
Mag werkzaam zijn.

Helena.

Gij, vrouw, nooit een vriendin,
Die met meer ijver tracht uw liefde en trouw
U te vergelden. Twijfel er niet aan,
Mij koos de hemel voor uw dochters bruidschat,
Haar tot mijn werktuig, om mij aan een man
Naar recht te helpen. Wonderlijk, die mannen!
Van wat zij haten is 't genot hem welkom,
Zoo 't boos vertrouwen der bedrogen zinnen

De zwarte nacht besmet. Dan speelt de lust
Met dat wat hij verafschuwt, onbewust.
Doch meer hierover later. Gij, Diana,
Moet, mijne zwakke leiding immer volgend,
Nog iets voor mij verduren.

Diana.

Ware uw vord'ring
Mijn dood in eere, de uwe blijf ik steeds,
En duld, wat gij verlangt.

Helena.

Ja, nù nog, bid ik;
Doch plots'ling komt de zomer, dragen struiken
Bij dorens loof en zijn niet enkel scherp,
Maar lief'lijk tevens. Komt, wij moeten heen;
De wagen staat gereed; de tijd baart rozen;
Eind goed, al goed; aan 't einde hangt de kroon;
De loop zij zwaar, het einde brengt het loon.

(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

Een vertrek in het grafelijk slot.

De Gravin, Lafeu *en de Nar komen op.*

Lafeu.

Neen, neen, neen; uw zoon werd daar ginds verleid door een uitgesneden-taf-kerel, wiens ellendige saffraanstijfsel de geheele halfbakken en ongare jeugd van zijn volk met zijn kleur had kunnen gerieven; uw schoondochter zou nog dit uur in leven zijn en uw zoon tehuis, in rang meer door den koning verhoogd, dan nu door dien roodgestaarten hommel, van wien ik spreek.

Gravin.

Ik wenschte, dat ik nooit van hem gehoord had. Het was de dood van het edelaardigst meisjen, dat ooit natuur zich tot roem schiep; al had zij deel gehad aan mijn vleesch en mij de smartelijkste moederkreten gekost, mijn liefde tot haar kon niet dieper wortelen.

Lafeu.

Zij was een goed meisjen, een goed meisjen; wij kunnen duizendmaal veldsalade zoeken, eer wij zulk een kruid weer lezen.

Nar.

Inderdaad, zij was de liefelijkste salademarjolein, of veeleer het genadekruid.

Lafeu.

Dat zijn geen saladekruiden, schelm, dat zijn geurige gewassen.

Nar.

Ik ben geen groot Nebucadnezar, heer; ik heb niet veel verstand van gras.

Lafeu.

Waar geeft gij u dan voor uit, voor een schelm of voor een nar?

Nar.

Voor een nar in den dienst van een vrouw, en voor een schelm in dien van een man.

Lafeu.

Waarom dit onderscheid?

Nar.

Ik zou den man bedriegen door zijn vrouw te belezen, en zijn dienst doen.

Lafeu.

Dan waart gij inderdaad een schelm in zijn dienst.

Nar.

En zijn vrouw zou ik mijn zotskolf geven, heer, om haar te bedienen.

Lafeu.

Ik wil u op schrift geven, dat gij een schelm en een nar tegelijk zijt.

Nar.

Tot uw dienst.

Lafeu.

Neen, neen, neen.

Nar.

Nu, heer, kan ik u niet dienen, dan kan ik een heer dienen, ruim zoo machtig als gij, een prins.

Lafeu.

Wie is dat, een Franschman?

Nar.

Neen, heer, hij heeft een Engelschen naam, maar zijn gelaat gloeit in Frankrijk meer dan ginds.

Lafeu.

Wat voor een prins is dat?

Nar.

De Zwarte Prins, heer; *alias* de vorst der duisternis; *alias* de duivel.

Lafeu.

Hier, daar hebt gij mijn beurs. Ik geef u die niet om van uw meester, waar gij van spraakt, afvallig te maken; blijf hem vrij dienen.

Nar.

Ik ben uit een houtland, heer, en had altijd genot in een groot vuur, en de meester, waar ik van spreek, onderhoudt altijd door een groot vuur. Maar, geloof mij, hij is de vorst der wereld; zijn adel mag aan zijn hof blijven. Ik ben voor het huis met de enge poort, die ik voor te klein houd, dan dat pracht en praal er binnen kunnen gaan; enkelen misschien, die zich vernederen, komen er door, maar de meesten zullen te kouwelijk en te gevoelig zijn, en zij zullen voor den bloemrijken weg zijn, die naar de breede poort en het groote vuur leidt.

Lafeu.

Ga nu heen; ik begin genoeg van u te krijgen en zeg het u vooraf, omdat ik geen twist met u wensch. Ga heen, en laat er goed voor mijn paarden gezorgd worden, maar zonder schelmstreken.

Nar.

Als ik streken met hem uithaal, zullen het streken wezen met den slag van de zweep, en die komen hun volgens de wetten der natuur toe.

(De Nar af.)

Lafeu.

Een doortrapte schelm, en boosaardig ook!

Gravin.

Dat is hij. Mijn overleden echtgenoot had altijd veel schik in hem; overeenkomstig zijn wil blijft hij hier, wat hij een vrijbrief voor zijn driestheid acht; en inderdaad, hij blijft niet binnen de perken, maar gaat los op wat hem invalt.

Lafeu.

Ik mag hem wel lijden; hij heeft het zoo mis niet. En, — wat ik zeggen wilde, toen ik den dood vernam

van uw goede schoondochter, en dat uw zoon op zijn terugreis was, overreedde ik den koning, mijnen heer, in het belang mijner dochter met hem te spreken; trouwens, toen zij beiden nog minderjarig waren, had zijne majesteit dit uit zichzelf, als in hem opgekomen, vroeger voorgeslagen. Zijne hoogheid heeft mij beloofd dit te zullen doen; en om de ontevredenheid, die hij tegen uw zoon heeft opgevat, tegen te gaan, is er inderdaad geen geschikter middel. Hoe bevalt dit aan u, gravin?

Gravin.

Ik ben er zeer mede tevreden, mijnheer, en ik hoop, dat het gelukkig tot stand moge komen.

Lafeu.

Zijne majesteit komt met allen spoed van Marseille, zoo vlug alsof hij pas dertig telde; hij zal morgen hier zijn, tenzij ik verkeerd onderricht ben door iemand, die zich in zulke berichten slechts zelden vergist.

Gravin.

Het verheugt mij, dat ik mag hopen hem voor mijn dood nog te zien. Ik heb een brief, dat mijn zoon heden avond hier zal zijn, en ik wil uw edelheid verzoeken hier te blijven, tot zij elkander ontmoeten.

Lafeu.

Mevrouw, ik was juist bezig te denken, op welke wijze ik er best bij zou kunnen toegelaten worden.

Gravin.

Gij hebt slechts het voorrecht van uwen adel te doen gelden.

Lafeu.

Gravin, hier heb ik stoutmoedig gebruik van gemaakt, maar, Goddank! het geldt nog.

(De Nar komt weder op.)

Nar.

O mevrouw, daar buiten komt mijn heer, uw zoon, met een fluweelen pleister op zijn gelaat; of er een schram onder zit, moge het fluweel weten; maar het is een aardige fluweelen pleister. Zijn linker wang is een wang met twee, drie donzige haartjes, maar zijn rechter wang is kaal.

Lafeu.

Een roemvol verworven schram, of een roemvolle schram, kleedt den adel goed; en zoo doet waarschijnlijk ook deze.

Nar.

Maar zijn gezicht ziet er gevild door uit.

Lafeu.

Laat ons uwen zoon tegemoet gaan, bid ik u; ik verlang den edelen jongen krijgsman te spreken.

Nar.

Op mijn eer, daar is wel een dozijn van aanwezig, met keurig fraaie hoeden en recht hoffelijke vederen er op, die het hoofd buigen en iedereen toeknikken.

(Allen af.)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Marseille. *Een straat.*

HELENA, *de Weduwe en* DIANA, *met twee Bedienden, komen op.*

Helena.

Dit overspannen reizen, dag en nacht,
Put wis u uit, maar 't moet, en kan niet anders;
Doch nu gij dag en nacht tot een gemaakt hebt,
Voor mij uw teed're leden afgemat,
Zijt ge in mijn dankbaarheid, ja, zoo gegroeid,
Dat niets u ooit ontwortelt. — Nu, dit treft!

(Een Edelman komt op.)

Die man kan bij den koning ons gehoor,
Als hij dit wil, verschaffen. — Heer, gegroet!

Edelman.

En gij!

Helena.

Ik heb u, heer, aan 't Fransche hof gezien.

Edelman.

Ik ben er menigmaal geweest.

Helena.

Ik hoop, heer, dat de roem, die van uw goedheid
Steeds uitging, altijd nog de waarheid meldt;
En daarom, door een bitt'ren nood genoopt,
Die fijne vormen af doet leggen, smeek ik:
Betoon uw goedheid ook aan mij, ik zal
U immer dienstbaar zijn.

Edelman.

Wat wenscht gij? spreek.

Helena.

Dit, heer, dat gij den koning
Dit need'rig smeekschrift overreiken wilt,
En door uw invloed mij de gunst verwerft,
Dat ik hem spreken moog'.

Edelman.

De koning is niet hier.

Helena.

Niet hier, heer?

Edelman.

Neen;
Hij reisde gist'ren avond af, en sneller,
Dan hij gewoon is.

Weduwe.

Onze moeite om niet!

Helena.

Eind goed, nog alles goed;
Wat tegenloop', hoe zwak in midd'len, — moed!
Ik bid u, heer, waar is hij heengereisd?

Edelman.

Voorwaar, zooveel ik weet, naar Roussillon;
En daarheen reis ik ook.

Helena.

Ik bid u, heer,
Stel, daar gij eer dan ik den koning ziet,
Aan zijn genade dit geschrift ter hand;
Het brengt u, dit vermoed ik, geen verwijt,
Maar oogst veeleer voor uwe moeite u dank.
Ik volg terstond, zoo snel het moog'lijk is
Met onze midd'len.

Edelman.

Goed, dit neem ik op mij.

Helena.

En gij zult zien, het brengt u grooten dank,
Wat ook gebeuren moog'. — Nu weer te paard; —
Komt, maken we ons gereed.

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Roussillon. *Het binnenhof van het grafelijk slot.*

De Nar en Parolles *komen op.*

Parolles.

Goede monsieur Lavache, geef aan den heer Lafeu dezen brief. Vroeger, heer, was ik beter bij u bekend, toen ik nog omgang had met frisscher kleederen; maar ik ben nu bespat geworden, heer, door de booze luim van Fortuin en riek eenigszins sterk naar hare ongenade.

Nar.

Op mijn woord, de ongenade van Fortuin is recht smerig,

indien zij zoo sterk riekt als gij zegt; ik wil voortaan geen visch meer eten, als Fortuin er boter bij gedaan heeft. Ik bid u, ga mij uit den wind.

Parolles.

Neen, gij behoeft uw neus niet dicht te houden, heer; ik bediende mij daar van beeldspraak.

Nar.

Voorwaar, man, als uw beeldspraak stinkt, zal ik mijn neus dichthouden, en dat bij iedere beeldspraak. Daarom nog eens, ga verder weg.

Parolles.

Ik bid u, heer, bezorg dit papier voor mij.

Nar.

Foei, foei, ik bid u, verder weg; een papier uit de nachtstoel van Fortuin aan een edelman te geven! Zie, daar komt hijzelf.

(LAFEU *komt op.*)

(Op den brief wijzend.) Dat daar is gespin van Fortuin, heer, of van Fortuin's kat, — maar van geen civetkat, — die in den groezigen vischvijver van haar ongenade gevallen is en naar hij zegt, er geheel door bemodderd is. Ik bid u, heer, doe met den karper, wat gij goedvindt, want hij ziet er uit als een arme, vervallen, schrander-dwaze, hondsvottige schelm. Ik beklaag zijn ongeluk bij het glimlachen van mijn geluk en laat hem aan uwe edelheid over.

(De Nar af.)

Parolles.

Edel heer, ik ben een man, die door Fortuin wreed gekrabd is.

Lafeu.

En wat wenscht gij, dat ik er aan doe? Het is te laat, haar nagels nu te korten. Aan welke schelmerij hebt gij u jegens Fortuin schuldig gemaakt, dat zij u gekrabd heeft, zij, die van nature een goede vrouw is en alleen niet wil, dat schelmen lang onder hare bescherming gedijen? Daar hebt gij een kwart kroon. Laat u gerechtelijk weer met Fortuin verzoenen; ik heb andere bezigheden.

Parolles.

Ik bid uwe edelheid mij nog een enkel woord te vergunnen.

Lafeu.

Gij bedelt nog om een enkelen penning er bij; nu, daar hebt gij hem, en spaar uw woord.

Parolles.

Mijn naam, beste heer, is Parolles.

Lafeu.

Gij bedelt dus om meer dan één woord; — wat weêrgâ! geef mij de hand. — Hoe maakt het uw trommel?

Parolles.

O mijn beste heer, gij waart de eerste, die mij doorzag.

Lafeu.

Was ik? werkelijk? en ik was ook de eerste, die u ontmaskerde.

Parolles.

Het is aan u, heer, mij weder eenigszins in genade te doen aannemen, want gij hebt mij er uit gebracht.

Lafeu.

Welk een denkbeeld, kerel! wilt gij mij tegelijk het ambt van God en van den duivel toekennen? De een

brengt in den staat van genade, de ander er uit. *(Trompetgeschal.)* De koning komt; ik hoor het aan zijn trompetten. — Man, zoek mij nader nog maar eens op; ik heb gisteren avond nog van u gesproken. Al zijt gij een nar en een schelm, daarom behoeft gij nog niet te verhongeren; kom, volg.

Parolles.

Moge God u hiervoor zegenen!

(Beiden af.)

DERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een vertrek in het grafelijk slot.*

Trompetgeschal. De Koning, *de* Gravin, Lafeu, *Edellieden, Wachten enz. komen op.*

Koning.

In haar verloren we een juweel, veel rijker,
Dan wij het ooit waardeerden; doch uw zoon
Had, dol van dwaasheid, zin noch geest, om haar
Naar eisch te schatten.

Gravin.

't Is voorbij, mijn vorst;
En ik verzoek uw hoogheid: in uw oogen
Zij 't oproer van het jeugdig bloed, dat blaakt,
Als vuur en olie, sterker dan de rede,
Haar overheert en voortbrandt.

Koning.

Eed'le vrouw,
Vergeven heb ik alles en vergeten,
Hoe straf mijn toorn op hem gespannen waar',
Den tijd voor 't schot bespiedend.

Lafeu.

Ik moet zeggen: —
Wanneer gij 't mij vergeeft, — de jonge graaf
Vergreep zich aan zijn koning, moeder, gade,
Doch aan zichzelf het zwaarst; hem stierf een gade,
Wier schoon het meest verzadigd oog deed schitt'ren,
Wier taal elk oor gevangen nam, voor wie,
Als ongekend volkomen, 't stugste hart
Zich need'rig boog.

Koning.

't Verloor'ne hoog te roemen,
Maakt ons 't herdenken dierbaar. — Roep hem hier.
Wij zijn verzoend, en 't eerste wederzien
Delge alle schuld. — Hij vrage geen vergiff'nis;
Het wezen van zijn groot vergrijp is dood;
En dieper dan vergetelheid begraven
Wij de assche, die nog gloeit; hij trede voor ons
Als vreemde, niet als euveldader; meld hem,
Dat hij aldus moet doen.

Een Edelman.

Ik ga, mijn vorst.

(Edelman af.)

Koning (*tot* Lafeu).

Wat zegt hij van uw dochter? weet hij reeds —

Lafeu.

Wat uwe hoogheid wenscht, is hem bevel.

Koning.

Dan volgt een bruiloft. Ons gewerden brieven,
Die vol zijn van zijn roem.

(Bertram *komt op.*)

Lafeu.

Het is hem welkom.

Koning.

Ik ben geen dag van dit seizoen,
Want tegelijk zijn zonneschijn en hagel
In mij te zien; doch held're stralen banen
Een weg zich door de wolken; treed dus voor;
Het weder is weer schoon.

Bertram.

Mijn vorst, vergeef
Mijn diep betreurde schuld.

Koning.

't Is alles goed;
Geen woord meer van 't verleed'ne. 't Oogenblik
Zij bij de voorhoofdslok door ons gegrepen;
Want wij zijn oud, en wat wij ras ontwerpen,
Besluipt de zachte onhoorb're voet des tijds,
Eer 't is volvoerd. Herinnert ge u de dochter
Van dezen heer?

Bertram.

Mijn koning, vol bewond'ring.
Mijn keuze viel op haar, eer nog mijn hart
Mijn tong tot stoute bode durfde maken.
En wijl slechts haar beeld in mijn oogen troonde,
Gaf mij verachting haar misvormend glas,
Dat ieder ander schoon gelaat verwrong,
Een blos versmaadde of als gestolen gispte,
En ied're maat en lijn verkortte of rekte
En monsters deed aanschouwen. 't Was vandaar,
Dat zij, die ieder roemde en die ikzelf
Bemind heb sinds zij stierf, toen voor mijn oog
Als stof was en het pijn deed.

Koning.

Goed ontschuldigd;
Dat gij haar lief hadt, delgt u meen'gen post

Der groote schuld. Doch liefde, die te laat komt,
Wordt, als vergiff'nis na 't voltrokken vonnis,
Tot zwaar vergrijp voor wie zoo traag'lijk zond,
En roept: „Goed was 't verloor'ne". Zoo miskennen
Wij vaak de waarde van wat kost'lijk is,
En schatten 't niet, dan als 't gestorven is;
Vaak drijft ons booze dolheid, en verslaan
We een vriend, om weenend aan zijn graf te staan;
De liefde ontwaakt, en krijt om wat zij derft,
De haat, van schaamte dof, slaapt in en sterft.
Vergeet nu Helena; dit zij haar uitvaart. —
Wijd nu der schoone Madeleine uw hart;
Zij heeft reeds toegestemd; — zoo wonen wij
De tweede bruiloft van uw zoon hier bij.

Gravin.

Geef beet'ren zegen, God, op dezen echt;
Of ik zij, voor dien dag, in 't graf gelegd!

Lafeu.

Kom dan, mijn zoon, in wien de naam mijns huizes
Verdwijnen moet, zend gij nu een geschenk,
Dat, in de ziele van mijn dochter stralend,
Haar spoedig hier roep'.

(Bertram *overhandigt hem een ring.*)

Bij mijn ouden baard
En ieder haar er van, een lieflijk wezen
Was Helena, die dood is; zulk een ring
Droeg zij, toen ik aan 't hof voor 't laatst haar zag,
Zelf aan den vinger.

Bertram.

Deze ring was 't niet.

Koning.

Ik bid u, laat hem mij zien, want mijn oog
Werd, toen ik sprak, er telkens door geboeid. —

't Was mijn ring eens; ik gaf hem Helena,
En voegde er bij, dat, zoo het noodlot ooit
Haar hulp behoeven deed, ik op dit teeken
Haar bij zou staan. Door welke list verkreegt gij
Wat haar beschermen moest?

Bertram.

Mijn eed'le vorst,
Ofschoon het u behage dit te meenen,
Die ring was nooit van haar.

Gravin.

Zoon, bij den hemel,
Ik heb gezien, dat zij hem droeg; zij schatte
Hem hoog als 't leven.

Lafeu.

'k Zag het ook, zij droeg hem.

Bertram.

Neen, gij vergist u, heer, zij zag hem nooit.
't Was in Florence, dat hij uit een venster
Mij toegeworpen werd, in een papier
Gewikkeld, dat den naam van die hem wierp
Mij kennen deed. Zij was van eed'len bloede
En dacht mij vrij; maar toen ik haar mijn toestand
Beleden had, haar de overtuiging schonk,
Dat ik haar eervol aanbod niet in eere
Aanvaarden kon, berustte zij in 't eind
En liet zij af, maar was niet te bewegen
Den ring terug te nemen.

Koning.

Plutus zelf,
Die 't groot geheim der alchemie bezit,
Kent der natuur verborgenheid niet beter,
Dan ik dien ring, die mij, die Helena

Behoorde, wie 't ook zij, die u hem gaf.
Beken dus, — zoo ge uzelven zijt bewust, —
Dat hij van haar was en door welk geweld
Hij de uwe werd. Zij zwoer bij alle heil'gen,
Dat hij haar vinger nimmer zou verlaten,
Dan als zij u hem gaf in 't echt'lijk bed, —
Door u nog steeds versmaad, — of ons hem zond
In grooten nood.

Bertram.

Zij heeft hem nooit gezien.

Koning.

Nu, bij mijn eere, spreekt gij leugentaal,
En wekt in mij afschuw'lijke vermoedens,
Die 'k gaarne buitensloot. Wordt dit bewezen,
Dat gij zoo wreed zijt; — neen, 't wordt niet bewezen —
En toch ik weet niet, — dood'lijk was uw haat,
En zij is dood, waarvan mij niets, dan zoo ik
Haar zelve de oogen sloot, meer overtuigt,
Dan 't zien van dezen ring; — gij, voert hem weg!
(Wachten nemen BERTRAM *gevangen.)*
Hoe 't loope, — wat ik vroeger van hem zag,
Spreekt van lichtvaardigheid mijn argwaan vrij,
Want al te arg'loos was ik. — Weg met hem!
Wij onderzoeken 't nader.

Bertram.

Wie bewijst,
Dat dit haar ring is, kan ook licht bewijzen,
Dat ik haar bed gedeeld hebt in Florence,
Waar zij toch nooit geweest is.

(BERTRAM *wordt weggevoerd.*)

(Een Edelman komt op.)

Koning.

Iets gruwlijks denkt mijn geest.

Edelman.

Genadig vorst,
Ik weet niet of ik goed deed of verkeerd:
Hier is een smeekschrift van een Florentijnsche,
Die vier, vijf pleisterplaatsen achterbleef,
En 't zelf niet aan kon bieden. Ik nam 't op mij,
Bewogen door de taal en eed'le houding
Der arme smeekelinge, die alsnu,
Zoo 'k hoor, hier wacht; haar uitzicht reeds verraadde,
Hoe dringend haar belang is; en zij zeide
Met schoone kortheid, dat haar zaak uw hoogheid
Zoowel als haar betrof.

Koning *(leest)*.

..... „Op zijne vele plechtige beloften, dat hij mij, als zijne vrouw dood was, zou huwen, ben ik, — ik bloos, dat ik het moet zeggen, — de zijne geworden. Nu is graaf Roussillon weduw'naar; zijne geloften zijn aan mij vervallen en mijne eer hem betaald. Hij sloop weg uit Florence zonder afscheid te nemen, en ik volg hem naar zijn vaderland om recht te verkrijgen. Verleen mij dit, o koning; bij u berust de macht er toe; anders triumfeert een verleider, en een arm meisjen is te gronde gericht.

Diana Capilet."

Lafeu.

Ik wil mij een schoonzoon op een jaarmarkt koopen en voor dezen de doodsklok laten luiden; zulk eenen wil ik niet.

Koning.

De hemel meent het goed met u, Lafeu,
Dat hij dit nog ontdekte. — Haalt die klaagsters; —
Gaat spoedig, — en brengt ook den graaf weer voor.
(De Edelman en eenigen van het Gevolg af.)
Ik vrees, gravin, dat Helena door wandaad
Om 't leven kwam.

Gravin.

Dan hebbe 't recht zijn loop.

(BERTRAM *komt weder op, met eene wacht.*)

Koning.

't Verbaast mij, graaf, wien vrouwen monsters zijn,
Die gij ontvlucht, zoodra gij trouwe zwoert,
Dat gij nog trouwen wilt.

(*De Edelman komt terug, met de Weduwe en* DIANA.)

Wie is dat meisjen?

Diana.

Een arme Florentijnsche ben ik, heer,
Uit de' ouden stam der Capilets gesproten;
Mijn bede, hoor ik, hebt gij reeds vernomen,
En weet dus, hoe beklagenswaard ik ben.

Weduwe.

Ik ben haar moeder, vorst, wier ouderdom
En eere lijden onder deze klacht;
En beide sterven zonder uwe hulp.

Koning.

Treed voor, graaf; zijn die vrouwen u bekend?

Bertram.

Ik kan en wil niet looch'nen, vorst en heer,
Dat ik ze ken. Wat eischen zij nog meer?

Diana.

Wat ziet gij op uw vrouw als op een vreemde?

Bertram.

Zij is mijn vrouw niet, heer.

Diana.

Indien gij huwt,
Schenkt gij die hand weg, en die is de mijne;
Schenkt gij uw eed weg, en die is de mijne;
Schenkt gij mijzelf weg, die als 't mijne geld;
Want ik ben door uw eed zoo een met u,
Dat zij, die u huwt, mij ook huwen moet,
Ons beiden of geen onzer.

Lafeu (*tot* Bertram).

Uw goede naam schiet te kort voor mijn dochter; gij zijt geen man voor haar.

Bertram.

Mijn vorst, dit is een dwaas en gekk'lijk schepsel,
Waarmede ik soms geschertst heb. Edel vorst,
Voed toch een hoog're meening van mijn adel,
Dan dat gij denkt, dat die zoo laag ooit daalt.

Koning.

Graaf, weet, mijn meening hebt gij niet te vriend,
Eer haar uw doen verzoent; betoon uw' adel
Een beter meening waard.

Diana.

Verheven vorst,
Vraag op zijn eed hem af, of hij niet meent,
Dat hij mijn maagdom heeft geroofd.

Koning.

Wat is uw antwoord?

Bertram.

Heer, ze is onbeschaamd;
Een deerne was zij, elk gemeen, in 't kamp.

Diana.

Hij doet mij onrecht, heer; want ware ik dit

Hij had mij voor gemeenen prijs gekocht;
Geloof hem niet. Neen, zie hier dezen ring,
Welks hooge waarde en rijke kostbaarheid
Niet te evenaren zijn; en toch, dien gaf hij
Aan een gemeene deerne van het kamp,
Als ik er zoo een ben.

Gravin.

Hij bloost; het is zoo;
Reeds zes geslachten droegen dezen ring;
Elk hunner liet hem aan het volgend na,
Bij testament. Zij is zijn vrouw; die ring
Getuigt voor duizend.

Koning.

Hebt gij niet gezegd,
Dat een, dien gij hier zaagt, dit kan getuigen?

Diana.

Ja, heer; doch van een zoo slecht werktuig maak ik
Met tegenzin gebruik. Hij heet Parolles.

Lafeu.

Ik zag den man vandaag, — als hij een man is.

Koning.

Ga, zoek hem, breng hem hier.

(Een Dienaar af.)

Bertram.

O, waartoe dit?
Hij staat bekend als trouwelooze schelm,
Bevlekt met ied're smet en blaam der wereld,
Die ziek wordt, als hij waarheid spreken moet.
En ben ik dit of dat, als hij het zegt,
Die alles zeggen kan?

Koning.

Zij heeft uw ring.

Bertram.

Dien heeft zij, ja; 't is waar, ik mocht haar lijden,
En klampte op wulpsche jonglingswijs haar aan;
Zij hield zich ver, en wist naar mij te heng'len,
En maakte door haar preutsch gedrag mij dol,
Zooals op liefdes weg steeds ied're stremming
De liefde stijgen doet; in 't eind verwierven
Haar overgroote list en taam'lijk schoon
Den prijs, door haar bepaald; zij kreeg den ring,
En ik in ruil, wat iedereen voor marktprijs
Had kunnen koopen.

Diana.

Ik moet lijdzaam zijn;
Gij, die uw eerste, uw eed'le vrouw verstiet,
Verlaagt naar recht ook mij. Ik bid u slechts, —
Is deugd u vreemd, dan zij mijn man het mij, —
Neem uwen ring terug, ik sta dien af;
En geef den mijnen weer.

Bertram.

Ik heb hem niet.

Koning.

Hoe zag uw ring er uit?

Diana.

Vorst, juist als die
Aan uwen vinger.

Koning.

Kent gij den ring? Dien ring droeg hij zoo even.

Diana.

Dit is de ring, dien ik hem gaf, in bed.

Koning.

Zoo is 't een sprookjen, dat gij uit een venster
Dien toegeworpen hebt?

Diana.

Ik spreek de waarheid.

(*De Dienaar komt terug, met* PAROLLES.)

Bertram.

Mijn koning, ik beken, het is haar ring.

Koning.

Gij wankelt erg; elk veertjen doet u rillen. —
(*Tot* DIANA.) Is dit de man, dien gij bedoelt?

Diana.

Ja, heer.

Koning.

Spreek, knaap, maar spreek de waarheid, zeg ik u,
En ducht de gramschap van uw meester niet,
Want ik, zoo gij waarachtig zijt, bescherm u:
Wat weet gij van uw heer en van dit meisjen?

Parolles.

Met uwer majesteit verlof, mijn meester is steeds een echt edelman geweest; streken heeft hij trouwens begaan, zooals andere edellieden.

Koning.

Komaan, ter zake! Beminde hij dit meisjen?

Parolles.

Zeker, heer, hij heeft haar bemind; maar hoe!

Koning.

Nu, hoe dan?

Parolles.

Hij beminde haar, heer, zooals een edelman een meisjen bemint.

Koning.

En hoe is dat?

Parolles.

Hij beminde haar, heer, en beminde haar niet.

Koning.

Zooals gij een schelm en geen schelm zijt. — Wat is dat een dubbeltongige kerel!

Parolles.

Ik ben een arm man, en tot uwer majesteit dienst.

Lafeu.

Hij is een goede trommelaar, heer, maar een nietswaardig redenaar.

Diana.

Weet gij, dat hij mij trouwbelofte deed?

Parolles.

Ik weet, op mijn woord, meer dan ik zeggen zal.

Koning.

Maar wilt gij niet alles zeggen, wat gij weet?

Parolles.

Ja, als het uwer majesteit behaagt. Ik was hun bode, zooals ik zeide; maar bovendien, hij beminde haar, — want inderdaad, hij was dol op haar, en sprak van Satan en hel en Furiën en ik weet al niet wat. Ik was intusschen toen ter tijd zoozeer in hun vertrouwen, dat ik van hun naar bed gaan wist en van andere handelingen, zooals van trouwbelofte, en van zaken, die mij slecht zouden bekomen, als ik er van sprak; daarom wil ik niet zeggen, wat ik weet.

Koning.

Gij hebt reeds alles gezegd; of gij moest nog kunnen vertellen, dat zij gehuwd zijn. Maar gij zijt te sluw in uw getuigenis; daarom, treed ter zijde. —

Die ring was de uwe, zegt gij?

Diana.

Ja mijn vorst.

Koning.

Waar hebt gij hem gekocht? wie schonk hem u?

Diana.

't Is geen geschenk, en 'k heb hem niet gekocht.

Koning.

Van wien geleend?

Diana.

Hij werd mij niet geleend.

Koning.

Waar hebt gij hem gevonden?

Diana.

'k Vond hem niet.

Koning.

Kwam hij op geene wijze in uw bezit,
Hoe kondt gij dan hem geven?

Diana.

'k Gaf hem niet.

Lafeu.

Dit meisjen is een gemakkelijke handschoen, mijn vorst; zij gaat aan en uit, naar goedvinden.

Koning.

Mijn ring is 't, mijn geschenk is 't aan zijn vrouw.

Diana.

't Kan de uwe zijn, de hare, naar ik weet.

Koning.

Hier, voert haar weg; ik heb genoeg van haar.
Zet haar gevangen; en ook weg met hem! —
Bekent gij niet, hoe gij den ring bekwaamt,
Dan sterft gij binnen 't uur.

Diana.

Dit zeg ik nimmer.

Koning.

Komt, voert haar weg!

Diana.

Ik stel u, vorst, een borg.

Koning.

Voorwaar, ik acht u thans een slet, niets meer.

Diana.

Bij God, kende ik een man ooit, dan waart gij het.

Koning.

En waarom dan zoo lang hem aangeklaagd?

Diana.

Omdat hij schuldig is en toch niet schuldig.
Hij staaft, dat ik geen maagd ben, met een eed;
Ik zweer, dat ik het ben en hij 't niet weet.
Neen, vorst, ik ben geen slet, maar de eere trouw,
Ik ben òf maagd òf dezes grijsaards vrouw.

(*Zij wijst op* Lafeu.)

Koning.

Zij is geen luist'ren waard. Ten kerker met haar!

Diana.

Ga, moeder, haal mijn borg.

(De Weduwe af.)

O wacht nog, vorst;
Zij roept den goudsmid, wien de ring behoort;
En die maakt wis mij vrij. Maar dezen graaf,
Die mij onteerde, naar hij weet, en toch
Geen leed mij heeft gedaan, ik laat hem vrij.
Hij heeft, zooals hij weet, mijn eer bevlekt,
Maar toen juist bij zijn vrouw een kind verwekt;
Zij voelt, schoon dood, een wicht, dat schokt en beeft;
Ziehier mijn raadsel: een, die dood is, leeft.
En zie, 't wordt opgelost.

(*De Weduwe komt terug, met* HELENA.)

Koning.

Is hier geen toov'naar,
Die mijner oogen trouwen dienst vervalscht?
Is 't werk'lijk, wat ik zie?

Helena.

Neen, eed'le vorst,
De schim slechts eener vrouw is 't, die gij ziet,
Den naam, en niet het wezen.

Bertram.

Beide, beide!
O schenk vergiff'nis!

Helena.

O mijn goede heer,
Ik vond, toen ik op deze maagd geleek,
U wonderteeder. Zie, hier is uw ring;
Zie verder hier uw brief, die dit behelst:
„Als gij dien ring mij van den vinger krijgt,
En zwanger gaat bij mij, dan..." 't Is geschied;
'k Won tweemaal u, zijt gij nu mijn of niet?

Bertram.

Mijn vorst, verklaart zij 't mij, zie ik het in,
Dan wijd ik eeuwig, eeuwig haar mijn min.

Helena.

Blijkt iets onecht, onwaar, dan trede vrij
Een scheiding, dood'lijk, tusschen u en mij! —
O dierb're moeder, vind ik u in 't leven?

Lafeu.

Mijne oogen ruiken knoflook; ik ga dadelijk aan 't schreien. — (*Tot* PAROLLES.) Goede Hans Trommel, leen mij een zakdoek; zoo, ik dank u. Wacht mij in mijn

huis op, ik heb een grap met u voor; maar laat uwe buigingen weg, zij zijn te plomp.

Koning.

Dit alles zij ons, punt voor punt, verhaald,
Zoodat de waarheid zelf van vreugde straalt. —
(*Tot* Diana.) Zijt gij een ongeplukte roos gebleven,
Zoo kies een man, ik zal den bruidschat geven;
Uw eerb're bijstand heeft, naar ik vermoed,
Haar vrouw doen zijn, uzelf als maagd behoed.—
Dit, hoe het toeging, alles, zij haarfijn
Ons klaar gemeld, bij rustig samenzijn.
Goed schijnt ons alles; blijkt het eind zoo goed,
Dan is na 't bitt're 't zoete dubbelzoet.

(Trompetgeschal.)

Koning *(naar den voorgrond tredend, tot de Toeschouwers).*

De koning wordt nu beed'laar tot besluit.
Goed eindigt alles, zoo gij bijval uit
Op onze beê; wij zullen dankbaar streven,
U dag op dag op nieuw genot te geven.
Toont ons geduld, als wij u onze kunst,
En neemt ons hart voor uwer handen gunst.

(Allen af.)

AANTEEKENINGEN.

KONING RICHARD DE DERDE.

Shakespeare ontleende de stof voor zijn „Koning Richard III" aan de kronieken van Hall en Holinshed; deze beide, — en wel voornamelijk de eerste, want Holinshed heeft uit Hall geput, — gronden hun verhaal op *Sir* Thomas More's *Tragical History of Richard III.* More's bron waren mondelinge mededeelingen van John Morton, bisschop van Ely, die, zooals ook in Sh.'s stuk vermeld wordt, de zijde van den Hertog van Richmond gekozen heeft. Dat het beeld, door More van Richard gegeven, zeer donker gekleurd is, kan dus niet bevreemden. Maar het moge in bijzonderheden onjuist, hier en daar verkeerd getint zijn, dat het in de grondtrekken niet gelijkend is, kan men daarom geenszins beweren. Aan de gelijkenis van het door Hall geschetste beeld werd in Shakespeare's tijd ten minste niet getwijfeld, en ook de geschiedvorschers van den lateren tijd erkennen, naar aanleiding van de karige berichten, die uit deze schrikkelijke tijden tot ons gekomen zijn, dat Richard een vorst was van grooten aanleg, doordrongen van eergierigheid en heerschzucht, die, opgevoed en verhard in de vreeselijke burgeroorlogen van zijn tijd, zijn plannen met onverzettelijke geestkracht wist uit te voeren, zonder zich door goddelijke of menschelijke wetten te laten weerhouden.

Dat Shakespeare bij de schepping van dit beeld des demonischen dwingelands de aanwijzingen zijner kronieken over het algemeen getrouw gevolgd heeft, zou door uitvoerige uittreksels kunnen blijken; vooreerst zij het voldoende, het door een enkel voorbeeld te staven.

In de kroniek van Hall vindt men de volgende karakterschets van Richard III:

„Richard, hertog van Gloster, was in geest en moed zijn' broeders Edward en George gelijk, maar stond in lichaamsschoon en trekken ver bij beiden achter; want hij was klein van gestalte, slecht gevormd van ledematen, krom van rug, zijn linkerschouder veel hooger dan de rechter, met harde gelaatstrekken, wat men bij grooten een krijgshaftig gelaat, en bij mindere personen een norsch gezicht noemt. Hij was boosaardig, wraakzuchtig en afgunstig, en men verhaalt, dat zijne moeder hem eerst na zwaren arbeid het leven geschonken had en dat hij met de voeten vooruit ter wereld was gekomen, zooals de mensch uitgedragen wordt, en, zooals het gerucht loopt, niet zonder tanden. In hoeverre zijne haters dit tegen de waarheid in hebben uitgestrooid, of wel de natuur haren gang veranderd heeft bij den aanvang van hem, die in zijn leven menige onnatuurlijke daad bedreef, laat ik aan Gods oordeel over. Hij was geen slecht bevelhebber in den oorlog, waar zijne gezindheid meer toe geneigd was dan tot den vrede. Verscheidene overwinningen had hij en ettelijke nederlagen, maar nooit door de schuld van hemzelven, wegens het ontbreken hetzij van moed hetzij van beleid. Ruim was hij in zijne uitgaven en zelfs boven zijn vermogen mild; met groote gaven verwierf hij onbestendige vriendschap, waartoe hij elders borgde, plunderde of afperste, welk doen hem bestendigen haat verwierf. Hij was gesloten en achterhoudend, een diep huichelaar, nederig in zijne manieren, hoovaardig van harte, uitwendig vertrouwelijk als hij inwendig haatte, nooit nalatend hem te kussen, dien hij van plan was te dooden; onverzoenlijk en wreed, niet altijd uit boozen wil, maar vaak uit eerzucht en om zijn doel te bereiken; vriend en vijand waren hem onverschillig, wanneer zijn voordeel in het spel kwam; hij ontzag den dood van geen mensch, wiens leven zijn plannen in den weg stond. Hij versloeg in den Tower koning Hendrik VI, zeggende: „Nu is er geen mannelijk erfgenaam van Edward III dan wij van het huis van York", welke moord begaan werd zonder toestemming van koning Edward, die dit slachterswerk eer aan een ander dan aan zijn eigen broeder zou hebben opgedragen. Ettelijke wijze mannen gelooven, dat zijn drijven ook niet ontbrak, om zijn eigen broeder Clarence den dood

aan te doen, waar hij zich naar allen schijn tegen verzette, hoewel hij er inwendig naar streefde. En de grond hiervan was, zooals menschen, die zijn daden en handelingen gadesloegen, opmerkten, dat hij reeds lang in koning Edward's tijd er aan dacht, de kroon te erlangen, in geval de koning zijn broeder, wiens leven, naar hij wachtte, door zijne losbandigheid zou verkort worden, mocht komen te sterven, gelijk dan ook gebeurde, terwijl zijn kinderen nog jong waren. En als dan de hertog van Clarence nog leefde, zou zijn voorgenomen plan zeer gehinderd worden; want als de hertog van Clarence trouw was gebleven aan zijn neef den jongen koning, of zelf koning had willen worden, zou zoowel het een als het ander een booze hinderpaal geweest zijn op den weg van den hertog van Gloster; maar als hij zeker was, dat zijn broeder Clarence dood was, wist hij, dat hij zonder zooveel te wagen aan het werk kon gaan. Maar omtrent deze punten bestaat geen zekerheid, en wie raadt of gist, kan evengoed te kort als te ver schieten; maar deze gissing kwam, — wat zelden het geval is, — later uit, zooals gij in het vervolg vernemen zult."

Men ziet, dat Shakespeare de persoonlijkheid van Richard inderdaad gevormd heeft naar de aanwijzingen der kroniek en ook verdere bijzonderheden aan deze ontleend heeft. Om een geheel te scheppen heeft de dichter natuurlijk de gebeurtenissen, die door eenige jaren afstands gescheiden zijn, moeten samendringen. Het was in 1471, dat Hendrik VI in den Tower vermoord werd gevonden, — men vergelijke de aanteekeningen op „Koning Hendrik VI" en vooral de geslachtslijst op blz. 524 en 525 van deel IV, — en eerst omtrent twee jaren later huwde Richard met Anna Nevil, vroeger bruid van prins Edward, den bij Tewksbury verslagen zoon van Hendrik VI. De bestorming van Anna door Richard aan Hendriks lijkbaar is een dichterlijke vond. — Zij en Isabella Nevil, de gemalin van Clarence, waren de eenige kinderen van den machtigen graaf van Warwick, die groote bezittingen had nagelaten. Clarence zag, schoon zijne vrouw hem haar aandeel aan haar vaders nalatenschap had aangebracht, het huwelijk van Richard met de rijke Anna met leede oogen aan, en oneenigheid tusschen de beide broeders was er het gevolg van. Dat Richard daarom naar den dood van Clarence zou gestreefd hebben, is echter volstrekt onbewezen. Clarence gaf zelf, na den dood zijner gemalin in 1476, aan koning Edward aanleiding, dat deze hem in 1477 van hoogverraad beschuldigde; hij werd gerechtelijk ter dood veroordeeld en stierf in Febr. 1478 in den Tower, op welke wijze is onbekend; onder het

volk werd weldra verteld, dat hij in een vat malvezijwijn verdronken was, en later werd zijn dood aan Richard van Gloster te laste gelegd. Koning Edward overleefde hem ruim vijf jaren en stierf in April 1483, na in zijne laatste ziekte getracht te hebben eene verzoening tot stand te brengen tusschen de beide partijen, die aan zijn hof elkander vijandig tegenover stonden, de verwanten der koningin en den ouden adel. Na den dood van Edward IV volgden de in dit stuk ten tooneele gevoerde gebeurtenissen snel op elkander. Nog in Mei werden Rivers en zijne medestanders gevangen genomen, Richard tot Protector en Defensor des rijks en voogd van den jongen koning benoemd; lord Hastings werd 13 Juni gevangen genomen en terechtgesteld, Richard 26 Juni gekroond. In hetzelfde jaar stond Buckingham op; hij werd 2 Nov. 1483 onthoofd. In 1484 verloor Richard zijn eenigen wettigen erfgenaam, zijn zoon Edward, prins van Wales, van wien door Shakespeare geen gewag wordt gemaakt. In Maart 1485 stierf zijne vrouw Anna; op 1 Aug. van dit jaar landde Hendrik Richmond in Milfordhaven bij Pembroke en op 22 Aug. sneuvelde Richard na manmoedigen strijd op het slagveld bij Bosworth. Wat de door Sh. gebezigde kronieken van al deze gebeurtenissen verhalen, behoeft hier niet te worden medegedeeld; op enkele bijzonderheden zal in het vervolg dezer aanteekeningen gewezen worden; over het geheel week hij weinig van de kronieken af.

Koning Richard III is zoozeer het onmiddellijk vervolg van de drie deelen van Koning Hendrik VI, dat het ongetwijfeld kort na deze geschreven is, men mag vermoeden in 1593, misschien in 1594 of 1595. Het stuk werd op 20 October 1597 in het register der boekhandelaars ingeschreven en in dit jaar ook uitgegeven, onder den titel: *The Tragedy of King Richard the third. Containing, His treacherous Plots against his brother Clarence: the pittiefull murther of his innocent nephewes: his tyrannical usurpation: with the whole course of his detested life, and most deserued death. As it hath beene lately Acted by the Right honourable the Lord Chamberlaine his Seruants. At London Printed by Valentine Sims, for Andrew Wise, dwelling in Paules Church-yard, at the signe of the Angel.* 1597. — Op deze eerste uitgave in quarto volgde in 1598 een tweede, die op den titel den schrijver noemt: *By William Shake-speare*, in 1602 een derde, die, evenals de volgende quarto-uitgaven, van 1605, 1612 enz. op den titel de woorden *Newly augmented* dragen; zij onderscheiden zich echter vooral door meer drukfouten en onbeteekenende afwijkingen van de eerste; slechts op enkele plaatsen zijn

verbeteringen aangebracht. In de folio-uitgave van Shakespeare's dramatische werken, van 1623, draagt het stuk den titel: *The Tragedy of Richard the Third: with the Landing of Earle Richmond, and the Battell at Bosworth Field;* terwijl het in de bovenschriften der bladzijden *The Life and Death of Richard the Third* genoemd wordt.

De eerste quarto-uitgave van „Koning Richard III" onderscheidt zich gunstig van de quarto-uitgaven der meeste andere stukken; de tekst is zeer leesbaar, een groot verschil b.v. met dien der quarto-uitgave van „Koning Lear", waarover men de aanteekeningen op dit stuk nazie. Geen wonder, dat de beide uitgaven, de eerste quarto en de folio, met alle zorg vergeleken zijn, met name door Delius en Alexander Schmidt, zooals men in het Shakespeare-Jahrbuch van 1872 en van 1880 kan vinden. Het resultaat der onderzoekingen is het volgende: de echte tekst van „Koning Richard III" wordt gegeven door de folio-uitgave. Aan dezen lag een handschrift ten grondslag, dat wel niet het oorspronkelijke van Shakespeare zal geweest zijn, maar toch zeker door afschrijven er van verkregen was. Bij het afschrijven zijn ongetwijfeld fouten begaan, bij het drukken eveneens, zoo zelfs, dat er enkele regels zijn weggevallen, maar het geheel is toch de eenig ware bron voor den tekst. De eerste quarto-uitgave daarentegen is, gelijk bepaald door Alex. Schmidt werd aangetoond, ontstaan door het opschrijven van het stuk, als het gespeeld werd; de nauwkeurige vergelijking der beide teksten leert dit ontegenzeggelijk. Bij het verkort opschrijven bleven enkele woorden achterwege en werden later ingevuld, of een woord werd met een of een paar letters aangeduid en bij het overschrijven werd het door een ander, dat even goed of bijna even goed in den zin paste, vervangen, in plaats van een woord werd een ander verstaan, versregels werden door het invoegen of weglaten van een minder wezenlijk woord bedorven, de eene acteur werd voor den anderen aangezien, of er werd, als één acteur in twee rollen optrad, niet behoorlijk onderscheiden, wie door hem werd voorgesteld, een acteur sprak zijn rol niet geheel juist of voegde er iets in, kortom, de tekst der quarto's vertoont vele afwijkingen, die alleen uit het haastig opteekenen van het gehoorde woord te verklaren zijn. De uitgever heeft zich inderdaad moeite gegeven om een dragelijken tekst te leveren en het in orde brengen van het handschrift aan iemand opgedragen, die vrij wel voor zijne taak berekend was en blijkbaar ook begrip van versbouw had, want men vindt verscheidene verzen beter ingedeeld dan in de folio-uitgave; maar als de snelschrijver woorden had uitgelaten of door andere vervangen, die de maat van het vers storen,

bleven de regels natuurlijk gebrekkig, en zulke regels zijn er niet weinige; te meer op te merken, daar Shakespeare in den tijd, waarin hij den Richard III schreef, zich geenszins de vrijheden en onregelmatigheden in den versbouw veroorloofde, die men in zijne latere werken opmerkt. — Bij den derden druk wordt het stuk „op nieuw vermeerderd" genoemd; dit is eenvoudig niet waar; maar er zijn toch hier en daar veranderingen aangebracht; het blijkt, dat men, door nogmaals het spelen van het stuk bij te wonen, getracht heeft verbeteringen aan te brengen; van tijd tot tijd vindt men, voor de vroegere lezing der quarto's, de echte der folio-uitgave terug.

Is het als bewezen te beschouwen, dat de tekst der quarto-uitgaven door opschrijven van het gesproken woord in den schouwburg ter sluiks verkregen is, dan kan zij ook niet als de echte beschouwd worden en mag zij niet voor eene uitgave van den tekst ten grondslag worden gelegd, zooals dit geschied is door de bezorgers der groote Cambridge-uitgave en der Globe-editie van Sh.'s werken, Aldis en Wright, die aangaande het ontstaan van den tekst der quarto-uitgave andere denkbeelden koesterden, waarvan de onjuistheid uit de onderzoekingen van Delius en Alex. Schmidt voldingend gebleken is. Bij de vertaling is daarom niet de tekst der Globe-editie ten grondslag gelegd, maar eene andere, welke zich aan die der folio-uitgave houdt, zooals die van Delius of Knight.

Al is de tekst der quarto-editie op slinksche wijs verkregen en niet als gezaghebbend te beschouwen, toch is zij van groot nut voor het verkrijgen van een zuiveren tekst. De folio-uitgave munt niet door een zorgvuldige correctie uit en het gebeurt meermalen, dat de tooneelspelers blijken juist gesproken, de snelschrijvers juist geschreven te hebben, waar de zetter der folio-uitgave verkeerd las of spelde. In die gevallen doet de quarto-editie de ware lezing kennen. Bij den druk der folio-uitgave zijn zelfs enkele regels door de slordigheid van den zetter weggevallen, die uit de quarto's weder ingevoegd moeten worden. — Maar wij hebben meer aan de quarto's te danken: het begin van het derde bedrijf, namelijk reg. 1—166 van het eerste tooneel, en een aanzienlijk deel van het vijfde bedrijf, namelijk het geheele slot van het stuk van reg. 177, misschien reeds van reg. 69 van het derde tooneel af, is zeker niet naar het handschrift, maar, — eene nauwkeurige vergelijking leert het, — naar de derde quarto-uitgave, die van 1602, afgedrukt, waarbij de zetter nog slordig genoeg was om twee en een halven regel, V. 3. 212—214 weg te laten. Waarschijnlijk was het handschrift, dat zeker bij de vertooningen veelvuldig dienst had gedaan, hier verminkt geraakt of onleesbaar

geworden. Dit is te meer te bejammeren, omdat zoowel van de toespraak van Richmond tot zijn leger, V. 3. 237, als van die van Richard, V. 3. 314, het begin schijnt te ontbreken; misschien werden zij bij het spelen door de acteurs ter bekorting, — niet altijd worden kappingen met beleid gedaan, — in dien verminkten vorm voorgedragen. Want de quarto-uitgave levert het stuk niet, zooals het geschreven, maar zooals het in 1597 gespeeld werd en blijkbaar werd het toen reeds bekort. De folio-uitgave bevat omtrent honderdentwintig regels meer; eens, in het lange onderhoud tusschen Richard en koningin Elizabeth, in het vierde tooneel van het vierde bedrijf, ontbreken in de quarto-uitgave zelfs vijfenvijftig achtereenvolgende regels. Opmerking verdient hierbij, dat verscheidene der ontbrekende regels, die ons alleen in de folio-uitgave bewaard gebleven zijn, dit stuk als een vervolg van „Koning Hendrik VI" kenschetsen en er mede verbinden. Men mag hieruit afleiden, dat het toen reeds meer gegeven werd dan de deelen van K. Hendrik VI, en daarom losgemaakt uit dit verband en als zelfstandig stuk gespeeld, waarbij de bedoelde regels konden vervallen. Maar dan was het zeker reeds eenigen tijd gespeeld, en dit bevestigt, wat boven gezegd is, dat het in 1593, uiterlijk in 1594 of 1595 zal geschreven zijn. Dat het langen tijd gaarne gezien werd, blijkt reeds uit de herhaalde quarto-drukken; bovendien vindt men aangeteekend, dat Henslowe, directeur van een tooneelgezelschap, in 1602 aan Ben Jonson de som van tien pond betaalde voor een door hem te schrijven stuk „Richard Bochelrug", — *Richard Crookback*, — waardoor Henslowe zeker hoopte met Sh.'s troep te kunnen mededingen. — Reeds voor Sh. viel het onderwerp in den smaak; in 1579 werd te Cambridge in St. John's College een Latijnsch stuk van Dr. Legge, *Richardus Tertius*, gespeeld en vond veel bijval, en in 1594 verscheen: *The True Tragedie of Richard the third: Wherein is showne the death of Edward the fourth, with the smothering of the two yoong Princes in the Tower: With a lamentable ende of Shores wife, an example for all wicked women. And lastly, the coniunction and ioyning of the two noble Houses, Lancaster and Yorke. As it was playd by the Queenes Maiesties Players. London Printed by Thomas Creede, and are to be sold by William Barley* etc. 1594. Het zou kunnen zijn, dat dit oudere stuk werd uitgegeven, toen Sh.'s stuk reeds gespeeld en toegejuicht werd, in de hoop, dat velen deze *ware tragedie* voor het nieuwe stuk zouden aanzien en des te eerder het boek koopen.

Blz. 3. I. 1. 1. Nu werd de winter enz. De woorden: „zon van York" zinspelen op het wapen der familie York, een door de wolken brekende zon; zie 3 Koning Hendrik VI, II. 1. 39.

Ald. I. 1. 14. Doch ik, geenszins gevormd enz. Men vergelijke „3 Koning Hendrik VI", V. 6. 78. (Deel IV. blz. 405.)

Blz. 4. I. 1. 56. Ter wille van een profecie, dat G enz. Volgens Holinshed was aan koning Edward voorspeld, dat een man, wiens naam met G begon, voor zijn huis gevaarlijk zou worden, en meende hij, dat zijn broeder George van Clarence er mee bedoeld werd; Gloster behoorde ten tijde, dat Clarence gedood werd, tot de trouwste aanhangers des konings. Dat Gloster de hand heeft gehad in George's dood, was een volksoverlevering, die door de geschiedenis niet gestaafd wordt.

Blz. 6. I. 1. 73. Mejuffer Shore. De vrouw van een Londensch burger, met name Shore, was langen tijd de bevoorrechte geliefde van koning Edward. Zij was zeer schoon, vroolijk, bevallig en goedhartig; zij had grooten invloed op den koning, maar bezigde dien enkel om anderen te helpen, niet tot eigen voordeel of tot verheffing der haren. In dit opzicht verschilde zij zeer van de koningin, die dadelijk na haar huwelijk hare broeders, zusters en hare zonen uit haar eerste huwelijk in rang liet verhoogen en voordeelige huwelijken deed sluiten, wat den ouden adel zeer in de oogen stak en groot ongenoegen wekte. Van Shore's vrouw spreken daarom de kronieken zonder bitterheid en beklagen haar zelfs, omdat zij, die na 's konings dood de geliefde van Hastings geworden was, weldra, toen deze terechtgesteld was, openlijk boete moest doen en in armoede verviel. Als Gloster een oogenblik later zegt, dat de koning de versleten weeuw (zie 3 Koning Hendrik VI, III. 2, Deel IV blz. 334), zijne vrouw, – vandaar in reg. 109 ook koning Edward's weeuw genoemd, — tot edelvrouw sloeg, overdrijft hij, want koningin Elizabeth was van adellijke geboorte en weduwe van een ridder. Wat Shore's vrouw betreft, deze werd nooit geadeld.

Blz. 7. I. 1. 115. Ik maak u vrij of raak voor u in hechtenis. In 't Engelsch: *I will deliver you or else lie for you;* of anders lig ikzelf voor u (in den kerker). Het Engelsche *to lie* beteekent zoowel liggen als liegen; meermalen maakt Sh. hiervan voor een woordspeling gebruik.

Blz. 9. 1. 158. Een ander diep verholen doel. Inderdaad huwde Gloster Anna ongetwijfeld om hare groote schatten; men vergelijke boven blz. 447, waar ook reeds vermeld is, dat Gloster eerst

lang na Hendrik's dood Anna huwde. Het volgend tooneel, het aanzoek aan Hendrik's lijkbaar, is geheel verdicht; historisch is alleen, dat het lijk van Hendrik VI, nadat het in de Paulskerk ten toon had gelegen, eerst naar *White Friars*, een deel van Londen, ten zuiden van Fleetstreet en ten oosten van den Temple, gebracht werd en vervolgens naar het klooster Chertsey, op drie mijlen afstands van de hoofdstad, om begraven te worden. Dit tentoonleggen van gestorven vorsten in de kerken geschiedde in die woeste tijden niet zoozeer om den doode eer te bewijzen, als wel om iedereen van den dood zekerheid te geven en het optreden van pretendenten te voorkomen.

Blz. 10. I. 2. 5. Heil'gen koning. Hendrik VI was wegens zijn vroomheid bekend. Hendrik VII heeft zelfs bij den paus moeite gedaan om hem heilig te doen verklaren, maar de paus was van meening, dat zijn vroomheid nog overtroffen werd door de beperktheid zijner geestvermogens.

Blz. 11. I. 2. 28. Het door mijn jongen gade werd en u. Rampzalig door mijn jongen gade, die stierf, — door u, die hem dooddet.

Blz. 12. I. 2. 55. Des dooden Hendrik's wonden.... bloeden. Naar een overoud volksgeloof begonnen de wonden van een verslagene te bloeden, als de moordenaar het lijk naderde. Holinshed verhaalt, dat de wonden van koning Hendrik weder begonnen te bloeden, toen men hem in de Paulskerk tentoonlegde.

Blz. 14. I. 2. 96. Doch uwe broeders sloegen 't ras ter zijde. Vergelijk „3 Koning Hendrik VI." V. 5. 42.

Blz. 17. I. 2. 151. O waren 't basilisken. Naar 't oude volksgeloof doodde de blik van den basilisk.

Ald. I. 2. 156. Dien oogen, die nooit rouwetranen kenden. Deze en de volgende elf regels, die op „Koning Hendrik VI" terugwijzen, worden in de quarto-uitgaven gemist, ongetwijfeld wijl zij, toen „K. Richard III" meer als zelfstandig stuk gespeeld werd, bij de vertooning werden weggelaten; zie boven blz. 451.

Blz. 20. I. 2. 203. Die aanneemt, geeft nog niet. In 't Engelsch: *To take is not to give.* In de folio-uitgave staat deze regel niet, die dus uit de quarto-editie in den tekst is opgenomen. Het kan zeer wel zijn, dat hij alleen door de slordigheid van den zetter ontbreekt, die juist hier nog een andere fout beging en voor de woorden *Vouchsafe to wear this ring*, — Draag dezen ring van mij, — zeer ten onrechte de persoonsaanwijzing *Rich.* weg-

liet, alsof zij evenals de vorige door Anna gesproken werden. Het antwoord, dat zij, al nam zij Richard's ring aan, hem er geen gaf en zich dus niet met hem verloofde, was zeker in hare omstandigheden passend. Maar zij kon ook wel in hare verwarring geen woorden vinden en zich stilzwijgend den ring aan den vinger laten steken, waarop Gloster, haar hand nog vasthoudende, voortgaat: „Zie, hoe mijn ring om uwen vinger sluit." Het stomme spel van Anna kon ruimschoots de woorden, die een laatste zwakke poging tot weerstand uitdrukken, vervangen. Het vermoeden, dat de woorden onecht zijn, wordt nog eenigszins versterkt door de bijzonderheid, dat in het voorafgaande al de gezegden, van Anna en van Gloster, halve alexandrijnen zijn en dat dan op vijf volledige regels een halve volgen zou. Deze bijzonderheid weegt ondertusschen niet zwaar, omdat men ook zeer wel na de woorden: „Steek op uw zwaard", een pauze kan aannemen van een halven regel, zoodat met de woorden: „Zeg dan, wij zijn verzoend", een nieuwe regel zou beginnen en de woordenwisseling met een volledigen alexandrijn sluiten. Het oordeel over de echtheid of onechtheid van den regel zal dus verschillen, naarmate men het zwijgen of spreken van Anna bij het aannemen van den ring beter en poëtischer vindt. Zijn de woorden onecht, dan zijn zij waarschijnlijk afkomstig van den tooneelspeler, die Anna voorstelde. — Voor de spel-aanwijzing: *Zij laat zich den ring aan den vinger steken*, vindt men in de Engelsche uitgaven: *She puts on the ring.* Dat zij den ring niet zelf aan den vinger moet steken, maar alleen kan dulden, dat Gloster het doet, zal ieder duidelijk zijn. De spel-aanwijzing heeft niet het minste gezag en is eerst door Johnson (1765) in den tekst gevoegd; zij moge dus voor de betere plaats maken, die door Oechelhäuser in zijn Essay over Richard III (1868), opgenomen in den derden band van het Shakespeare-Jahrbuch, aan de hand is gedaan.

Blz. 20. I. 2. 213. Naar Crosby-hof. In de folio-uitgave staat *Crosby-house*, in de quarto's *Crosby-place.* Een prachtige woning in Londen, thans nog in wezen, gebouwd door Sir John Crosby, een aanzienlijk burger, die in 1470 sheriff was. Dat Richard, die in de city veel aanhangers had, er tijdelijk gewoond heeft, wordt door de geschiedenis vermeld.

Blz. 23. I. 3. 17. Daar zijn de lords van Buckingham en Stanley. Hendrik Stafford, hertog van Buckingham, was van koninklijken bloede, zoowel van vaders- als van moederszijde, zie de geslachtslijst, deel IV, blz. 424. — De edelman

Stanley wordt in de eerste bedrijven van dit stuk *Derby*, in het vierde en vijfde bedrijf *Stanley* genoemd. In de meeste Engelsche uitgaven is, naar Theobald's voorgang, „Derby" in *Stanley* veranderd. Dat dit voor de duidelijkheid wenschelijk is, behoeft geen betoog, en in de vertaling moest daarom de naam *Stanley* alleen gebezigd worden, die bovendien juister is, want Stanley werd eerst bij de troonsbeklimming van Hendrik VII tot graaf van Derby verheven. Shakespeare koos den naam Derby, waarschijnlijk, als in Engeland meer bekend. — Stanley was gehuwd met Margaretha, vroeger weduwe van Edmond Tudor, graaf van Richmond, die als zoon van Catharina van Frankrijk uit haar tweede huwelijk, halfbroeder was van koning Hendrik VI. Zijzelve was de dochter van Somerset, een kleinzoon van Jan van Gent, en reeds daardoor jegens het huis van York minder welwillend gezind. Haar zoon uit het eerste huwelijk, *Hendrik Richmond*, had aanspraak op den troon, dien hij later onder den naam van Hendrik VII Tudor beklom. Zie de geslachtslijst. — Het bovenstaande verklaart het volgend zeggen van de koningin Elizabeth: „Gravinne Richmond, enz."

Blz. 25. I. 3. 68. Deed u ontbieden. In het oorspronkelijke staat hier, in de folio-uitgave, slechts één regel: *Makes him to send, that he may learn the ground:* doet hem nu zenden om den grond te weten; in de quarto-uitgave vindt men:

Makes him to send, that thereby he may gather
The ground of your ill-will, and so remove it.

In beide is de zinbouw onnauwkeurig, hetzij door toevallige onachtzaamheid van Sh., hetzij om de ontroering der koningin uit te drukken, die vergeet, dat zij den zin met de woorden „De koning" begonnen is.

Blz. 26. I. 3, 81. Met gravenkronen enz. In 't Engelsch vindt men hier een woordspeling met *ennoble*, adelen en *noble*, een rozenobel, een gouden munt.

Blz. 27. I. 3. 111. Dat kleine word' nog minder. Deze verschijning van koningin Margaretha, — zij komt op en verdwijnt als een spook, — is een dichtersvond; na den slag bij Tewksbury werd zij een poos gevangen gehouden en door haar vader Reignier vrijgekocht; na dien tijd betrad zij Engelands grond niet weer. Zie Deel IV. blz. 450.

Blz. 28. I. 3. 128. Voor het huis van Lancaster. In het derde deel van „K. Hendrik VI", III. 2, 6, beging Sh. de vergissing, den eersten man van koningin Elizabeth, Sir John (niet

Richard, ook dit is er onjuist) Grey voor te stellen als aanhanger van het huis van York; hij streed voor het huis van Lancaster. Ook Elizabeth behoorde van geboorte tot die partij; hare moeder was in eersten echt verbonden geweest met niemand minder dan den hertog van Bedford, den broeder van koning Hendrik V. Dat de verheffing harer familie tot hoogen rang de broeders van koning Edward en de hooge aanhangers van het huis van York zeer verbitterde, laat zich dus wel begrijpen, en Richard wist van die verbittering inderdaad voor zijne plannen behendig gebruik te maken.

Ald. 28. I. 3. 135. Zijn vader Warwick. Clarence's afval van zijn schoonvader Warwick komt voor in het derde deel van „K. Hendrik VI", V. 1. 81.

Blz. 31. I. 3. 228. Wroetend zwijn. Koningin Margaretha zinspeelt hier op den ever, dien Richard in zijn wapen en op zijn standaard voerde. Aan Shakespeare stond zeker het spotvers voor den geest: „De klacht van Collingbourne", dat onder koning Richard aan Collingbourne, die het gemaakt had, het leven kostte, waarin de gewilligste aanhangers, of handlangers, van Richard, namelijk Catesby, Ratcliff en Lovel met dieren werden vergeleken. Het vers luidde:

The cat, the rat, and Lovell our dog
Do rule all England under a hog;
The crookback'd boar the way hath found
To root our roses from the ground.

Men kan dit aldus vertalen:

De kat, de rat, en Lovel de hond
Besturen 't rijk, met een zwijn in verbond,
Daar de boch'lige ever 't middel vond
Om de rozen te wroeten uit Englands grond.

Blz. 38. I. 4. 1. Hoe ziet uw hoogheid enz. In de folio-uitgave treedt, zooals hier in acht is genomen, een gevangenbewaarder op, met wien Clarence over zijn angsten spreekt, eerst later, als Clarence slaapt, komt de commandant van den Tower, Sir Robert Brakenbury, op. — De quarto's vervangen den gevangenbewaarder dadelijk door Brakenbury. — De folio is hier ongetwijfeld juist, en de „ongevoelde hersenschimmen", *unfelt imaginations*, van reg. 80, hebben zeker geen betrekking op den droom, maar op het genot of bezit der vorsten, dat slechts in de verbeelding be-

staat, dat zij niet zinnelijk kunnen waarnemen, op het denkbeeldig genot van hun vorstelijken rang. Misschien dwong gebrek aan personeel bij de opvoering den gevangenbewaarder door Brakenbury te vervangen.

Blz. 49. I. 4. 266. Spreekt, wie van u. Dit vers en een drietal volgende worden alleen in de folio-uitgave gevonden, maar staan er een paar regels te vroeg; zij moeten zeker verschikt worden, zooals Tyrwhitt dit gedaan heeft, door nagenoeg alle uitgevers gevolgd.

Blz. 51. II. 1. 7. Rivers en Hastings, reikt elkaar de hand. Holinshed verhaalt, naar den voorgang van More, uitvoerig, hoe koning Edward, die zich anders om de oneenigheden aan zijn hof weinig bekreund had, in zijne laatste ziekte eendracht zocht te stichten, de vijandige edelen tot zich riep en met name Dorset en Hastings overreedde elkander de hand te reiken. Uit deze aanwijzingen heeft de dichter het groote twist- en dit verzoeningstooneel (I. 3. en II. 1.) geschapen. Evenals het optreden van koningin Margaretha, die in 1582 stierf, is het verband, waarin Clarence's dood hier voorkomt, een vinding des dichters.

Blz. 54. II. 1. 68. En u, lord Woodville, en, lord Scales, ook u. Deze regel komt in de quarto's niet voor, wel in de folio; vele uitgevers, ook de *Globe-edition*, laten hem weg, omdat er geen *Lord Woodville* bestaan heeft. Dit is juist, maar er bestond wel een *Sir Edward Woodville*, die later, zooals de kroniek meldt, bij Bosworth onder Richmond's vanen streed; dezen zal Shakespeare bedoeld hebben. *Lord Scales* was ook een broeder der koningin, die door koning Edward IV aan de rijke erfdochter van den ouden lord Scales was uitgehuwd; men zie boven, blz. 452, de aanteekening bij I. 1. 73.

Blz. 55. II. 1. 95 Mijn vorst, een gunst enz. Schoon Clarence's dood vijf jaren vroeger voorviel, 1578, putte Sh. hier toch weder uit de kronieken. Holinshed verhaalt, dat koning Edward later bitter berouw had over het dooden van Clarence en vaak, als iemand om genade voor een misdadiger smeekte, uitriep: „O ongelukkige broeder, voor wiens leven niemand wilde smeeken!"

Blz. 56. II. 1. 133. Kom, Hastings, leid mij naar mijn slaapvertrek. Lord Hastings was opperkamerheer en wordt daarom tot dezen dienst geroepen.

Blz. 61. II. 2. 89. Kalm, lieve moeder enz. Deze regel en de elf volgende ontbreken in de quarto's.

Blz. 62. II. 2. 121. Den jongen prins van Ludlow halen

g a. Edward, de jonge prins van Wales, bij den dood zijns vaders dertien jaar oud, werd op het kasteel Ludlow in Wales opgevoed; men hoopte, dat zijne aanwezigheid aldaar gunstig zou werken en de woeste Wallisers in toom houden. — Toen Edward gestorven was, droeg de koningin-weduwe aan haren broeder op, den prins naar Londen te brengen. Gloster zette Hastings en Buckingham, beiden der koningin vijandig, aan, niet te dulden, dat de jonge koning onder de voogdij kwam zijner bloedverwanten van moederszijde, en wist de koningin te overtuigen, dat het afhalen van den prins met een groote krijgsmacht wantrouwen zou verraden jegens de edellieden, die zich pas met de vrienden der koningin verzoend hadden, en hen verbitteren zou. Toen hieraan gehoor gegeven was, reden Gloster en Buckingham, met gewapenden, den prins te gemoet, namen Rivers, Grey en Vaughan gevangen en zonden hen naar Pontrefact (Pomfret) onder voorwendsel, dat zij den broeders van koning Edward naar het leven hadden gestaan; zij werden weldra ter dood gebracht. Zoo berichten de kronieken, die Sh. raadpleegde. — De regels 123—140 van dit tooneel, waarin een groot gevolg ontraden wordt, ontbreken in de quarto's.

Blz. 66. II. 3. 42. D o o r h o o g ' r e n a a n d r a n g enz. De gedachte van dezen zin en de vermelding van het zwellen der wateren voor een storm vond Sh. in de kroniek van Holinshed. — Daarin wordt de ongerustheid van edelen en burgers, die op de straten samenstroomden, geschilderd; lord Hastings, dien zij als vriend des vorigen konings kenden, wist hen gerust te stellen met de verzekering, dat de gevangen edelen verraad hadden beraamd en dat zij in hechtenis waren genomen opdat hunne zaak naar behooren zou kunnen onderzocht worden. Nog meer werden zij gerustgesteld, toen Edward V in Londen aankwam en zij zagen, hoe Gloster hem met allen eerbied behandelde. Iedereen prees Gloster en hij werd door den Staatsraad tot Lord Protector benoemd.

Ald. II. 4. 1.

'k H o o r, z e o v e r n a c h t t e n g i s t ' r e n t e N o r t h a m p t o n,
E n z u l l e n n u t e S t o n y - S t r a t f o r d r u s t e n.

In de folio-uitgave staat eigenlijk:

„Zij bleven gist'ren nacht te Stony-Stratford,
En in Northampton rusten zij van nacht."

Van Northampton reist men over Stony-Stratford naar Londen, daar Stony-Stratford tusschen beide in ligt. De eerste volgorde is dus de juiste, en wordt in de quarto's aangegeven. Toch geeft

waarschijnlijk de lezing der folio terug, wat Shakespeare schreef; hij had het bericht der kroniek voor den geest, en volgde dit. Gloster en Buckingham ontmoetten namelijk den prins te Stony-Stratford en voerden hem terug naar Northampton, vanwaar zij Rivers en de andere gevangenen noordwaarts zonden; daarna werd de tocht naar Londen weder aanvaard. De aartsbisschop, die van de gebeurtenissen nog geen tijding had, moest dus eigenlijk Northampton als eerste rustplaats noemen. Dat Sh., hierop niet lettende, zelf de onjuistheid beging, wordt bevestigd door de verzen, die in de folio goed zijn, in de quarto's niet. — Door een toeval is een vertaling naar de lezing der quarto's op blz. 66 afgedrukt.

Blz. 69. II. 4. 49. Wee mij, ik zie den ondergang mijns huizes. Ook in de kroniek wordt de wanhoop der koningin bij het vernemen van het gebeurde zeer schoon geteekend; zij nam terstond met haren jongsten zoon en hare vijf dochters de wijk in de vrijplaats van Westminster; de aartsbisschop van York trachtte te vergeefs haar te troosten. — Hij was rijkskanselier en hem was als zoodanig het rijkszegel toevertrouwd; hij gaf het aan haar te bewaren, — zie reg. 70, — doch vroeg het eenige dagen later terug, om het aan Gloster, die Protector was geworden, te overhandigen.

Blz. 71. III. 1. 1. Wees welkom, prins, in Londen, in uw kamer. Londen, namelijk de *city*, had den eeretitel van *Camera Regia*.

Blz. 73. III. 1. 48. De weldaad van een vrijplaats wordt verleend enz. De hier door Buckingham aangevoerde gronden werden in den raad inderdaad door hem aangevoerd, toen de Protector beide prinsen onder zijne hoede wilde nemen. De koningin, die aan de vertoogen van den kardinaal niet wilde toegeven, deed het eindelijk, toen de kardinaal vertrok en de overige edelen bleven; zij vreesde toen, dat er geweld zou gepleegd worden. De ontmoeting der broeders had in het bisschoppelijk paleis van St. Paul plaats; daarna werden zij in alle statie naar den Tower gebracht en er gehuisvest, om dezen niet weder te verlaten.

Blz. 77. III. 1. 131. Dat gij mij op uw schouders dragen moet. Hij zinspeelt natuurlijk op een kameel met een aap op den rug.

Blz. 79. III. 1. 179. Want morgen houden we een gesplitsten staatsraad. Terwijl de aan den jongen koning gehechte lords in Baynard's slot zetelden en er, op verzoek van

den Protector, over de regeling van de aanstaande kroning raadpleegden, werden er in Crosby-hof samenkomsten gehouden van hen, die den Protector aanhingen en zijn wensch, om zelf koning te worden, wilden bevorderen. Wat hierbij verhandeld werd, bleef natuurlijk diep geheim. — Het zoo even vermelde slot van Baynard, naar den stichter zoo geheeten, lag aan den oever van de Theems en is sinds lang verdwenen; het was eens eigendom van Humphrey van Gloster en werd later door Hendrik VI aan Richards vader, den Hertog van York, toegekend.

Blz. 80. III. 1. 193. Den kop hem af. Gloster komt wat al te haastig met zijn eigen meening voor den dag en trekt daarom zijne woorden eenigszins in, door er bij te voegen, dat hij met Buckingham de zaak wil overleggen.

Blz. 81. III. 2. 10. Dan meldt hij u, dat hij van nacht een droom had. De inhoud van dit tooneel: de boodschap van Stanley betreffende zijn droom, de gerustheid van Hastings, zijn bescheid aan Catesby, zijn spreken met een heraut en zijne vreugde over het lot der gevangenen in Pomfret, zijn gesprek met een geestelijke, het zeggen van Gloster's bode, dat hij geen priester noodig heeft, het is alles overeenkomstig de kronieken.

Blz. 86. III. 2. 113. En ik maak het goed. Het antwoord van den priester, in de folio-uitgave te vinden, luidt: „Ten dienste van uw lordschap." Het is hier toevallig weggelaten; Delius, die zich anders over het algemeen aan de folio houdt, heeft het niet in zijn tekst opgenomen en werd bij de vertaling gebezigd.

Blz. 89. III. 4. 24. Ik heb recht lang geslapen. Ook hier blijft Sh. zijn kronieken getrouw. Gloster verontschuldigde zich over zijn late komst, keuvelde een oogenblik met de leden van den raad, wenschte een schotel aardbeziën van den bisschop van Ely, verwijderde zich voor een korte poos, kwam zeer verstoord terug, vroeg wat zij verdienden, die hem naar 't leven stonden, waarop Hastings het antwoord gaf, toonde zijn ingeschrompelden arm, en liet Hastings, toen deze zijn antwoord met „Als" begon, als verrader grijpen en onmiddellijk terechtstellen. Alleen ging het volgens de kronieken nog ruwer toe: een der gewapenden had Stanley bijna den schedel gespleten, als deze niet onder een tafel gevallen was; toch liep hem het bloed nog om de ooren. De aartsbisschop van York, de bisschop van Ely, Stanley en eenige anderen werden in afzonderlijke vertrekken gebracht en bewaakt.

Blz. 92. III. 4. 80. Lovel en Ratcliff, zorg, dat dit geschiede. Vele uitgevers hebben opgemerkt, dat Ratcliff nog niet van Pomfret in Yorkshire terug kon zijn, en hem hier door Catesby vervangen. Uit het volgend tooneel blijkt ondertusschen duidelijk, dat niet Catesby, maar Lovel en Ratcliff voor Hastings' terechtstelling zorgden. Men moet het dus maar voor lief nemen, dat Sh. het niet noodig achtte zich met zulke nauwlettende berekeningen bezig te houden, als de aan elk bekende Lovel en Ratcliff juist de meest geschikte handlangers van Richard waren bij dit bloedig doen.

Ald. III. 4. 86. Driemalen is vandaag mijn paard gestruikeld. Ook dit trekjen is weder aan de kronieken ontleend. — Eveneens zijn deze voor het volgende tooneel trouw geraadpleegd; zij berichten, dat de Protector dadelijk na zijn middagmaal eenige aanzienlijke burgers uit de stad naar den Tower ontbood; bij hun aankomst troffen zij hem en Buckingham in oude wapenrustingen aan, alsof de nood tot groote haast gedwongen had; hun werd verhaald, hoe een moordaanslag van lord Hastings plotseling aan het licht was gekomen; de vrees, dat zijne medesaamgezworenen hem zouden bevrijden, had zijne onmiddellijke terechtstelling noodig gemaakt. Dit werd ook medegedeeld in eene proclamatie, die reeds twee uren na Hastings dood aan de St. Paulskerk werd aangeslagen; zij was zoo keurig op perkament geschreven, dat een kind wel merken kon, dat zij vooruit gereed was gemaakt; hierop is het zesde tooneel van het derde bedrijf gegrond.

Blz. 96. III. 5. 74. Toon daar..... de onechtheid aan van Edward's kroost. De Lord-Mayor van Londen, Edmund Shaw, benevens zijn broeder, Doctor John Shaw en de Augustijner Provinciaal Penker waren voor Richard gewonnen. Door hunne hulp moest bij het volk de overtuiging gevestigd worden, dat Edward's huwelijk onwettig was geweest, zoowel omdat hij vroeger trouwbelofte had gegeven of verloofd was aan Lady Elisabeth Lucy *), als omdat hij een weduwe gehuwd had. Het

*) De koning had vroeger met deze dame vertrouwelijken omgang gehad; op aansporen van zijn verwanten, die zijn huwelijk met Lady Grey wilden beletten, kwam zij, op grond van ontvangen trouwbelofte, tegen dit huwelijk op. (Philippe de Comines, tijdgenoot van koning Edward, bericht, dat Edward met een Engelsche dame werkelijk getrouwd is geweest en dat het huwelijk door den bisschop van Bath gesloten was. Volgens de kroniek van

huwelijk met een weduwe werd Bigamie genoemd en was door een statuut van koning Edward I, in overeenstemming met een besluit van het Concilie te Lyon, voor zondig en onwettig verklaard. Zoo zegt ook de kroniek, dat men koning Edward IV, wegens zijn huwelijk met Lady Grey, *loathed bigamy* te laste heeft gelegd. Vergelijk het zevende tooneel van dit bedrijf, reg. 189, waar deze zelfde woorden gebezigd worden.

Shaw en Penker waren bij het volk zeer beminde predikers; Shaw ondernam, over de zaak in de kerk te prediken, maar slaagde niet en overlaadde zich met schande. Twee dagen later sprak Buckingham tot de burgerij in haar gildenhuis; geheel overeenkomstig de kronieken wordt zijn toespraak en de gansche loop der zaak in het stuk verhaald (III. 7). — Den volgenden dag begaven zich de Lord-Mayor, de Aldermans en de voornaamste burgers naar Baynard's slot, om Richard de kroon aan te bieden; volgens de kronieken werd daar geheel hetzelfde spel gespeeld als in het stuk (III. 7).

Blz. 96. III. 5. 76. Hoe Edward eens een burger hangen liet. De kroniek vertelt, dat dit lot een zekeren Walker, een aanzienlijk koopman in Cheapside, trof.

Blz. 100. III. 7. 49. Want op dien grond vertrouw ik hen te stichten. In het Engelsch bevat de tekst een muzikale woordspeling: *For on that ground I'll make a holy descant. Ground* beteekent zoowel grond, als grondtoon, bas; *descant* zoowel een toelichting, breedvoerige uiteenzetting als hooge stem, discant.

Bl. 112. IV. 1. 61. Roodgloeiend ijzer ware enz. Het opzetten van een gloeiende ijzeren kroon werd in die tijden wel eens als martelstraf gekozen, en b.v. in 1514 toegepast op het gevangen genomen opperhoofd van een troep oproerige Hongaarsche boeren; ook in de kroniek van Wyntown wordt zulk eene bestrafling vermeld.

Blz. 115. IV. 2. 27. De vorst is boos, hij bijt zich op de lip. Dit was, zooals Hall zegt, Richard's gewoonte als hij

---

Croyland, die hetzelfde bericht, zou deze dame Eleanor Butler, weduwe van Lord Butler van Sudley en dochter van den graaf van Salisbury, geweest zijn.)

Op dezen grond werden de kinderen van Edward voor onwettig verklaard bij parlementsbesluit, waarin echter Elisabeth Lucy niet genoemd wordt.

Shakespeare volgt Holinshed, wiens bron Hall's kroniek was, welke op hare beurt uit het bericht van Sir Thomas More geput heeft.

toornig was. Ook had hij, volgens Polydore Virgil, de gewoonte, onder het gesprek met zijn dolk te spelen, die half uit de scheede te trekken en er weer in te stooten; op een der twee portretten, die van hem bekend zijn, heeft hij zijn dolk in de hand; zijn rustelooze geest openbaarde zich misschien in de onrust zijner vingers, want op het andere portret speelt hij met een ring aan den middelvinger der linkerhand.

Blz. 116. IV. 2. 40. Zijn naam, mylord, is Tyrrell. Nadat Richard, zegt de kroniek, zich en zijne gemalin Anna had laten kronen, deed hij een rondreis door Engeland. Uit Glocester zond hij door een vertrouwden bode aan Brakenbury het bevel, de zoons van Edward uit den weg te ruimen. In Warwick ontving hij het weigerend antwoord van Brakenbury. Dienzelfden avond zeide hij tot zijn page: „Wien kan ik vertrouwen? zij, die ik verhoogd heb, laten mij in den steek." De page antwoordde: „Daar buiten ligt er een op uwe matras, die alles ondernemen zou om u te dienen." Het was Sir James Tyrrell, die reeds lang naar Richards gunst gestreefd had, maar door Catesby en Ratcliff, die 's mans eerzucht vreesden, steeds ter zijde was geschoven. Tyrrell, aan 's konings bed toegelaten, verklaarde zich bereid; met een brief aan Brakenbury begaf hij zich naar Londen. De brief bevatte het bevel, dat aan den brenger, voor éene nacht, de sleutels van den Tower moesten ter hand gesteld worden, opdat hij 's konings bevelen zou kunnen uitvoeren. Tyrrell had zekeren Miles Forest, die vroeger ook reeds moordwerk gedaan had, en een zijner stalbedienden, John Dighton, tot handlangers gekozen. De moord wordt door de kronieken, evenals in dit stuk, verhaald; hoe en wanneer de prinsen zijn omgebracht, is nooit duidelijk gebleken, maar er is eigenlijk geen reden om de waarheid van het oude verhaal te betwijfelen. — Tyrrell werd onder Hendrik VII van verraad beschuldigd en onthoofd.

Na deze zwarte daad, — zoo heeft Richard's kamerheer later verhaald, — had de koning geen rust meer; „en dit," merkt de kroniek op, „is een groote marteling; want de getuigenis van een boos geweten is een vreeselijker straf, dan de hel met al haar duivelen in zich bevat." Hij rekende zich nooit meer veilig; waar hij stond en ging, rolden zijn oogen onrustig rond, zijn lichaam heimelijk gepantserd, de hand steeds aan den dolk. 's Nachts lag hij wakker door bekommering en leed onder schrikkelijke droomen; vaak sprong hij van zijn bed op en liep in het vertrek rond. Zie V. 3. 160.

Blz. 117. IV. 2. 54. En spoor me een kalen jonker op, wien ik Clarence's dochter ras tot vrouw kan geven; — de knaap beteekent niets, hem ducht ik niet. Den zoon van Clarence, reeds door Richard nauw bewaakt, werden door Hendrik VII wel de goederen en de titel zijns grootvaders, den graaf van Warwick, toegekend, maar hij werd toch in den Tower gehuisvest. Hij was zeer onwetend en stompzinnig, waaraan zijne lange gevangenschap zeker geen goed deed. Hij knoopte in 1499 met Perkin Warbeck, die wegens hoogverraad in den Tower gevangen zat, betrekkingen aan en werd terechtgesteld. — Zijne zuster Margaretha werd door Richard aan een ridder, Sir Richard Pole, uitgehuwd, door Hendrik VIII tot gravin van Salisbury verheven, maar in 1541, op zeventigjarigen leeftijd, van deelneming aan een samenzwering beschuldigd en onthoofd. Zij was de laatste Plantagenet. — Aangaande koningin Anna meldt de kroniek, dat Richard, toen zij ziek was, het gerucht reeds liet verspreiden, dat zij gestorven was. Kort daarna stierf zij werkelijk, hetzij van verdriet, hetzij, wat waarschijnlijker is, — zoo zegt de kroniek, — door vergif. Overigens stierf Anna veel later: de dood der beide zoons van Edward, en Buckingham's opstand vallen in 1483, Anna's overlijden in Maart 1485.

Blz. 119. IV. 2. 103. Van waar, dat die profeet niet zeggen kon, dat ik die bij hem stond, hem dooden zou? Wanneer deze regels werkelijk van Shakespeare zijn en bovendien de woorden *I being by* niet bedorven zijn, blijkt hier weder, — er zijn meer voorbeelden van, — dat Shakespeare zich niet van de juistheid eener aanhaling uit een vroeger stuk overtuigde, want bij het bedoelde tooneel, 3 Koning Hendrik VI, IV, 6. 65 vgg. was Gloster niet tegenwoordig. — Dat aan Richard een spoedige dood voorspeld was, als hij Rougemont zag, — Rougemont en Richmond verschillen niet veel in uitspraak, — staat in de kroniek van Holinshed. — Het „klokkeventjen", waarvan in reg. 117 gewaagd wordt, *a Jack*, d. i. *Jack o' the clock*, is een automatische figuur, die bij het eind van een uur of half uur, den arm opheft en slaat, zie „K. Richard II", V. 5. 60.

Boven werd twijfel geopperd, of al deze regels van Shakespeare zijn. Inderdaad worden niet minder dan 18 regels, 102–119, van: Mijn vorst! Van waar, dat die profeet enz. tot: Ik ben in geen goedgeefsche luim vandaag, wel in de quarto's, maar niet in de folio-uitgave aangetroffen. Dat zij noodig zijn, zal men zeker niet beweren, als men dit tooneel in de

folio leest en de uitbreiding niet kent; driemaal spreekt Buckingham den koning toe en driemaal luistert deze niet naar hem; dit is volmaakt genoeg; volgens de quarto's gebeurt het tot zevenmaal toe. Alexander Schmidt acht zich dan ook gerechtigd (Shakespeare-Jahrbuch XV, p. 315) deze regels voor ingeschoven te verklaren. Zij zouden dan niet van Shakespeare zijn, maar door den tooneelspeler zijn ingelascht, die dit tooneel zeer dankbaar vond en er de toejuiching van zijn gehoor mee inoogstte. Dat de inlassching met kennis van zaken geschiedde en in overeenstemming is met berichten in Holinshed's kroniek, behoeft niet als bewijs voor de echtheid aangenomen te worden; want van de tooneelspelers waren eenigen zeker wel in staat zelf uit Holinshed te putten en hadden bovendien wellicht bij gesprekken met den dichter er veel van vernomen. — Terwijl er overigens slechts vier of vijf regels in de folio toevallig bij den druk uitgevallen zijn en uit de quarto's moeten ingevoegd worden, zou het zeer vreemd zijn, dat een zoo groot stuk zou zijn overgeslagen en te minder is dit laatste waarschijnlijk, daar de eerste op de inlassching volgende regel, 120, in de quarto's luidt: *Why, then resolve me whether you will, or no;* en in de folio, met minder teekenen van ongeduld, nederiger: *May it please you to resolve me in my suit*, 't Behage u, mij uw antwoord te doen kennen. Men zal dus moeten aannemen, dat er eene inlassching heeft plaats gevonden, die wel in de rol des spelers stond, maar niet in het oorspronkelijk manuscript is ingevoegd, of dat de dichter zelf het snoeimes heeft gebruikt om het aanvankelijk wat al te veel op het effekt berekende gesprek te bekorten, zoodat in allen gevalle de folio ons de oorspronkelijke of beste lezing geeft. Men zou dus de aangewezen regels tusschen vierkante haakjes kunnen zetten en reg. 120 wijzigen, zooals eenige regels hooger is aangegeven. — Opmerking verdient ook nog, dat het antwoord van Richard in reg. 121 volgens de quarto's met *Tut, tut*, begint, wat de uitgevers, om het vers *Thou troublest me* enz. niet te bederven, in een afzonderlijken regel zetten. De invoeging van zulke uitroepen komt in dit stuk meermalen voor, meer dan een dozijn keeren; dat deze uitroepen van de spelers, niet van den dichter afkomstig zijn, is buiten kijf; zij bevestigen, wat boven gezegd is, dat de quarto's door opschrijven van het stuk bij de vertooning verkregen zijn.

Blz. 120. IV. 2. 126. Naar Breknock. Een slot van Buckingham in Wales, waar het grootste deel zijner bezittingen gelegen was.

Blz. 122. IV. 3. 36. Den zoon van Clarence heb ik opgekooid. Te Sheriff Hutton Castle in Yorkshire, van waar hem Hendrik VII, onmiddellijk na den slag van Bosworth naar den Tower liet voeren, waar hij in 1499 ter dood werd gebracht, zie blz. 464. — Hendrik Richmond wordt reg. 40 een Bretagner genoemd, omdat hij na den slag bij Tewksbury naar het hof van Frans II, hertog van Bretagne, gevlucht was. De nicht Elizabeth, waarvan gesproken wordt, is de dochter van Edward IV en koningin Elizabeth.

Ald. IV. 3. 46. Morton is gevlucht. Dr. Morton, bisschop van Ely. Hij was aan de bewaking van den hertog van Buckingham toevertrouwd. Deze was, toen de koning hem het graafschap Hereford geweigerd had, naar zijne goederen op Wales gegaan. Daar trad hij met de aanhangers van den graaf van Richmond in onderhandeling, waartoe de bisschop van Ely hem niet weinig aanzette; deze won hem voor het plan om Richmond, die met Elizabeth van York dan zou huwen. tot koning te verheffen De bisschop maakte van de nieuw verworven vriendschap gebruik en vluchtte naar het vasteland, vanwaar hij eerst onder Hendrik VII terugkeerde, die hem aartsbisschop van Canterbury en rijkskanselier maakte. Buckingham, door Richard's argwaan in het nauw gedreven, stond te vroeg op, en moest zich weldra verbergen bij een dienaar, die hem aan den sheriff van Shropshire verried. Hij bekende terstond, en trachtte een mondgesprek met Richard te hebben, zoo het heette om vergiffenis te erlangen, volgens sommigen om hem dan met een dolk neer te stooten. Het gesprek werd geweigerd en Buckingham werd, zonder vorm van rechtspleging, te Shrewsbury onthoofd.

Blz. 128. IV. 4. 128. Luchterven zijn 't van arm gestorven vreugd. *Airy succeeders of intestate joys.* Als de vreugden gestorven zijn en niets hebben nagelaten, dan komen de ijdele, onmachtige woorden van den rouw en spreken over de nalatenschap, die niets is.

Blz. 129. IV. 4. 146. Ned Plantagenet. *Ned* is verkorting voor *Edward.*

Blz. 130. IV. 4. 175. Geen, dan misschien dat morgenuur. Er staat eigenlijk: „het uur van hertog Humphrey". In de folio-uitgave staan de vraag der hertogin en Richard's antwoord aldus gedrukt:

„What comfortable houre canst thou name,
That ever graced me with thy company?"
„Faith none, but *Humfrey Hower*,

That called your Grace
To Breakefast once, forth of my company?"

Opmerkelijk zijn de spelling *Hower*, terwijl twee regels vroeger *houre* staat, en de cursiefdruk der woorden *Humfrey Hower*. Malone zegt, dat schertsenderwijze *Humphrey Hour* eenvoudig voor *hour* staat, evenals *Tom Troth* wel voor *truth* gezegd wordt. De cursiefdruk, alsof *Hour* of *Hower* een persoonsnaam was, strookt inderdaad wel met deze verklaring. — Anderen denken bij Richard's zeggen aan de spreekwijs *to dine with duke Humphrey*, die voor „vasten", „geen middagmaal hebben" gebezigd wordt, en vatten Humphrey-hour op als „etensuur". Nares zegt hiervan: „The phrase of dining with duke Humphrey, which in still current, originated in the following manner. Humphrey, duke of Gloucester, though really buried at St. Alban's, was supposed to have a monument in old St. Paul's, from which one part of the church was termed Duke Humphrey's walk. In this, as the church was then a place of the most public resort, they who had no means of procuring a dinner, frequently loitered about, probably in hopes of meeting with an invitation, but under pretence of looking at the monuments."

Blz. 132. IV. 4. 221. 't Is alsof ik uw schapen 't leven nam. In 't Engelsch noemt Richard de vermoorde knapen *my cousins*, waarop Elizabeth, spelende met het nagenoeg gelijkluidende woord *to cozen*, „foppen, bedriegen, bedriegelijk berooven", antwoordt: *Cousins, indeed; and by their oncle cozen'd of comfort, kingdom* enz. — Deze regel en de dertien volgende ontbreken in de quarto's.

Blz. 134. IV. 4. 255. Zoo weet: ik min tot stervens toe uw dochter. In 't Engelsch zegt Richard *from my soul*, „van ganscher ziele, uit of met mijn gansche ziel", en Elizabeth vat dit op: „ver van de ziel, buiten de ziel" en noemt als tegenstelling *with her soul*, „met haar gansche ziel". In 't Nederlandsch moest dit, als in 't Hoogduitsch, op een andere wijze uitgedrukt worden.

Blz. 136. IV. 4. 288. En zoo ik alles deed uit min tot haar? Deze en de 54 volgende regels, die een zeer belangrijk deel van het gesprek uitmaken, tot „haar teed're jeugd", ontbreken in de quarto's.

Blz. 138. IV. 4. 346. Wat aller vorsten opperkoning wraakt. Het huwelijk tusschen oom en nicht werd door het strenge kerkelijk recht gewraakt; ook de kronieken spreken vooral om de nauwe bloedverwantschap met afschuw van Richard's plan.

Blz. 139. IV. 4. 366. Bij mijn Sint George. Richard droeg, als koning, het beeld van den heiligen George op de borst.

Blz. 142. IV. 4. 424. Daar, in dat feniksnest. In 't Engelsch staat: In dat specerijen-nest, in dat uit geurige specerijen gebouwde nest; R. zinspeelt daarmede op de feniks, die, nadat hij zich met zijn geurig nest verbrand heeft, uit zijne asch herleeft.

Ald. IV. 4. 428. Ik ga; zend spoedig mij een schrijven toe, En ik meld u, hoe zij er over denkt. Aangaande de onderhandelingen tusschen Richard en koningin Elizabeth melden Sh. bronnen het volgende:

De sluwe Stanley wist den argwaan des konings die op hem als stiefvader van den graaf van Richmond rusten moest, zoo goed te ontgaan, dat deze hem alleen streng gebood, elk verkeer tusschen zijn vrouw en de partij van Richmond te beletten. De graaf van Richmond zelf wekte hem meer bezorgdheid. Te vergeefs had hij den hertog van Bretagne tot uitlevering van den pretendent trachten te bewegen; de markies van Dorset was uit de vrijplaats te Westminster tot hem gevlucht; het was geen geheim, dat het plan bestond van een huwelijk tusschen Richmond en de oudste dochter van Edward IV, waardoor ook de erfrechten van het huis York op Richmond zouden overgebracht zijn. Om dit gevaar te voorkomen, kwam Richard op de afschuwelijke gedachte, zooals de kroniek zegt, om zijns broeders weduwe, Elizabeth, door fraaie woorden en schoone beloften te verzoenen, aldus haar en hare dochter in zijne macht te krijgen en het huwelijk met Richmond te beletten. En als er geen ander middel om zijn troon te redden overbleef, wilde hij liever zelf, ingeval zijne gemalin Anna stierf, zijne nicht huwen. Hij zond hiertoe schrandere en welbespraakte mannen naar de vrijplaats tot de koninginneweduwe, die hem tegen de beschuldiging van booze aanslagen moesten verdedigen en haar tallooze weldaden moesten beloven voor haarzelve, hare dochters en haren zoon Dorset, wanneer zij zich met Richard wilde verzoenen. En werkelijk begon de koningin toe te geven; zij vergat den moord harer onschuldige kinderen, de beschimping van haar gemaal, de smet op haar huwelijk geworpen, de eeden, die zij aan graaf Richmond gedaan had; verblind door hare hebzuchtige teederheid voor hare dochters en haren zoon, gaf zij hare dochters in 's konings hoede, als lammeren in die van den hongerigen wolf, en schreef aan haren zoon, dat hij naar Engeland, waar hem groote eerbetooningen

wachtten, kon terugkeeren, dat alles vergeven en vergeten en de liefde des konings voor haar huis verzekerd was. „Waarlijk," roept de kroniekschrijver uit, „de wankelmoedigheid dezer vrouw zou groote bevreemding wekken, indien alle vrouwen bestendig waren; maar de vrouwen zullen altijd hare aangeboren natuur volgen. Inderdaad was de verlokking groot; want daar de vrouwen meest naar grootheid streven en verhooging in rang haar het gemakkelijkst verleidt, is het minder te verwonderen, dat koning Richard hare zwakheid overwon. Ook is wel aan te nemen, dat zij het niet waagde zijne voorslagen af te wijzen, opdat hij zijne boosheid niet op haar, de hulpelooze, bot vierde." Zijne bedoelingen met hare oudste dochter zeide hij haar niet; het leven zijner gemalin was nog eene hindernis bij dit plan. Weldra stierf zij, waarschijnlijk door vergif, gist de kroniekschrijver. Toen echter bevond Richard, dat zijne nicht een huwelijk met hem ten zeerste verafschuwde, zooals inderdaad iedereen deed, en besloot de zaak nog uit te stellen; trouwens, hij had andere zorgen: Richmond was geland en vele Engelsche edelen waren in het geheim op zijne hand.

Naar aanleiding van deze mededeelingen der kroniek heeft Sh. het gesprek van Richard met koningin Elizabeth ontworpen, dat inderdaad eene nauwkeurige studie vereischt, zoo men er den gang goed van wil begrijpen. Elizabeth is aanvankelijk buiten zichzelf over Richard's ongehoorden voorslag en geeft, zonder eenige voorzichtigheid in acht te nemen, aan hare bitterheid jegens den moordenaar den vrijen loop, en hare hartstochtelijkheid uit zich te sterker, daar de sluwe koning elke dreiging vermijdt. Doch plotseling doet hij haar met een paar korte gezegden, reg. 407 en vlgg., gevoelen, dat zij aan den rand van een afgrond staat, waarin zijn hand haar en de haren ieder oogenblik kan neerstorten. Nu keert hare bezinning terug en daarmede de voorzichtigheid; daar Richard onmiddellijk weder tot zijn zachtmoedige wijs van spreken was teruggekeerd, was het haar mogelijk, schijnbaar toe te geven, en de koning, die op zijn huichelaarskunst vertrouwt en het menschdom veracht, meent een soortgelijken triomf als vroeger over Anna van Warwick behaald te hebben, zoodat hij geen oogenblik aan zijne overwinning twijfelt en na haar vertrek zijne vreugde lucht geeft met de woorden: „Toegeef'lijk dwaashoofd! wank'le zwakke vrouw!" Wel oordeelt de kroniek evenals Richard over het toegeven der koningin, maar volgens deze gaf zij toe zonder iets te vermoeden van Richard's huwelijks-

plan; en bovendien oordeelt ook de kroniek, dat zij wellicht hoopte, door hare handelwijze den dwingeland te ontwapenen. Dat zij inderdaad slechts schijnbaar toegeeft, kan men afleiden uit het volgende tooneel, waarin, namens haar, Stanley hare dochter gaarne aan Richmond toezegt. — Dat wij aldus den gang van dit gesprek moeten verklaren, is door Oechelhäuser, in zijn boven reeds vermeld stuk over K. Richard III, in het licht gesteld.

Blz. 145. IV. 4. 477. Dan weet gij niet, waartoe die schooier komt. In 't Engelsch staat: *wherefore the Welshman comes.* Richmond was de zoon van een Tudor en de Tudors waren uit Wales. De benaming *Welshman* drukt ook minachting uit, zooals het woord „Welsche" in het Hoogduitsch; om deze terug te geven is hier de vertaling „schooier" gekozen. — Dat Stanley zijn zoon George als gijzelaar moest achterlaten (reg. 497), vond Sh. in de kronieken; zoo ook, dat deze bij den aanvang van den slag bij Bosworth te nauwernood den dood ontging (V. 3. 344).

Blz. 156. V. 3. 68. Geef mij een tijdkaars. In 't Engelsch: *Give me a watch.* Richard verlangt een kaars, zooals er in de zestiende eeuw in gebruik waren, die door merken was afgedeeld, om naar het afbranden den tijd te berekenen. — Dat Sh. in de nacht voor den slag bij Bosworth door booze droomen gekweld werd, was een gerucht, dat door de kronieken vermeld wordt. — Op het tooneel van Shakespeare waren de tenten van Richard en Richmond zoo ingericht, dat de personen, die er in waren, voor het publiek zichtbaar waren.

Blz. 161. V. 3. 180. Het licht brandt blauw. Het was een volksgeloof, dat, als een geest in de nabijheid was, de lichten met een blauwe vlam brandden.

Blz. 166. V. 3. 304. Hans Norfolk, tijdig heil gezocht, enz. Dit rijmpjen, waarmede men Norfolk, die aan Richard trouw bleef, hoewel hij zijn handelingen laakte, tot afval trachtte te bewegen, luidt in de kroniek:

Jocky of Norfolk, be not too bold,
For Dickon thy master is bought and sold.

De folio heeft ten onrechte *so* in plaats van *too; Jocky* staat voor *John*, zooals *Dickon* voor *Richard.*

Blz. 167. V. 3. 314. Wat heb ik meer te zeggen, dan ik deed? Ongetwijfeld een vreemd begin eener toespraak; men moet er uit vermoeden, dat Richard reeds vroeger zijne troepen heeft toegesproken en dat wij in deze toespraak slechts eene laatste aansporing hebben te zien, of wel, dat het begin verloren is ge-

gaan (zie boven blz. 451). Dat beide veldheeren een aanspraak gehouden hebben tot hun leger, deelt de kroniek van Holinshed mede; van Richard's toespraak weten wij, dat hij Richmond genoemd heeft „een Walliser, een onnoozele bloed, zonder moed of ervaring, die aan het hof van Bretagne als een gevangene geleefd heeft op kosten van mij en van mijn broeder." Aan dit laatste heeft Sh. reg. 324 ontleend: *Long kept in Bretagne at our mother's cost;* „Die in Bretagne 't brood at onzer moeder". Shakespeare schreef *mother*, schoon het *brother* moest zijn; Richard's broeder, koning Edward, had aan den hertog van Bretagne een jaargeld betaald op voorwaarde, dat hij aan Richmond alle ondernemingen tegen Engeland zou beletten. In den tweeden druk van Holinshed's kroniek (van 1586) staat te dezer plaatse de drukfout *moother* in plaats van *brother*, en deze druk was het dus zeker, die door Shakespeare gebezigd werd.

Blz. 168. V. 4. 2. 't Is bovenmensch'lijk, wat de koning doet. Inderdaad streed Richard met ontembare dapperheid, hij wilde overwinnen of als koning sterven. Zijn leger was veel grooter dan van zijn tegenstander, maar het verraad schuilde in zijne benden. Lord Thomas Stanley, Richmond's stiefvader, vereenigde zich onder het gevecht met Richmond. Richard stortte zich in glanzende wapenrusting, met de fonkelende kroon op den helm in het dichtste strijdgewoel, om zijn tegenstander te bereiken. Reeds had hij Sir William Brandon, Richmond's banierdrager, met zijn lans geveld, een anderen sterken ridder ter aarde doen storten, hij bedreigde Richmond zelf, toen te rechter tijd Sir William Stanley, de broeder van Thomas, met drieduizend kloeke mannen Richmond ter hulpe kwam en Richard's manschappen op de vlucht dreef. Richard zelf vond nà manhaften strijd den dood. Lord Stanley nam zijne van zwaardslagen stukgehouwen kroon en zette haar den overwinnenden Richmond op het hoofd, die door het leger als koning Hendrik VII begroet werd. — Des avonds bracht een heraut van Richard, Blanc Sanglier, het naakte lijk van zijn geweldigen meester, als een geveld stuk wild voor hem op het paard hangende, de stad Leicester binnen, waar het in een klooster ter aarde besteld werd.

Blz. 169. V. 4. 7. Een paard! een paard! gansch Eng'land voor een paard! In 't Engelsch: *A horse! a horse! my kingdom for a horse!* In het andere stuk, dat in 1594 werd uitgegeven (zie boven blz. 448) roept Richard eveneens: *A horse! a horse! a fresh horse!* Het zou kunnen zijn, dat deze uitroep

Shakespeare heeft voorgezweefd, toen hij den diepen indruk makenden regel schreef. — Iets anders schijnt hij aan het oudere stuk niet ontleend te hebben.

Blz. 170. V. 5. 29. O, mogen Richmond en Elizabeth, van beide huizen de rechtmatige erven, enz. Ongetwijfeld was het aller wensch, dat de vrede verzekerd werd door het huwelijk van Richmond met Edward's dochter Elizabeth, waardoor de bloedige strijd der roode en der witte roos een einde zou nemen. En zeker kon de dichter niet beter zijn stuk besluiten, dan door dezen wensch den nieuwen koning in den mond te leggen. Doch koning Hendrik VII Tudor stond, zooals de geschiedenis leert, inderdaad zijn geheele leven de meening voor, dat hij krachtens zijn eigen recht heerschte, en zijne aanspraken door zijne verbinding met het huis van York niet versterkt waren, en verder, dat zijn strijd met Richard een godsgericht was geweest, welks uitspraak zijn recht op den troon bezegeld had. Shakespeare veroorlooft zich dus hier een dichterlijke vrijheid.

EEN SNIBBE GETEMD.

Dit stuk, dat in het Engelsch den titel draagt van *The Taming of the Shrew*, verscheen voor het eerst in de folio-uitgave der gezamenlijke werken, van 1623, in druk. Een ander stuk zag in 1594 het licht, onder den titel: *A pleasant conceited Historie called the Taming of a Shrew. As it was sundry times acted by the Right honourable the Earle of Pembrooke his servants. Printed at London by Peter Short, and are to be sold by Cuthbert Burbie, at his shop at the Royal Enchange*, 1594. Het werd herdrukt in 1596 en in 1606.

Laatstgenoemd blijspel, waarvan de schrijver onbekend is gebleven, begint met eene Inductie, Inleiding of Voorspel, waarin optreden: een Lord, Sluw, een Tapper (bij Sh. een Waardin), een Page, Tooneelspelers en Jagers. De voorvallen zijn dezelfde als in de Inductie van Shakespeare's stuk, hoe groot het verschil in de wijze van uitwerking en in de woorden ook zijn moge. — Het stuk zelf speelt in Athene, dat van Shakespeare in Padua; beide zetels van geleerdheid. Alfonso, een koopman van Athene, — de Baptista van Shakespeare, — heeft drie dochters: Kate, Emelia en Phylema. Aurelius, zoon van den hertog van Cestus (Sestos) is verliefd op de eene der jongere zusters, Polidor op de andere, en Ferando, — de Petruccio van Shakespeare, — op Kate, de snibbe. De koopman

heeft gezworen, dat zijn oudste dochter eerst moet uitgehuwlijkt zijn, eer iemand aan eene zijner jongere dochters het hof mag maken. Het aanzoek van Ferando om Kate heeft op dezelfde wijze plaats als dat van Petruccio, evenzoo het huwelijk; evenzoo het schraal onthaal der jonge vrouw op Ferando's landgoed, waar ook de kleermaker en de hoedenkoopman optreden; evenzoo de gedweeë gehoorzaamheid der getemde kijfster. Het lesgeven door verkleede minnaars vindt geen plaats; in dit opzicht is er verschil. Ten slotte zijn allen gelukkig: er zijn drie jonge paren, en het stuk eindigt, als bij Shakespeare, met een weddingschap over de gehoorzaamheid der jonggehuwde vrouwen. Men ziet, hoeveel verschil er in de uitwerking, hoeveel ruwer het in 1594 uitgegeven stuk moge wezen, er is zoo groote overeenkomst, dat men wel eene verklaring hiervan mag beproeven. Dat het eerst uitgegeven stuk een werk is geweest van den jongen, nog onervaren Shakespeare en dat hij het later zou verbeterd hebben, is, zooals bij het onderzoek van het stuk blijkt, eene ongerijmde meening; evenmin mag men onderstellen, dat na de vertooning van Shakespeare's stuk een ander, er zijn bouwstoffen aan ontleenende, een dergelijk, maar veel ruwer stuk voor een ander tooneelgezelschap zou vervaardigd hebben. Men moet aannemen, dat Shakespeare het andere stuk, dat in den smaak van het publiek viel en misschien veel ouder was, omgewerkt, verfijnd en veredeld heeft, of wel, dat èn Shakespeare èn de onbekende schrijver van het andere stuk, — dat men wel eens aan Greene of aan Marlowe of aan beiden heeft toegekend, — uit een ouder stuk geput hebben. Welke van deze twee laatstgenoemde onderstellingen met de waarheid overeenkomt, is moeilijk uit te maken, zelfs niet al wist men zeker, dat Shakespeare's stuk van vóór 1594 dagteekent, want hij kan „The Taming of a Shrew" zeer wel van vertooningen gekend hebben; het zou kunnen zijn, dat de bijval, die Sh.'s stuk vond, aanleiding is geweest tot de uitgave van het oudere stuk. Hoe dit zij, dat Shakespeare's stuk inderdaad van tamelijk vroege dagteekening is en omstreeks denzelfden tijd als „De Klucht der Vergissingen" en „Veel Gemin, geen Gewin" *(Love's Labour's Lost)* geschreven is, mag hoogst waarschijnlijk gerekend worden en wordt bevestigd door vele bijzonderheden, zooals tal van aanhalingen uit de oudheid, de knuppelverzen, die er in voorkomen enz. *) Dat er vele gedeelten in voorkomen, die den ouderen Shakespeare niet on-

*) Het eerste deel dezer uitgave zou te dik geworden zijn, anders ware ook dit stuk er, bij de genoemde, in opgenomen.

waardig zijn, pleit er volstrekt niet tegen, want ook de zooeven genoemde stukken, alsmede de Venus en Adonis en de Lucretia, die in 1593 en 1594 het licht zagen, bewijzen ten volle, welk een meesterschap de dichter toen reeds verworven had. Dat Meres in 1598 dit stuk in zijn Palladis Tamia (zie Deel I, blz. 458) niet vermeldt, bewijst geenszins, dat het toen niet bekend was; Meres kan eenvoudig vermeden hebben het te noemen, omdat ieder wist, dat het niet oorspronkelijk was, maar eene omwerking van een ouder blijspel. De onderstelling, dat het inderdaad vroegtijdig door den dichter geschreven werd, mag te eerder aangenomen worden, daar er niets onwaarschijnlijks in is, dat Shakespeare in het begin zijner loopbaan een vroeger stuk ten behoeve van zijn tooneelgezelschap aldus heeft omgewerkt, met behoud van den geheelen gang der handeling en van talrijke bijzonderheden, die het publiek van vroeger kende en in de nieuwe bewerking niet zou willen missen; in lateren tijd zou hij ongetwijfeld anders te werk zijn gegaan; getuige de wijze, waarop hij bij het schrijven van zijn „Koning Jan", welk stuk omstreeks 1596 tot stand kwam, zijne taak volbracht heeft. Met dit al valt niet te ontkennen, dat alles bij Shakespeare veel fijner en edeler is, dan in het ruwe plompe stuk van 1594; wie zich hiervan wil overtuigen, raadplege de uittreksels, door Delius in zijne uitgave van Sh. er van gegeven. Bovendien ontbreekt in het laatste de geschiedenis van Bianca en Lucentio.

Wij kunnen in het stuk van Shakespeare drieërlei bestanddeelen onderscheiden.

Het eerste is de geschiedenis van den Lord en den Ketellapper, die wij reeds in anderen vorm in de Duizend-en-één-Nacht van den Kalif Haroen en den herder Aboe-Hassan verhaald vinden; aan Philips den Goede, hertog van Bourgondië, wordt door Heuterus, aan keizer Karel IV door een Engelsch schrijver, Richard Barkley, een gelijke inval toegeschreven. Ook Calderon maakt van zulk een verhaal gebruik in zijn tooneelspel: „Het leven een droom".

Het tweede is de geschiedenis van de temming der snibbe.

Ten derde ontleende Shakespeare de vermommingen van Lucentio, Hortensio en Tranio, de figuur van den ouden Gremio en ook van den pedant, die, op straat aangetroffen, door de voorspiegeling van dreigend gevaar, overreed wordt voor Vincentio op te treden, aan de *Supposiți*, een blijspel van Ariosto. De namen Lucio en Petruccio komen beide in dit stuk, dat reeds in 1566 door Gascoigne in het Engelsch vertaald werd, voor. Shakespeare heeft echter uit dit blijspel slechts eenige bijzonderheden geput en het niet in die mate

gevolgd, dat het noodig kan gerekend worden, in eene uitvoerige vergelijking van beide stukken te treden.

Men moge nu minder ingenomen zijn met de wijze, waarop Kaatjen door Petruccio getemd wordt, het is zeer de vraag, of een zachtzinniger man dan Petruccio een kregelkop als Catharina had klein gekregen. Bovendien Shakespeare leefde in een tijd, dat harde middelen, zooals de roede voor kinderen, in hooge achting stonden. Mochten er leden zijn van het schoone geslacht, die Shakespeare zijne behandeling der vrouw euvel duiden, dat zij dan, in plaats van zich te ergeren, zich verlustigen aan de breede vrouwenrij, die Shakespeare ten tooneele heeft gevoerd; zij vinden eene Julia, Desdemona, Portia, een tweede Portia, de edele vrouw van Brutus, Rosalinde, Isabella, Perdita, Miranda, Volumnia, Virginia, Imogeen en anderen, een schare van vrouwen, uitmuntende door geest en bevalligheid, door goedheid, door onschuld, door edel karakter, door liefde en zelfopoffering, zooals geen andere dichter ooit in het leven heeft geroepen, — en dan mogen zij overwegen, hoevele vrouwen hij, die éene snibbige kijfster door barre middelen laat temmen, op zachte wijze, door de leering van de edelste voorbeelden, van alle kijfzucht kon afkeerig maken, en misschien afkeerig heeft gemaakt!

Dat het blijspel in den smaak van het publiek viel, is ontegenzeggelijk; trouwens nog ten huidigen dage wordt het in Duitschland, — en vaak in zeer verknoeiden vorm, — telkens vertoond, en ook in ons land is het voor weinige jaren met veel bijval gegeven; het behoort tot die stukken, die weldra ook buiten Engeland vertoond en toegejuicht werden. Wat Duitschland betreft, er is reeds uit het jaar 1658 een stuk bekend: „Die wunderbare Heurath Petruccio's mit der bösen Catharine"; en in het jaar 1672 verscheen eene Duitsche bewerking van *The Taming of the Shrew:* „Kunst über alle Künste, een bös Weib gut zu machen", die zich vrij nauwkeurig aan het oorspronkelijke houdt. Reeds vroeger, namelijk in 1654, werd in Amsterdam eene Hollandsche vertaling uitgegeven, onder den titel: „*De dolle bruiloft Bly-eyndend-spel. Gerijmt door* A. Sybant. *t' Amsterdam, Gedrukt by Tymon Houthaak, Voor* Dirk Cornelisz. Houthaak, *Boekverkooper, op de hoek van de Nieuwe-zijdtskolk*" 1654. Het werd den 9den November van dat jaar voor het eerst opgevoerd. Dr. J. A. Worp heeft in „De Nederlandsche Spectator" van 1880 op dit stuk opmerkzaam gemaakt en er eenige staaltjes uit medegedeeld. Uit zijne mededeelingen moge hier het een en ander volgen. De „korte inhout" luidt aldus:

„Katrina is hier los, en holt na haren zin;
Maar na een knoop geleyt (al schijnt zy 't niet te willen)
Zoo kan Petrutio haar overmoed wel stillen,
Met een gelijk gebruyk; doch al in schijn van Min.
Dees overwinning doet de quade monden zwijgen,
Het quaat heeft een begin zal het een eynd verkrijgen."

Het voorspel is weggelaten. Het begin is gewijzigd. Bij Sh. zijn Lucentiò en Tranio juist te Padua aangekomen en maken wij kennis met Baptista en zijn gezelschap, vernemen Baptista's besluit, en zien Lucentio verliefd worden; in „de dolle bruiloft" brengt ons een gesprek van een paar bladzijden tusschen Lucentio en zijn dienaar Tranio op de hoogte van den stand van zaken. Daarna begint de vertaling. Biondello verschijnt ten tooneele, en bespeurt, dat zijn meester en Tranio van kleederen gewisseld hebben; zijn meester zegt (vergelijk Sh. I. 1. 226.):

„Daar komt ons Biondell' waar hebt gy schelm geweest?

Biondello.

Waar ik geweest heb, Heer? wel hey, dat lijkt wel scheren,
Maar hoe! waar zijt gy Heer? heeft Tranio uw kleren
Gestolen? of gy zijn? dus bey te gaar verkeert!
Wat wil toch dit bediên? gy zijt bey moy besmeert.

Lucentio.

Komt hier rabaut, 't is nu geen tijdt om dus te gekken,
Dus stelt uw wezen naar den tijdt, ik moet vertrekken,
En Tranio, om mijn lijf te bergen, heeft 't gestalt
Van mijn genomen aan, dies doet 't geen mijn gevalt,
En dient hem als mijn zelfs, ik heb van daag gekregen
Een ongeluk, pas op, en laat my niet verlegen.
Gij vat mijn zin nu?

Biondello.

Ja, zo wel als niet met al.

Lucentio.

En rept van Tranio niets, of 'k zweer het u, daar zal
Een straf op staan, hy 's in Lucentio nu verandert.

Biondello.

Dat valt hem vry wat toe, hy is nu nieuw geklandert,
'k Wou 'k ook zo ruilen mocht.

Tranio.

't Was mijn om 't even, maat", enz.

De geheele vertaling is in alexandrijnen als deze, ook daar, waar Shakespeare proza bezigt. Als voorbeeld hiervan diene Grumio's aankomst op Petruccio's landgoed, als hij de aankomst van het jonge paar heeft te melden (IV. 1. 1).

Grumio.

Foey, foey, de koekoek haal al die bezukte krengen.
Van paerden, dolle Heers, vuyle wegen. waar
Was ooyt een mensch zoo zeer gequelt als ik ben? daar
Ben ik voor uyt gestuurt goed vuur te laten maken;
Mevrou die beeft van kou, en ik begin te kraken;
Zo 'k geen kleijn potje was, en in der haast bewarmt,
Zo was het nodig dat zich yder mijns erbarmt,
Ten aanzien van het weer: myn lippen mochten vriezen
Aan mijne tanden, en mijn tong haar spraak verliezen,
En 't hart in mijnen buyk, zo 'k nu by 't vuur niet kon,
Om my 't ontdoijen; och daar schijnt een flauwe Zon.
't Vuur op te blazen, ja, dat zal my wat verquikken.
Een kloeker kaerel die verkoude wel als ikke,
In zoo'n beslikten wegh. hou, holla Kurtus, hout!
Waar benje Kurtus maat?

Kurtus.

Wie roept daar zo verkout?

Grumio.

Een stuk ys. twijffelt gij? vraagt gij dat? hoe zal 't dyen?
Gij zoudt wel op mijn rug op schaatzen kunnen ryen,
Zo gladt ben ik van ys, vuur Kurtus, vuur bylo!

Kurtus.

Waarom?

Grumio.

Mijn Heer komt met zijn Bruydt.

Kurtus.

Hoe, Grumio!
Is 't waar?

Grumio.

Vuur Kurtus, vuur.

Kurtus.

Wat ben jy ook een snakert.
Maar is zy, als men zeydt, zo heetjes dan gebakert?

Grumio.

Zo heeft zy, Kurtus maat, voor deze vrost geweest;
De winter, als gy weet, temt man, en vrouw, en beest,
Zy heeft getemt mijn Heer, mijn nieuwe Vrouw, en mede
Mijn makker Kurtus zelfs.

Kurtus.

Wech, wech, gy lam van leden,
Gy zotje van drie duym, ik ben geen beest gelijk.

Grumio.

Hoe, ben ik maar drie duym? wel hey! ey lieve kijk!
Jou hoorn is wel een voet, zo lang ben ik ten minste", enz.

Hier en daar is het een en ander weggelaten of gewijzigd; even als het begin is het einde van het blijspel zeer bekort, de weddingschap en de vermaning van Katharina zijn vervangen door een kort tooneeltjen van nog geen anderhalve bladzijde, dat een einde aan het stuk maakt. Maar het geheel is toch eene vertaling van een stuk van Shakespeare, naar ik meen de oudste, die in ons land bekend is. Dr. Worp zegt hieromtrent het volgende:

„Eene nauwkeurige vergelijking der beide blijspelen, vers voor vers, heeft mij tot de overtuiging gebracht, dat wij hier werkelijk met eene vertaling van „*The taming of the shrew*" hebben te doen. Van eene andere bron dan Shakespere zelf kan moeilijk sprake zijn, noch van „*The taming of a shrew*", waarnaar de groote dichter zijn blijspel heeft bewerkt, noch van „*Die wunderbare Heurath Petruccio mit der bösen Catharinen*", dat in 1658 te Zittau werd opgevoerd, maar misschien reeds vóor dien tijd was geschreven (Vgl. Genée, „*Geschichte der Shakesp. Dramen in Deutschland*", blz. 174). Evenmin kan er sprake van zijn, dat het blijspel hier door engelsche tooneelspelers zou zijn gebracht; de vertaling volgt het origineel te veel ook in allerlei kleinigheden, dan dat men aan een bedorven engelsch libretto of aan het opschrijven na eene voorstelling mag denken.

„Het bestaan van „*De dolle bruyloft*" bewijst dus, dat er in het midden der 17de eeuw exemplaren van sommige werken van Shakspere in ons land gevonden en gelezen werden."

Daar er geen oude afzonderlijke uitgaven van de „Taming of the Shrew" bestaan, moet een exemplaar van de folio van 1623 of van 1632 (de derde druk is van 1664), of een afschrift, voor de vertaling gediend hebben.

Blz. 173. Voorspel. 1. 4. Richard den Veroveraar. Hij meent natuurlijk *Willem den Veroveraar*, met wien zoovelen van den oudsten adel in het land kwamen. — Het *paucas pallabris* is verdraaid uit het Spaansche *pocas palabras*, weinig woorden! evenals *sessa* uit het Spaansche *cesa*, houd op, stil! twee uitheemsche uitdrukkingen, toen, blijkens andere tooneelspelen van dien tijd, in zwang; ook Brummel gebruikt het woord *palabras* in „Veel leven om niets", III. 5. 18 (zie Deel VI. blz. 548).

Ald. Vsp. 1. 9. Ga weg, Jeronimus. Deze woorden zijn genomen uit Kyd's *Spaansche Tragedie*, toen ter tijd aan ieder schouwburg-bezoeker bekend, zoodat zeker de aanhaling dadelijk opgemerkt werd. In de folio staat „S. Ieronimie"; de S wordt door de uitgevers der Cambridge- en Globe-edition voor een vraagteeken gehouden, dat voor uitroepingsteeken gebezigd werd, en zoo is hier vertaald. Doch misschien is het beter de S als eene werkelijke *S*, dus als eene verkorting van *Saint*, te beschouwen en te vertalen: „ga weg, Sint Jeronimus!" zoodat de dronkaard den held der Sp. Tragedie met den heiligen Hieronymus verwart.

Blz. 171. Vsp. 1. 12. Ik ga den schout halen. In de folio staat: *I must go fetch the Headborough. Headborough* is een konstabel, een policie-agent. Blijkbaar moet dit woord vervangen worden, zooals in alle uitgaven geschiedt, door *thirdborough;* dit blijkt uit Sly's antwoord *Third or fourth, or fifth borough. Thirdborough* was een onderkonstabel, of nagenoeg gelijk met *headborough*. In *The Constable's Guide* (1771) leest men: „There are in several counties of this realm other officers; that is, by other titles, but not much inferior to our constables; as, in Warwickshire, a *thirdborough*. — In de vertaling moest het antwoord van Sly gewijzigd worden; hij spreekt hier van den schout als van een soort van duivel. — Hij richt verder in zijn dronkenschap het woord tot den knecht van het bierhuis.

Blz. 176. Vsp. 1. 64. En zegt hij: „Wat, ik ben —", zeg, dat hij droomt. Het komt mij voor, dat het streepjen achter „ik ben" voor iedereen duidelijk moet maken, dat de dronkaard bij het ontwaken zegt: „Wat! ik ben toch —", en zijn naam noemt; een gebaar kan bij het spelen dit „die of die" voor iedereen zichtbaar maken. — Maar in de folio ontbreekt het streepjen, en er staat alleen: *And when he sayes he is, say that he dreames,* — en ziedaar! nu wil de eene uitgever aanvullen: *he is lunatic*, de andere wil lezen: *he 's Sly*, een derde vermoedt, dat er een heel vers verloren is gegaan!

Blz. 177. Vsp. 1. 88. Soto. Het is onbekend, welk stuk hiermee bedoeld is. Er is geen ouder stuk bewaard gebleven of bekend, waarin een Soto voorkomt.

Blz. 178. Vsp. 1. 122. Die deze zeven jaar enz. Later, Vsp. 2. 81, wordt van vijftien jaar gesproken. Is het daarom noodig, hier tweemaal zeven jaar te schrijven? In het geheel niet; men rekene liever de dichters zoo precies niet na. Shakespeare stoorde zich meermalen niet aan *les petites chicanes de la probabilité*, zooals Gustave Planche zulke narekeningen noemt; men vergelijke de aanteekening op „K. Richard III", III. 4. 80, blz. 461 van dit deel.

Blz. 179. *Tweede Tooneel. Een slaapkamer in het huis van den Lord. Men ziet Sluw* enz. In de folio staat: *De Dronkaard komt op, boven, met Gevolg.* Sluw verscheen dus op het smalle balkon, dat op den achtergrond van het toenmalig tooneel zich bevond, en zag van daar het schouwspel, dat hem voorgediend werd, aan.

Ald. Vsp. 2. 1. Een potteken scharrebier. Dunnebier, sterk schuimend, werd als middel tegen katterigheid aangewend; het moest ongeveer als sodawater dienen.

Blz. 180. Vsp. 2. 19. Burtonheide. Hier zal Burton of Barton-on-the-heath, een vlek op de grens van Warwickshire en Oxfordshire bedoeld zijn.

Ald. Vsp. 2. 23. Wincot. Verkorte uitspraak van Wilmecote, een dorp in de buurt van Stratford aan de Avon. Shakespeare's grootvader, Robert Arden, woonde er.

Blz. 181. Vsp. 2. 51. Houdt gij van schilderijen? Ongetwijfeld worden hier bekende, meermalen voorkomende schilderijen aangehaald. Mythologische voorstellingen vielen toen in den smaak. De vermelding van Adonis en Cytherea doet denken aan het sonnet, dat als zesde gedicht in den Verliefden Pelgrim voorkomt, die van Io aan Correggio's beroemd schilderstuk, waarvan men echter niet weet, of het toen reeds in Engeland bekend was.

Blz. 184. Vsp. 2. 112. Els Madame. De ketellapper houdt het woord Madame blijkbaar voor een familienaam.

Blz. 186. I. 1. 2. Padua, der kunsten wieg. De universiteit van Padua, in 1228 gesticht, was in Sh.'s tijd de beroemdste en meest bezochte van Italië. Petrarca, Columbus en Galilei hadden er gestudeerd.

Blz. 187. I. 1. 25. *Mi perdonate.* Shakespeare's tijdgenooten, Ben Jonson, Webster en vooral Marston strooiden gaarne vreemde gezegden hier en daar in hunne tooneelwerken, hijzelf doet het nagenoeg alleen in dit stuk; de schoolpedant Holofernes doet

het in „Veel gemin, geen gewin" om zijne geleerdheid te luchten.

Blz. 188. reg. 1 v. b. GREMIO enz. *komen op.* In de folio-uitgave staat: GREMIO, *een Pantalon.* De Pantalon was eene telkens terugkeerende Italiaansche theaterfiguur; men zie de beschrijving in „Elk wat wils" *(As you like it)*, II. 7. 158 (Deel VI, blz. 330).

Ald. I. 1. 55. Het hof? Ik ducht haar slof; ze is mij te grof. De Engelsche woordspeling met *to court*, het hof maken en *to cart*, op een kar rondvoeren, zooals men booze vrouwen deed, was natuurlijk niet juist over te brengen.

Blz. 190. I. 1. 108. Zoo groot is de liefde tusschen Katharina en haar vader niet. Er staat eigenlijk alleen: „Hun liefde is zoo groot niet"; doch dit moet beteekenen, wat in de vertaling is uitgedrukt: de liefde tusschen hen beiden is zoo groot niet, dat zij op den duur een echtverbintenis van Bianca tegenhoudt, al moeten de twee medevrijers nu rustig wachten, daar zij op 't oogenblik teleurgesteld zijn. Dit laatste wordt uitgedrukt door 't ongaar zijn van den koek.

Blz. 191. I. 1. 136. Alle dagen op de markt zou gegeeseld worden. Er staat in het Engelsch: *at the high-cross*, „aan het hooge kruis", d. i. een steenen kruis op de markt, aan welks voet de openbare lijfstraffen voltrokken werden.

Blz. 192. I. 1. 159. Als Anna met haar zuster Dido was. Duidelijkshalve is uitgedrukt, dat Anna de zuster was van Dido; zij was de vertrouweling, aan wie Dido hare liefde voor Æneas beleed. In 't Engelsch staat: „Als Anna aan Carthago's koningin". Aan Sh.'s publiek was Anna bekend uit Marlowe's stuk: „Dido, koningin van Carthago".

Blz. 193. I. 1. 168. *Redime te captum, quam queas minimo.* „Zijt gij gevangen, koop u dan voor zoo weinig mogelijk vrij." Een aanhaling uit TERENTIUS, *Eunuchus* I. 1. 29, maar niet geheel woordelijk, en in dezen vorm, die beter bij de Engelsche versmaat past, ongetwijfeld aan Lilly's Grammatica ontleend.

Ald. I. 1. 178. Als zelfs Europa niet bezat, enz In het oorspronkelijke wordt gesproken van Agenor's dochter, en voor de duidelijkheid was de naam Europa in de plaats gesteld; bij nader inzien schijnt meerdere getrouwheid wenschelijk en bovendien de naam *Zeus* in een vertaling van Shakespeare (en van schrijvers uit zijn tijd) niet op zijn plaats; men leze hierom, en ook om den minder goeden bouw van den vierden regel, deze vier regels aldus:

„Voorwaar, 'k zag lieflijk schoon op haar gelaat,
Zooals Agenor's dochter eens bezat,
Die Jupiter deed buigen voor haar hand,
Zijn knie tot kussen drong van Creta's strand."

Blz. 195. I. 1. 213. Mijn vederhoed. Er staat eigenlijk: mijn kleurigen (of bonten) hoed; een hoed is bedoeld, zooals alleen voorname lieden dragen.

Blz. 198. I. 2. 28. Het doet er niet, wat hij daar in het Latijn vertelt. Het moge vreemd schijnen, dat Grumio, de Italiaan, zijn eigen moedertaal voor Latijn houdt, maar hij spreekt door Shakespeare Engelsch; het Italiaansch is hem, al speelt het stuk in Italië, een onbekende taal en kan hem dus Latijn toeschijnen of iedere andere vreemde taal; alleen voor Italiaansch moet hij het niet houden.

Ald. I. 2. 33. En niet meer meespeelt. In 't Engelsch staat: *being, perhaps, two-and-thirty, — a pip out.* Een *pip* is een oog, een punt op een speelkaart, *a spot on cards.* De zegswijze is ontleend aan het kaartspel: *Bone-ace or One and thirty;* wie meer had dan één-en-dertig, viel uit, speelde niet meer mee. Was Petruccio twee-en-dertig, dan was zijn tijd van spelen voorbij. — Halliwell merkt verder nog op: *„to be two-and-thirty, a pip out,* was an old cant phrase applied to a person who was intoxicated."

Blz. 200. I. 2. 69. Waar' ze ook zoo leelijk als Florentius' bruid enz. Gower verhaalt in het eerste deel van zijne *Confessio Amantis* *) de geschiedenis van een zekeren ridder Florens of Florentius, die, om een raadsel op te lossen en hierdoor zijn leven te redden, een afschuwelijk leelijk wijf trouwde, —

„Which was the lothest wighte,
That ever man cast on his eye." —

Dezelfde historie, doch zonder naam, vertelt ook Chaucer in *The Wife of Bath's Tale.* Voltaire heeft er zijn vertelling *Ce qui plaît aux dames,* die door Bilderdijk in *Ridder Sox* vrij is nagevolgd, naar gedicht. — Voor het fel en vinnig van den volgenden regel heeft het Engelsch *curst and shrewd.* Aangaande dit laatste woord, dat in dit stuk meermalen voorkomt, moge hier de

*) Gower was een tijdgenoot van Chaucer, werd geboren omstreeks 1325 en stierf in 1408. Onder zijne voornaamste werken behoort een Engelsch gedicht, *Confessio Amantis* geheeten, een samenspraak tusschen een minnaar en zijn biechtvader, waarin over het wezen en de plichten der liefde gehandeld wordt, een en ander met geschiedenissen toegelicht.

volgende verklaring van Grant-White een plaats vinden: „*Shrewd* now is only used in the sense of keen, as applied to the mind. But this sense is merely figurative. The radical idea of the word *shrew* is irritation, sharp annoyance."

Blz. 207. I. 2. 244. Leda's schoone dochter. Helena, de vrouw van Menelaos, geschaakt door Paris. De Trojaansche oorlog was aan Shakespeare's publiek zeer wel bekend. Mythologische toespelingen werden over het algemeen wel begrepen; dat Hercules ook Alcides heette b.v., en dat hij twaalf groote werken volbracht had (zie blz. 208, I. 2. 258) wisten waarschijnlijk velen van de toeschouwers.

Blz. 209. I. 2. 282. U wacht, Petruccio, straks mijn welkomstgroet. Hij zal hem dus straks verwelkomen, bij de afgesproken samenkomst, of wel, volgens afspraak, verkleed zijne opwachting komen maken en hij hoopt dan welkom te zijn, of hij zal Petruccio welkom zijn, omdat hij hem aan een rijke vrouw helpt. Woordelijk luidt het oorspronkelijke:

„Een aardig plan voorwaar, en zij het zoo!
Petruccio, ik ben uw ben venuto."

Ben venuto is de Italiaansche groet: welkom! De klemtoon is hier, als bij Sh., verkeerd gelegd, om een schertsrijm te krijgen.

Op het eerste bedrijf volgt in het stuk van 1594 een kort gesprek tusschen den ketellapper en den als bediende verkleeden Lord. Bij de woorden van Sluw: „Bravo, hier komen twee mooie dames" treden Katharina en Bianca op.

Blz. 212. II. 1. 33. Barvoets dansen en apen brengen naar de hel. D. i. „als oude jonge juffer sterven". Zie „Veel leven om niets", II. 1. 43 (Deel VI. blz. 25). De uitdrukking was spreekwoordelijk. Hoe de zegswijze ontstaan is, schijnt onbekend; het apen brengen naar de hel is misschien als straf gedacht voor oude juffers, die niet van kinderen hielden en ze afscheepten of onaardig behandelden.

Blz. 215. II. 1. 101. Dit stapeltjen Latijnsche en Grieksche boeken. Men behoeft hier geenszins uit af te leiden, dat de dochters van Battista geleerder waren dan andere jonge dames van haar tijd; Latijn, Grieksch, wiskunde en wijsbegeerte werden toen dikwijls door vrouwen beoefend, ongeveer als thans muziek. Men denke slechts aan koningin Elizabeth, Lady Jane Grey, de dochters van Sir Thomas More; en ook in ons vaderland waren, zooals bekend is, zulke studiën zoo zeldzaam niet. Vooral in eene

Academiestad als Padua kon men wachten, dat de vrouwen van de hoogere klassen er zich mee bezig hielden.

Ald. II. 1. 103. Lucentio is uw naam? De naam Lucentio is nog niet genoemd, hoe komt Battista dien te weten? Het is licht mogelijk, dat Tranio eindigde met zijn naam op te geven, en dat deze met Lucentio beginnende regel bij den druk is weggevallen; het kan ook zijn, dat de dichter zich vergist heeft. Wil men het verzuim herstellen, dan kan men Tranio laten zeggen: „Lucentio is mijn naam"; en Battista alleen laten vragen: „Van waar afkomstig?"

Ald. II. 1. 116. Ik kan niet elken dag hier aanzoek doen. Dit zeggen van Petruccio: *And every day I cannot come to woo*, wekte zeker veel vroolijkheid bij de toeschouwers op, want het is woordelijk, met een kleine omzetting, het refrein van een oude ballade, *The ingenious Bragadoccio* betiteld. Ook in een tusschenspel, *interlude*, van Puttenham komt de regel voor: *I cannot come a wooing every day.*

Blz. 219. II. 1. 192. Zooals een vouwstoel, ja. Men vergelijke „Koning Lear" III. 6. 54. *Cry you mercy, I took you for a joint-stool:* Verschoon mij, ik hield u voor een vouwstoel. Het was een gewoon zeggen, als men iemand opzettelijk over het hoofd had gezien en zich op lompe, ja beleedigende wijze daarover verontschuldigde. — Het geheele volgende gesprek vloeit over van woordspelingen, die slechts ten deele met eenige getrouwheid zijn weer te geven; in reg. 207 wordt uit *be*, zijn, *bee*, bij, verstaan en daarom van *buzz*, gonzen, gesproken, waarop weer de vermelding van een *buzzard*, buizerd of muizerd, volgt reg. 215 wordt *tail* opgevat als staart, en als *tale*, vertelling; reg. 226 *coxcomb* als narrenkap of nar, en als hanekam. Reg. 225 zegt Petruccio tot Katharina: *Put me in thy books*, wat hier doelt op het boek, waarin de herauten de wapens moeten aanteekenen, maar wat ook beteekent: „sla acht op mij", „denk aan mij", „wees mij gunstig".

Blz. 223. II. 1. 268. Nu, houd dien geest maar warm. *Yes, keep you warm.* Een spreekwoordelijk zeggen, vollediger uitgedrukt in „Veel leven om niets", I. 1. 68: *If he have wit enough to keep himself warm*, „als hij geest genoeg heeft om zich warm te houden".

Blz. 224. II. 1. 297. Griseldis streeft zij in geduld ter zij. Er staat eigenlijk: „In geduld zal zij eene tweede Griseldis blijken". De geschiedenis van Griseldis, de zachte vrouw, die al

de beproevingen, die haar man haar oplegde, met de grootste lijdzaamheid droeg, was in Engeland reeds lang bekend. Petrarca had in 1373, het jaar voor zijn dood, het verhaal van Boccacio betreffende Griseldis (Decamer. X. 10) in het Latijn overgebracht: *De obedientia et fide uxoria Mythologia;* en deze Latijnsche vertaling werd door Chaucer getrouw gevolgd in zijne *Canterbury tales,* waarin de geschiedenis van Griseldis *The Clerk's Tale* uitmaakt. Chaucer was in 1372-73 in Italië en kan er toen reeds de geschiedenis hebben leeren kennen.

Ald. II. 1. 300. Aanstaanden Zondag zal de trouwdag zijn. Collier zegt, dat dit het refrein is van een oud lied, waarvan hij een strofe naar mondelinge overlevering mededeelt:

„To church away!
We will have rings
And fine array,
With other things
Against the day,
For I 'm to be married on Sunday."

Zoo Collier niet een strofe mededeelt, die naar aanleiding van bovenstaanden regel van Sh. en den voorafgaande gemaakt is, moet Shakespeare dit lied gekend hebben.

Blz. 327. II. 1. 348. Gij kent, vooreerst, mijn huis hier in de stad. Indien Shakespeare niet zelf Italië bezocht heeft, en geen kijkjen heeft genomen in de huizen van aanzienlijken aldaar, vooral in Venetië en nabijgelegen steden, moet men erkennen, dat hij wonderwel was ingelicht, want hij heeft de kostbaarheden van zulk een woning zeer juist beschreven en de ivoren koffers, troonhemels, Turksche kussens met paarlen zijn terecht als kenschetsend aangehaald, evenzoo de Venetiaansche kunst, want de gouden kunstwerken van Venetië waren beroemd.

Blz. 231. III. 1. 28. *Hic ibat Simois* etc. Dit distichon is uit de *Heldinnebrieven van* Ovidius, I. v. 33. Penelope schrijft aan Ulysses, hoe bij menige andere vrouw, die zoo gelukkig is, dat haar man is teruggekeerd, na den maaltijd de strijd om Troje met een luttel geplengden wijn op een tafel wordt duidelijk gemaakt; de verhaler zegt dan: „Hier liep de Simois, daar is het Sigeïsche veld; ginds stond het hooge hof van den grijzen Priamus."

Ald. III. 1. 37. Den ouden verliefden gek. In 't oorspronkelijke: „den ouden Pantalon". Zie boven, blz. 482.

Blz. 232. III. 1. 50. *Pedascule.* Blijkbaar een uit *Pedant* en het

Grieksche *Didascalos* (Leermeester) gesmeed woord, met den uitgang van den Latijnschen vocativus.

Blz. 233. III. 1. 73. *Ik ben de* g a m m a enz. — Gamut *I am, the ground of all accord* enz. Het woord *gamut* heteekent in dit versjen niet de toonladder, maar de noot Gamma, zoodat het woord in het Engelsch eigenlijk *gammut* moest geschreven zijn. De vertaling zou ook juister zijn, indien zij luidde:

„Gamm'—ut *ben ik, de grond van elk accoord.*"

Gammut is, in den zin, waarin het woord hier genomen wordt, de laagste noot der toonladder van Guido Aretino, een Benedictijner monnik, uit de elfde eeuw, van Arezzo in Toscane. Aan dezen toon, de G op de onderste lijn van den bas, gaf hij den naam van de derde letter in het Grieksch Alphabet, Γ, Gamma, liet den slotklinker weg en stelde er de lettergreep *ut* voor in plaats. Dezen, en de overige namen, *re, mi, fa* enz., die Guido aan de noten der diatonische toonladder gaf, ontleende hij aan de volgende verzen, die de eerste strofe uitmaken van een kerkgezang, van Paulus Diaconus, aan den Heiligen Johannes Baptista:

„*Ut* queant laxis *re*sonare fibris
*Mi*ra gestorum *fa*muli tuorum,
*Sol*ve polluti *la*bii reatum,
Sancte Joannes!"

De wijze, waarop deze hymne oudtijds in de Catholieke kerk gezongen werd, klimt met de diatonische intervallen G, A, B, C, D en E, bij de lettergrepen, die hier cursief gedrukt zijn.

Blz. 237. III. 2. 70. „D e v e e r t i g l u s t i g e l i e f d e l i e d j e s." In 't Engelsch: „*the humour of forty fancies*". Volgens Warburton's hoogst waarschijnlijke gissing eene toen ter tijd zeer bekende verzameling van minneliedjes *(fancies).*

Blz. 238. III. 2. 84. N e e n, bij S i n t J a p i k enz. Het Engelsch *Nay, by Saint Jamy*, etc. ziet er wel naar uit, dat het aan eene volksballade ontleend is.

Blz. 242. III. 2. 168. W a t z e î d e d e e r n e enz. *What said the wench when he rose again?* Het woord *wench* is met *deerne*, aan welk woord men geene ongunstige beteekenis te hechten heeft, juist vertaald. Maar bij het maken dezer aanteekeningen komen vroegere bedenkingen weder bij mij op, of de lezing *wench* wel de ware is. Het ligt veel meer voor de hand, dat Tranio vraagt, wat de *priester* zeide, toen hij weer op zijn beenen stond; de jonge vrouw behoefde niet te wachten met iets te zeggen, tot de

priester was opgestaan. Bovendien is het vers mank, zooals het in de folio- en de globe-editie staat; behoudt men *wench*, dan moet men *rose* zeker in *arose* veranderen. Veel beter leest men: „*What said the wretched, when he rose again?*" of wel: „*What said the wretch, when he arose again?*" zooals Rich. Gosshe heeft voorgeslagen. What zeî die arme drommel, toen hij opstond? waarop dan het antwoord luidt: Die rilde en beefde; hij toch stampte en zwoer enz.

Ald. III. 2. 175. En wierp, wat van 't geroosterd brood nog over was, enz. In 't Engelsch staat *the sops;* aan het woord *toast* denkende, heb ik in de vertaling van geroosterd brood gesproken. Men leze echter liever: wat van den huwlijkskoek in 't glas enz., want het was toen ter tijd gewoonte, na de inzegening van het huwelijk, in de kerk wijn en koek *), welke laatste in den wijn gedoopt of gesopt werd, aan te bieden. Dit had bij alle huwelijken plaats, tot welken stand het jonge paar ook behoorde. Zoo wordt, bij gelegenheid van het huwelijk van Philips en koningin Maria, in 1554, dat in de cathedraal van Winchester gesloten werd, dit gedeelte der plechtigheid aldus beschreven: „The trumpets sounded, and they both returned to their traverses in the quire, and there remained until mass was done; at which time *wine and sops* were delivered to them both."

Blz. 248. IV. 1. 20. Vuur, vuur, en gooi er geen water, geen water op. Ongetwijfeld toespeling op een oud liedjen. Blackstone vermeldt een canon van dezen inhoud:

„Scotland burneth, Scotland burneth;
Fire, fire; fire, fire;
Cast on some more water."

Blz. 249. IV. 1. 51. Zijn de kannen kant enz. Hier moest met eenige vrijheid vertaald worden, om eenigszins denzelfden indruk te geven als het oorspronkelijke, dat aldus luidt: *Be the jacks fair within, the jills fair without, the carpets laid, and every thing in order?* Hierbij valt op te merken, dat *Jack* een zwartlederen drinknap of kan is, en ook een gewonen boeren- of knechtsnaam, zooals Hans, *Jill* een aarden vat of een maat van een kwart pint inhoud, en ook een gewone meidennaam, zooals Griet; men vergelijke „Een Midzomernachtsdroom", III. 2. 461, en „Veel gemin, geen gewin", V. 2. 885. *Carpets* zijn tafelkleeden.

*) Men denke ook aan onzen *hijlikmaker*.

Blz. 254. IV. 1. 143. Waar zijn mijn goede dagen heen? Een regel uit een liedjen van dien tijd; ook Pistool haalt dien aan in 2 „Koning Hendrik IV", V. 3. 147. — Een oogenblik later volgt iets dergelijks.

Blz. 256. IV. 1, 193. Mijn valk, met leêge maag, enz. Petruccio bezigt inderdaad dezelfde middelen als voor het temmen van valken gebruikt worden: vasten en slapeloosheid.

Blz. 260. IV. 2. 61. Een oude hemelzend'ling. In 't Engelsch: *an ancient angel*, een engel, wijl hij hulp brengt. Wij behoeven hier dus niet te lezen *an engle*, dat men als *a gull*, iemand die zich foppen laat, verklaren wil.

Ald. IV. 2. 63. 't Moet een kantoor- of schoolvos wezen. Het oorspronkelijke bezigt hier twee vreemde woorden: *Master, a mercatant, or a pedant*, waarbij *pedant* den klemtoon heeft op de laatste sylbe. *Mercatant* werd in de tooneelwerken van dien tijd meermalen voor „koopman" gebezigd en is hier wel op zijn plaats, daar het stuk in Italië speelt.

Blz. 268. IV. 3. 91. 't Lijkt wel een vuurpot in een scheerderswinkel. In de scheerwinkels, waar dikwijls veel menschen bijeen waren, werd reukwerk gebrand. Daartoe dienden metalen vuurpotten, *censers*, met opengewerkt deksel.

Blz. 277. IV. 4. 93. Cum privilegio enz. De Latijnsche formule van het privilegie, dat een drukker uitsluitend het recht tot drukken van een werk verzekerde.

Blz. 289. IV. 5. 39. Gelukkig de ouders enz. Hier schijnt eene herinnering uit Ovidius' Gedaanteverwisselingen den dichter voor den geest te zweven.

Blz. 290. V. 1. 155. 't Is nimmer te laat. In het stuk, dat in 1594 werd uitgegeven, volgt nu, boven op den achtergrond van het tooneel, het volgende gesprek tusschen den Lord en zijne bedienden. Sluw, de ketellapper, is in slaap gevallen.

Lord.

Heidaar! is daar iemand? *(Eenige Bedienden komen op.)* Daar slaapt hij weer. Neemt hem voorzichtig op en steekt hem weer in zijn eigen kleêren. Maar past op, dat gij hem niet wakker maakt!

Een Bediende.

Dat zal gebeuren, heer. *(Tot de Anderen.)* Komt, helpt hem wegdragen. *(Zij nemen* Sluw *op en dragen hem weg.)*

Ald. V. *Tweede Tooneel. Een banket is aangericht.* Een *banket* is

wat wij nagerecht, dessert, noemen; het werd in Sh.'s tijd steeds in eene andere kamer opgezet.

Blz. 293. V. 2. 56. Men meent, uw hinde loopt u wel bek-af. In 't Engelsch: *'t Is thought your deer does hold you at a bay.* Een woordspeling met *deer*, hinde, en *dear*, dierbare, liefjen.

Blz. 297. V. 2. 118. Haar nieuw-verworven deugd van volgzaamheid. Vreemd is het, dat in het oorspronkelijke twee regels achtereen met *obedience* eindigen. Men leze ter verbetering met Capell in den tweeden regel *virtue of obedience*, dus *of* in plaats van *and*, dan hindert de herhaling niet meer, en dit is bij de vertaling gevolgd; of men moet voor het tweede *obedience* iets anders in de plaats stellen, b.v. *her submission* of *her patience.* Mocht men dit verkiezen, dan vervange men in de vertaling het woord volgzaamheid van den eersten regel door onderwerping.

Blz. 300. V. 2. 181. Nu, oude knaap, gij wint uw zaak met glans. Dit gezegde wordt in de folio en door alle uitgevers aan Lucentio toegeschreven, maar wordt beter aan een ouden bekende, Hortensio, toegekend. Lucentio spreekt een oogenblik later.

Ald. V. 2. 186. Al troft gij het wit ook. Wellicht een toespeling op den naam Bianca.

Ald. V. 2. 189. Zich temmen liet In het stuk, zooals het in de folio staat afgedrukt, blijft het voorspel zonder slot; het laatste, dat men er van merkt, zijn de weinige regels achter het eerste bedrijf van het eerste tooneel. Het kan zijn, dat Shakespeare, een ouder stuk omwerkende, het vervolg van het voorspel niet schreef, omdat de tooneelspelers reeds wisten, wat zij te doen hadden en het met de woorden toch niet nauw behoefden te nemen; het kan ook zijn, dat het vervolg verloren is gegaan. — Het stuk van 1594 heeft het slot als volgt:

Twee Bedienden komen op, beneden, en leggen Sluw *in zijn eigen kleeding neder, waar zij hem gevonden hebben; dan gaan zij heen. Daarop komt de Tapper.*

Tapper.

Nu is de donk're nacht voorbij, en straalt
De daag'raad aan 't kristallen luchtgewelf,
En ik moet uit. Doch stil! wie is dat daar?
O wonder, Sluw lag hier de gansche nacht!
Ik wek hem. Wis, hij zou bezweken zijn,

Had hij zijn pens niet zoo met bier gevuld.
Hé, Sluw! word wakker! kom, 't is schande; ontwaak!

Sluw.

Simon, geef nog wat wijn! — Wat! zijn al de spelers weg? ben k geen Lord?

Tapper.

Een Lord? loop rond! wat! altijddoor nog dronken?

Sluw.

Wie is daar? Tapper, o Lord! Heere, ik heb
Van nacht den schoonsten droom gehad! zoo iets
Hebt ge al uw levensdagen nooit gehoord.

Tapper.

Nu goed; maar was toch liever t'huis gaan slapen!
Uw wijf zal kijven, dat ge 's nachts hier droomt.

Sluw.

Zal kijven? 'k weet een kijfster nu te temmen;
'k Heb daarvan heel de nacht gedroomd tot nu.
Gij riept mij wakker uit den besten droom,
Dien 'k van mijn leven heb gehad. Maar kom,
Ik ga nu naar mijn wijf en tem haar ook,
Als zij het waagt mij boos te maken, ja!

Tapper.

Neen, wacht nog, Sluw; 'k ga met u meê naar huis;
'k Wil hooren, wat voor droom gij hebt gehad.

(Beiden af.)

EIND GOED, AL GOED.

Shakespeare's „Eind goed, al goed" verscheen voor het eerst in de folio-uitgave van 1623 in druk. Uit het bericht van Francis Meres in zijn Palladis Tamia, van 1598, — zie Deel I, blz. 458, — kunnen wij vermoeden, dat het stuk vóor genoemd jaar geschreven en vertoond is. Meres vermeldt namelijk nevens het stuk „*Love's labour's lost*" (Veel gemin, geen gewin) een ander met den titel „*Love's labour's won*", doch spreekt niet van „*All's well that ends well*". Nu is het niet te onderstellen, en zeer onwaarschijnlijk, dat een stuk van Shakespeare, en nog wel een, door Meres in 1598 met lof vermeld, geheel te loor zou gegaan en niet in de verzameling zijner dramatische werken zou opgenomen zijn; verder past deze titel zoo volkomen voor het stuk, thans *Eind goed*, *al goed* genaamd, dat er niet aan te twijfelen valt, of met beide benamingen wordt hetzelfde stuk bedoeld, dat dus onder twee benamingen bekend stond of misschien een dubbelen titel droeg, waarvan Meres ons de eene, de folio-uitgave ons de andere helft bewaard heeft. Niet weinig wordt deze gevolgtrekking bevestigd door de omstandigheid, dat „Eind goed, al goed" den nauwlettenden lezer duidelijke kenmerken aanbiedt, dat het wel drie of vier jaar voor 1598 geschreven is, zoodat het zwijgen van Meres over dit stuk zeer bevreemdend zou zijn. Reeds in 1767 heeft Farmer in het licht gesteld, dat met *Love's labour's*

won ons stuk bedoeld moet zijn, en bijna alle latere Sh. uitgevers hebben aan zijne stelling hun bijval geschonken.

De inwendige kenmerken, zoo even vermeld, die voor de wording van dit stuk, omstreeks 1594 of 1595 pleiten, zijn in den geheelen aanleg van het stuk, in de karakterteekening, in den stijl en de taal aan te wijzen, waarbij de vergelijking met andere stukken des dichters, zooals met de Twee Edellieden van Verona, Romeo en Julia, met de Sonnetten enz., en het treden in vele bijzonderheden noodzakelijk is. Bij onderzoek bevindt men dan, dat het stuk dagteekenen moet uit den tijd, dat de dichter den meer gezochten, Italiaanschen stijl, die men in zijn eersten tijd bij hem waarneemt, vaarwel zegt om een eenvoudige, echt Engelsche zegswijze te huldigen; somwijlen gelijkt zijn stijl zelfs op dien van zijn lateren, diepzinnigen tijd. Dit heeft aanleiding gegeven tot het vermoeden, dat hij tamelijk vroeg het stuk geschreven heeft en het later heeft omgewerkt. Doch evenmin als bij andere stukken, heeft men hier zulk eene omwerking aan te nemen; men is in den lateren tijd de bronnen op het spoor gekomen, waaruit Shakespeare geput heeft; en deze ontdekking geeft volkomen rekenschap van de verscheidenheid in stijl, die in „Eind goed, al goed" valt op te merken. Eene nadere uiteenzetting van dit alles zou het bestek dezer aanteekeningen ver overschrijden en zonder het gedurig aanhalen van het oorspronkelijke ondoenlijk zijn.

De stof tot dit blijeindend spel ontleende Sh. aan Boccacio's Decamerone en wel aan de negende vertelling van den derden dag. De overeenstemming der novelle met Sh.'s stuk kan reeds blijken uit den korten inhoud, die het opschrift der vertelling is: „Giletta di Narbone guerisce il Ré di Francia d'una fistola; domando per marito Beltramo il Rossigliano; il quale, contra sua voglia sposatala, a Firenze se ne va per isdegno; dove vagheggiando una giovano, in persona di lei Giletta giacque con lui, ed ebbene duo figliuoli, per che egli poi, avutola cara, per moglie la tiene." Hoewel het, — zoo dadelijk zal dit nader blijken, — hoogst waarschijnlijk, zoo niet zeker is, dat Shakespeare het Italiaansch voldoende machtig was om Boccacio in het oorspronkelijke met vrucht te lezen, heeft hij toch waarschijnlijk geput uit WILLIAM PAINTER's verzameling van novellen, die in 1566 en 1567 in twee deelen onder den titel van *The palace of Pleasure* verschenen was en eene vertaling van Boccacio's verhaal bevat.*) — Karakterteekening heeft men in zulk eene novelle

*) Delius heeft de novelle, volgens Painter, in zijne Sh.-uitgaaf afgedrukt.

niet te wachten; deze is, hoe trouw hij het verhaal ook volge, Shakespeare's schepping. De oude Gravin, Lafeu, Parolles en de Nar komen in de vertelling in het geheel niet voor.

Doch Shakespeare heeft nog een tweede bron gehad waaruit hij putte, zooals S. L. Klein in zijne „Geschichte des italienischen Drama" boven allen twijfel verheven heeft, namelijk BERNARDO ACCOLTI's blijspel *Virginia*. Dit stuk was lang voor Sh. aan Boccacio's novelle ontleend, en scheen zeer in den smaak te vallen; ten minste er zijn van 1513 tot 1535 zeven drukken van verschenen. Accolti, uit Arezzo afkomstig, stond als dichter hoog in eere en werd, vooral om zijne liefelijke minnepoëzy, *l'unico Aretino* genoemd. De volledige titel van zijn stuk is: *Virginia, commedia Del preclarissimo Messer Bernardo Accolti Aretino: scriptore Apostolico ed Abbreviatore: recitata nelle nozze del Magnifico Antonio Sapanocchi: nella inclyta città di Siena.* Hier moet Shakespeare wel het Italiaansche werk geraadpleegd hebben, want eene vertaling in het Engelsch is er, zooveel men weet, niet van verschenen. De Virginia van Accolti is Shakespeare's Helena; wat de handeling betreft, houdt Accolti zich nog veel nader dan Shakespeare aan de novelle; alleen speelt het stuk geheel in Italië: Bertram, graaf van Roussillon is hier Alessandro, principe di Salerno, de koning is Alfonso van Napels, de oorlog wordt niet tusschen Florence en Siena, maar tusschen Milaan en Frankrijk gevoerd. Om de liefelijkheid van Helena, de door den aangebeden man teruggestooten jonkvrouw, in het licht te stellen, riep Shakespeare de oude Gravin en Lafeu in het leven; bij Accolti wijdt haar een edelman Sylvio trouwe liefde. En, wat zeer opmerkelijk is, evenals Bertram zijn Parolles, heeft Alessandro di Salerno zijnen Ruffo tot gestadigen metgezel, vertrouweling, vleier, die eveneens de tusschenpersoon is bij de pogingen van zijn heer om een braaf meisjen te verleiden en die eveneens door leugens zoowel de eene als de andere partij tracht te bedriegen; in de novelle komt zulk een persoon niet voor, en hoeveel verschil er ook tusschen Ruffo en Parolles moge wezen, er is overeenkomst genoeg om aan te nemen, dat Ruffo aan Shakespeare voor den geest stond, toen hij zijn Parolles ontwierp. — Volgens Klein, — aan dezen moeten alle berichten ontleend worden, want Accolti's boek is zeer zeldzaam geworden en hij alleen heeft er het een en ander van medegedeeld, — vindt men verder bij Shakespeare en Accolti niet alleen overeenkomstige tooneelen, zonder dat de overeenstemming uit de novelle te verklaren is, maar zelfs vertalingen van verscheiden verzen, vaak zeer getrouw wat den zin be-

treft, somwijlen zelfs nagenoeg woordelijk overeenstemmend. De lyrische behandeling van het onderwerp door den Italiaan heeft op verscheidene plaatsen van Shakespeare's werk haren invloed uitgeoefend. Vandaar heeft men meermalen tweederlei stijl in dit stuk opgemerkt, en aangenomen, dat Shakespeare zijn eerste stuk later hier en daar, vooral in de gedeelten, die in proza geschreven zijn, heeft omgewerkt; het verschijnsel is veeleer toe te schrijven aan het bezigen van Accolti's drama.

Over de wijze, waarop het schoone karakter van Helena, die door hare standvastige liefde alle bezwaren overwint, alsmede over het karakter van Bertram en over zijne handelingen te spreken, valt buiten het bestek dezer aanteekeningen. Alleen zij hier nog gezegd, dat men bij de beoordeeling den tijd, waarin het stuk geschreven werd, wel in aanmerking heeft te nemen, een tijd, die behagen schepte in het zien van schoften zooals Parolles, en in hunne ontmaskering.

Blz. 303. I. 1. 5. Onder wiens voogdij ik nu sta. Tot den tijd van Karel II was in Engeland en in Normandië de koning voogd over voorname weezen, met zeer uitgebreide macht. Shakespeare heeft dit gebruik ook als in Frankrijk geldende aangenomen, zie II. 3. 61. — Hier deed hij het overeenkomstig zijne bron, want zoowel in Boccacio als in Painter's eenigszins vrije vertaling staat te lezen, dat de koning voogd was over Bertram.

Blz. 305. I. 1. 55. Kruiden kan. In 't Engelsch *season*, kruiden, waarbij het denkbeeld van conserveeren, bewaren, in frisschen staat houden, steeds komt; vergelijk „Romeo en Julia", II. 3. 73, en „Driekoningenavond", I. 1. 30.

Blz. 306. I. 1. 66. Als de levende een vijand is van droefenis. *If the living be enemy to the grief, the excess makes it soon mortal.* De gravin herhaalt en dringt aan, wat Lafeu gezegd heeft, dat Helena zich niet te zeer aan hare droefheid moet overgeven, met de smart niet te zeer in vijandschap moet leven, want dat overmaat van smart doodelijk is. *Mortal* is namelijk hetzelfde als *deadly*, *fatal*. De volgende vraag van Lafeu: „Hoe moet ik dit verstaan?" heeft op dit min of meer spitsvondige gezegde betrekking, en niet op wat Bertram juist gezegd heeft, want hierin is niets duisters. — De folio kent bovenstaand gezegde aan de

Gravin toe, zooals hier ook gedaan is; Tieck wil het Helena in den mond leggen; Knight stemt met hem in en verklaart het aldus: „The living enemy to grief for the dead is Bertram; and the grief of her unrequited love for him destroys the other grief — makes it mortal". *Mortal* zou dus hier beteekenen: *subject to death,* in welken zin het ook dikwijls door Sh. gebruikt wordt, of zelfs „rijp ten dood", „stervend". De woorden zijn in Helena's mond, als wij haar liefde kennen, zeer begrijpelijk, maar tevens opzettelijk duister, zoodat zij Lafeu's vraag rechtvaardigen.

Blz. 308. I. 1. 118. Ook gij, monarch! Helena beantwoordt den groet van Parolles eenvoudig op gelijke wijze; het komt mij wat vergezocht voor, hierin een toespeling te willen vinden op den phantastischen Monarcho, van wien in „Veel gemin, geen gewin", IV. 1. 101, sprake is.

Blz. 310. I. 1. 179. Genoeg van mijne jufferschap. In 't Engelsch staat: *Not my virginity yet.* Dat deze lezing juist is, valt moeilijk vol te houden. Om eenig verband in de samenspraak te brengen, moet wel als boven vertaald worden, want zooveel is hier vrij duidelijk, dat Helena, van het eerste onderwerp tot een ander, het leven van Bertram aan het hof, wil overgaan. De echtheid van het voorafgaande gesprek is niet onverdacht en enkelen willen het bijna geheel, van reg. 122: „Ja, gij hebt een tintjen" enz. tot regel 177: „Wat wilt gij er meê doen?" voor ingeschoven verklaren, en de Cambridge-uitgevers willen er nog de volgende, door Helena gesproken verzen bijvoegen.

Blz. 319. I. 3. 53. *Ergo*, wie mijn vrouw kust, is mijn vriend. Zoo vindt men in Rabelais: *Si tu es coquu, ergo ta femme sera belle; ergo tu seras bien traité d'elle; ergo tu auras des amis beaucoup; ergo tu seras sauve.* Let men nu ook op „De klucht der vergissingen", III. 2. 117 (zie deel I, blz. 482), dan wordt het zeer waarschijnlijk, dat Shakespeare met Rabelais bekend was.

Ald. I. 3. 55. De jonge Chairbonne, de puritein, en de oude Poysson, de papist. In de folio-uitgave staat *Charbon* en *Poysam;* het kan zijn, dat de namen eenvoudig zonder beteekenis zijn, maar de gissing der Cambridge-uitgevers is te vernuftig, om ze hier niet over te nemen.

Alz. 320. I. 3. 74. Dit schoon gelaat de schuld, vroeg zij enz. De naam Helena brengt den nar een volksballade van de Grieksche Helena in de gedachten. Waarschijnlijk zijn de regels ontleend aan de verloren gegane ballade: *The lamentation of*

Hecuba and the Ladyes of Troy, die in 1585 in de registers der boekverkoopers werd ingeschreven. Dat de nar het lied vervalscht, is duidelijk; de laatste regels zullen misschien moeten zijn:

Among nine good if one be bad,
Among nine good if one be bad,
There 's yet nine good in ten.

Blz. 321. I. 3. 97. Al is eerlijkheid geen puritein enz. Voor *eerlijkheid* zou men ook *braafheid* of *rechtschapenheid* of *waarheidsliefde* kunnen lezen. „De nar vergelijkt", zegt Delius, „den tegenzin, waarmede hij zich naar den wil zijner gebiedster schikt en haar bevel volbrengt, met den tegenzin, dien de puriteinen voedden tegen het witte koorhemd, voor de geestelijken der Engelsche kerk in gebruik, in plaats van het zwarte gewaad, waaraan zij de voorkeur gaven." De puriteinen roerden zich toen ter tijd geweldig, en de twist om het te kiezen gewaad was een ernstige poging om hun gezag te doen gelden.

Blz. 323. I. 3. 158. Uw oog omfloerst. Men leze *omringt;* „omfloerst" is niet de juiste vertaling. Zooals zonneschijn en regen een regenboog vormen, ontstaat er een uit den glans van het oog en de tranen, die het vullen.

Blz. 325. I. 3. 210. Den Indiaan gelijk. Sh. denkt hier aan de Gebers of zonaanbidders; evenzoo in „Veel gemin, geen gewin", IV. 2. 222. (Deel I blz. 393.)

Blz. 329. II. 1. 12. Toont aan Noord-Italië enz. Hier is *higher Italy* eenvoudig opgevat als Opper-Italië, en *Those 'bated*, als „zij die verslagen, verzwakt zijn", zooals ook Alex. Schmidt, in zijn Sh. Lexion, *to 'bate* voor deze plaats verklaart met: *to beat down*, *to weaken*. De vertaling stemt dan overeen met de verklaring, die Dr. Johnson van deze plaats geeft. — Bij herlezing komt mij een andere opvatting verreweg verkieslijker voor: men vatte *to 'bate* op als: *to deduct*, *to remit*, *to except*, „niet mederekenen, afrekenen, uitzonderen", in welken zin het zeer dikwijls bij Sh. voorkomt; het *higher Italy* zie dan op het edele Italië, hoog in rang, op het volk, dat van de oude Romeinen, *the last monarchy*, afstamt; in dat land tellen *zij* niet mede, die niet de deugden, maar alleen het verval van oud Rome hebben geërfd, maar de overigen mogen erkennen, dat de Franschen niet alleen naar eer dingen, maar die ook als bruid naar huis willen voeren. Dit is ook de opvatting van Knight. Men leze daarom:

„Toont aan 't oud Italië, —
Ik reken hen niet, die alleen 't verval
Van 't laatste rijk beërfden, — dat ge om eer" enz.

waarin men desverkiezende voor *oud* „hoog" zou kunnen lezen en in den tweeden regel „Hen uitgezonderd".

Blz. 329. II. 1. 23. Komt hier en helpt mij. In het Engelsch staat alleen: *Come hither to me.* In de folio staat geen spelaanwijzing, maar blijkbaar roept de koning een of twee personen om hem te steunen; dat zij hem naar een rustbed geleiden moeten, is de natuurlijkste onderstelling; Capell teekende daarom terecht hier aan: *The king retires to a couch.* Maar dan is het vreemd, dat de edellieden op den voorgrond ongedwongen blijven doorpraten en later, zonder op den koning te letten, heengaan. De Globe-editie laat, op voorbeeld van Pope, den koning heengaan en een oogenblik later terugkomen. Maar deze spelaanwijzingen zijn mijns inziens veel minder te verkiezen; het is ongerijmd, dat de kranke koning, door een gevolg begeleid, heen zou gaan, om een oogenblik later zonder eenige reden, en alleen, terug te keeren, dat Bertram en Parolles in een hoek dan nog even fluisterend zouden praten en wegsluipen. De koning is alsdan blijkbaar enkel teruggekeerd om aan Lafeu gelegenheid te geven zijne mededeeling te doen. — De hier gegeven spelaanwijzingen ontgaan al deze bezwaren; zij zijn tegelijkertijd eenvoudig en zoo geheel in overeenstemming met de inrichting van Sh.'s tooneel, dat hieruit tevens het ontbreken van iedere aanwijzing in de folio verklaarbaar is.

Blz. 331. II. 1. 50. Te blijven; de koning — De folio heeft: *Stay the king.* In plaats van aan te nemen dat *stay* hier infinitivus is, en dat Bertram, een zin beginnende met „De koning", door Parolles in de reden wordt gevallen, houden anderen *stay* voor imperativus en meenen, dat de koning zich beweegt en wakker wordt en dat daarom Parolles slechts fluisterend voortgaat; zij voegen daarom de spelaanwijzing bij: *Seeing him rise;* de vertaling zou dan worden: „Stil! de koning!" De uitgevers der Globe-editie laten den koning hier weer binnen komen: *Re-enter king. Bertram and Parolles retire.* Men zie hierover de vorige aanteekening.

Blz. 332. II. 1. 77. Dansen doen. Het Engelsch noemt den dans: *make you dance canary. Canary* was een levendige Fransche dans; Shakespeare maakt er een werkwoord van in „Veel gemin, geen gewin", III. 1. 12.

Blz. 333. II. 1. 100. De oom van Cressida. De bekende koppelaar Pandarus. Zie Sh.'s „Troilus en Cressida".

Blz. 339. II. 2. 23. Een Fransche kroon voor zijden-kleedjes-drellen enz. *Een Fransche kroon*, muntstuk, en kaal hoofd als gevolg van uitspattingen. — Grietjes biezenring voor Hans zijn wijsvinger. Volgens Delius moest, bij het sluiten van lichtvaardige huwelijken, op het land wel eens een ring, uit biezen gevlochten, dienst doen. — Een Moorendans voor den Meidag, zie „K. Hendrik V", II. 4. 25 en de aanteekening hierop, Deel III, blz. 615.

Blz. 340. II. 2. 43. Ach God, heer! Sh. bespot hier ongetwijfeld een uitroep, dien toen ter tijd zeer in de mode was.

Ald. II. 2. 52. Gij hebt pas met de zweep gehad. Een gewone straf voor al te overmoedige narren.

Blz. 343. II. 3. 28. Een voorbeeld van een hemelsche werking enz. Ongetwijfeld de titel van een vroom geschrift uit die dagen.

Blz. 344. II. 3. 47. En lustigjes, lustigjes, zooals de Hollander zegt. De folio heeft: *Lustique, as the Dutchman saies*. Capell teekent bij deze plaats aan: „In een oud stuk, dat groote verdiensten bezit, getiteld *The Weakest goeth to the Wall*, — gedrukt in 1600, maar hoeveel vroeger en door wien geschreven, is mij onbekend, — komt een Hollander voor, Jacob van Smelt geheeten, die een mengelmoes van Hollandsch en onze taal spreekt en bij verschillende gelegenheden ditzelfde woord *(lustick)* gebruikt, dat in het Engelsch *lusty* is."

Blz. 346. II. 3. 92. Laten zij haar allen glippen? Er staat eigenlijk *deny*, „afslaan, weigeren". Lafeu staat misschien te ver af, om het antwoord der edellieden te hooren. Waarschijnlijk echter drukt Lafeu hier zijne verontwaardiging uit, dat de jongelieden hun lot gelaten opnemen, geen vurig verlangen naar het bezit van Helena doen blijken.

Blz. 350. II. 3. 204. Van wat graaflijk dienstman is. In 't Engelsch bezigt Lafeu hetzelfde woord als Parolles, namelijk *man*, doch Parolles meent er *man*, Lafeu *knecht* mee.

Blz. 351. II. 3. 224. Armen wezel. In 't Engelsch staat *hen*, mede met het oog op Parolles' lafhartigheid.

Blz. 354. II. 2. 293. Mijn moeder heeft aan mij geschreven. De nar had den brief overgebracht, zie het vorige tooneel.

Blz. 359. II. 5. 6. Ik hield dezen leeuwrik voor een gors. De bedoelde gors, in het Engelsch *bunting*, is de *grauwe*

gors, ook wel *gierstrogel* genoemd.*) Terwijl de leeuwrik zich hoog in de lucht verheft en aangenaam zingt, zet de gors zich op steenen palen, struiken of lage boomen en laat daar vaak zijn schor, bijna knarsend geluid hooren, dat nauwelijks een zang te noemen is. Het zeggen van Lafeu doet zien, hoe goed Sh. de vogels kende, want de gors en leeuwrik gelijken in kleur van gevederte veel op elkaar, en de gorzen, die in den herfst en den winter in troepen bijeen leven, worden, omdat zij dan zeer vet zijn, in Engeland en elders vaak gevangen en, onder den naam van leeuwriken, voor de tafel verkocht.

Blz. 360. II. 5. 40. Die in de pastei sprong. *That leaped into the custard.* Bij stedelijke feestmaaltijden werd een groote diepe eierkoek, — *custard* is een compositie van eieren, melk en suiker, — opgezet; en het was dan vaak een groote verlustiging, dat de nar er in sprong. Ben Jonson zegt in zijn blijspel: *Devil is an ass* (I. 1.):

„He may perchance, in tail of a sheriff's dinner,
Skip with a rhyme on the table, from New-nothing,
And take his almain-leap into a custard,
Shall make my lady mayoress and her sisters
Laugh all their hoods over their shoulders."

Blz. 373. III. 4. 4. Naar St. Jacob. Naar een heiligdom, ergens in Italië gedacht, waar Sint Jacob, de oudere, bijzonder vereerd werd.

Ald. III. 4. 13. Ik, zijn wreede Juno. Helena vergelijkt zich met Juno, omdat deze de oorzaak was van de moeitevolle en gevaarvolle tochten en werken, die Hercules ondernemen moest.

Blz. 374. III. 5. Violenta, die onder de personen wordt opgenoemd, heeft geen woord te spreken.

Blz. 382. III. 6. 40. En hem dan niet een roffel geeft. *If you give him not John Drum's entertainment.* Er bestaat een oud tusschenspel, *Interlude*, gedrukt in 1601, getiteld *Jack Drum's entertainment*, en het schijnt, dat het onthaal, dat aan John, Jack of Tom Drum, — want onder al die namen was hij bekend, — ten deel viel, vooral in slagen bestond en hij dus onge-

*) De *bunting* is onze gors, *Emberiza miliaria;* niet, zooals Delius meent, de *Ortolaan* of *Emberiza hortulana*, die fraaier van kleur is, meer op de *Geelgors* of *Haverkneu (Emberiza citrinella)* gelijkt en een wel kort afgebroken, maar aangenamen en vollen zang heeft.

veer met onzen Harlekijn te vergelijken was. — De zegswijze komt meermalen voor. Holinshed spreekt in zijne History of Ireland van de gastvrijheid van een Mayor van Dublin in 1581 aldus: *No guest had ever a cold or forbidding look from any part of his family; so that his porter, or any other officer, durst not, for both his ears, give the simplest man that resorted to his house Tom Drum his entertainment, which is to hale a man in by the head and thrust him out by both his shoulders.* — Hier wordt met *Tom Drum* tegelijk een toespeling gemaakt op de trommel, die Parolles wil heroveren.

Blz. 383. III. 6. 66. *Hic jacet.* „Hier rust"; — het gewone begin van grafschriften.

Blz. 391. IV. 1. 46. Van een stomme van Bajazet. *Bajazet's mute.* In de folio staat: *Baiazeths Mule*, maar dat een muildier hier niets te maken heeft, ziet iedereen.

Blz. 406. IV. 3. 100. Geen vijftienduizend man. Zeker geen vijftienduizend man; wat Parolles in zijn angst optelt, bedraagt slechts zes-en-twintighonderd man.

Blz. 407. IV. 3. 213. Het zottinnetje van den Sheriff. Zooals uit de volgende woorden blijkt, een halfwijs meisjen, dat aan de hoede van den Sheriff was toevertrouwd.

Blz. 409 IV. 3. 281. Nessus. De centaur, die Deianira, de vrouw van Hercules, geweld wilde aandoen, en dit met zijn leven moest boeten.

Blz. 410. IV. 3. 302. Die daar Mile-end genoemd wordt. Mile-end (niet „Miles-end") was het plein voor wapenoefeningen te Londen, aan Sh.'s publiek welbekend.

Blz. 416. IV. 5. 18. Het genadekruid. *The herb of grace.* Een oogenblik later zegt de nar: *I have not much skill in grass.* De woordspeling met *grace* en *grass* was natuurlijk niet terug te geven. Het genadekruid is de wijnruit, *Ruta graveolens;* vergelijk „K. Richard II", III. 4. 105.

Blz. 417. IV. 5. 41. Hij heeft een Engelschen naam. De Engelsche naam van den duivel is *the black prince*, een naam, ook wel aan den God der onderwereld, Pluto, gegeven. Wat hier volgt: *his phisnomy is more hotter in France*, ziet op de ziekte, die ook ten onzent de *Francoysen* genoemd werd.

Blz. 430. V. 3. 101. Plutus. De god van het goud en den rijkdom.

Blz. 432. V. 3. 148. Ik wil mij een schoonzoon op een jaarmarkt koopen en voor dezen de doodsklok laten luiden. Het Engelsch heeft: *I will buy me a son-in-law*

in a fair, and toll for this. Door Steevens wordt *to toll* verklaard als de klok, d. i. de doodsklok, luiden, en zoo is het hier dan ook vertaald, waarbij echter het woord „laten" had kunnen wegblijven: en dezen beluiden. Het woord *to toll* heeft inderdaad deze beteekenis en men zegt: *to toll the funeral bell.* Shakespeare bezigt het ook in die beteekenis, maar zegt van de klok zelve, dat zij luidt; zie „K. Hendrik V", IV. Chorus 15: *The clocks do toll*, alsook „2 K. Hendrik IV", I. 1 102: *As a sullen bell, remember'd tolling a departing friend.* — Maar bij nader inzien komt het mij voor, dat hier, waar van eene markt sprake is, de gegeven vertaling niet de juiste is. Het woord *toll*, het substantief, beteekent niet alleen een tol, een cijns b.v. voor het gebruik maken van een weg, een brug enz. maar zeer bepaald ook marktgeld; het werkwoord *to toll* is tol of marktgeld betalen, *to pay a tax for the liberty of selling.* De vertaling moet dan worden: „Ik wil mij een schoonzoon op een kermis koopen, en marktgeld betalen om dezen van de hand te doen", of: „en dezen van de hand doen."

Blz. 435. V. 3. 201. Ja, heer. *I did, my lord.* Diana heeft niets dergelijks gezegd. Blijkbaar achtte Shakespeare deze vraag des konings de beste aanleiding om Parolles te doen optreden, maar heeft verzuimd in het voorafgaande een zeggen van Diana, waarin zij van een getuige spreekt, in te lasschen.